OSMANLICA SPOR BASINI VE BEDEN TERBİYESİ: BİYOPOLİTİK BİR YAKLAŞIM

Metin KARABURUN

Doktora Tezi
Gazetecilik Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Ömer ALANKA
2023
Her Hakkı Saklıdır

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI

Metin KARABURUN

OSMANLICA SPOR BASINI VE BEDEN TERBİYESİ: BİYOPOLİTİK BİR YAKLAŞIM

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Ömer ALANKA

ERZURUM - 2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Social Sciences

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Osmanlıca Spor Basını ve Beden Terbiyesi: Biyopolitik Bir Yaklaşım" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay,** patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

[28.04.2023]

[Metin KARABURUN]

Aslı Islak İmzalıdır

---

* **LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

.....

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü tezle ilgili **patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda**, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir**.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Ömer ALANKA danışmanlığında, Metin KARABURUN tarafından hazırlanan bu çalışma 28/ 04 / 2023 tarihinde savunulmuş ve Genel Gazetecilik Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Ülhak ÇİMEN	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi	: Prof. Dr. Ömer ALANKA	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. İbrahim Etem ZİNDEREN	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi	: Dr. Öğr. Üyesi Gülsemin MISIRLI	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi	: Dr. Öğr. Üyesi Yavuz KÜÇÜKALKAN	İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**
ÖZET ..... **III**
ABSTRACT ..... **IV**
KISALTMALAR DİZİNİ ..... **V**
RESİMLER DİZİNİ ..... **VI**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **VII**
TEŞEKKÜR ..... **VIII**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
OSMANLI DEVLETİ'NDE SPOR BASININININ ORTAYA ÇIKIŞI

1.1. OSMANLI DEVLETİ'NDE BASININ TARİHSEL GELİŞİMİ **5**
1.1.1. Osmanlı Devleti Sınırları İçerisinde Yayımlanan İlk Gazete: Vekâyi-i Mısriyye 7
1.1.2. İlk Resmi Gazete: Takvim-i Vekâyi 9
1.1.3. İlk Yarı Resmi Gazete: Cerîde-i Havâdis 11
1.1.4. İlk Özel Gazete: Tercümân-ı Ahvâl 12
1.2. OSMANLICA SPOR BASININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ **14**
1.2.1. Futbol 16
1.2.2. Terbiye ve Oyun 19
1.2.3. İdman Mecmuası 23
1.2.4. Sipahi Mecmuası 26
1.2.5. Türk Genci 29
1.2.6. Spor Âlemi 30
1.2.7. Yarın Spor Mecmuası 33
1.2.8. Türkiye İdman Mecmuası 34
1.2.9. İzci Gazetesi-Journal des Edaireurs 37
1.2.10. Keşşâf 38
1.2.11. Türk İzciler Birliği Gazetesi 40
1.2.12. Gol Spor Mecmuası 41
1.2.13. Maç Mecmuası 44

1.2.14. Şa Şa Şa Gazetesi 45
1.2.15. Şampiyon Mecmuası 48
1.2.16. Necm-i Âtî 50

İKİNCİ BÖLÜM
BİYOPOLİTİKA VE BEDEN TERBİYESİ

2.1. BİYOPOLİTİKA KAVRAMI, TANIMI VE ETİMOLOJİK KÖKENİ 52
2.1.1. Michel Foucault'ya Göre Biyopolitika 55
2.1.2. Giorgio Agamben'e Göre Biyopolitika 59
2.1.3. Hardt ve Negri'ye Göre Biyopolitika 62
2.2. BEDEN TERBİYESİ 65
2.3. OSMANLI'DA BEDEN TERBİYESİ, SPOR VE İKTİDAR 67
2.4. ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE BEDEN TERBİYESİ, SPOR VE İKTİDAR 72
2.5. OSMANLICA SPOR BASINI VE BEDEN TERBİYESİ 75
2.6. BEDENE MÜDAHALEDE BİR ARAÇ OLARAK SPOR 76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
OSMANLICA SPOR BASININININ SÖYLEM ANALİZİ

3.1. ÇALIŞMANIN AMACI 78
3.2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ VE ÖZGÜN DEĞERİ 78
3.3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ 82
3.4. EVREN VE ÖRNEKLEM 83
3.5. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI 83
3.6. BULGULARIN ANALİZİ 83
SONUÇ VE ÖNERİLER 136
KAYNAKÇA 140
ÖZGEÇMİŞ 151

ÖZET

DOKTORA TEZİ

OSMANLICA SPOR BASINI VE BEDEN TERBİYESİ: BİYOPOLİTİK BİR YAKLAŞIM

Metin KARABURUN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ömer ALANKA

2023, 151 Sayfa

Jüri: Prof. Dr. Ömer ALANKA
Doç. Dr. İbrahim Etem ZİNDEREN
Doç. Dr. Ülhak ÇİMEN
Dr. Öğr. Üyesi Gülsemin MISIRLI
Dr. Öğr. Üyesi Yavuz KÜÇÜKALKAN

Bu çalışmada, ilk spor gazetesi olan Futbol Gazetesi'nin yayın hayatına başladığı 11 Ekim 1910 tarihinden 1 Kasım 1928 Harf Devrimi'ne kadar yayımlanmış olan Osmanlıca spor basını üzerinden, Michel Foucault, Giorgio Agamben ile Hardt ve Negri'nin çalışmaları doğrultusunda, biyopolitika kavramı ekseninde insan bedeni ve iktidarın insan bedenini nasıl denetim altına aldığı incelenmiştir. Bedenin Osmanlıca spor basınında nasıl inşa edildiğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, yöntem olarak söylem analizi seçilmiş ve çözümlemeler bu doğrultuda yapılmıştır. Geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemi spor sürelilerindeki biyopolitik temalı metinler incelendiğinde bedenin savaş için hazırlandığı yani savaşçı bedenin kurgulandığı tespit edilmiştir. İncelenen metinlerde çoğunlukla kaslı, kuvvetli çıplak erkek fotoğrafının kullanıldığı görülmüş ve metinlerde de sağlıklı bir vücudunun ancak o şekilde olabileceğine vurgu yapılmıştır. Ülkenin gurur duyduğu ve o kişilerle övüldüğünün sık sık altı çizilmiştir. Ayrıca sağlıklı bir bedenin dış tesirlere karşı koruduğunun altı çizilmiş ve sağlıklı bir vücuda sahip olmanın dışarıdan gelecek her türlü faktöre karşı olduğuna dikkat çekilmiştir. Böylece spor yapmak ve sporun her türlü dalıyla uğraşmak sağlıkla bütünleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlıca spor basını, beden terbiyesi, biyopolitika

ABSTRACT

Ph. D. DISSERTATION

OTTOMAN SPORTS PRESS AND PHYSICAL TRAINING: A BIOPOLITICAL APPROACH

Metin KARABURUN

Advisor: Prof. Dr. Ömer ALANKA

2023, 151 Pages

Jury: Prof. Dr. Ömer ALANKA
Assoc. Prof. Dr. İbrahim Etem ZİNDEREN
Assoc. Prof. Dr. Ülhak ÇİMEN
Assist. Prof. Dr. Gülsemin MISIRLI
Asist. Prof. Dr. Yavuz KÜÇÜKALKAN

In this study, through the Ottoman sports press published from October 11, 1910, when the first sports newspaper, Futbol Newspaper, started its publication life until November 1, 1928, Alphabet Revolution, the concept of biopolitics and how power controls the human body were examined in line with the works of Michel Foucault, Giorgio Agamben, and Hardt and Negri. Aiming to reveal how the body was constructed in the Ottoman sports press, discourse analysis was chosen as the method, and analyses were conducted accordingly. When biopolitical-themed texts in the late Ottoman and early Republican period sports periodicals were examined, it was determined that the body was prepared for war, in other words, the warrior body was constructed. In the examined texts, it was observed that muscular, strong naked male photographs were mostly used and it was emphasized in the texts that a healthy body could only be that way. It was frequently underlined that the country took pride in and praised these individuals. Additionally, it was highlighted that a healthy body protected against external influences, and having a healthy body was emphasized as a defense against all kinds of external factors. Thus, engaging in sports and all branches of sports was integrated with health.

Keywords: Ottoman sports press, physical training, biopolitics

KISALTMALAR DİZİNİ

BTGD **:** Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü

C.I.O. **:** Uluslararası Olimpiyat Komitesi

TİCİ **:** Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı

TSK **:** Türkiye Spor Kurumu

vb. **:** Ve benzeri

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1.1. Futbol 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane) 19
Resim 1.2. Terbiye ve Oyun 1. Sayı Kapağı (Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı) 23
Resim 1.3. İdman 1. Sayı Kapağı (Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı) 26
Resim 1.4. Sipahi 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane) 28
Resim 1.5. Türk Genci 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane) 30
Resim 1.6. Spor Âlemi 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Beyazıt Devlet Kütüphanesi)..... 32
Resim 1.7. Yarın Spor 5. Sayı Kapağı (Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı) 34
Resim 1.8. Türkiye İdman 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)..... 36
Resim 1.9. İzci 4. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)..... 37
Resim 1.10. Keşşâf 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Mutlu, 2021: 551) 39
Resim 1.11. Türkiye İzciler Birliği 2. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane) 41
Resim 1.12. Gol Spor 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane) 43
Resim 1.13. Maç 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Seyfettin Özege Koleksiyonu) 45
Resim 1.14. Şa Şa Şa 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)..... 47
Resim 1.15. Şampiyon 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane) 49
Resim 1.16. Necm-i Âtî 1. Sayı Kapağı 51

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. "Mekteblerimizde.." Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 84
Tablo 3.2. "Sıhhî Çocuk Jimnastikleri" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 88
Tablo 3.3. "Olmaya Devlet Cihanda Bir Nefes Sıhhat Gibi" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 90
Tablo 3.4. "Bütün İdmancılara Açık Mektub" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 95
Tablo 3.5. "Cezmi Ziya Bey Çulluk Avında" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 101
Tablo 3.6. "Sabri Mahir Bey" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 103
Tablo 3.7. "Sağlam Vücudlar Müşehharı " Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 105
Tablo 3.8. "Keşşâflık " Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 107
Tablo 3.9. "Küçük Faik Bey" "Said Bey" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 113
Tablo 3.10. "Tıbbiyeli Baki Bey" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 115
Tablo 3.11. "Sıhhî Tatbîkî Jimnastik" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 117
Tablo 3.12. "Gençler ve Binicilik" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 120
Tablo 3.13. "İzcilik Hâtıraları" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 123
Tablo 3.14. "Mekteblerde Terbiye-i Bedeniye İmtihânı" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 126
Tablo 3.15. "Küçük Faik Bey" "Said Bey" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 129
Tablo 3.16. "Erkek Mu'allim Mektebi Kampını Ziyâret" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu 132

TEŞEKKÜR

Tez çalışması süresince yardımlarını, bilgilerini, tavsiyelerini, fikir ve önerilerini benimle paylaşan ve zamanını esirgemeyen değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Ömer ALANKA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez izleme komitemde yer alan ve tez yazım sürecinde beni bilgilendirip yönlendiren değerli hocalarım Doç. Dr. Ülhak ÇİMEN ve Doç. Dr. İbrahim Etem ZİNDEREN′e, bu süreçte desteklerini her daim hissettiğim Doç. Dr. Salih GÜLEN, Dr. Öğr. Üyesi Gülsemin MISIRLI ve Öğretim Görevlisi Uğur GÖK'e teşekkür ederim.

Bununla birlikte öğrenim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen çok değerli aileme ve varlığı ile bana her zaman güç veren kıymetli eşime ve sevgili çocuklarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum – 2023 **Metin KARABURUN**

GİRİŞ

Spor ve beden terbiyesi, toplumların kültürlerinde ve modernleşmelerinde önemli bir konuma sahiptir. Osmanlı'nın son döneminde beden terbiyesi ve spor Batı'nın gerisinde kalmıştır. Tanzimat ile birlikte düştüğü bu zor durumdan kurtulmak için modernleşme ve Batılılaşma adımları atılmıştır. Bu dönemde hukuki, askerî alanlar ve edebiyat, eğitim alanları gibi beden terbiyesi ve spor alanında da Batı'dakine benzer reformların uygulanması sonucu modern sporlar ülkeye girmiştir. Beden terbiyesi, spor ve izcilik gibi konular ile bağlantılı olsa da spor anlamının dışında da kullanılmaktadır. Tanzimat'tan önce Osmanlı Devleti'nde beden terbiyesinin, jimnastik ve izcilik gibi spor branşları vasıtasıyla, sağlıklı ve güçlü bedenlerin arttırılarak savaşa hazır duruma getirilmesi görevi ve savaş eğitimi olarak verildiği görülmektedir.

Osmanlı toplumu Tanzimat ile birlikte Avrupalı yaşam biçiminden etkilenmeye başlamıştır. Dolayısıyla bu ülkelerde yapılan sporların da farkına varmıştır. Özellikle azınlıkların katkısı ile jimnastik, futbol ve voleybol gibi sporlar, birbirlerine yakın tarihlerde İstanbul ve İzmir hayatında yer almıştır. Osmanlı toplumunun spora karşı ilgi göstermesi o dönemki basının da dikkatini çekmiş ve basında sporla ilgili haberler yayımlanmaya başlamıştır. Böylelikle Osmanlı İmparatorluğu, söz konusu spor dallarının yanı sıra Batı dünyasından "spor basını" kavramını da hayatına sokmuş ve art arda birçok gazete ve dergi yayımlanmaya başlamıştır. Toplumun ilgisine karşı duyarsız kalmayan spor basını, içerik olarak sporu işlemeye başlamış ve yayımladığı haber ve bilgilerle kendisine özgü bir kitle oluşturmuştur.

Zengin içeriğe sahip olan spor basınında spor haberlerinin yanı sıra beden terbiyesi, sağlık, ahlak gibi konularda da yazılar yayımlanmıştır. Ayrıca bu basın organlarında spor, milli savunmaya, savaşlara, hastalıklara karşı bir önlem olarak konumlandırılmıştır. Diğer taraftan sporun savaşlara hazırlık olarak kullanılması, kişilerin politik anlamda tanınırlıklarını artırması, sporda kazanılan başarıların diğer alanlara da yayılması, dış ülkelere karşı birlik ve beraberliği sağlaması bakımından da spor basını önem kazanmıştır. Bu bağlamda spor basını iktidar için de vazgeçilmez olmuştur.

Beden terbiyesi ve sporların özellikle savaşçıların eğitiminde kullanılması, eski Türk devletlerinde olduğu gibi Osmanlı'nın da başvurduğu bir yöntem olmuştur. Yaşam

koşulları ve savaşların gerektirdiği şekilde kuvvetli, atik ve çevik olma zorunluluğu Türkleri, çocuklarını çok küçük yaşlardan itibaren bu yönde eğitmeye sevk etmiştir. Bu kapsamda avcılık, okçuluk, güreş, binicilik, ağırlık kaldırma, koşu ve cirit gibi sporlar ve idmanlar bu eğitimin önemli bir bileşeni olmuştur. 15-16 yaşına gelenler programlı idman hareketleriyle savaş tekniği, silahını kullanabilme ve yakından mücadeleyi gerektiren her çeşit hareketi yapabilme becerilerini geliştirirlerdi (Yamak Ateş, 2012: 100). Yine beden terbiyesi ve sporların nüfusa dönük işlevleri sebebi ile biyopolitik çerçevede yer alması ilk İttihatçı beden kültürü politikalarında somutlaşmıştır. Meşrutiyet yıllarını takip eden savaş ve savaşa hazırlık yıllarında, beden terbiyesi ve spor alanının giderek paramiliter renklere bürünmesi, sporun kamu sağlığına ilişkin fonksiyonlarının bu dönemde savaşa hazırlık fonksiyonlarının gerisine düşmesine sebep olmuşsa da birincisini tam olarak ortadan kaldırmamıştır. Geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet yıllarında olduğu gibi, nüfusun sıhhî anlamda perişan olduğu bir sosyal ortamda, beden terbiyesi ve spor ortalama sağlık seviyesini yükseltme politikalarının bir parçası olarak algılanmıştır (Akın, 2019: 94). Dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ve erken Cumhuriyet döneminde beden terbiyesi ve spor vasıtasıyla beden güçlendirilmiş ve savaş için hazırlanmıştır.

Beden, tarih boyunca fiziki varlığının ötesinde anlamlara sahip olmuştur. Beden bireysel bir olgu olmasının yanında toplumsal bir simge olarak da görülmüş ve tarihsel olarak devletlerin ve iktidarların üzerinde hak sahibi oldukları bir objeye dönüşmüştür. İnsanların bedenlerine müdahalelerin politik dayanaklarını kavrayabilmek için bedeni kontrol altına alarak toplumu belli ideolojiler istikametinde dönüştürme fikrine yer hazırlayan tarihî olaylardan başlamak gerekmektedir (Özakın, 2017: 135). Foucault, öznesi olarak tanıtılan deneyimlerin kurulmasını yapan söylemsel olan ve söylemsel olmayan uygulamaların merkezinde bir iktidar alanının olduğunu belirtmektedir. Örneğin Foucault'ya göre deliliğin bir gerçek oyununa sokulmasının sebebi, 17. yüzyılın başından beri meydana gelen ve iktidar kurumları ile yakın bir ilişki içerisinde olan "kapatma" uygulamalarında ve bu uygulamaların nüfus ve üretim süreçleri ile ilişkisinde aranmalıdır. Fakat bu analizin sonucuyla beliren iktidar kavrayışı geleneksel siyaset teorilerindeki iktidar kavrayışlarından farklıdır. Foucault'nun "hukuki-söylemsel" (juridico-discursive) olarak tasvir ettiği geleneksel model iktidarı bir hükümranlık (souveraineté), yasaklama, yasa ve itaat sistemi içerisinde

tasarımlamaktadır (Foucault, 2019: 16). Görüldüğü üzere "hukuki-söylemsel" model olarak tanımlanan geleneksel modelde bireyin sürekli denetim altında tutulması ve dolayısıyla iktidarın çeşitli yöntemler kullanarak, bireyler üzerinde doğrudan bir etki kurması söz konusudur.

Foucault, 17. yüzyılın sonlarından itibaren ise "hukuksal-söylemsel" modelin iktidar göremediğini ve yeni iktidar biçiminin hâkim olduğunu söylemektedir. Foucault'ya göre negatif ve sınırlayıcı olan "hukuksal-söylemsel" modelin iktidar anlayışının aksine, pozitif olan bu yeni iktidar biçimi üretkendir. Yani yaşamı desteklemeye ve yaşamın sağladığı güçleri kısıtlamaya değil arttırmaya yönelik bir iktidardır. Bu sebeple Foucault yeni iktidarı biyo-iktidar olarak adlandırmıştır. Foucault'ya göre biyo-iktidar yaşama iki şekilde müdahale etmektedir. Bunlardan birincisi insan bedenini bir makine gibi gören "disiplinci" iktidardır. Foucault'nun "bedenin anatomo-politiği" olarak adlandırdığı bu iktidar biçimin temel amacı, insan bedenini disiplin altına almak, verimli ve uysal kılmak, yeteneklerinin gelişmesini sağlamak ve ekonomik denetim sistemleri ile bütünleştirmektir. İkincisi ise insan bedenine doğal bir tür olarak yaklaşan ve nüfusu düzenleyici denetim getiren "nüfusun biyo-politiği"dir (Foucault, 2019: 16). Biyoiktidarın ekseni "hukuksal-söylemsel" modelin aksine iktidar şiddeti olmayıp, iktidarın, artık baskıyla değil, yaşamı ve insan bedenini güçlendirmeyi, uysal kılmayı ve düzenlemeyi hedefleyen ekonomi politikasıdır.

Bu tez çalışması üç temel bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde, Osmanlı Devleti'nde çıkarılan ilk gazeteler, Osmanlıca spor basınının ortaya çıkışı ve gelişimi ele alınmıştır. Bu bölümde amaç, Osmanlı Devleti'nde çıkarılan ilk gazetelerin yayımlanma amaçları, özellikleri ve Türk basın tarihine katkıları hakkında bilgi vermek, Osmanlıca spor basının nasıl ortaya çıktığını ve geliştiğini ortaya koymak olmuştur. Bu bağlamda Osmanlı İmparatorluğu'nda yayımlanan tüm gazete ve dergiler hakkında inceleme yapmak çalışmanın sınırlarını aşacağından dolayı Türk basın tarihi açısından önem arz eden ilk gazete ve dergiler üzerinde durulmuştur.

Tezin ikinci bölümünde, biyopolitika ve beden terbiyesi kavramları incelenmiştir. Böylece ilk olarak biyopolitika kavramının tanımına ve etimolojik kökenine, Michel Foucault, Giorgio Agamben ile Hardt ve Negri'nin biyopolitika kavramı hakkındaki

görüşlerine değinilmiş ve ardından Osmanlı'da ve Erken Cumhuriyet Dönemi'nde spor ve beden terbiyesinin gelişimi incelenmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde ise, nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi kullanılarak ilk spor gazetesi olan Futbol Gazetesi'nin yayın hayatına başladığı 11 Ekim 1910 tarihinden, 1 Kasım 1928 Harf Devrimi'ne kadar yayımlanmış olan spor süreli yayınlar üzerinden, Michel Foucault, Giorgio Agamben ile Hardt ve Negri'nin çalışmaları doğrultusunda, biyopolitika kavramı ekseninde insan bedeni ve iktidarın insan bedenini nasıl denetim altına aldığı incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NDE SPOR BASININ ORTAYA ÇIKIŞI

Bu bölümde Osmanlı Devleti'nde basının tarihsel gelişimi, Osmanlı spor basının ortaya çıkışı ve gelişimi konularına değinilecektir.

1.1. OSMANLI DEVLETİ'NDE BASININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Türk basın yayın tarihi incelendiğinde özellikle Tanzimat dönemine denk gelen yıllarda ilk Türkçe gazetenin resmî bir kimlikle ve devlet tarafından yayımlandığı ve o günden Cumhuriyet dönemine kadar süreli yayımların sayılarının arttığı ve içeriklerinin zenginleştiği görülmektedir. Osmanlı toplumu bu aşamaya gelebilmek ve gazeteli döneme kavuşabilmek için uzun bir zamana ihtiyaç duymuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk gazeteler yabancılar tarafından yayımlanmıştır (İnuğur, 1999: 1). Osmalı İmparatorluğu'nda yayımlanan bu ilk gazeteler özellikle Fransızlar tarafından çıkartılmıştır. İstanbul'da bulunan Fransız Büyükelçiliği, Fransız kolonisi ve Fransızca bilen diğer kesimlere dağıtmak amacıyla Fransızca gazeteleri yayım hayatına sokmuştur (Demir, 2014: 60). Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde Fransızlar iletişim amacıyla ilk yayın organları olarak üç bülten yayımlamışlardır. Bunlar; Eylül 1795 yılından Mart 1796 yılına kadar yayımlanan "Le Bulletin de Nouvelles" (Haber Bülteni), Eylül 1796 yılından Mayıs 1797 yılına kadar yayımlanan "La Gazette Française de Constantinople" (İstanbul Fransız Gazetesi) ve Mayıs 1797 yılından Temmuz 1797 yılına kadar yayımlanan "Mercure Oriental" (Doğu Merkür'ü)dir. Bu yayımlar Fransız Büyükelçiliği tarafından özel olarak kurulmuş olan bir matbaada basılmıştır (Budak, 2012: 664). Bu bülten ve gazetelerin amacı Fransız devrimini ve yeni fikirlerini basın yoluyla ülke dışında yaşayan Fransızlara iletmek ve bu vatandaşları yeni cumhuriyet rejimine kazandırmaktı. Dolayısıyla dilleri de Fransızca olan bu yayınları Türk basın tarihinin bir parçası saymak mümkün değildir (Groc, 1985:57; Budak, 2012: 665; Akbulut, 2013: 34). Bu gazetelerin arkasından; 24 Mart 1821 tarihinde Le Spectateur Oriental (Doğulu İzleyici), 1824'te Smyrneen (İzmirli), 1828'de ise Le Courrier de Smyrne (İzmir Postası) yayımlanmıştır (Topuz, 2003: 36-

37). Bu bakımdan bu yayınların hedef kitlesini Fransızlar oluşturmuştur. Böylece Fransızlar ülkelerinde meydana gelen olayları bu yayınlardan öğrenmiştirler.

Bütün bu gazete ve bültenler, Fransız okuyuculara özgüydü ve dönemin Osmanlı dünyası ile ilgili kısmi bilgiler vermekteydiler. Bu gazetelerin seslendikleri çevre pek kısıtlıydı. Bu Fransız gazetelerinden olan 'Spectatuer Oriental' Osmanlı'nın uluslararası alanda haklarını savunması bakımından ayrıca önem arz etmekteydi. Alexandre Blacque tarafından çıkarılan bu gazete 1825 tarihinden itibaren, Fransız hükümetinin mülkiyetine ait olan bir matbaada haftalık olarak çıkarılmaktaydı (Demir, 2014: 60). Blacque, hem bu gazetede hem de bu gazeteden sonra yayımladığı 'Le Courrier de Smyrne' isimli diğer gazetede yoğun bir şekilde Osmanlı yanlısı kampanya yürütmüştür. Ayrıca Blacque'ın Avrupa basınında da yer alan makaleleri Sultan II. Mahmut tarafından çevirtilip okunmuştur (Akbulut, 2013: 35). Gazete Osmanlı politikalarını Ruslara karşı savunduğu için Rus ve Fransız büyükelçilikleri tarafından gazetenin kapatılması için Bâbıâli üzerinde çeşitli baskılar yapılmış ve Blacque 1831 yılında gazetesini satmak zorunda kalmıştır. Bu durum sonucunda II. Mahmut, İzmir'de uzun süre devletin görüşlerini savunmuş olan Blacque'ı İstanbul'a davet ederek, devletin görüşlerini ve politikasını yansıtacak olan Fransızca "Le Moniteur Ottomon" gazetesini kurdurmuştur (Topuz, 2003: 36-37). Osmanlı İmparatorluğu'nda yayımlanan bu yabancı gazeteleri Türk basın tarihinin bir parçası olarak görmek mümkün olmasa da, Türk basınının doğmasına sundukları katkılardan ötürü bu gazeteler önem arz etmektedir.

Osmanlı yönetimi 18. yüzyılın ortalarından beri Avrupa'daki gazetelerin varlığından haberdardı. Fakat Fransızlar tarafından çıkarılan bu gazeteler ile siyasi düzeyde ilgilenmiş ve bu gazetelerden örnek alma yoluna gitmemiştir. Sadece, bu durumdan doğan gereksinim ile Bâb-ı Âlî'de tercüme bürosu kurdurulmuş ve orada Avrupa gazetelerinin çevirisi yaptırılmıştır. Özellikle 19. yüzyılın ilk çeyreği olan, 1820'li yıllar Osmanlı Devleti için basın ve basımevi açısından bir canlanmanın yaşandığı dönem olmuştur. İlk olarak, 1819/1820'de Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın girişimleriyle Bulak Matbaası kurulmuş ve 1822'de bu matbaa ilk ürünlerini vermeye başlamıştır. Yayınların yarısından fazlası Türkçe, diğer kısmı da Arapça olarak basılmıştır. Bunlar İstanbul'da da ilgi görünce İstanbul'daki basımevinin de canlandırılması yoluna gidilmiştir (Koloğlu, 2013: 21). Yakın tarihlere kadar ilk Türkçe

gazetenin 1831 yılında yayımlanmış olan Takvim-i Vekâyi olduğu bilinmekteydi. Fakat araştırmacı yazar Orhan Koloğlu, ilk Türkçe gazetenin 1828 yılında Mısır'da yayımlanan Vekâyi-i Mısriyye olduğunu kanıtlamıştır (Topuz, 2003: 36-37). Vekâyi-i Mısriyye'nin özellikle, Türkçe olarak kaleme alınıp daha sonra Arapçaya çevrilen metinler ile birlikte Türkçe-Arapça basılmış olması, ilk Türkçe gazete olarak kabul edilmesinde önemli rol oynamıştır. Çoğu kez ilk Türkçe gazete olarak nitelendirilen Takvim-i Vekâyi'nin ondan farkı ise, tamamının Türkçe olarak yayımlanmasının yanı sıra, günümüz Türkiye sınırları içinde yayımlanmış olması ve Vekâyi-i Mısriyye'ye nispeten daha kalıcı etki bırakmış olmasındandır (Yazıcı, 1991: 270). Görüldüğü üzere Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde birçok gazete yayımlanmaya başlanmıştır. Çalışmaya konu olan bu kısımda Türk basın tarihi açısından önem arz eden ve Osmanlı Devleti'nde yayımlanmış olan ilk gazeteler (Vekâyi-i Mısriyye, Takvim-i Vekâyi, Cerîde-i Havâdis, Tercümân-ı Ahvâl) ele alınacaktır.

1.1.1. Osmanlı Devleti Sınırları İçerisinde Yayımlanan İlk Gazete: Vekâyi-i Mısriyye

Vekâyi-i Mısriyye 'nin ilk sayısının 15 Recep 1244'te (21 Ocak 1829) çıkarılacağı ve ona göre hazırlık yapılması hakkındaki bir emre dayanılarak çoğu yerde bu tarih gazetenin ilk sayısının çıkış tarihi olarak gösterilmiştir. Oysa gazetenin ilk sayısı Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın girişimleriyle Kahire'de 25 Cemaziyülevvel 1244'te (3Aralık 1828) çıkarılmıştır (Koloğlu, 2014: 51). Gazete, yayım hayatı boyunca şekil, içerik ve hedefleri bakımından değişik görünümler ortaya koymuştur. İlk çıktığı zaman çok düzenli olmasa da genellikle haftalık bir gazete olarak yayımlanmıştır. Gazete 37x22 cm. boyutlarında çıkarılmıştır. Gazetenin her bir sayfası iki sütundan oluşmuş ve gazete, sağda yer alan sütun Türkçe, solda yer alan sütun ise Arapça olarak yayımlanmıştır (Yazıcı, 1991: 269). Gazetenin 34. sayısında yer alan "Medh-i Vekâyi-i Mısriyye" başlıklı yazıda, gazetenin iki dilde çıkarılmasındaki amacın, Mısır'ın hem Türk hem de Arap halkının gazeteden yararlanmasını sağlamak olduğu belirtilmiştir (Koloğlu, 2014: 51-52). Gazete genelde iki yaprakta dört sayfa olarak yayımlanmıştır. Bu durumun bazı istisnaları olmuştur: 40. sayı sekiz, 44. sayı altı, 51. ve 52. sayı on altışar sayfa çıkmıştır. Gazetenin satış yeri olarak Bulak Matbaası gösterilmiştir. Gazetenin fiyatının 1 kuruş, abone ücretinin ise 3 aylık için 12, altı aylık için ise 24

kuruş olduğu belirtilmiştir (Koloğlu, 2014: 52). Gazete sayfa sayısı ve yayım aralığı bakımından belirli bir düzene sahip olmamıştır. Ayrıca gazetenin iki faklı dilde çıkartılması hedef kitlesi açısından büyük önem arz etmiştir.

Gazete, yasal uygulamaları, resmî bildirileri ve Mısır'daki o dönemin iktidar gücünü oluşturan Mehmet Ali Paşa'nın çalışmalarını yansıtmak amacı ile yayımlanmıştır (Girgin, 2009: 40). Bu açıdan gazete dış kamuoyundan ziyade iç kamuoyuna hitap etmeyi hedeflemiştir. Bundan dolayı gazete belirli kademelerde bulunan mülkî erkâna, ilmiye mensuplarına ve askerlere mecburi abone olma şartıyla iletilmiştir. Gazete ilk döneminde 600 adet basılmış ve gazetenin çıkışından 17 sene sonra 1000'in üzerinde bir aboneye sahip olmuştur (Yazıcı, 1991: 270). Vekâyi-i Mısriyye'de yayımlanan haberler genellikle Mehmet Ali Paşa'nın kurmuş olduğu meclis ve divan toplantıları hakkında olmuştur. Bu haberlerin dışında ise gazete daha çok ekonomi ve ticaret haberleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu haberlerde özellikle İskenderiye'ye gelen gemiler, bu gemilerdeki yolcu sayıları ve gemilerin taşıdığı mallar gibi bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca o döneme ait ilgi çekici olaylar ve dış haberlerin yanı sıra reklam ve ilanlar da gazetede yer almıştır (Alan, 2019: 53). Gazetenin en önemli haber kaynaklarını ise resmî kaynaklar oluşturmuştur. Özellikle Mısır Meclis-i, Divan el Hidivi, Divan el Cihadiye, Şûra-yı Askeriye, Meclis-i Âli, Divan-ı Mevaşi el Miri, Meclis-i Meşveret, Şûra-yı Mülkiye gibi resmî makamlar tarafından gönderilen bilgiler kaynak belirtilerek aktarılmıştır (Koloğlu, 2014: 71). Bu durum özellikle gazeteye resmî nitelik kazadırmış ve halkın da resmî olaylardan haberdar olması sağlanmıştır.

Buna karşılık gazetede İstanbul kaynaklı haberlere ise çok az yer verilmiş ve Osmanlı padişahından çok az bahsedilmiştir. Yalnızca İstanbul'dan bir ferman geldiği zamanlarda gazetede padişahın adı geçmiştir. Gazetede Avrupa'ya yönelik eleştiriler yer almamıştır. Avrupa ülkelerine ve bu ülkelerin sömürgelerine gazetede ağırlıkla yer verilmiştir. Fakat gazete emperyalizmi eleştiri konusu yapmamıştır. Ayrıca gazetede İslam ülkelerinden gelen haberlere de sınırlı sayıda yer verilmiştir (Topuz, 2003: 14). Gazetenin hem Türkçe kısmında ve hem de Arapça kısmında yayım süresi boyunca pek çok kişi görev almıştır. Bunların en önemlileri şunlardır: Gazetenin ilk döneminde Vekâyi-i Mısriyye Nazırı olan Sami Efendi, Derviş Ahmed Efendi, Hasan Ratib Efendi, Kâşif Efendi, Sabri Efendi, Ahmed Efendi, Fatih Efendi, Rifaa Rafii el Tahtavi, Aziz

Efendi, Ahmed Faris Şidyak, Hoca Nasrullah (Nasrî), Şihabuddin Muhammed b. İsmail ve Abdurrahman es-Safedî ve Şeyh Hasan el Attar (Yazıcı, 1991: 273;Koloğlu, 2014: 57). Vekâyi-i Mısriyye, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yayımlanmış olan ilk Türkçe gazete olması ve Türk basın tarihine öncülük etmesi açısından önem taşımaktadır.

1.1.2. İlk Resmi Gazete: Takvim-i Vekâyi

Osmanlı Devleti'nin resmî gazetesi olan Takvim-i Vekâyi 1 Kasım 1831'de yayımlanmıştır (Koloğlu, 2010: 10). Türkçe basın fiilen 1828 yılında başlamış, fakat Mısır'daki bürokrasinin dışını etkilemediği için bir haber bülteni olmaktan öteye gidememişti. Bu gazete de aynı nitelikte sayılabilmekteydi. Ancak 1831 Kasımından itibaren İstanbul ve Kahire'nin yayın organları arasındaki basın polemikleri toplumu ilk defa dinamik basın yapısı ile karşı karşıya getirmiştir (Koloğlu, 2010: 10). II. Mahmut'un çabaları ile çıkarılan Takvim-i Vekâyi'nin Mukaddime-i Takvim-i Vekâyi başlığı altında yayımlanan yazısında resmî tarih yazarlarının kayıt altına aldığı yazıların halka geç olarak ulaşması sonucu gazetenin çıkarılmasına duyulan ihtiyaç dile getirilmiştir (İnuğur, 1993: 175). Dolayısıyla gazetenin çıkarılma sebebi olarak halkın haber ve bilgilere daha hızlı ulaşabilmesi görülmüştür.

Takvim-i Vekâyi'nin ilk sayısı sekiz sayfa metin, ayrıca iki sayfa da ön söz olarak çıkmıştır. Bu gazete şimdiki gazetelerin ikiye bükülüşü kadardı. Gazete çift sütun üzerine dizilmiştir (Şapolyo, 1971: 100). Önceleri düzensiz aralıklarla yayımlanan gazete, sonradan ise her gün yayımlanmıştır. Gazete ilk olarak Takvimhane-i Âmire adı verilen matbaada basılmaya başlanmıştır. Gazetenin yazar ve muhabirleri Bâb-ı Âlî'deki çeşitli kamu görevlilerinden oluşmaktaydı. Bu yazar ve muhabirlerin başlarında ise Vakanüvis Esad Efendi bulunmaktaydı (Tokmakçıoğlu, 2011: 197). Ayrıca gazetede çalışmak üzere: Atıf, Numan Mahir, Seyit Nazif, Recai, Esar Saffet, Yesari İzzet, Akif Paşazade Nail, Sami, Sait, Nail, Lebib ve Maarif Nazırı Kemal Efendiler tayin edilmiştir. Haber toplamak üzere ise iki muhabir seçilmiştir. Bunlar; Bâb-ı Âlî Amedi kaleminden Sarim Efendi ve Seraskerlik memurlarından Valide Kethüdası zade Sait Bey'idi. Gazetenin ilk sayısı beş bin adet basılmış ve gazete bütün devlet organlarına, subaylara, taşradaki eşrafa ve elçiliklere gönderilmiştir. Gazetenin Arapça, Farsça, Fransızca, Rumca ve Ermenice baskıları da yayımlanmıştır (Atabay, 2015: 6-7).

Gazetenin özellikle birçok dilde baskısının yapılması ve ilk baskısının da sayıca fazla çıkarılması, gazetede yayımlanan haberlerin ve yazıların tüm halka duyurulması amacıyla yapılmıştır.

Gazete ilk üç yıl 24 x 35 cm boyutunda, sonra 27 x 39 cm ve ardından 28 x 42 cm boyutlarında basılmıştır. Sultan Abdülhamid döneminde ise gazetenin boyutu 30 x 47 cm'ye dönüştürülmüştür. Gazetede 1876 Kanun-ı Esasisi 19 x 27cm boyutunda kağıda basılmış ve ek olarak verilmiştir. Gazete 1908'den kapandığı tarihe kadar da 24 x 31 cm boyutunda yayımlanmıştır (Kabacalı, 2000: 51). Gazetede noktalama işaretleri ve yazım kurallarına dikkat edilmemiştir. Yani cümle ve haberlerin sonlarına nokta konulmamıştır. Ayrıca gazetenin tamamı aynı punto üzerine tertiplenmiştir (İnuğur, 1993: 179). Gazetede yer alan yazılar ise şu bölümlerde toplanmıştır: "Umur-u Dahiliye (İç Haberler), Umur-u Hariciye (Dış Haberler), Fünun (Bilimler), Mevad-ı Askeriye (Askeri İşler), Ticaret Es'ar (Ticaret ve fiyatları) ve Tevcihat-ı İlmiye (Din adamlarının tayinleri) (Topuz, 2003: 16). Gazetenin haftada bir gün çıkarılması kararlaştırılmış olmasına rağmen gazete düzenli olarak haftalık niteliğini kazanamamış ve düzensiz olarak yayımını devam ettirmiştir. Gazete çoğu defa yılda 15-20 sayı çıkarılmış, gazetenin en düzenli olarak çıkarıldığı zaman dahi yıllık sayısı en fazla 31'e kadar ulaşabilmiştir (İnuğur, 1993: 177). O dönemde Meclis-i Vala Başkanı olan Rifat Paşa, gazetenin belli süreler ile çıkarılmayışını, "Tarihi pek yeni, gazete ise pek eski" sözüyle değerlendirmiştir. Bu sebepten ötürü gazeteye o dönemde "Tarihi yeni, kendisi eski gazete" unvanı verilmiştir (Girgin, 2009: 42). Gazete, Vekâyi-i Mısriyye gazetesinde olduğu gibi yayım aralığı bakımından belirli bir düzene sahip olmamıştır. Gazete boyut olarak da sabit bir şekilde çıkarılmamıştır. Ayrıca gazetenin düzensiz bir şekilde çıkarılması haberlerin güncelliğini yitirmesine ve gazetenin tirajının düşmesine sebep olmuştur.

Gazetenin sekizinci sayısından itibaren ilk çeviri yayımlanmış ve on birinci sayısında gazetede ilk kez ilan yer almıştır (İnuğur, 1993: 177). Ayrıca gazetede resmi ilanların yanı sıra iç ve dış gelişmelerle ilgili makaleler devletin görüşleri doğrultusunda yayımlanmıştır. 1860'tan sonra gazetede sadece resmi duyurular ve kabul edilen yasa metinleri yayımlanmaya başlamıştır. 1878 yılından 1891 yılına kadar Takvim-i Vekâyi yayımlanmamıştır. Gazete 1891 yılında tekrar yayımlanmıştır. (Atabay, 2015: 7). Ancak gazetede dönemin padişahı olan II. Abdülhamid'in nişan tevcihi ile ilgili bir bildirimde

"nişan itası" ifadesi yerine "nişan hatası" yazılıp basılması sonucu gazete padişahın emri ile kapatılmıştır (Tokmakçıoğlu, 2011: 198). Gazete II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 1 Eylül 1908'de yeniden yayımlanmaya başlanmıştır. Gazetenin son sayısı ise 4 Kasım 1922 tarihinde yayımlanmış olup gazete 4609 sayı ile sona ermiştir (Atabay, 2015: 7). Takvim-i Vekâyi, genel anlamda devlete bağlı olarak yayımlanmış ve devletin mesajlarını hem içeriye hem de dışarıya ulaştırması açısından önem taşımıştır.

1.1.3. İlk Yarı Resmi Gazete: Cerîde-i Havâdis

Cerîde-i Havâdis, Takvim-i Vekâyi'nin yayımlanmasından dokuz yıl sonra 1 Ağustos 1940 yılında İngiliz uyruklu William Churchill tarafından çıkarılmış ilk özel gazetedir (Şapolyo, 1971: 107; Atabay, 2015: 9). Gazetenin ön sözünde yer alan bilgilerde siyaset, ticaret ve askerlik ile ilgili haberlerin herkese ulaşması gerektiğinin önemine vurgu yapılmıştır. Yine ön sözde gazetenin, daha önce yayımlanan Takvim-i Vekâyi'nin resmî niteliğinin dışına çıkacağı, Avrupa'yı örnek alarak Avrupa'ya yetişebileceği ve kişilerin eğitim ile söylentilerin doğru olup olmadığını kendi başlarına değerlendirebilecekleri düzeye erişebilecekleri de belirtilmiştir (Koloğlu, 2010: 54). Cerîde-i Havâdis, 40 x 27cm boyutlarında çıkarılmıştır (İnuğur, 1993: 182). Gazetenin ilk sayılarında farklı ülkelerde geçen ilgi çekici olaylara, tarih ve coğrafya bilgilerine yer verilmiştir. Bu içerikleri ile bir dergiye benzeyen gazete on günde bir yayımlanmıştır (Kabacalı, 2000: 61). Gazetenin ön sözünde yer alan bilgilerden de anlaşılacağı üzere gazetede Takvim-i Vekâyi'nin resmî niteliğinin dışına çıkılacağı özellikle vurgulanmış ve çeşitli alanlarda haberler yayımlanmıştır.

Gazete ilk yayımlandığı zamanlarda hiç satılmamış hatta gazetenin ilk üç sayısı ücretsiz olarak dağıtılmıştır. Gazete 1843'te ise sadece 150 civarında okuyucuya sahip olmuştur. Bu sebeplerden dolayı gazete kapatılmak zorunda kalınmıştır. Fakat Churchill hükümete baskı yaparak devletten aylık olarak 2500 kuruş maddi yardım almış ve tekrar yayımlanan gazetenin durumunda düzelme olmuştur. Gazete o tarihten sonra yirmi yıl süreyle devletin yarı resmî yayın organı hâline gelmiştir (İnuğur, 1993: 182-183). Bu durum sonrası gazete, Osmanlının çıkarlarını savunur olmuştur. Bu sebeple gazetenin mürettipleri kolera hastalığına yakalanınca yayını devam ettirebilmesi için Takvimhane-i Âmire'den gazeteye mürettip gönderilmiş ve matbaası yanınca yenisi kurulana kadar gazetenin Takvimhanede basılması sağlanmıştır (Kabacalı, 2000: 61). Gazetenin ülke

dışında da muhabirleri olduğu için gazetede dış haberlere önem verilmiştir. Ayrıca gazetede Batı parlamenter sistemine ait haberler ve edebi çeviriler de yayımlanmıştır. Bu yönü ile gazete aydın zümreye daha doğrusu küçük bir azınlığa hitap etmiştir (İnuğur, 1993: 183). Gazeteye özellikle İskenderiye'den haber gönderen gazeteci, gazetecilik tarihimizde ilk muhabirdir (Şapolyo, 1971: 110). Gazetenin bütün kadrosu, Hariciye Nezaret'nin yazışmalarıyla görevli "Tercüme Odası"nın yabancı dil bilen elemanlarından oluşmuştur (Koloğlu, 2010: 54). Gazetenin en önemli yazarı Said Paşa idi. Başlıca yazarları ise; Takvimci Nazif Efendi, Süreyya Bey, Ramiz Paşazade İzzet Bey, Rıza Paşa, Namık Kemal, Hafız Müşfik, Ahmet Zarifi, Nüzhet, Siret, Ali Âli ve Emin Firdevsi Beylerdi (Şapolyo, 1971: 110). Gazete zamanla ticari bir tutumla yönetilmeye başlanmış ve iç ve dış ilanlar her sayıda miktarı biraz daha arttırılarak gazetede geniş yer almıştır. 1852'den itibaren ise ilanlar, gazete sayfalarının üçte birini kaplamıştır. İlk ölüm ilanı da bu gazetede yayımlanmıştır (İnuğur, 1993: 183). Gazete muhabirlerini 1854'te Kırım Savaşı'na göndermiş ve gazeteye ek olarak harp ilaveleri çıkarmıştır. Bu durum halk tarafından çok ilgi görmüş ve makinalar bu ilaveleri basmaya yetişememiştir. Gazete iki sayfa daha ilave edilerek Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis adıyla yayına devam etmiştir. William Churchill'in 1864 yılında ölümünden sonra gazetenin yönetimine oğlu Alfred Churchill geçmiştir. Ancak gazete 27 Eylül 1864'de 1212. sayıdan sonra kapanmıştır (Atabay, 2015: 10). Gazetenin ön sözünde her ne kadar da resmî niteliğin dışında çıkarılacağı belirtilse de gazete özellikle ilk yayımlandığı zamanlarda halk tarafından destek görmemiş ve hatta maddi imkânsızlıklardan dolayı kapanmak zorunda kalmıştır. Gazete ancak devletin maddi desteği ile ayakta durabilmiş ve bu sebeple yarı resmî durumuna gelmiştir.

1.1.4. İlk Özel Gazete: Tercümân-ı Ahvâl

Tercümân-ı Ahvâl 21 Ekim 1860 tarihinde yayımlanmıştır. Gazete herhangi bir özel teşebbüsten ve hazineden destek almadan çıkarılmış olan ilk özel Türk gazetesidir. İlk özel gazete olması münasebetiyle Türk basın tarihi için yeni bir dönemin başlangıcı sayılmıştır (İnuğur, 1993: 185). Gazetenin kurucuları, Paris'te sefaret kâtipliği yaptığı zamanlarda Batı'yı tanımış ve Türk unsurunun da kendine özgü sözcüsünün bulunması gerektiğini fark etmiş olan Agâh ve yine Paris'te eğitim almış olan Şinasi Efendiler'dir (Koloğlu, 2013: 43). Gazetenin ilk nüshasında yer alan mukaddimede şu ifade yer

almıştır: *"Gayri resmi bir varakanın devam üzere çıkarılmasında her nasılsa şimdiye kadar milleti hakimeden hiçbir kimsenin ihtiyarı zahmet etmediği"* bu ifade ile gazetenin ilk özel gazete olduğuna vurgu yapılmıştır. Osmanlı aydını Avrupa'daki gazetelerin halkı eğittiğini, kamuoyu oluşturduğunu ve bu kamuoyunu yönettiğini görmüştür. Bu bakımdan ilk gazeteleri yayımlayan bu aydınlar, Avrupada yayımlanan gazetelerin rolünün Osmanlı'da da aynı etkiyi oluşturacağını, yani halkı eğiteceklerini ve kamuoyu oluşturacaklarını düşünmüştürler (Haytaoğlu, 2009: 26). Gazete özellikle kendinden önce resmî ve yarı resmî yayımlanan gazetelerden farklı olarak bağımsız yayımlanmayı amaç edinmiş ve bu doğrultuda bağımsız Türk basınına öncülük etmiştir.

Gazetede, eğitim sisteminde oluşan sıkıntılar, kişilerin kanaat ve düşüncelerini açığa vurma özgürlükleri, devletin hantal yapısı, fikri tartışmalar ve ülkedeki mali problemler gibi konular ele alınmıştır. Bu konuların yanı sıra sanayi, bankacılık, iktisat ilmi ve ticaret gibi konulardan hangilerine öncelik verilmesi gerektiği tartışmalarına da gazetede yer verilmiştir. Ayrıca bu konuların haricinde şunlar da gazetede yer almıştır: İnceleme ve edebi yazıları, resmî haberler, iç ve dış haberler, nizamnâme ve antlaşmalar, tevcihat, piyasa ve borsa haberleri, meskûkâtın rayiç bedelleri, ansiklopedik bilgiler, padişahın doğum ve tahta çıkış yıl dönümleri, dünya nüfusu, İstanbul'daki Müslüman ve gayrimüslim nüfusu ve şehirdeki aylık ölüm istatistikleri (Çakır, 2011: 496). Gazetede başta Âgâh Efendi ve Şinâsi olmak üzere, Sarı Tevfik Bey, Refik Bey, Ahmed Vefik Paşa, Mehmed Şerif Bey ve Hasan Subhi Efendi gibi dönemin önemli yazarlarının yazıları bulunmuştur. Gazetede özellikle Mehmed Şerif Bey'in tarıma karşı sanayileşmeyi savunduğu yazıları halk tarafından büyük ilgi görmüştür (Çakır, 2011: 496). Gazete ile imtiyazlı başyazı geleneği başlamış ve tartışma ve tefrikalar bu gazeteyle basınımıza girmiştir. Yine bu gazetede ilk tefrika ve siyasi makale yayımlanmıştır. Basın tarihimizde ilk tefrika olan Şinasi'nin "Şair Evlenmesi" adlı manzum oyunu bu gazetenin 2-4. nüshalarında basılmıştır. Ayrıca gazetede hem resmî ve hem de özel ilanlara yer verilmiş ve başlıklarda değişik puntoların kullanılmasına özen gösterilmiştir (İnuğur, 1993: 187). Gazetenin 34. sayısında, Ziya Paşa'ya atfedilen ve eğitimde oluşan aksaklıkları konu edinen aynı zamanda politik yanı da olan "Maarife Dair Bend-i Mahsûstur" başlıklı yazının yer alması üzerine Türk basın tarihinde ilk kez bir gazete kapatılmıştır (Çakır, 2011: 496). Gazete hem teknik hem de içerik açısından, kendinden önce yayımlanan gazetelerden daha fazla

gelişmiştir. Ayrıca gazetede yayımlanan haberler ve diğer yazılardan ötürü gazete fikir gazetesi niteliği taşımıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda yayımlanan ve Türk basın tarihinin ilk yayınları olması açısından önem arz eden bu ilk gazeteler (Vekâyi-i Mısriyye, Takvim-i Vekâyi, Cerîde-i Havâdis, Tercümân-ı Ahvâl)'den sonra Osmanlı basını ivme kazanmış ve birçok sayıda yeni süreli yayımlar basın hayatına girmiştir.

1.2. OSMANLICA SPOR BASININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

Türklerin spor faaliyetleri ile ilgili yazılı kaynakları sınırlı sayıda olmasına rağmen 18. yüzyılda Osmanlı'nın matbaa ile tanışması sonucu basın yayın faaliyetleri bakımından önemli bir adım atıldığı bilinmektedir. Matbaaların kurulması süreli yayınların çıkarılmasını hızlandırmış ve bu faaliyetlerin belirli alanlarda çeşitlenmesini de sağlamıştır. Basın yayın faaliyetlerindeki bu hızlı artış Osmanlı'da fikir ve düşüncelerin yaygınlaşmasını da beraberinde getirmiştir. Osmanlı'daki bu hızlı dönüşümler sportif faaliyetleri de olumlu yönde etkilemiştir. Geleneksel olarak uygulanan güreş ve okçuluk gibi sporlar ile ilgili çeşitli eserler yazılmaya başlanmıştır (Yıldız, 2021: 399). İstanbul'da yayımlanan ilk Türkçe gazete olan Takvim-i Vekâyi'nin 1 Aralık 1831 tarihli beşinci sayısında, spordan bahsedildiği görülmüştür. Gazetede yer alan bu yazıda, dönemin padişahı Sultan Mahmut'un ok atıcılığının atalardan gelen bir spor olması münasebetiyle ok atıcılığından övgüyle bahsettiği, daha önce kabza aldığı ve menzil atmaya başladığından bahsedilmiştir. Gazetenin diğer sayılarında da Ok Meydanı'nda yapılan yarışmalardan bahsedilmiştir. Sporla ilgili makale türü yazı ve özellikle güreş ile ilgili haberlerin gazete ve dergilerde yer alışı genellikle II. Abdülhamid döneminde görülmüştür (Kahraman, 1995: 634-635). Dolayısıyla müstakil spor gazete ve dergileri yayımlanmadan önce Osmanlı basınında spordan bahsedilmiş ve spora halkın ilgisi çekilmeye çalışılmıştır.

Türk basınında spor konusundaki ilk yazı ise 1891 yılında yazılmıştır. Ali Ferruh Bey'in, Servet-i Fünun mecmuasında yayımlanmış olan eskrim konulu makalesi Türk basınındaki ilk spor yazısı olmasından dolayı büyük önem taşımaktadır. Bu başlangıçtan dört yıl sonra spor, gündelik gazetelerin sütunlarında yer almaya başlamıştır. Selanik'te yayımlanan Asır gazetesinin 30 Mart 1895 tarihinde yayımlanan 4. sayısında, Yeni Bir

Müsabaka başlığı ile İngiltere'de yapılmış olan bisiklet ve at yarışlarından bahsedilmiştir (Aydın, 2009: 153-154). Yine bu dönemler içerisinde (1896) İzmir'de Hizmet gazetesi çıkmıştır. Bu gazetede o zamanlar yüzbaşı olan ve spor yazarlarının öncü isimlerinden Selim Sırrı Tarcan da dört yıl boyunca spor içerikli yazılar yazmıştır (Eroğlu, 1987: 69). Basında spor haberleri yoğun bir şekilde yer almasına rağmen henüz bir spor basınının olmadığı görülmüştür. Örneğin 1896 yılında Atina'da ilk modern olimpiyatların yapılacağı ve ikinci olimpiyatların ise 1900 yılında Paris'te yapılacağı haberleri bütün dünyada yankılanırken, Osmanlı'da yalnızca İstanbul ve İzmir'de Rumca olarak yayımlanan gazetelerde kısa bir şekilde duyurulmuştur (Kahraman 1994: 698; Kaya, 2002: 165). Ancak spor ile ilgili yazıların kaleme alınmış olması toplumda spora olan bakış açısının oluştuğunu ve toplumun spora ilgi duymaya başladığını göstermektedir. Özellikle dönemin önemli gazeteleri olan Cerîde-i Havâdis, Tasvir-i Efkâr, Tanin, Sabah ve Peyam'ın sayfalarında spor ile ilgili haber ve yazıların yer alması da spora gösterilen ilginin bir sonucu olmuştur. Bu durum aslında kısmen de olsa bir spor basınının oluştuğunu göstermekteydi. Spor faaliyetleri ile ilgili haber ve yazılar öncelikli olarak farklı alanlardaki süreli yayınlarda yer almış olsa da bu durum fazla uzun sürmemiş ve sadece spordan bahseden müstakil yayınlar çıkarılmaya başlanmıştır (Yıldız, 2021: 400). Dönemin koşulları göz önünde bulundurulduğunda basında sporla ilgili birçok haberin ve yazının yayımlandığı görülmüştür. Bu durum halkın spora ilgisini artırmış ve spor basınının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Osmanlı spor süreli yayıncılığının başlangıcı, 1908 Jön Türk devriminden sonraya denk gelmiştir. İkinci Meşrutiyet'in sağladığı özgürlük ortamı, basın yayını da etkilemiş ve bu alandaki çabalar artmıştır. Spor faaliyetleri artık dergi ve gazetelerin bir parçası olmaya başlamıştır (Eroğul, 2012: 155). Türk basınının ilk spor süreli yayını 11 Ekim 1910 yılında yayımlanmış olan Futbol gazetesidir (Atalı, 2018: 92). Futbol gazetesiyle birlikte ardı ardına birçok dergi ve gazetenin yayın hayatına girmesi ile beraber spor basını kavramı, basın hayatında yerini almaya başlamıştır. Futbol gazetesinden sonra yayımlanan Terbiye ve Oyun, İdman, Sipahi ve Spor Âlemi ilk spor süreli yayınlardandı. İçerik bakımından zengin olan bu süreli yayınlarda; Futbol, jimnastik izcilik, su topu ve avcılık gibi birçok farklı spor dallarıyla ilgili haberler yayımlanmıştır (Aydın, 2009: 154). Spor süreli yayınları İstanbul dışından, Bursa, Adana ve İzmir başta olmak üzere, yurdun birçok yöresinden gönüllü muhabirleri vasıtası ile spor haberlerini

okuyucularına iletmiştir. Genellikle 'Garp Haberleri' başlığı altında Batı'nın spor gündemini zamanında okuyuculara duyurmuştur. (Eroğul, 2012: 156). Bu bağlamda spora ve beden terbiyesine hizmet etmek amacıyla ortaya çıkan bu spor basınında sporla ilgili her türlü haberler ve yazılar yer almıştır.

Osmanlı'da 1910'lu yıllarda yayın hayatına hızlıca başlayan spor süreli yayınları faaliyetlerini artırarak sürdürmeye çalışmış olsalar da bu yayınların beklenen ilgiyi görmemesi kısa ömürlü olmalarına sebep olmuştur. Dergilerin fiyat açısından pahalı olması ve savaş döneminden dolayı yaşanan kâğıt sıkıntısı da bu süreli yayınların kısa sürede kapanmalarına sebep olmuştur. Bunun yanında 1914'te başlayan dünya savaşı bütün dünyadaki ekonomik ve sosyal durumların yanı sıra basın yayın faaliyetlerinin azalmasına da doğrudan etki etmiştir (Sönmez, 1999: 66; Yıldız, 2021: 405). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde yayımlanan spor süreli yayınların sayıları tam olarak verilememekte fakat yirmi civarında spor süreli yayının olduğu düşünülmektedir (Eroğul, 2012: 155). Bunlar arasında ilk olarak 1910 yılında yayımlanmaya başlayan Futbol gazetesi daha sonra Terbiye ve Oyun, İdman, Sipahi, Spor Âlemi, Yarın Spor, İzci Gazetesi-Journal des Edaireurs, Türk Genci, Keşşaf, Golspor, Maç, İzmir İdman Mecmuası, Türkiye İdman Mecmuası, Şa Şa Şa, Türk İzciler Birliği, Necm-i Ati, Şampiyon ve Yurd gibi önemli dergi ve gazeteler yayımlanmıştır (Sönmez, 1999: 65; Eroğul, 2012: 155; Alanka vd., 2022: 318-322; Yıldız, 2021: 400).

Bu çalışmada özellikle Osmanlı Devletinin son dönemi 1910 yılında yayın hayatına başlayan ilk spor gazetesinden, Cumhuriyetin ilk dönemine kadar (1928 Harf İnkılabına kadar) Arap harfleriyle Osmanlıca basılan spor sürelileri ele alınmıştır.

1.2.1. Futbol

Futbol gazetesinin ilk sayısı 28 Eylül 1326 (11 Ekim 1910)'da yayımlanmıştır. Gazete dört sayfa ve her sayfası üç sütuna ayrılmış şekilde çıkmıştır (Futbol, 1910). Gazetenin ilk sayısında logonun üst kısmında ağlarla buluşan top ve topa hamle yapan kalecinin görüntüsüne yer verilmiş ve bu görüntünün sağ ve sol tarafına ise gazeteyle ilgili kimlik bilgileri yer almıştır (Çakır, 2008: 173). Gazetenin 1910 tarihli ilk sayısında yer alan bilgilere göre: Gazetenin sahibi Mustafa Ziya, başyazarı ise Ali Macid'dir.

Gazete Dersaadet'teki Bekir Efendi-Karagöz matbaasında A4 kağıdı boyutlarında, fotoğraflı şekilde basılmış ve yirmi paradan satılmıştır.

Yine gazetenin ilk sayısında okuyucular ve gazeteye yazı göndermek isteyenler için; "Mesleğimize muvafık her nevi asar maalmemnuniye kabul edilir. Derc edilmeyen evrak iade edilmez. Gönderilecek evrak ser muharrir namına gönderilmelidir." notuna yer verilmiştir (Yıldız, 2021: 401). Gazetenin birinci sayfasının 'Takdim-i Meslek' başlıklı ikinci yazısında ise spor ile alakalı görüşler ve gazetenin çıkış amacı açıklanmıştır. Yazıda, bu gazetenin çıkmış olduğu zamana kadar ülkemizde spor ve futbola ait hiçbir gazete veya risalenin dahi çıkmadığı belirtilmiştir. Yine bu yazıda, gazeteye halkın göstereceği ilgiden ötürü kuşkular dile getirilmiş ve bu kuşkuları gidermek amacıyla hem şekil hem de içerik yönünden okuyuculara taahhütlerde bulunulmuştur. Bu taahhütlere göre gazetenin mizanpajı titizlik ile hazırlanacak, içeriği ise hem tarafsız olacaktı hem de bilgi içerecekti (Çakır, 2008: 174). Futbol gazetesinde ayrıca okuyucular için 1910 tarihli ilk sayısından itibaren künye bölümünde çeşitli notlara yer verilmiştir. Bunlardan ilkinde gazetenin adres bilgisine yer verilmiş ve adres olarak Bâb-ı Âlî Caddesi 77 Numaralı İktisad Kütüphanesi yazılmıştır. Ayrıca ilgili kısımda gazetenin haftalık olarak yayımlandığı belirtilmiştir. Gazetenin abonelik ücretinin ise İstanbul için altı aylığının 10 kuruş olduğu, taşra için ise gazete ücretinin yanında posta ücretinin de ekleneceği ifade edilmiştir.

Gazetenin ikinci sayısında yer alan bilgide ise senelik abonelik ücretinin 25, altı aylık için ise 15 kuruş olduğu yer almıştır. Gazeteye ulaşmak isteyenlere farklı fiyatlandırma yapılmış ve abonelikleri sağlanmaya çalışılmıştır. Sporla ilgili ilk gazete olması bakımından gazetede abonelik fiyat bilgilerinin bulundurulması da okuyucular için kolaylık sağlamıştır (Yıldız, 2021: 400). Gazetenin ilk sayısının "Futbol Müntesiplerinden Bir Rica" başlıklı son yazısında futbolun halk tarafından tam benimsenmediği bir dönemde futbol ile ilgili bir gazetenin yayımlanmasının da bir tiraj sorununu beraberinde getireceği ifade edilmiştir. Yaklaşık iki sütunu kapsayan bu yazı ile gazete yönetimi okuyuculardan gazeteyi satın alarak ya da abone olarak gazeteye sahip çıkmalarını istemiştir. Yazının son satırlarında ise gazetenin satış yerleri okuyucuya duyurulmuştur. Bu yerler: İstanbul'da Bâb-ı Âlî yokuşunda Kitapçı Kasım Efendi, Üsküdar'daki Çarşı boyunda Yeni Çeşme yakınlarında Kitapçı Muhtar Efendi, Kadıköy'de İskele önünde Tütüncü Dükkânı, Beyoğlu'nda Çarşı-yı Kebir'de

Haszzopulos Pasajı'nın yanındaki ecnebi gazetelerinin deposudur (Çakır, 2008: 178). Görüldüğü üzere gazete tiraj sorununa karşı okuyuculardan destekte bulunmalarını istemiştir.

Gazetenin ikinci sayısından itibaren son sayfası Fransızca olarak yayımlanmıştır. Fransızca sayfada, gazetedeki haberlerin kısa çevirileri yer almış ve azınlıkların gazeteye ilgi göstermeleri hedeflenmiştir (Eroğul, 2012: 155). Ayrıca İkinci sayıda Fransızca olarak derginin redaktörü Ali Macid'in ismi ve adres yer almıştır. Fransızca bilgi belki de Osmanlı Devleti'nde o dönemki popüler olan yabancı dil olmasından kaynaklanmaktadır (Yıldız, 2021: 400). Gazetenin ismi Futbol olsa da gazetenin yayın yelpazesi futbol ile sınırlı kalmamıştır. Gazetede futbolun yanı sıra güreş, çit yarışı (engelli koşu) ve jimnastik gibi spor dalları ile ilgili kısa haberler ve makaleler de yer almıştır (Eroğul, 2012: 155). Spor tarihi açısından büyük öneme sahip olan gazete, yalnızca 7 sayı yayımlanabilmiştir. Gazetenin sayılarında yazılar haricinde fotoğraflara da yer verilmiş ve böylece okuyucunun yazılara boğulmaması sağlanmıştır (Yıldız, 2021: 402). Gazete, yayımlandığı süre boyunca çeşitli spor dallarıyla ilgili haberlere ve yazılara yer vererek, sporun gelişmesine katkı sunmuş ve kendinden sonraki spor basınına öncülük etmiştir.

فوت بول

صاحب امتیاز : مصطفی ضیا

سر محرری : علی ماجد

نومرو ۱

تاریخ انتشاری ۳۲۶

۲۸ ایلول : صالی — شمدیلك هفته‌ده بردفعه انتشارایدر سپورغزته‌سیدر — نسخه‌سی ۲۰ پاره‌در

بیان اعتذار

تقدیم مسلك

غلطه سرای قلوبنك اتوموبیل مدافعی

Resim 1.1. Futbol 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)

1.2.2. Terbiye ve Oyun

Terbiye ve Oyun mecmuası 14 Ağustos 1911 (Rumi 1 Ağustos 1327) tarihinde yayımlanmıştır. Mecmuanın kapak sayfasında yer alan “Gençlerin terbiye-i fikriyye ve bedeniyyesine hâdim, on beş günde bir neşr olunur mecmuadır” ifadesi ile mecmuanın

çıkış amacı ve yayın aralığı belirtilmiştir. Mecmuanın imtiyaz sahibi ve müdürü Selim Sırrı'dır. Mecmuada, idarehanesinin İstanbul'da Bâb-ı Âlî caddesindeki Orhan Bey Hanı olduğu belirtilmiştir.

Mecmua birisi iç diğeri dış olmak üzere iki kapaktan oluşmuştur. Mecmuanın dış kapağında numarası, yayın tarihi, fiyatı, abone şartları, imtiyaz sahibi, idarehanesi ve basıldığı matbaa ve mecmuada yayımlanan yazılara dair içerik bilgileri yer almıştır. Mecmuanın iç kapağında ise dış kapaktaki bilgilerin bir kısmına yer verilmiştir. Mecmuanın 6. sayısına özgü olarak, kapak mizanpajı değiştirilmiş ve mecmuanın ismi farklı bir hat ile yazılmıştır. Mecmuanın sayfaları genellikle iki sütun olarak çıkarılmıştır. Mecmuada fotoğraf, temsili resim ve çeşitli çizimler gibi görsel malzemelere bolca yer verilmiştir (Kılıç, 2019: 275). Mecmuanın ilk sayısında abonelik için İstanbul ve vilayet için senelik 30, altı aylık için ise 15 kuruş olduğu bilgisi bulunmaktadır. Yine aynı sayfada Eyalet mümtaze ve memalik ecnebiye seneliğinin 8 frank, öğrenciler için ise senelik aboneliğin 20 kuruş olduğu belirtilmiştir (Terbiye ve Oyun, 1911: 1). Mecmuanın imtiyaz sahibi olan Selim Sırrı, halkı aydınlatmak ve ülkede spor bilincini ve kültürünü oluşturmak için her dönem gayret göstermiş ve Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e kadar siyasal, sosyal ve ekonomik kargaşanın en fazla olduğu bir dönemde çıkardığı bu mecmuada "İdman Âleminde Kırk Sene" adlı pek çok sayıda makale yayımlamıştır (Sarıkaya, 2008: 115). Selim Sırrı özellikle mecmuada deneyimlerini paylaştığı bu yazıları ile gençlerin spor ve beden terbiyesi konularında bilinçlenmesini sağlamıştır.

Mecmua yazar kadrosu açısından zengindi. Mecmuada kimi isimler gerçek olmasına rağmen, bazı yazılar müstear imza ile çıkmaktaydı. Mecmuanın yazar kurulunda başta Selim Sırrı (Tarcan) olmak üzere Ethem Necdet, Burhaneddin (Burhan Felek), Mehmet Emin (Yurdakul), Doktor İhsan, Mesut Fani (Bilgili), A. Kazım, Cenab Şehabettin'in kardeşi Osman Fahri, İbrahim Alaaddin (Gövsa), Doktor Rıza Nur, Ali Ulvi (Elöve), Ahmet Robenson, M. Şemsettin (Günaltay), Ekrem Şemhi, M. Rüştü Edhem, Bekir Fahri (İdiz), Celal Nuri (İleri) ve Ali Kami (Akyüz) gibi yazarlar yer almıştır (Altın, 2016: 112; Mutlu, 2019: 248). Görüldüğü üzere mecmuada dönemin önde gelen ilim adamları ve yazarlarının yazılarına yer verilmiştir.

Mecmua esasen ülkemizde yayımlanan ikinci spor süreli yayın olsa da yayımlandığı dönem itibari ile iki dönem olarak çıkarılmıştır. Mecmua birinci yayın döneminde 6 Haziran 1912 tarihli 21. sayıya kadar 15 günde bir düzenli olarak yayımlanmıştır. Fakat Selim Sırrı 6-22 Temmuz 1912 tarihleri arasında düzenlenen 1912 Stockholm Olimpiyatlarını yerinde takip etmek için İsveç'te bulunmuş ve bundan dolayı derginin yayın periyodunda aksama olmuştur. Mecmuanın ilk yayın dönemi 14 Ağustos 1911 ile 14 Ağustos 1912 tarihleri arası, ikinci yayın dönemi ise Temmuz 1922 ile Nisan 1923 tarihleri arasıdır (Yıldız, 2021: 403). Mecmuanın 22-24. sayılarının birlikte çıkarıldığı "nüsha-i fevkalade" ile 14 Ağustos 1912'de birinci yayın dönemi sona ermiştir (Mutlu, 2019: 247). Yayım hayatına "1" sayfa numarasıyla başlayan mecmua, ilk dönemini "396" sayfa numarası ile kapatmıştır (Kılıç, 2019: 268-269). Mecmuanın ikinci yayın dönemi ise Temmuz 1922 tarihinde başlamış ve Haziran 1923 tarihine kadar devam etmiştir. İkinci yayın döneminde mecmua 12 sayı yayımlanabilmiş ve toplam 36 sayı ile okuyucularına veda etmiştir. İki dönem içinde azımsanmayacak bir sayıya ulaşılmış olunsa da mecmuanın yayın hayatını devam ettirememişlerdir (Yıldız, 2021: 403). Mecmuanın ikinci yayın dönemi, hemen hemen birinci döneminin devamı niteliğinde olmuş, sadece ikinci dönemin kapak sayfasına eklenmiş olan bir kelime ile yayın politikasının biraz genişletildiğini göstermiştir. Birinci döneminde gençlerin bedensel ve fikirsel eğitimine hizmet etmeyi amaç edinen mecmua, ikinci döneminde buna bir de ruhi terbiyeyi (psikolojik eğitimi) eklemiştir (Kılıç, 2019: 273). Mecmua her iki yayım döneminde de genel olarak spor ve beden eğitiminin gelişmesine ve gençlerin bedensel gelişimlerine katkı sunmayı hedef edinmiştir.

Mecmuanın birinci dönemindeki ilk on sayısı Matbaa-i Ebuzziya'da, daha sonraki sayıları ise Karabet Matbaası'nda çıkarılmıştır. İkinci döneminde ise ilk iki sayısı Jandarma Matbaası'nda, daha sonraki sayıları da Servet-i Fünun dergisinin de çıkarıldığı yer olan Matbaa-i Ahmet İhsan Şürekâsı'nda basılmıştır. Genelde on altı sayfa çıkarılan mecmuanın kapak rengi kırmızı, beyaz, kahverengi ve yeşil renkli kâğıttan basılmıştır. Kapağının bir kenarında basit bir süs ile futbol topu, tenis topu, raket ve golf sopası resmi, diğer kenarında ise kâğıt, kalem, mürekkep kabı ve kitap resmi bulundurmuştur. Ayrıca mecmuada hem bedeni hem de fikri terbiyeye vurgu yapılmıştır (Mutlu, 2019: 248). Mecmuada genellikle spor ve beden terbiyesi ile ilgili yazılar yayımlanmıştır. Selim Sırrı müstear ad kullanmadan, kendi ismi ile bazen birden

fazla makale kaleme almıştır. Mecmuanın öğretici özellikte olmasından dolayı hedef kitlesi mektepler ve Terbiye-i Bedenîye muallimleri olmuştur (Altın, 2016: 111). Terbiye ve Oyun, spor yayıncılığı konusunda özellikle Selim Sırrı gibi döneminin önemli hocalarından iyi bir spor eğitimi almış, yurt dışında sporla ilgili çeşitli araştırmalara ve eğitimlere katılarak kendini geliştirme fırsatını bulmuş, bu alanlarda aldığı eğitimi ve öğrendiklerini mecmua vasıtasıyla okuyucularına aktarma fırsatını yakalamıştır. Mecmua, sayılarında bazen beden eğitimi ile ilgili resimler koymuş ve bunlar ile ilgili bilgiler sunmayı da ihmal etmemiştir. Kendisine beden terbiyesini hedef edinen mecmua belli spor branşlarına yer vermiştir (Yıldız, 2021: 403). Mecmuanın her nüshasında terbiye ve spor konularının yanı sıra bir sayfanın şiire ayrıldığı görülmüştür. Bunun yanında mecmua çocuk, genç, öğrenci ve yaşlı gibi her yaştan insana hitap etmiş ve mecmuanın eğitici nitelikteki "İnce Fikirler" başlığı altında Menander, Spencer, Kant, Pascal, Aristo, Victor Hugo, De Bonald, Didero, Franklin ve Voltaire gibi yazar, filozof ve bilim adamı kişilerin meşhur sözleri de yayımlanmıştır. Mecmuada zaman zaman yapılan hatalar da mecmuanın bir sonraki sayısında "itizar" şeklinde belirtilmiştir (Mutlu, 2019: 249). Türk Spor basın tarihinin ikinci mecmuası olan Terbiye ve oyun eğitici içeriği ile genellikle öğrenci ve öğretmenlere hitap etmiştir. Ayrıca zengin içeriği ve yazar kadrosu ile beden eğitimi ve sporun benimsenmesine ve gelişmesine katkı sunmuştur.

نومرو ۱ — سنه ۱ پازار ایرتسی ، ۱ آغستوس، ۱۳۲۷

تربیه واویون

Education et Jeux

Revue Bi-Mensuelle

Directeur et propriétaire

Pr . Selim Sirry

کجلرك تربیهٔ فکریه و بدنیه‌سنه خادم اونبش کونده بر نشر اولونور مجموعه‌در .

آرامنده

مسلك ومقصدیمز

BELEDİYE KÜTÜPHANESİ

Resim 1.2. Terbiye ve Oyun 1. Sayı Kapağı (Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı)

1.2.3. İdman Mecmuası

İdman'ın ilk sayısı 28 Mayıs 1913 (Rumi 15 Mayıs 1329) tarihinde yayınlanmıştır. İmtiyaz sahibi bir kitapçıdır (İdman, 1913: 1). Mecmuanın künyesinde önce Cem'i Kitaphanesi Sahibi Cem'i olarak sonrasında ise Cem'i Halit olarak geçmektedir. Mecmuanın sorumlu müdürü Mehmet Sa'dî Bey'dir (Aydın, 2009:155). İdman mecmuasının ilk sayısının birinci sayfasında, mecmuanın idarehanesi İstanbul'da Bâb-ı Âlî karşısında Cem'i Kitaphanesi üstünde daire-i mahsusa olarak geçmektedir.

Mecmuanın basım yeri ise Matbaa-i Hayriye ve şürekâsı olarak ifade edilmiştir. 16x24 cm ebatlarında yayımlanan mecmuanın her sayısının sayfa sayısı farklı basılmıştır. Ayrıca mecmuanın kapağı da farklı bir tasarıma sahiptir. Şöyle ki mecmuanın kapağında bazen Fenerbahçe ve Galatasaray'ın renkleri yer almış, bazen ise 6 ve 7. sayıların kapaklarında olduğu gibi Donanma-i Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti gibi farklı derneklere ait armalar yer almıştır. Kimi zamanlarda ise Mecmuanın 29. sayısının kapağında yer alan "İzciler Ocağı Başbuğu Enver Paşa Hazretleri" ifadesi ile tanımlanan fotoğraf örneğinde olduğu gibi mecmuanın kapağında İttihat ve Terakki yöneticilerine ait fotoğraflar kullanılmıştır (Aydın, 2009:155). Mecmuanın kapağında yer alan "İspordan bahseder on beş günde bir çıkar resimli mecmua" ifadesi ile mecmuanın içeriği ve yayın aralığı ile ilgili bilgi verilmiştir. Ayrıca aynı sayfada mecmuanın senelik abone ücretinin dahil için otuz kuruş, hariç için ise yedi Frank olduğu görülmektedir (İdman, 1913: 1). Mecmua, 10. sayısından itibaren haftada bir yayımlanmaya başlanmış ve 6-7, 8-9 ve 31-32. sayılar birlikte yayımlanmıştır (Yıldız, 2021: 404). Mecmuanın özellikle 10. sayısına kadar 15 günde bir yayımlanıp 10. sayısından itibaren haftalık olarak yayımlanması mecmuaya olan ilginin arttığını göstermektedir.

Mecmuanın yayın hayatına başladığı 1913 yılı, Osmanlı sporu bakımından önemli bir yıl olmuştur. Özellikle Balkan Savaşları'ndan dolayı kesintiye uğrayan spor yaşamı tekrar hareketlenmeye başlamıştır. Savaş sebebiyle İstanbul Futbol Ligine bir yıl ara vermek zorunda kalınmış ve lig 1913'te yeniden başlamıştır. İstanbul Jimnastik Kulübü isminde yeni bir spor kulübü kurulmuştur. Yine Türk binicilik kulübü Sipahi Ocağı faaliyete geçerek, ilk yelken yarışları ve ilk ciddi kürek yarışları düzenlenmeye başlanmıştır (Atabeyoğlu, 1991: 65-66; Aydın, 2009:156). Spor yaşamında meydana gelen bu yenilik ve gelişimleri kamuoyu ile paylaşacak diğer bir ifade ile toplumu spor ile tanıştıracak kapsamlı spor süreli yayın organına duyulan ihtiyacı arttırmış ve mecmua bu gereksinim sonucu çıkmıştır. Bu sebeple mecmua spor kavramını sadece futbola karşılık gelecek biçimde kullanmayıp, diğer spor dalları hakkında da haber-fotoğraf, makale ve yorumlar sunmaya çalışmıştır (Aydın, 2009:156-157). Bu bakımdan İdman'ın kendisinden önceki spor süreli yayınlardan farklı olarak diğer yayınların yaptığı gibi sporun kapsamını belirli alanlarda tutmamış ve sınırlarını kaldırmıştır. Bu sınırın kalkması ile mecmua konu bakımından çeşitlik kazanmıştır (Yıldız, 2021: 404).

Dolayısıyla mecmua diğer spor faaliyetlerinden de okuyucuların haberdar olmasına imkân sağlamıştır

Mecmuanın çıkarıldığı dönem, aynı zamanda Türkçülük ideolojisinin de geliştiği bir dönem olduğu için mecmua, sporda ulus kimliğinin oluşturulması ve Türk sporcularının millî bir bilince sahip olmaları yönünde de çalışmalar yapmıştır. Dönemin yönetimi ve birçok Millî cemiyet mecmuanın arkasında durarak mecmuaya destek vermiştir (Torun, 2020: 67). Mecmua, güçlü bir yazar kuruluna sahiptir. Mecmuanın imtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü dışında mecmuanın yazar kadrosunda bulunan önemli isimlerden bazıları şunlardır: Galatasaray Spor Kulübü'nün ilk üyelerinden birisi olan Abidin Daver, Aka Gündüz (Enis Avni), Ali Sami Yen, Faik Üstünidman, Burhan Felek ve Selim Sırrı Tarcan. Mecmua, bu güçlü yazar kadrosuyla sadece futbola değil sporun diğer dallarına ilişkin detaylar, tartışmalar, öneriler içeren forum niteliği kazanmıştır (Aydın, 2009:156). Mecmuada futbol hakkındaki makaleler, futbol kulüpleri, futbol müsabakaları, futbolda mevkilerin neler olduğu ve futbol oyun kuralları gibi konuları içermiştir. Futbolla ilgili bu makaleleri genellikle Ali Sami, Abidin Daver, Mehmed Nasuhi ve Burhaneddin kaleme almıştır. Ali Sami'nin Mektebi Sultani'den yetişen bir öğrenci ve aynı zamanda Galatasaray Kulübü'nün kurucularından olduğu bilinmekte olup mecmuaya da yazılar göndererek Türk sporunun hem fikrî hem de fiili olarak gelişmesine hizmet etmiştir (Torun, 2020: 72). Mecmua yayımladığı içeriği ile sporda ulus kimliğinin oluşmasını ve sporcuların millî bilince sahip olmalarını sağlayarak Türk sporunun gelişmesine katkı sunmuştur.

Mecmuada, ayrıca kadınlar için de iki yazı kaleme alınmıştır. Özellikle 20. yüzyıl Türk kadınının toplum nezdinde layık olduğu yere ulaşma çabaları ve kadın hareketlerinin başladığı dönem olması münasebeti ile mecmuada yer alan bu yazılar önem arz etmiştir. Yine mecmuanın yazarlarından olan A. Seyfi, mecmuanın okuyucuları arasında olan kadınları da düşünerek kadınlar ile ilgili yazılar yazmıştır. Bu yazıların içerikleri genelde nefes ve basit egzersizlerden oluşmuştur (Torun, 2020: 67). Mecmua bazen de bilmeceler sormuş ve okuyucularından bu bilmeceleri bilenlere ödül verileceğini açıklamıştır. Mecmua bu tarz ödül vermesi ile okuyucuların ilgisini çekmeyi amaçlamıştır. Ancak mecmua 35. sayısı ile okuyucularına veda etmek durumunda kalmıştır (Yıldız, 2021: 404). İdman mecmuası sporun hemen hemen her

alanı ile ilgilenmiş ve bu alanlarda haberler ve makaleler yayımlamıştır. Bu bakımdan spor basınına önemli katkılar sunmuş kapsamlı ve modern bir spor mecmuasıdır.

برنجی سنه ۱۵ مایس ۳۲۹ چهارشنبه

ادمان

صاحب امتیازی : جمعی ، کتابخانه‌سی صاحبی ، جمعی

نومرو : ۱

خلوصی بك

BELEDİYE KÜTÜPHANESİ

Resim 1.3. İdman 1. Sayı Kapağı (Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı)

1.2.4. Sipahi Mecmuası

Osmanlı'nın son dönemine şahitlik eden bir diğer spor mecmuası Sipahi mecmuasıdır. Mecmua yayın hayatına 15 Ağustos 1333 (15 Ağustos 1917) tarihinde

başlamıştır. Mecmuanın başyazarı Keçecizade İzzet Fuad Paşa olmuştur (Sönmez, 1999: 24). Mecmuanın 1915 tarihli ilk sayısında yer alan bilgiye göre; sorumlu müdürü H. Bedreddin'dir. Mecmua Tanin Matbaasında 24x33 cm boyutlarında basılmıştır.

Sipahi mecmuası 12 sayı yayımlanmış ve cündilik, at yarışları, silahşörlük ile ilgili yazılar mecmuada yer almıştır. Sipahi mecmuası ata sporları hakkında okurlarına bilgiler vermiş ve bu sporların tekrardan canlandırılması için yazılar neşretmiştir (Alanka vd., 2022: 319). Sipahi mecmuasının 1917 tarihli ilk sayısında abonelik şartlarıyla ilgili, *"Fiyatı 5 guruştur. Memalik-i Osmaniye için abonelik 100 guruştur, altı aylık 60 guruştur. Memalik-i ecnebiye için senelik 150 guruştur, altı aylık 120 guruştur"* ibaresi yer almıştır.

Yine mecmuanın birinci sayısındaki "ifade" başlığıyla yayımlanan ön sözde, mecmuanın neden yayımlandığı anlatılarak, "Sipahi Ocağı" hakkında da özetle şu bilgilere yer verilmiştir:

> *"Sipahi mecmuası, öncelikle Sipahi Ocağı'nın düşüncelerini yaymak ve atalarımızın başlıca özelliği iken sonradan önemsenmeyen biniciliği yeniden canlandırmak ve bu arada diğer her çeşit sporu da desteklemek amacıyla çıktığı için, burada Sipahi Ocağı'nın kuruluş amacı hakkında biraz bilgi verilmesi uygun görüldü: "Zamanımızda değil, evvelden beri bütün büyük milletlerin yaşamında spor, o milletlerin büyüklüğüyle beraber olmuş ve yükselişin en etkili nedenlerinden birisi olmuştur. Muhakkaktır ki, bizde de öyle idi... Pehlivanlık, kemankeşlik, cündilik, kılıç-kalkan, cirid oyunları bizde de pek ileri gitmişti. Hatta diyebiliriz ki; eskiden "Osmanlı" deyince şimdilerde "Sportmen" denilen sözcüğün karşılığı akla gelirdi. İstanbul'umuzun halkı her nasılsa uzun bir süre askerlik yapmaktan ayrı tutuldu. Bu ayrıcalık bizi tembelleştirdi. Şimdi ise Tann'ya şükür, İstanbul gençleri vatani görevlerini hakkıyla yaptıkları için, spora da önem verip yapmaya başladılar. Şu kadar ki; çeviklik, silah atmak gibi sporlarda başarılı olabilmek için, çok çalışmak gerekir. Ne kadar çok çalışılırsa, o kadar iyi sonuç alınır." (Kahraman, 1995: 654-655).*

Sipahi Ocağı, Sipahi mecmuasından bir yıl önce kurulmuş fakat kurulduğu zaman böyle bir mecmua çıkarma imkânı bulamamıştır. Bu sebeple kuruluşundan bir yıl sonra bu imkânı bulunca da mecmuanın ilk sayısında derneğin amaçlarını açıkladıktan sonra mecmuanın amacını da şu şekilde belirtmiştir: "İşte Sipahi Ocağı'nın kuruluş amacı, bu olduğu gibi Sipahi mecmuası da bu amaca ulaşmak isteyenlerin düşüncelerini yayınlamakla gurur duyacaktır" (Kahraman, 1995: 655). Mecmua Sipahi Ocağına ait aylık bir spor süreli yayın olarak yayım hayatına başlamış, ilk sayısından itibaren ata

sporları hakkında okuyucuları bilgilendirmeyi ve bu sporların yeniden canlanmasını sağlamayı kendisine hedef edinmiştir. Bunun dışında ilk sayıdan itibaren mecmua içerisinde "Islah-ı Nesl-i Feres Cemiyeti" ile alakalı açıklamalar da yer bulmuştur. Fakat Sipahi, büyük umutlar ile yayımlanmaya başlamış olsa bile yayın ömrü çok uzun olmadan 15 Temmuz 1334'de 12. sayısını yayımlayarak, yayın hayatına son vermiştir (Yıldız, 2021: 405). Mecmua yayımladığı içeriği ile ata sporlarının gelişimine katkı sunmuş ve bu doğrultuda okuyucuyu bilgilendirmiştir.

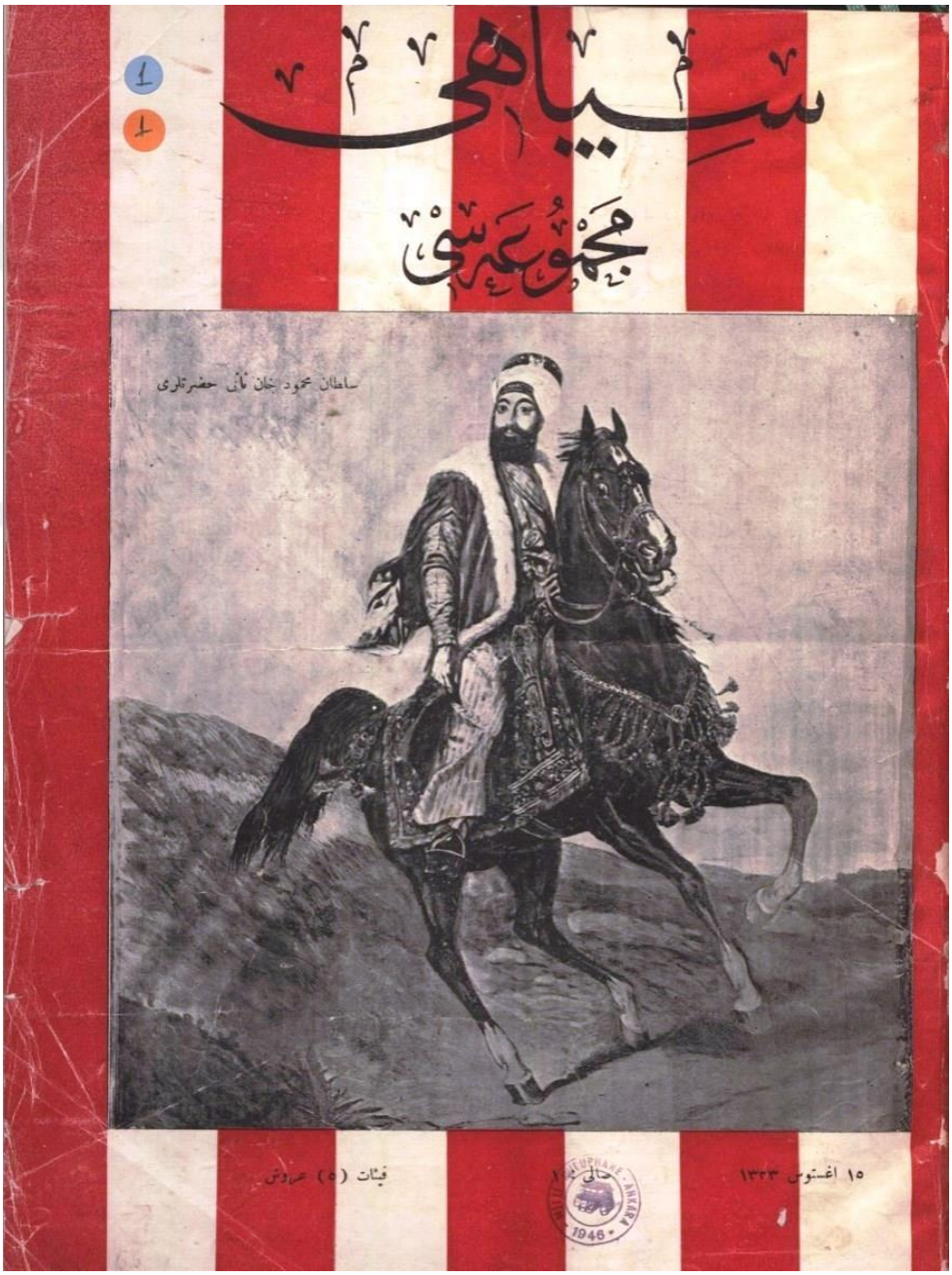

Resim 1.4. Sipahi 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)

1.2.5. Türk Genci

Günümüze ulaşan en eski spor gazetelerinden bir diğeri ise Türk Genci gazetesidir. Gazetenin ilk sayısı 15 Eylül 1334 (15 Eylül 1918) tarihinde yayımlanmıştır. Gazetenin müdürü Muallim M. Sami Bey, sermuharriri ise Muallim Ali Seyfi Bey olmuştur. Gazetenin kapağında, "Şimdilik ayda bir neşr olunur spordan bahis resimli gazetedir" ifadesi yer almıştır. Abonelik şartlarıyla alakalı olarak gazetenin ilk sayfasında "Abone şeraiti: seneliği: elli kuruştur" yazısı yer almıştır (Türk Genci, 1918). Gazetenin 1918 tarihli ilk sayısında çıkış amacı, "Mesleğimiz" başlıklı ve gazetenin müdürü Muallim M. Sami Bey'in imzasıyla yayımlanan yazıda şöyle belirtilmiştir:

> *"İsminden de anlaşılacağı üzere gazetemiz Türk gençleriyle alakadardır. Türk gençlerine terbiye-i bedeniye ve spora ait malumatı hakiki bir suretle vermekle beraber bu fene ait her türlü mebahisi neşr ve tercüme ve münakaşa edecektir. Türk gencinin bu fendeki kazancını nazariyatçılıktan ziyade ameliyatçılıkta görecektir. Mamafih ameliyatçılık sahasından çıkacak mütahassıslarımız bizce mukaddes tanıdığımız şahsiyetler olacaktır. Emelimiz bu şaibe-i feni erbabını söylediğini, yazdığını bizzat yapar. Emeli insaniler görmektir. Türk gencinin yanında Türk kadını olduğunu unutamayacağız. Hulesai kelam muhit içtimaiyemize nafi olabilmek ve bilhassa türkün sıhhat ve kuvvetine hadım olmak için çalışacağız." (Türk Genci, 1918: 1).*

Gazetenin birinci sayısında yer alan bu yazıdan da anlaşılacağı üzere gazetenin amacının Türk gençlerini beden terbiyesi ve spor dalları ile eğiterek, gençliğin güçlü, sıhhatli ve modern bir nesil olmasına katkı sağlamak olduğu görülmektedir.

Gazetenin yazar kurulunda ise Muallim M. Sami Bey, Muallim Ali Seyfi Bey, Burhaneddin, T.S, Doktor Zade Sami gibi isimler yer almıştır (Türk Genci, 1918). Gazetesinin arşivlerde yer alan son sayısı 9 Kanunisani 1335 (9 Ocak 1919) tarihli sayısıdır (Alanka vd., 2022: 319). Gazetede genel olarak güreş, idmancılık, beden terbiyesi ve futbol ile ilgili yazılar yayımlanmıştır.

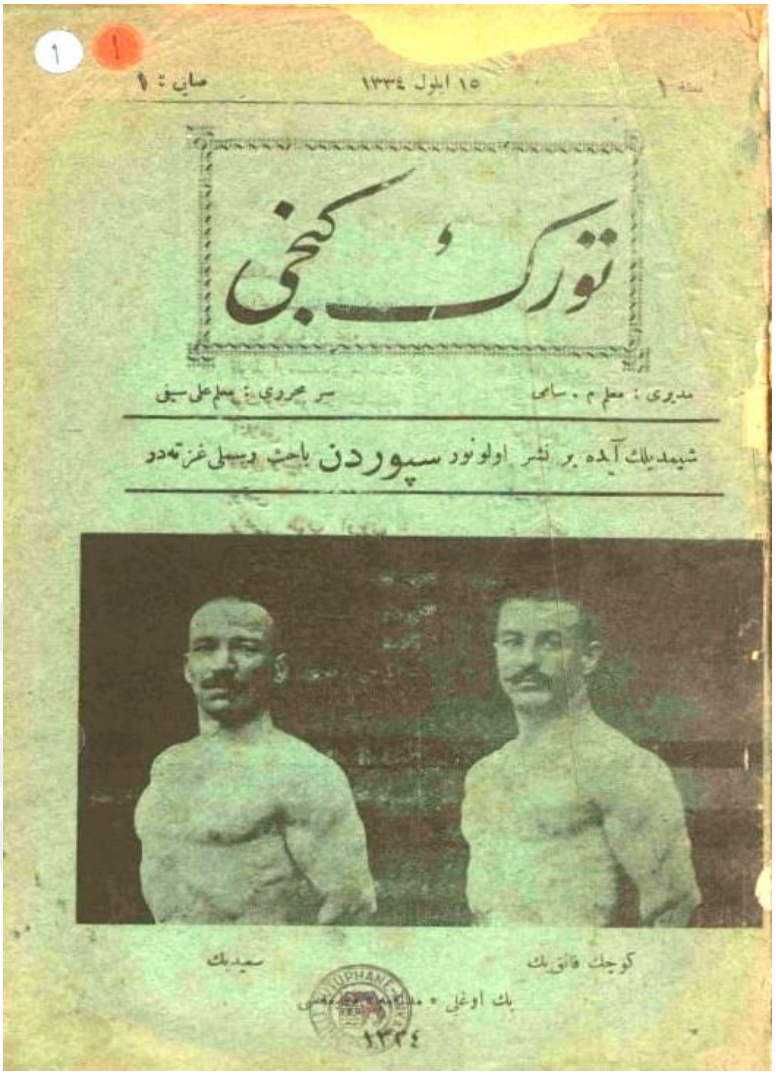

Resim 1.5. Türk Genci 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)

1.2.6. Spor Âlemi

Spor Âlemi mecmuasının ilk sayısı 6 Teşrinisani 1919 (6 Kasım 1919) tarihinde yayımlanmıştır. Mecmuanın imtiyaz sahibi Çelebizade Said Tevfik, sermuharrir Burhaneddin Bey'dir. Mecmuanın kapak sayfasında şu ifadeler yer almıştır: *"On beş günde bir neşrolunur yalnız spordan bahseder. Bizim memleketimizdeki sporcuların mecmuu acaba bu kadar olabilir mi?"* Yine bu sayfada mecmuanın fiyatının yedi buçuk kuruş olduğu yazmaktadır (Spor Âlemi, 1919). Bu bilgiler göstermektedir ki mecmua daha önceki spor süreli yayınlar gibi on beş gün gibi bir sürede yayımlanma politikası gütmüştür. Ayrıca mecmua spordan bahsettiğini okuyucularıyla paylaşmayı düşünmüştür. Mecmuanın ilk sayfalarında içerisindeki resimlerin ve yazıların neler

olduğuyla ilgili bir tür içindekiler kısmı yer almıştır (Yıldız, 2021: 407). Bu durum okuyucular açısından kolaylık sağlamıştır.

Spor Âlemi, spor konusunda yayın yapma iddiasında olan diğer tüm spor süreli yayınlar içerisinde en uzun süreli olarak yayımlanan mecmua olmuştur. Diğer spor süreli yayınların bazıları ilk sayılarından sonra kapanmış, diğer spor süreli yayınlar ise en fazla otuz-kırk sayı yayımlanabilmiştir. Fakat Spor Âlemi mecmuası, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından yayım hayatına başlamış ve Kurtuluş Savaşı'yla işgal altında bulunan İstanbul'da (Mütareke Devri olarak adlandırılan dönemde) yayımını sürdürmüştür. Mecmua, Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra ve hatta 1928 yılında yapılan Harf Devrimi ile yeni harflere geçildikten sonra da yayım hayatına devam etmiştir (Eroğul, 2012: 156). Mecmua uzun süre yayımlanmasından ötürü diğer spor gazete ve dergileri içerisinde ön plana çıkmaktadır.

Mecmuanın yazarları arasında, alanlarının öncü isimlerinden olan birçok gazeteci, yazar, sporcu, kulüp azası, öğretmen, pilot ve hekimin ismi görülmektedir. Bu isimler şu şekildedir; Çelebizade Said Tevfik (Said Çelebi), Selim Sırrı Tarcan, Burhan Felek, Mazhar Osman, Kadri Raşid Anday, Besim Ömer Akalın, Senai Hulusi, Burhan Asaf Belge, Abidin Daver, Saim Turgud Aktansel, Tayyareci Vecihi Hürkuş, Hakkı Tarık Us, Makriköy Oymakbeyi Mehmet, Fuad Hüsnü Kayacan, Aydınoğlu Raşit, Abdullah Robenson, Nüzhet Abbas Baba, Tahir Kevkep ve Yusuf Ziya Öniş (Eroğul, 2012: 156). Ayrıca mecmuanın imtiyaz sahibi ve aynı zamanda yazarı olan Çelebizade Said Tevfik Bey, spor yazarlığını ilk kez kendine meslek seçen kişi olmuştur. Yazılarında kullandığı esprili dil ile spor yazılarına, birçok kişinin ilgisini çekmiş ve bunun sonucunda bu kişileri sahaya çekmiştir (Özsoy, 2011: 213). Nitekim mecmua Türk spor basını bakımından önemli bir role sahip olmuştur.

Spor Âlemi mecmuası spor eğitimi, spor pedagojisi, jimnastik, beden eğitimi gibi birçok spor alanıyla ilgili konulara değinmiştir ve dönemin önemli spor kulüplerine mecmuanın sayfalarında geniş bir yer ayrılmıştır (Alanka vd., 2022: 320). Mecmua Avrupa'daki yayınlarda yer alan spor yazılarını ve haberlerini de takip etmiş ve bu haberleri hemen yayımlamıştır. Mecmuada futbol, boks, bisiklet, yüzme, tenis, hokey, atletizm ve cirit gibi spor faaliyetlerine yer verilmiştir. Hatta mecmuada bilardo gibi bazı salon oyunlarına da kimi zaman yer verilmiştir. Bu spor faaliyetlerinin yanı sıra

mecmuada önemli bir düzeyde yer verilen bir başka alan ise izcilik olmuştur. Başlangıçta mecmuada izcilikle ilgili makale biçiminde haberler yer almış fakat daha sonra izciliğe ayrı bir önem verilerek detaylı bir bilgi akışı sağlamak için Keşşaf (İzci) isimli bir mecmua yayımlanmaya başlanmıştır (Mutlu, 2021: 535). Kapsayıcı bir politika yürüten mecmua sporla ilgilenen her kesimden insana hitap etmiştir. Bu durum özellikle mecmuanın okuyucularınca takip edilebilmesine imkân tanıyacak bir durum olarak karşımıza çıkmıştır (Yıldız, 2021: 407). Mecmua son sayısını 1929'da yayımlamıştır. Başlangıcından itibaren 300'ü aşkın sayı çıkarmış olan mecmua yayımladığı içeriği ile Türk spor basınına önemli katkılar sunmuştur.

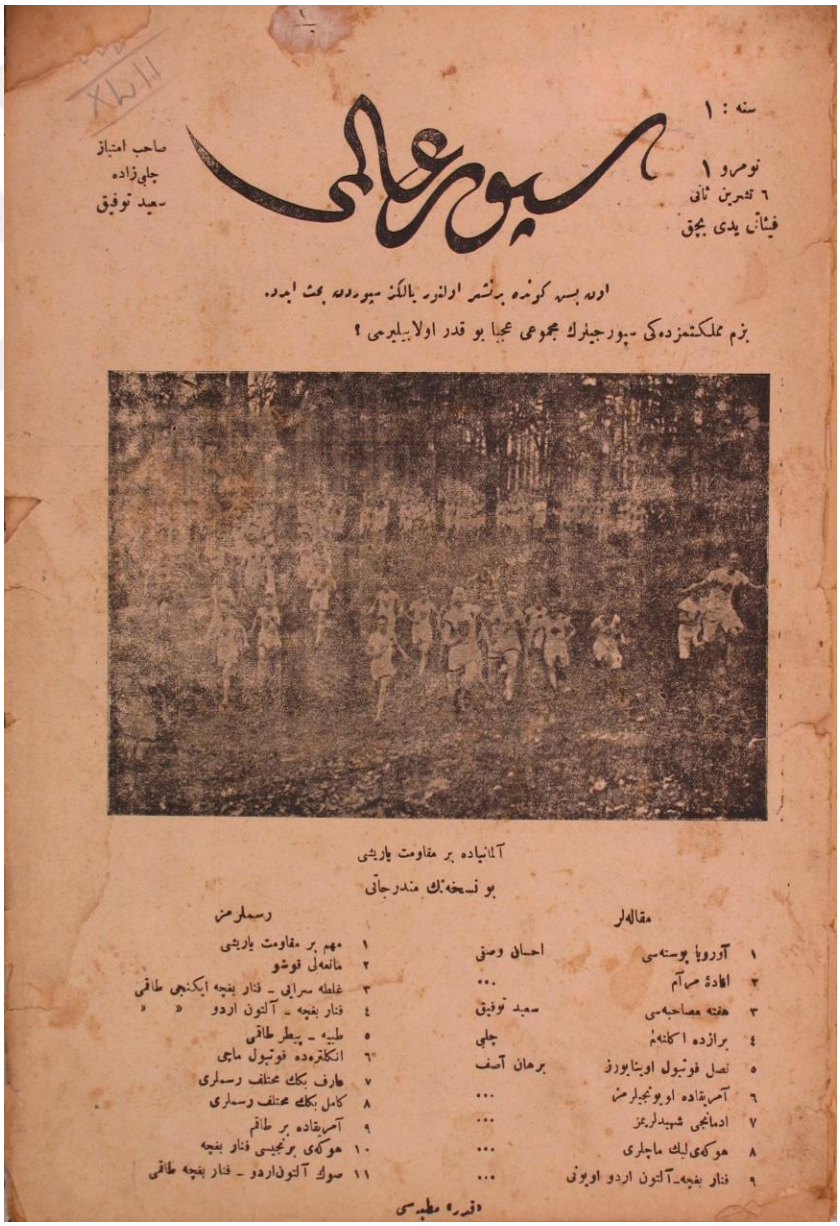
سنه : ١

نومرو ١

٦ تشرين ثانى

فيناتى يدى بچق

صاحب امتياز

چلبى زاده

سعيد توفيق

سپور عالمى

اوده بسه كونده بر نشر اولنور يالكز سپورده بحث ايدر.

بزم مملكتمزده كى سپورجيلرك مجموعى عجبا بو قدر اولابيليرمى ؟

آلمانياده بر مقاومت ياريشى

بو نسخه‌ك مندرجاتى

مقاله‌لر

١	آوروپا پوسته‌سى	احسان وصفى
٢	افادهٔ مرآم	...
٣	هفته مصاحبه‌سى	سعيد توفيق
٤	برازده اكلنه‌م	چلبى
٥	نصل فوتبول اوينايورز	برهان آصف
٦	آصيقاده اوبونجيلرمز	...
٧	ادمانجى شهيدلريمز	...
٨	هوكه‌ى‌لك ماچلرى	...
٩	فنار بغچه-آلتون اردو اوبونى	...

رسملرمز

١	مهم بر مقاومت ياريشى
٢	مائه‌لى فوشو
٣	غلطه سرايى - فنار بغچه ايكنجى طاقمى
٤	فنار بغچه - آلتون اردو « «
٥	طبيه - پيطر طاقمى
٦	انكلتره‌ده فوتبول ماچى
٧	طارف بكك مختلف رسملرى
٨	كامل بكك مختلف رسملرى
٩	آصيقاده بر طاقم
١٠	هوكه‌ى برنجيسى فنار بغچه
١١	صوك آلتون‌اردو - فنار بغچه طاقمى

دقيره مطبعه‌سى

Resim 1.6. Spor Âlemi 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Beyazıt Devlet Kütüphanesi)

1.2.7. Yarın Spor Mecmuası

1922 yılında yayın hayatına başlayan Yarın Spor mecmuasının mesul müdürü Tahsin Fazıl Bey, sermuharriri Subhi Nuri ve Muallim M. Sami Beyler olmuştur. Mecmuanın idaresi Bâb-ı Âlî'deki Ebu Suud caddesinde daire-i mahsusa olarak gösterilmiştir. Mecmuanın telefon bilgisi 1785, sayısı ise on kuruştur (Duman, 2000: 926; Alanka vd., 2022: 320). Mecmuanın ilk sayfaları resimli, her sayfası üç sütundan oluşmuştur (Yarın Spor: 1922). Mecmuada fotoğraf, resim, karikatür, tablo ve şekil gibi görsel unsurlara yer verilmiştir. Yarın Spor mecmuası sayfalarında futbol, boks, tenis, güreş gibi spor dallarıyla ilgili haberlere yer vermiştir (Alanka vd., 2022: 320). Ancak Yarın Spor mecmuası bazen edebi bir mecmua olan Yarın'ın devamı niteliğinde olmuştur. Mecmua sporla ilgili çalışmalarını Yarın Spor ismiyle on beş günde bir çıkarttığını yayımlanan sayılarında belirtmiştir. Mecmua diğer spor süreli yayınlar gibi İstanbul merkezli yayımlanmıştır (Yıldız, 2021: 408). Mecmuanın yayım hayatı çok uzun sürmemiş ve yayım hayatına başladığı tarih olan 1922'de son sayısı yayımlanmıştır.

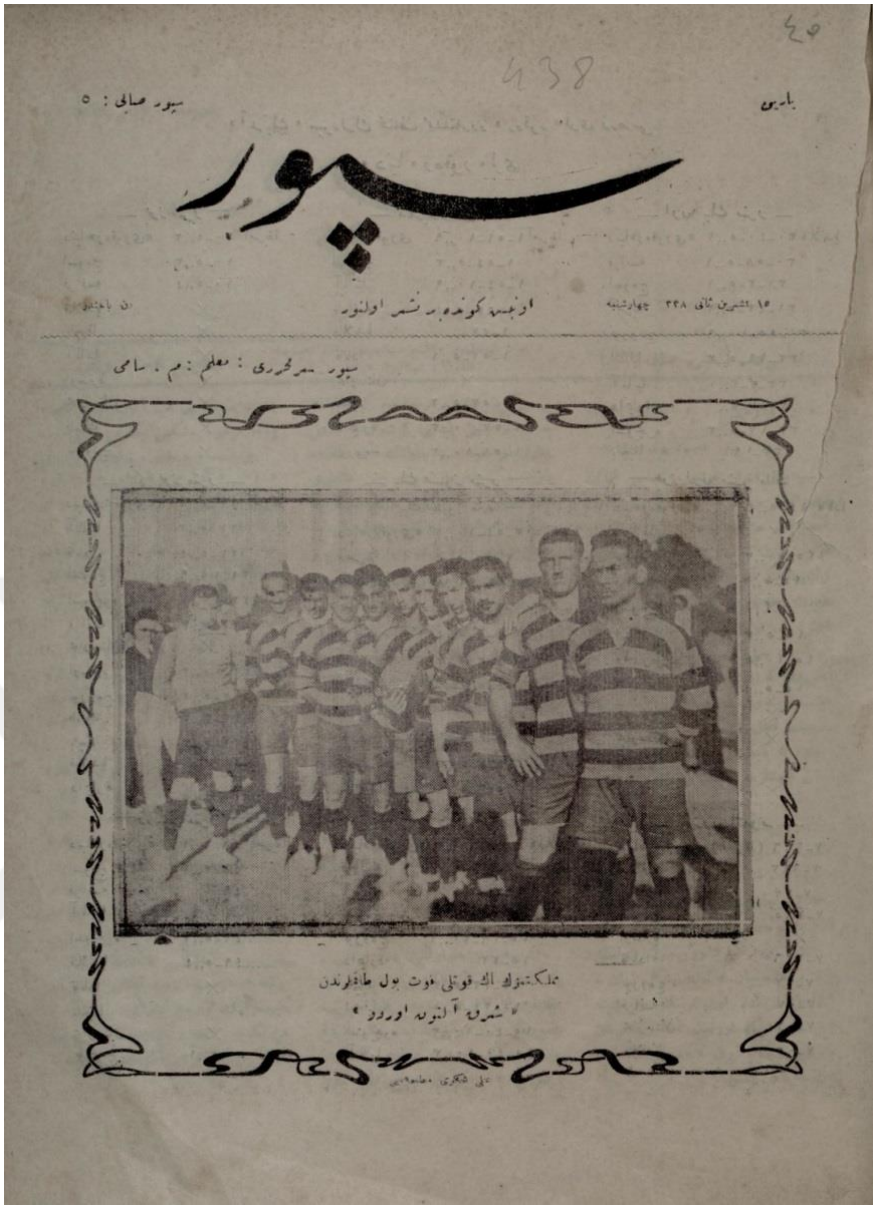

Resim 1.7. Yarın Spor 5. Sayı Kapağı (Kaynak: İBB Atatürk Kitaplığı)

1.2.8. Türkiye İdman Mecmuası

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın neşrettiği Türkiye İdman Mecmuası, ilk sayısını 1 Teşrinisani 1338 (1 Kasım 1922)'de yayımlamıştır. Mecmuanın birinci sayfasında yer alan künye bilgilerinde, imtiyaz sahibinin Tahir Yahya Bey, sorumlu müdürün ise Yusuf Ziya Bey olduğu görülmektedir. Yine aynı sayfada "Sporun terakkisine, gençliğin bedeni ve içtimai tekâmülüne hadim, Türkiye ve memalik-i ecnebiyyede münteşir bilumum sporlardan bahis aylık mecmuadır" ifadesi ile mecmuanın yayın ilkesi ve içeriğiyle ilgili bilgi verilmiştir. Mecmuanın idarehanesi

Galata, Tünel civarı eski postahanedir. Mecmuanın ilk sayfasında yer alan "On nüsha itibariyle 100 kuruştur taşra ve memalik-i ecnebiyye için posta ücreti zam olunur" ifadesi ile abonelik hakkında bilgi verilmiştir. Mecmua iki sütun hâlinde resimli olarak yayımlanmıştır (Türkiye İdman Mecmuası, 1922: 1). Türkiye İdman Mecmuası spor mecmuaları içerisinde Türkiye ismini kullanan ilk mecmuadır (Yıldız, 2021: 408). Mecmuanın birinci sayısının ilk sayfasında yer alan "Maksad ve Gaye" başlıklı yazıda mecmuanın çıkış amacı, yayın politikası ve içeriği hakkında bilgiler verilmiştir. Bu yazının tam metni şu şekildedir:

> *"Büyük harbin son günlerinde yani mütareke devrinin bidayetinde altı genç samimi bir mecliste Türkiye idman âleminin telakki edilmesi lazım gelen noksanlarından kemal-i hararetle bahs ediyorlardı. Eskiden memleketin futbol takımlarında oynamış olan biri muntazam bir futbol sahasının eksikliğini ileri sürerken diğer beş genç de gerek fiilen ve gerek kalben müntesib oldukları muhtelif idman şaibatının noksanlarını kemal-i teessüfle sayıyorlardı. Bu noksanlar ne kadar da çoktu.Fi'l hakika memleketimizin idmancılık aleminde tam manasıyla mükemmel veya mükemmele yakın bir futbol çayırı, bir tenis kortu, bir boks yurdu olmadığı gibi şöyle bir cimnastikhanesi, kayakhanesi, kütüphanesi, yahud tenis sahası, boks ringi vesairesiyle bir Türk kulübüde gösterilemiyordu ve olan gösterilemezdi....Fakat idmancı Türkiye'nin bunlardan daha büyük bir noksanı vardı ki o samimi meclisin altı gencini aynı zamanda meşgul etti: Güzel ve müfid İdman Mecmuası. Vaktiyle şehrimizde neşr edilen (İdman) mecmuası idmancılık alemimize az mı hizmet etmişti. Esasen bir İdman mecmuasının muntazam ve azimkar neşriyatıyla spora alakadar olan muhalif ve gençlik bazen irşad ve bazen tenkid edilerek sırasında tatlı ve sırasında acı söylenerek, yukarıda sayılan ve daha doğrusu sayılamayan noksanlar telafi edilemez miydi! Hem buna yalnız maddi eksiklikleri değil manevi ve fikri noksanları da ilave etmek lazım gelir. İşte bütün bu noktaları düşünün altı genç o zamandan beri müşteriyken arzu edilen bu mecmuayı neşir etmeye karar verdiler. Kâh muvaffakiyet emareleri görerek memnun ve kâh önlerine dikilen birçok muaniden müteessir oldular. Fakat hiçbir zaman nevmid olmadılar. Zaten idmancılığın en büyük şartlarından biri de nevmid olmamak değil midir? Verilen ilk kararın üstünden üç dört sene geçti. Gün günü, hafta haftayı, sene seneyi, mani maniyi takip etti. Fakat yavaş yavaş temel atıldı, hazırlıklar yapıldı, bir günde mecmuanın intişarı için müsaade talep edildi. Mecmua haftalık olarak intişar edecekti. Artık altı gencin verilecek müsadeye intizardan başka işleri kalmamıştı." (Türkiye İdman: 1922: 1).*

Mecmuanın ilk sayısında, en yaşlı jimnastik muallimi olan Fâik Bey "idmancıların şeyhi" olarak ilan edilmiş ve Refet Paşa'nın himayelerinde İdman Bayramı düzenleneceği duyurulmuştur. Mecmuanın isminin İdman olmasına rağmen,

mecmuada futboldan çok bahsedilmiştir. Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş, Hilâl, Darüşşafaka, Anadolu ve Altınordu gibi takımlardan oluşan ligin, kıran kırana yapılan maçları, tribünsüz statlardan ziyade, mecmua sayfalarından takip edilmeye başlanmıştır (Özgül, 2015: 527). Mecmua spor olayları ile habercilik anlayışıyla ilgilenmiş ve oynanan maçların yanında Taksim'de toplanan futbolseverlerin fotoğraflarına da mecmuanın sayfalarında yer vermiştir. Mecmuada Adil Raşit Bey, Suat Hayri Ürgüplü ve Fransız spor yazarı Lucien Gambillien spor olaylarını analiz etmiştirler (Demir, 2016: 98). Mecmuada ayrıca atletizm, güreş ve boks gibi haberler de yer almıştır (Alanka vd., 2022: 320). Türkiye İdman mecmuasının da Yarın Spor mecmuası gibi yayım hayatı uzun sürmemiş, 43 sayı sonra yayım hayatı sona ermiştir. Mecmua yayımladığı haberler ve yazılar ile Türk spor basınına katkı sunmuştur.

Resim 1.8. Türkiye İdman 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)

1.2.9. İzci Gazetesi-Journal des Edaireurs

İzci gazetesi 5 Mart 1339 (5 Mart 1923) tarihinde İstanbul İzci Ocağı tarafından çıkarılmıştır. Gazetenin sorumlu müdürü Tahsin Fadıl Bey, müdürü Subhi Nuri Bey ve başyazarı M. Sami Bey'dir (Duman, 2000: 449). İzcilik alanında çalışmalar yapan M. Sami Bey, kaleme aldığı bir yazısında izci ve izciliğin ne demek olduğunu sorgulamıştır. Onun düşüncesine göre izcilikteki amaç askerlik değildir. Bu hususta çocuk eğitimi ve psikolojisinden anlayan kişilere ihtiyaç vardır. Özellikle çocuklar, izci teşkilatlarına girme hususunda zorunlu tutulmamalıdır. M. Sami Bey, hazırlıkları süren izci teşkilatı çalışmalarının içinde yer alarak, bu konudaki fikir ve düşüncelerini kamuoyuyla paylaşmak amacı ile müstakil bir izci gazetesi çıkarmaya başlamıştır (Akcan, 2017: 246). Gazete okuyucularına genel olarak izcilikle ilgili bilgiler verme amacıyla çıkarılmıştır. On beş günde bir yayımlanan gazetenin yayın hayatı çok uzun sürmemiş, gazete sadece 7 sayı çıkarılabilmiştir

Resim 1.9. İzci 4. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)

1.2.10. Keşşâf

Cumhuriyet'in ilanının arifesinde izcilik alanındaki gelişmelerden ötürü Spor Âlemi mecmuası da izciliğe ayrı bir önem vermiş ve 1923'te izcilik ile ilgili Spor Âlemi mecmuasının bir kolu olarak Çelebizade Said Tevfik ve Burhaneddin Beyler öncülüğünde Keşşâf isimli mecmua çıkarılmaya başlanmıştır (Mutlu, 2021: 535; Yıldız, 2021: 409). Bu zaman süresinde okuyucuların gösterdiği ilgi ve alakadan ötürü mecmua, on beş günde bir olmak üzere Keşşâf nüshasını çıkarmış ve bu haberi okuyucularına şu şekilde duyurmuştur:

> *"Gelecek hafta mecmuamızın on beş günde bir karilerine takdim edeceği Keşşaf nüshası intişara başlıyor. Muhteviyatı yalnız izcilik olan bu nüshanın intişarındaki intizamı için (Spor Âlemi) tarafından deruhte edilmesini söylemek karilerimize kâfi bir teminat teşkil eder zannındayız. Dört seneden beri karilerini memnun etmeye çalışan (Spor Âlemi) şimdi de yeni bir koleksiyon daha hediye etmek istiyor. Dahilindeki havadisler bu mecmuayı yalnız izcilere değil spor ile alakadar her gence okutturacaktır. Fiyatı 5 kuruştur. Şimdiden sabırsızlıkla bekliyoruz" (Spor Âlemi, 1923: 2; Mutlu, 2021: 537).*

Mecmua, Ahmet İhsan ve Şürekâsı Matbaasında çıkarılmıştır. Mecmuanın sahibi Çelebizade Sait Tevfik, başyazarı da Burhan Bey (Felek)'dir. Diğer yazar kadrosunda da Selim Sırrı (Tarcan), Esat Adil, Alaaddin Esat, M. Esat, Fevzi Cemil, Feridun Dündar, M. Suat, Senai Hulusi ve Samih Nafiz gibi isimler olurken; Keşşâf, Oymak Beyi, Muazzeb Yamak, Ağa Beyi, Eski İzci ve M. C. gibi mahlas isim kullananlar da olmuştur. Mecmuanın her bir sayısı 12 sayfadan oluşmuş ve dış kapaklarında da izcilik ile ilgili resimler yer almıştır. Keşşâf mecmuasının izcilikle ilgili haberlere yer veren diğer yayınlardan en belirgin farkı ise çok sayıda izci fotoğrafına yer vermiş olmasıdır (Mutlu, 2021: 538). Keşşâf mecmuası, 4 Nisan 1339/1923 tarihinde yayımlanmaya başlamış fakat 5 sayıyla okuyucuları ile buluştuktan sonra mecmuanın yayın hayatı sona ermiştir (Yıldız, 2021: 409). Görüldüğü üzere Keşşâf mecmuasın da yayın hayatı çok uzun sürmemiştir. Fakat mecmua özellikle izciliğin tanıtılması, anlaşılması ve teşvik edilmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Resim 1.10. Keşşâf 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Mutlu, 2021: 551)

1.2.11. Türk İzciler Birliği Gazetesi

1925 yılında izcilik ile ilgili Türk İzciler Birliği ismiyle yeni bir gazete daha çıkarılmıştır. Bu yeni gazete de kendinden önce yayımlanan izcilik mecmuaları ile aynı çizgide yer almıştır. Gazetenin müdürü M.Raif, tahririyye müdürü Mehmed ve başmuharriri M. Sami Beyler'dir. Gazete, aylık olarak yayımlanmasına rağmen diğer izci süreli yayınlarından farklı olarak 30'a yakın sayı yayımlamıştır (Yıldız, 2021: 409). Gazetenin ilk sayfasında, "Her ay neşr olunur, izci gazetesi" ibaresine yer verilmiştir. Gazetenin idarehanesi olarak ise Bâb-ı Âli Caddesi:71 daire-i mahsusa adresi gösterilmiştir. Gazetede genel olarak izcilik, izci kulüpleri ve izcilikle ilgili haberler ve yazılar yer almıştır.

Gazetenin 1925 tarihli ikinci sayısında ise "Türk İzciler Birliği" başlığı altında şu ifadelere yer verilmiştir: "İzciliğin te'mim ve intişarı için çalışır. Fenni ve terbiyevî Türk gazetesidir. Reklam için en iyi vasıtadır. Ayda bir defa intişar eder." Yine aynı sayıda gazetenin abonelik bilgileri ile ilgili şu bilgiler yer almıştır: "Türkiye İzciler Birliği Gazetesi mektepler ve mektepliler için bir nüsha 10 guruştur. Satılan abone bedeli bu hesaba göre gönderilmelidir. Posta bedeli bu 10 guruşa dâhildir. Lüks nüshaları seneliği 15, altı aylığı 10 liradır." Ayrıca gazetenin ikinci sayısında reklam tarifesi hakkında da bilgiler yer almıştır. Bu bilgilere göre, gazetenin tam bir sayfası bir defalığına 20, iki defalığına 75, üç defalığına 100 lira ve yarım sayfasının ise bir defalığının 30 lira olduğu belirtilmiştir.

Yine gazetenin ikinci sayısında bilmece kısmı yer almıştır. Bu kısımda ise okuyuculara bir bilmece sorulmuş ve bilmece ile ilgili şu bilgiler verilmiştir: "İzciler uzun yürüyüşlerde yorulmamak için yürüyüşlerini nasıl tanzim ederler. Ve ne surette yorulurlar. Bu bilmecemize cevap verenlerin yazılarını bila istisna resimleriyle beraber gazetemize derc edeceğiniz en iyi cevap verenler arasında kura çekerek birinci gelene altı aylık aboneliğimizi takdim edeceğiz. Cevap verenler adresleriyle bir kıta resimlerini göndermelidir. Yazılacak yazı 25 satırı geçmelidir. Yazıyı gönderenler bu matbua bilmece sualiyle beraber göndermelidir." Bilmeceden de anlaşılacağı üzere okuyucunun ilgisini çekme ve gazetenin tirajının arttırılması hedeflenmiştir.

Türk İzciler Birliği Gazetesi de diğer izcilikle ilgili yayın yapan spor süreli yayınları gibi izciliğin gelişmesine ve benimsenmesine katkı sağlamıştır.

Resim 1.11. Türkiye İzciler Birliği 2. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)

1.2.12. Gol Spor Mecmuası

Gol Spor Mecmuası'nın İlk sayısı 8 Haziran 1341 (8 Haziran 1925) tarihinde yayımlanmıştır. Mecmuanın imtiyaz sahibi ve aynı zamanda sorumlu müdürü Doktor İdris Nezihi, heyet-i tahririye müdürü Refik Osman ve idare müdürü ise Murad Beyler olmuştur. Mecmuanın telefon bilgisi ise 3158 olarak gösterilmiştir. Mecmuanın 1925 tarihli birinci sayısının ilk sayfasında "Derc olmayan evrak iade edilir" ve "Sporculara

sahifelerimiz açıktır" ifadeleri yer almıştır. Yine aynı sayfada mecmuanın on beş günde bir yayımlanacağı ve fiyatının on kuruş olduğu belirtilmiştir.

Gol Spor Mecmuası Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk spor mecmualarından birisi olarak okuyucu ile buluşmuştur. Mecmua ilk sayısından itibaren sayfalarını sporculara açık ettiğini belirtmiştir. Mecmuanın kapağında "Gol Spor Mecmuası" ismi yazılmış fakat mecmua ilk sayfasında "Gol" ismine yer vermiştir. Diğer spor süreli yayınlar gibi Gol Spor Mecmuası da İstanbul merkezli olup, ilk başlarda Galata'da Arabyan Hanı'nda basılmış daha sonra Necm-i İstiklal Matbaası'nda çıkarılmaya başlanmıştır (Yıldız, 2021: 409). Mecmuada Türkiye'de ve dünyadaki farklı spor branşlarından haberlere yer verilmiştir. Ayrıca mecmuada sporcularla ilgili de dikkat çekici bilgiler yer almıştır. Mecmua spor müsabakalarından fotoğrafların yanı sıra çizimleri ve karikatürleri de görsel öğeler olarak kullanmıştır. Mecmua ayrıca Türkiye'den ve dünyadan kadın sporcular ile ilgili haberlere yer vermeyi de ihmal etmemiştir. Uzun süre yayımlanan Gol Spor mecmuası 117 sayıyla yayın hayatına son vermiştir (İbar, 2017: 37; Alanka vd., 2022: 321). Hem uzun süre yayım yapması hem de yurtiçinden ve yurtdışından haberlere sayfalarında yer vermesi ile Gol Spor Mecmuası spor basını açısından önem arz etmektedir.

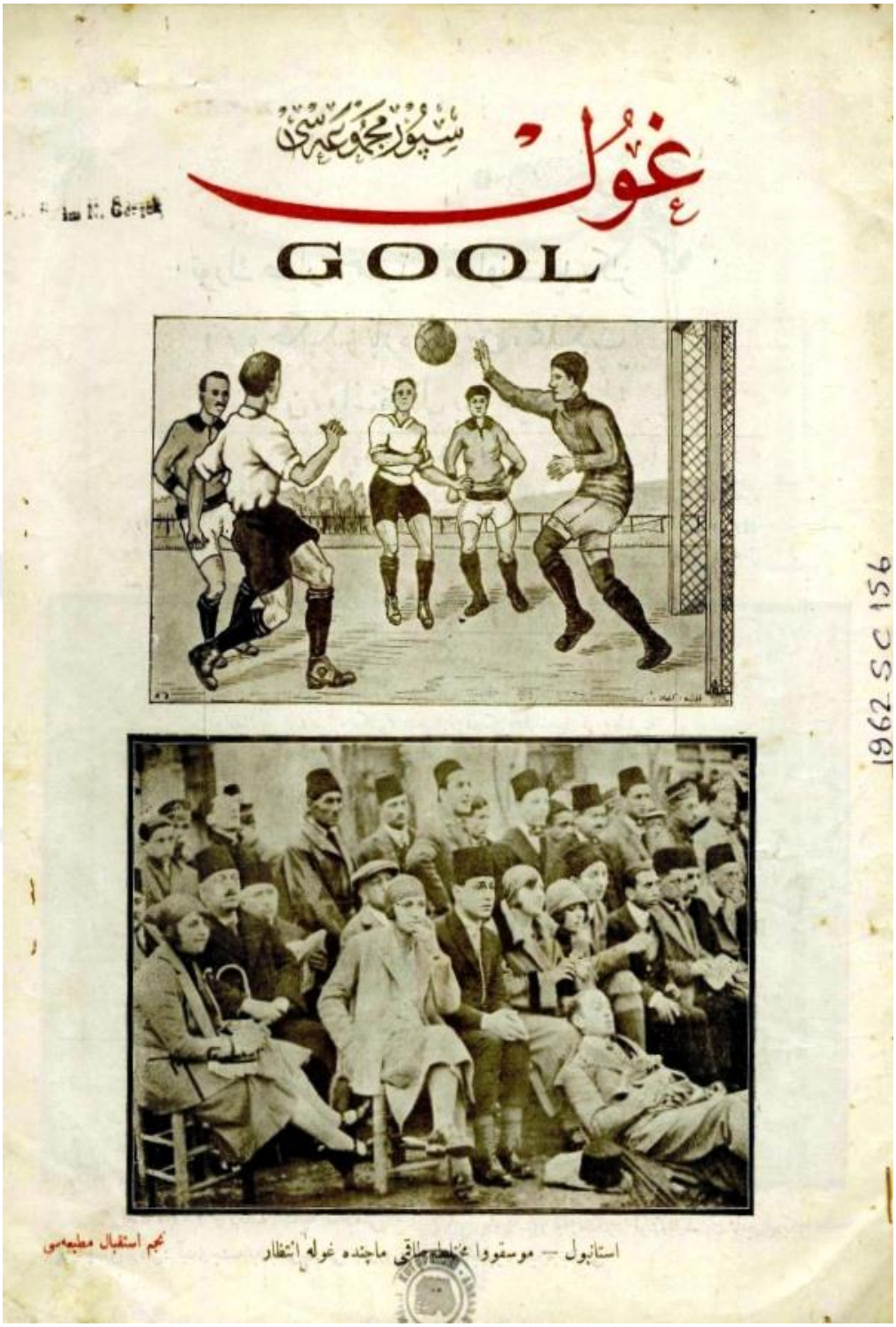

Resim 1.12. Gol Spor 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)

1.2.13. Maç Mecmuası

Maç Mecmuası'nın İlk sayısı 15 İkinci kânun 1926 (15 Ocak 1926) tarihinde yayımlanmıştır. Mecmuasının idare müdürü Selahaddin, heyeti tahririye müdürü Mahmud ve başmuharriri ise M. Sami Beylerdir. Mecmuanın birinci sayfasında, "Ayda bir neşr olunur spor mecmuasıdır" ifadesi yer almıştır. Yine aynı sayfada mecmuanın nüshasının on kuruş olduğu belirtilmiştir (Maç, 1926: 1). Mecmuanın 1926 tarihli ilk sayısında "Maksad" başlığıyla yer alan yazıda mecmuanın çıkış amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

> *Cumhuriyet inkılabının feyizli ruhundan ilham alan bizler, o inkılaba pîşva olmak emniyesiyle (maç)'ı neşre başladık. Mesleğimiz beden terbiyesinin (teknik)'ini vücuda getirmektir. Maalesef mevcut hiçbir şey yok iken spor su-i istimali diye ceffelkalem ortaya atılmış fikri, münevveran beyninde yanlış bir yer tutan bu halli nokta-i nazarı mahal etmek vazifesiyle mükellef bulunduğumuza… bu kati kanaattir ki, bize mesleki bilgilerimizi neşre mecbur kılınmıştır. Gazetemiz bütün Türk gençliğinin malıdır. Biz anavatanın öz evlatlarına hürmet etmekten büyük bir zevk ve şeref duyacağız.*

Yazıda mecmuanın temel amacının beden terbiyesinin ve sporun geliştirilmesi olduğu ve bu konularda teknik bilgiler sunulacağı ifade edilmiştir. Yazıda ayrıca mecmuanın hedef kitlesinin genellikle Türk gençliği olduğu belirtilmiş hatta Türk gençliği mecmuanın sahibi olarak görülmüştür.

Mecmuanın ikinci sayısında, yayımlandığı dönemde ülkemizde nispeten çok fazla bilinmeyen üç adım atlamayla ilgili bir yazıya yer verilmiş, fotoğraf ve çizimler ile bu sporun nasıl yapıldığı konusunda okuyuculara bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda mecmuada boks, futbol ve atletizmin yanı sıra o dönemde çok fazla bilinmeyen spor dalları ile ilgili bilgiler içermesi açısından dikkate değer bir yayım olmuştur (Alanka vd., 2022: 322). Mecmua yayın hayatına büyük umutlarla başlamasına rağmen 7 sayı sonra yayın hayatına son vermiştir. Bu tür mecmualar yayın hayatlarına hızlı bir başlangıç ve uzun süre yayımlama fikri ile başlasalar da çeşitli sebeplerden ötürü kısa ömürlü olmuşturlar (Yıldız, 2021: 411). Mecmua futbol haberlerinin yanı sıra sporun diğer branşları ile ilgili haberlere de sayfalarında sıkça yer vermiş ve dolayısıyla spor basınının gelişimine katkı sağlamıştır.

Resim 1.13. Maç 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Seyfettin Özege Koleksiyonu)

1.2.14. Şa Şa Şa Gazetesi

Şa Şa Şa Gazetesi'nin ilk sayısı 22 Nisan 1926 tarihinde Suat Hayri Bey tarafından yayımlanmıştır. Gazetenin 1926 tarihli birinci sayısının ilk sayfasında

haftalık bir spor gazetesi olduğu ve fiyatının ise beş kuruş olduğu belirtilmiştir. Yine aynı sayfada gazetenin seneliğinin 250 kuruş, altı aylığının 125 kuruş ve üç aylığının ise 63 kuruş olduğu ifade edilmiştir. İlk sayfada ilk kadın sporcumuz olan Fatma Faruki Hanım'ın fotoğrafı yer almıştır. Gazetenin, 22 Nisan 1926 tarihinde yayımlanan ilk sayısının birinci sayfasında "Hedefimiz" başlıklı yazı ile yayın politikası ve çıkış amacı şu şekilde açıklanmıştır:

> *"Spor bir gaye değil vasıtadır, hakikatini kabul eden ve bütün Türk idmancılığının bu kaide dahilinde taazzuv ve terakki etmesini en mühim bir esas olarak telakki eden bizler;(Şa Şa Şa)'yı bütün maddi menfaatlerden azade olarak nezih Türk gençliğinin nazar basiretine arz ediyoruz. Emellerimiz; bitaraf ve doğru spor tenkidi yapmak, spor hayatımızda sık sık tesadüf edilen keyfi hareketlere karşı en yüksek sesimizle haykırmak, vücut spor teşkilatı nizamat-i nin ilmi güreşlerle tedkik ve münakaşasına zemin ihzar etmek, futbol, atletizm vesair spor şuabÂtının tekamül ve terkisi için gidilmesi lazım. Gelen yolları; Avrupa ve Amerikadaki... sistemleri nakil ederek fani bir sorunda tedbite çalışmak ve bil hassa Türk idmancılığının terakkisi için en ümit verici bir menba olarak telakki ettiğimiz mekteblerdeki spor cerayanları ile meşgul olmak ve en nihayet spor hayatının her kısmına bilzat sporcuların nezih ve asil varlığını hakim kılmaktır. Türkiye Cumhuriyeti sporcuları, aralarında amatör maskeli profesyonellere mevki vermemelidirler. Böylelerinin şiddetle aleyhdarı ve bütün hareketlerinin mürakibiyiz. Ez cümle (Anadolu ve Türkiye mıntıkaları ev veya evlad muamelesi görmemelidir. Şimdiden sonra himaye ve yardım vesaidi kutlu ve ciddi bir surette bu mıntıkalara da teveccüh etmelidir)Nokta-i nazar etrafında da sarsılmaz bir imanla çalışmak istiyoruz. Bütün bu gayeleri tetbit ve ilan ettikten sonra son söz olarak diyoruz; Gazetemiz spor hayatında çoktan beri hissedilen bir ihtiyaca naciz ve mütevâzı bir mukabele olmaya çalışacaktır: İşte bunun içindir ki intişarımızdan evvel bazı refikalarımız gibi ne yazıhane yazıhane gezip abone kayıt ettik ve ne de ticarethaneler dolaşıp ilan ve reklam dilendik. Çünkü Şa, Şa, Şa herşeyden evvel amatördür ve amatörler spor gibi spora ait neşriyatı da sarrafevinden bir zevk duydukları için yaparlar. Ümid ediyoruz ki bizi okuyacak kâri'lerimizde bu hususta Şa Şa Şa ile tamamen bir fikirdeler." (Şa Şa Şa, 1926: 1).*

Futbol ve atletizm başta olmak üzere sporun diğer branşları ile ilgili de yayım yapan ve içeriğinde karikatürlere de yer veren gazete 25 sayı sonra yayın hayatına son vermiştir (Eroğul, 2012: 155). Gazete yayın politikasından da anlaşılacağı üzere hiçbir maddi beklentiye girmeden doğru ve tarafsız yayın yapması bakımından önem arz etmektedir.

شا شا شا

هدفمز

Resim 1.14. Şa Şa Şa 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)

1.2.15. Şampiyon Mecmuası

Şampiyon mecmuasının ilk sayısı 1927 yılında yayımlanmıştır. Mecmuanın müdürü Muhammed Ali Bey, muharriri Şükrü Bey ve başmuharriri Şefik Bey olmuştur. Mecmuanın ilk sayfasında "Derc olunmayan evrak iade edilmez. Sahifelerimiz sporculara açıktır." ifadesi yer almıştır. Yine aynı sayfada mecmuanın on beş günde bir yayımlanacağı bilgisi verilmiştir (Şampiyon:1927: 1). Mecmuanın 1927 tarihli ilk sayısında, "Maksadı İntişar" başlığıyla Muhammed Ali Bey'in kaleme aldığı yazıda mecmuanın emelinin sadece futboldan değil bütün spor branşlarından bahsetmek olduğunu belirtmiştir. Yine aynı yazıda Muhammed Ali Bey nihai hedeflerinin ise sadece Türkiye'deki spor haberlerinden değil, dünyada vuku bulan meraklı spor haberlerinden bahsedeceklerini vurgulamıştır (Şampiyon:1927: 1). Mecmuanın ilk sayısında, "Kardeşlerimize Teşekkür" başlığı ile mecmuanın ilk sayısında yazı yazanlar için bir teşekkür metni yer almıştır. Bu metin şu şekildedir;

> *"Bu defa ki gazetemiz mektebimizde en güzel yazı yazanların elinden çıkmıştır. 11. sınıftan Abdurrahim Bey, 10. sınıftan Abdi Faik Ali Rıza, 9. sınıftan Şevki Niyazi, 8. sınıftan Salih, yedinci sınıftan Kemal Onur, 6. sınıftan Ahmet Efendilerin birbirinden güzel yazıları bizi çok memnun bırakmıştır. Bu kıymetli kardeşlerimizin muavenetleri olmasa gazetemizi çıkarmak imkân haricindedir. Kendilerine büyük teşekküratımızı takdim ederiz…"(Şampiyon:1927).*

Kastamonu Lisesi tarafından yayımlanan mecmua el yazısıyla hazırlanmış resimlerin basından kesilerek yapıştırılması ile oluşturulmuştur (Eroğul, 2012: 156). Nitekim mecmuanın yayın hayatı uzun sürmemiş, mecmua kısa sürede yayın hayatına son vermek zorunda kalmıştır.

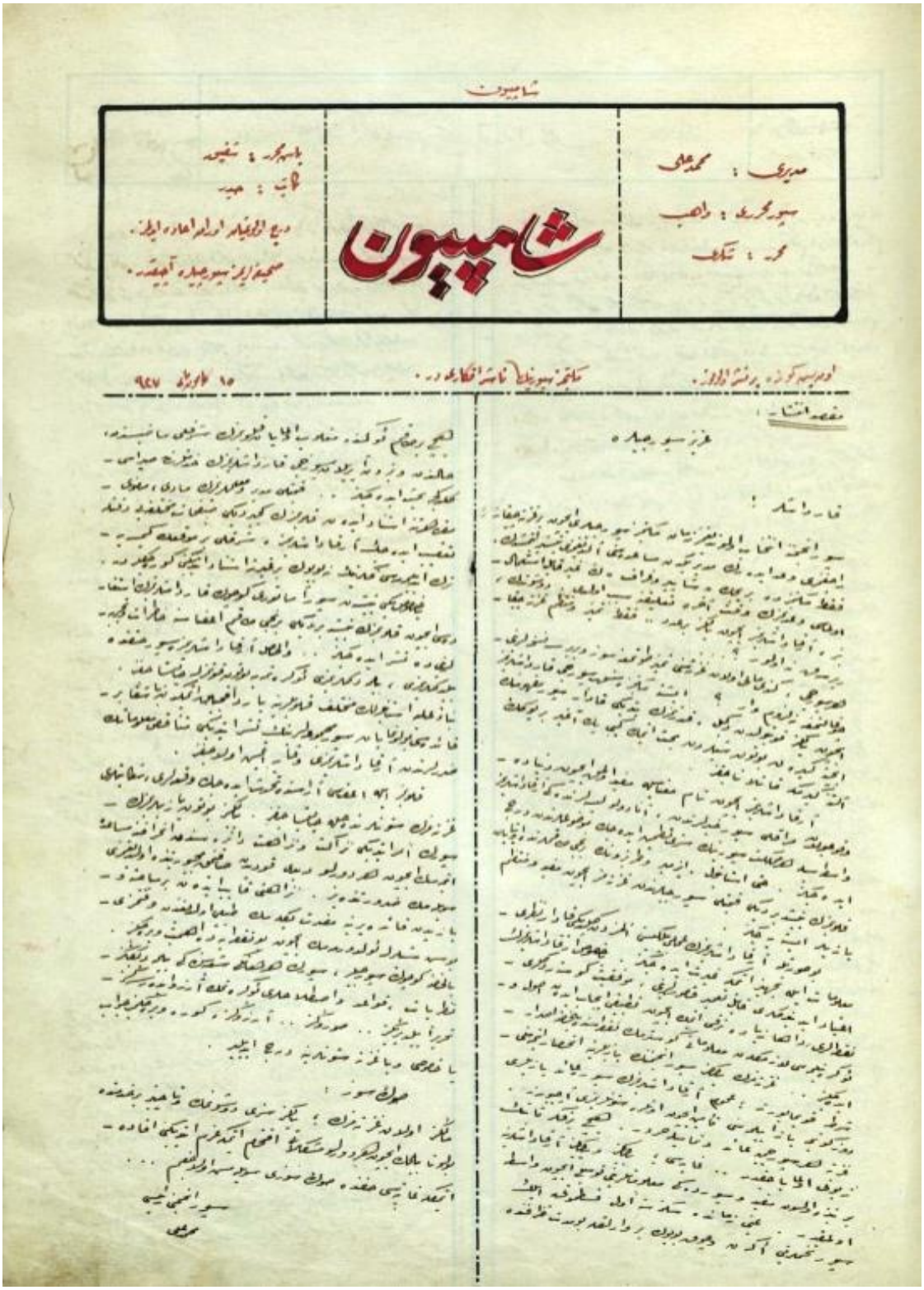
شامپیون

شامپیون

Resim 1.15. Şampiyon 1. Sayı Kapağı (Kaynak: Milli Kütüphane)

1.2.16. Necm-i Âtî

Necm-i Ati mecmuasının ilk sayısı 1 Kanunusani 1928 tarihinde yayımlamıştır. Mecmua ilk sayısında bulunan Necm-i Ati logosunun altında kendisiyle ilgili "Trabzon Necm-i Âtî kulübü tarafından çıkarılır. Edebi, içtimai, terbiyevi ve spordan bahs mecmuadır." ifadesi yer almıştır (Necm-i Âtî, 1928: 1). Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere mecmuanın ilk sayısından itibaren kulüp ile bağlantısına vurgu yapılmıştır. Ayrıca mecmuaya yazı göndermek isteyenlerin mecmua ile iletişime geçmesi gerektiği belirtilmiştir (Yıldız, 2021: 411). Mecmuanın ilk sayısının kapağında Atatürk'ün fotoğrafı yer almış ve fotoğrafın altında "Gençliğe hakkını veren, benliğini tanıyan büyük dahi Gazimiz ve mukaddes sözlerinden bazıları." ifadesi yer almıştır (Necm-i Âtî, 1928). Atatürk'ün fotoğrafının sağ ve sol taraflarında ise dikdörtgen çerçeve içerisinde bazı sözlere yer verilmiştir. Fotoğrafın sağ tarafında bulunan sözler şu şekildedir:

> *"İçtimai hayatın mebde-i ukdesi aile hayatıdır." "Medeniyetin emr ve taleb ettiğini yapmak insan olmak için kafidir." "Genç fikirli demek, hakiki fikirli demektir." "Medeniyet öyle kuvvetli bir ışıktır ki ona bigâne olanları mahveder." "Esaslı ve kuvvetli bir nokta-i azimeti bulduktan sonra ondan muazzam gâyeye yürümek ve ona vasıl olmak elbette müyesser olacaktır" (Necm-i Âtî, 1928).*

Mecmuanın fiyat bilgisi olarak da her sayının on kuruş olduğu, senelik abonelik ücretinin ise 1 lira olduğu verilmiştir. Necm-i Âtî mecmuası atletizm, futbol, resim ve avcılık gibi alanlarda faaliyet yapan kulübün resmî yayın organı olup, sadece 8 sayı yayımlanabilmiştir (Eroğul, 2012: 156). Mecmua gençlik, spor, medeniyet ve eğitim konularını ön plana çıkarması bakımından önem kazanmaktadır.

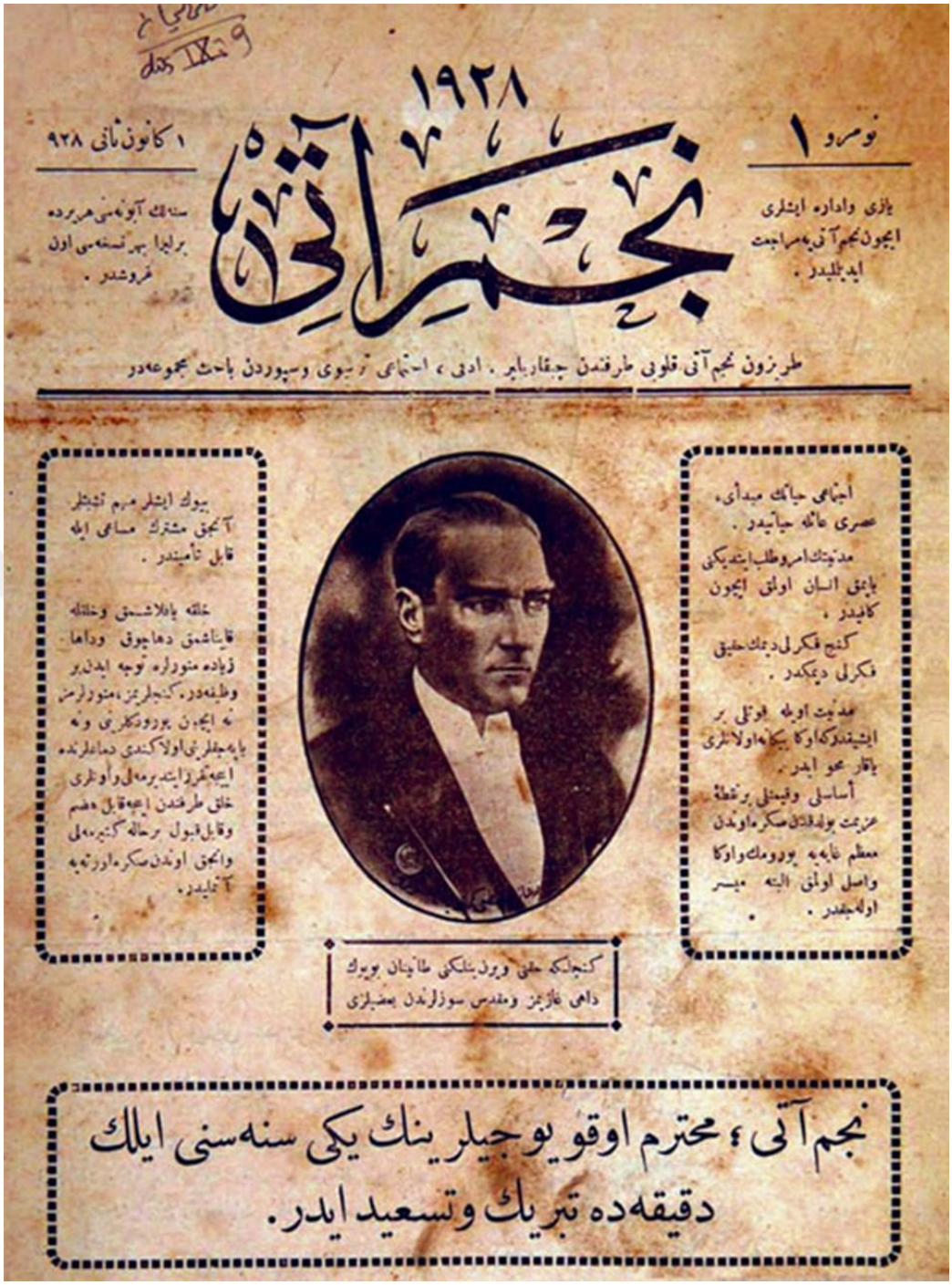

Resim 1.16. Necm-i Âtî 1. Sayı Kapağı

(**Kaynak**: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0b/Necm-i_Ati_dergisi.jpg)

İKİNCİ BÖLÜM

BİYOPOLİTİKA VE BEDEN TERBİYESİ

2.1. BİYOPOLİTİKA KAVRAMI, TANIMI VE ETİMOLOJİK KÖKENİ

Biyopolitika kavramı günümüzde pek çok farklı söylem ve disiplinler içinde kullanılmaktadır. Siyaset tartışmalarında da biyopolitika bugün pek önemli bir duruma gelmiştir. Özellikle modern tıbbın getirmiş olduğu yenilikler, ölümcül hastalıklarla mücadele için geliştirilen çalışmalar, organ nakilleri, salgın hastalıklardan korunma için alınan önlemler, hastalıkların kayıt altına alınması, kürtajla ilgili düzenlemeler, doğum oranları, ölüm oranları, kök hücre ile ilgili çalışmalar, demografik sorunlar, organik tarım alanındaki çalışmalar, ekolojik sorunlar, yaşam alanları, nüfusun denetimi, toplama kampları, ortalama yaşam sürelerinin arttırılması, ırkçılık ve göçmenler ile ilgili çıkarılan yasalar gibi konular biyopolitika kavramının kapsamına giren meselelerdendir (Lemke, 2017: 15-16). Genel bir tanım yapılacak olursa biyopolitika, yaşamla ilgilenen bir bilim manasına gelmektedir. Yaşam kavramının etimolojik karşılığı olan "bios" eski Yunancadan gelmektedir. Biyopolitika, kelime anlamı ile yaşam üzerine geliştirilip, tatbik edilen politikaları ifade etmektedir. Yaşam, canlıların tümüyle alakalı olan ve onların yaşama dair dinamiklerini ilgilendiren yönetsel süreçtir. Bu bakımdan yaşam hem bir biyolojik varlık hem de politik bir olgudur (Akar, 2019: 5). Görüldüğü üzere biyopolitika kelime anlamı olarak yaşamla ilgilenen politikaları ifade etse de günümüzde biyopolitika yalnızca yaşamla ilgilenen politikanın ötesine geçmiş durumdadır.

Biyopolitika, çıplak hayatın veya doğuştan getirilen statünün, hak, sorumluluk, kaide ve istisna gibi kavramlar eşliğinde yeniden üretilmesi, yapılandırılması ve denetlenmesidir. Biyopolitika, çıplak hayatın yanı sıra onunla ilgili olan doğum, ölüm, çocukluk, erkeklik, kadınlık, evlilik, cinsellik, gençlik, yaşam ve yaşlılık gibi olguları makro ve mikro düzeyde tesis eden her türlü imge, tanım, tasarruf, eylem, direniş, yasa ve sınır ağlarıdır. Biyopolitika yaşamın üzerindeki denetimin baskın bir şekilde artması ve yaşamın toplumsal mücadelelerin merkezi durumuna gelmesidir (Odabaş, 2019: 405-406). Biyopolitika, yaşayan bir varlık olarak nüfusun bütün problemlerini, kolektif özelliği gereği iktidarın müdahale alanına çekmektedir. İktidarın, teknolojik yeniliklerin

desteği ile bedene, üretim ilişkilerine, nüfusa ve üretici güçlere egemen olma durumu, biyopolitikleşme zeminini oldukça genişletmektedir (Ekiz, 2018: 17). Biyopolitika, disipline edici boyutu dışlamayan fakat onu içeren, böylelikle, disipline edici iktidarı yok etmeyen fakat ölçeği genişletip değiştiren bir iktidar türüdür. Bu bakımdan, disipline edici pratiklere göndermede bulunan birey ile nüfusun iki ayrı uç olmadıkları ifade edilebilir (Koloş, 2016: 273). Dolayısıyla biyopolitika yaşam üzerindeki denetimin baskın bir şekilde artmasına sebep olan ve iktidar tarafından kullanılan displine edici bir yöntemdir.

Biyopolitika, ayrıca iktidar sistemlerindeki dönüşüm veya değişimin bir ifadesi olmasının yanı sıra tabiiyet ve egemenlik ilişkisinde bir zihniyet değişiminin kendisi olmuştur. Bu zihniyet değişiminin bir sonucu olarak ortaya çıkan biyo-iktidar ise, yaşamı düzenleyici niteliği ile kendinden önceki hükümranlık iktidarından farklılaşmaktadır. Önceki iktidardaki hükümranın öldürerek icra ettiği, mutlak, karanlık ve dramatik iktidarın yerini artık yaşam hareketlerini düzenleyen ve kontrol eden bir ayarlama iktidarı almıştır (Arpacı, 2016: 91). Biyopolitika kavramı, son dönemlerde yaygınlaşma gösterse de biyopolitika yaklaşık yüzyıllık bir tarihe sahiptir. Kavram ilk olarak kuramsal ve tarihsel bir kümelenmenin parçası olarak görülmüştür (Lemke, 2017: 25). Modern dönemin başlaması ile birlikte klasik iktidar paradigması değişmeye başlamış ve özellikle 18. yüzyılın ortasından itibaren kapitalizmin de gelişimiyle politik paradigmanın yeniden tanımlanması ihtiyacı, biyopolitika kavramının doğmasına sebep olmuştur (Kaplan, 2021: 173). Biyopolitika kavramının günümüzde kullanılan kapsamlı anlamına Michel Foucault ile kavuşulmuş olunmasına rağmen biyopolitika daha öncesinde de çeşitli anlamlarda kullanılmıştır. G. W. Harris biyopolitika kavramının isim babası olarak kabul edilmektedir. 28 Aralık 1911 tarihinde, "Bio-politics" adı ile kaleme aldığı makalesinde biyopolitika kavramından söz etmiştir. Harris, etimolojik anlamda biyopolitika kavramına ilk katkıyı sunan isim olsa da, kavramı ilk kez sistematik hale getiren isim İsveçli siyaset bilimci olan Rudolf Kjellen'dir. Kjellen, 1920'li yılların başlarında devleti bir yaşam formu ve bir tür canlı organizma gibi tasvir edip, siyasal sistemlerle biyolojik süreçler arasında bir çeşit anoloji kurarak biyopolitika kavramını sistematik hale getirmiştir (Özpolat, 2015: 132). Nitekim yaklaşık yüzyıllık bir geçmişe sahip olan biyopolitika kavramının iktidarların değişim ve dönüşümlerinden etkilendiği görülmektedir.

Foucault ise biyopolitika terimini ilk olarak Ekim 1974'te Rio de Janeiro Devlet Üniversitesi'nde verdiği sosyal tıbbın doğuşuyla ilgili bir konferansta kullanmıştır. Bu fırsatta, bedeni biyopolitik bir gerçeklik ve tıbbı da biyopolitik bir strateji olarak nitelendirmiştir (Gallo, 2017: 693). Foucault'ya göre, doktor-hasta ilişkisi seviyesinde ve bireyselleşmiş olarak görünen modern tıp ayrıca beden teknolojisi olan toplumsal bir boyuta da sahiptir (Koyuncu, 2018: 22-23). Biyopolitika terimi, 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın başları arasında, yalnızca bireyleri bir dizi disiplin uygulamasıyla değil, bir popülasyondaki tüm canlıları kollektif olarak yönetmek için iktidarın dönüştürülme biçimine atıfta bulunmaktadır (Gallo, 2017:693). Foucault bu alandaki dönüşümleri anlamanın yolunun devletle toplum kavşağında meydana gelen düzenleyici ve denetleyici pratiklere bakmaktan geçtiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda üç temel öğeden bahsetmek gerekmektedir: Bu öğeler, "Biyotarih", "tıbbileştirme" ve "tıbbın ekonomisi"dir (Özmakas,2018: 119). Bunların birincisi olan biyotarih, tıbbi müdahalelerin insanlık tarihi üzerindeki izlerini göstermektedir. Örneğin; herhangi bir enfeksiyon ile mücadele etmek için geliştirilen ve yaygın olarak kullanılan kimyasal maddeler (ilaçlar) arkalarında muhakkak izler bırakmıştırlar. Söz konusu olan bu maddeler kısa vadede bedenin enfeksiyonla mücadele etmesinde yarar sağlarken, uzun vadede zaman geçtikçe bedenin bağışıklık sistemini olumsuz olarak etkilemektedir. Bu durumun da ötesinde bu türden müdahalelerin izleri, zincirleme bir etki oluşturmuş, bireylerde bıraktığı etkinin üzerine çıkmış ve bütün insan türünü hatta ekosistemi bile etkileyecek bir boyuta gelmiştir (Koyuncu, 2018: 23). Ayrıca biyotarih ile beraber iki esas soru ortaya çıkmaktadır. Bu sorular: "Yaşayan bir canlı olmak ne demektir?" ve "Yaşam ne demektir?". Şurası nettir ki, Foucault 1974 yılı sonrası bu soruya disiplinci teknikleri esas alan bireysel perspektiften yani insan bedeninin anatomi-politikası perspektifinden bir cevap vermemiştir. Bu bakımdan biyotarihi bireyin değil, toplumun sapmalardan, beklenmeyen sonuçların ortaya çıkmasından ve tıbbın toplumsal bir denetleme mekanizması gibi ortaya çıktığı zaman meydana gelen etkilerden oluşmuş biyolojik tarihi gibi görmek gerekmektedir (Özmakas, 2018: 119). Tıbbın toplumsallaşmasındaki ikinci öğesi de "tıbbileştirme"dir. Foucault, bu kavramı tıbbınn yaşamın her alanına yayılması olarak görmektedir. Hatta bu öyle ciddi bir duruma gelmiş ki tıp artık tıbbi olmayan alanlara bile uzanmış ve bu alanlarda da hâkimiyet elde etmeye başlamıştır. Tıbbın toplumsallaşmasındaki son öğe olan üçüncü öğe ise "tıbbın

ekonomisi"dir. Bu öğe ise ayrıcalıklı toplumlardaki ekonomik açıdan gelişimin sağlık ve sağlık hizmetlerindeki gelişimiyle bütünleşmesi ve sağlığın tüketimidir. Foucault, bu üç öğenin esasında toplumsal tıbbın gelişiminde temel nitelikte olan üç uğraktan söz etmektedir. Bunlar: Almanya bağlamındaki "Devlet Tıbbı", Fransa bağlamındaki "Kent Tıbbı" ve İngiltere bağlamındaki "Tıbbın Emek Gücü"dür. Bu üç uğrağın da farklı Avrupa ülkelerinden seçilmesindeki sebep 18. yüzyılın topyekûn bir tıbbi toplumsallaşmanın yaşandığı bir dönem olduğunu gösterebilmektir (Özmakas,2018: 120). Dolayısıyla Foucault'nun biyopolitika kavramını ilk defa bu bağlamlarda kullandığı görülmektedir.

1990'larda ise Ferench Feher ve Agnes Heller biyopolitikayı felsefi olarak incelemiş ve politika kavramının karşısına konumlandırmıştır. Bu durum biyopolitika kavramının anlamsal genişliğini artırmıştır. Biyopolitika, Giorgio Agamben'in 1995 yılında yazdığı "Kutsal İnsan" isimli kitabı ve Hannah Arendt ve Carl Schmitt'in de kavramsal yönelimleri ile birlikte yeni boyut kazanmıştır. 2000'lere gelindiğinde de biyopolitika, Michael Hardt ve Antonio Negri'yle birlikte neoliberal politikaların sonuçları ile özdeşleştirilerek daha fazla neo-marksist bir bakış açısı ile incelenmiştir (Çıngır ve Erdağ, 2017: 518). Biyopolitikanın tarihsel bir geçmişi olduğu gibi, bir sınırı da olmuştur. Foucault'nun açıklamasına bakıldığında bu, biyopolitika ile ölüm politikası arasındaki açık zıtlığın gerektirdiği bir şeydir: Biyopolitika yönlendirdiği yaşamı genişletip çoğaltmaya çalışırken, ölüm-politikası (Thanatopolitics) herhangi bir yönlendirme veya yok etme olmaksızın yaşamı sürdürmeye cevaz vermektedir. Bu çelişkiyle başa çıkmak için, her iki politikanın da iş başında olduğu, kimin hangi teknoloji tarafından kapsanacağını belirleyen bir sınırlama ilkesinin var olması gerektiği görülmektedir. Foucault, bu ilkeye "devlet ırkçılığı" adını vermiştir (Kelly, 2016: 29). Özetle biyopolitika kavramı bugün de güncelliğini korumakta ve kavram üzerine farklı alanlarda ve disiplinlerde hâlâ tartışmalar devam etmektedir.

2.1.1. Michel Foucault'ya Göre Biyopolitika

Foucault biyopolitika kavramını tutarlı bir şekilde kullanmamakta, metinlerinde kavramın anlamının sürekli değiştiği görülmektedir. Buna karşın, Foucault'nun çalışmalarında biyopolitika kavramını kullanışının üç farklı türünü ayırt etmek mümkündür. Bunlardan birincisinde biyopolitika kavramı, egemen gücün yeni bir

ifadesi ile nitelenmiş politik bir düşünüş ve uygulamadaki tarihsel kopuş manasına gelmektedir. İkincisinde Foucault, biyopolitikaya modern ırkçılığın yükselmesinde merkezi bir rol vermektedir. Kavramın üçüncü anlamında da, tarihsel anlamda bireyin kendisini yönetmesinin ve toplumsal düzenlemenin liberal biçimleriyle beraber meydana gelen farklı bir yönetim tarzına gönderme yapmaktadır (Lemke, 2017: 54). Foucault'nun yayımlanmış metinlerinde ise biyopolitika terimi ilk olarak Cinselliğin Tarihi'nin ilk kitabı olan "Bilme İstenci"nin sonunda ortaya çıkmış ve aynı tema Collège de France'taki derslerinde, 1976 tarihli "Toplumu Savunmak Gerekir"in sonunda ilan edilmiştir (Wallenstein, 2019: 11). Bu ilanda Foucault biyopolitikayı, nüfus düzeyinde insan yaşamının Batı toplumlarında ayrı bir siyasi sorun olarak ortaya çıktığı süreçler olarak ifade etmektedir. O zamanlar, Fransız akademisindeki entelektüel ortodoksiye karşı uzun süredir devam eden hayal kırıklığı, özellikle yapısal Marksizmin egemenliği, 1968 patlamalarının ışığında yeni siyaset teorisine duyulan ihtiyaç, eski doğu bloğu muhaliflerinin Fransa'ya gelişi gibi durumlar Foucault'un Sovyetler Birliği ile ilgili artan hayal kırıklığını körüklemiştir. Bu durumların ardından 1978'de Birleşik Krallık'ta Thatcher, Fransa'da Giscard, Almanya'da Schmidt gibi Fransız Sosyalist ve Komünist Partilerinin ve neoliberal düşüncenin yenilmiş olması, solun yaklaşmakta olan krizini önceden haber vermiştir (Means, 2022:1968). Bu bağlamda, Foucault'nun biyopolitika analizi bu tarihsel ortamdan doğmuş ve post-Marksist bir siyasi yönetim teorisini formüle etmeye yönelik yaklaşımının bir parçası olmuştur.

Foucault, ayrıca "Hapishanenin Doğuşu"nda geliştirilen temaları almış ve iktidarın yapısındaki bir yön değişimini tarif etmiştir. Bu yön değişimi şu şekilde meydana gelmiştir: hükümdarın can almak veya can bağışlamak hakkına sahip olduğu- paradigmatik olarak Thomas Hobbes'un teorileştirdiği egemenlik çağından alarak, yaşamı iyileştirme, düzenleme, üretken kılma, azami seviyeye çıkarma ve yönetme şekli olan modern iktidar anlayışına taşımıştır. Bazı açılardan bu, daha "insancıl" bir dünya yönünde inkâr edilemez bir ilerlemedir. Fakat, Foucault'nun altını çizdiği gibi, bir yandan da biyolojik bir politika anlayışına sebep olmaktadır (Wallenstein, 2019: 11). Foucault, biyopolitikayı belli bir zaman içerisinde bulunmuş olan birbirinden farklı icatları ve teknikleri birleştiren, her failin esnek bir biçimde kullanabileceği ve aynı zamanda teknik bilgi olarak da aktarılabilecek bir iktidar teknolojisi şeklinde de

tanımlamaktadır. Foucault'ya göre biyopolitika nüfusların denetimine imkân tanıyan bir teknolojidir. Bu teknoloji yönetimselliği çepeçevre saran nüfus sayımları, sigorta poliçeleri, oy pusulaları ve hidrografi gibi teknikleri kapsamaktadır. Foucault biyopolitikadan önce modern anlamda "nüfus"tan söz edilemeyeceğini; nüfusun biyopolitika tarafından inşa edildiğini belirtmiştir (Kelly, 2016: 24). Görüldüğü üzere Foucault biyopolitikayı nüfusların denetimi için kullanılan bir teknoloji olarak da görmüştür.

Foucault, nüfus ile hukuki veya politik olan bir varlığı düşlemiyordu; bundan ziyade onun aklındaki bağımsız ve biyolojik olan bir beden idi. Doğum ve ölüm oranları, sağlıklı olma düzeyi, yaşamın süresi ve refahın üretimi ile dolaşımı gibi kendi süreçlerini kendisinin şekillendirdiği toplumsal bedendi (Lemke, 2017: 57). Foucault bedeni biyolojik var oluştan öte güç-iktidar ilişkisinin merkezinde görmekte ve bunun sebebini ise bedenin kültür ve söylem gücüne ya da diline sahip olmasına bağlamaktadır. Bilgi ve iktidar açısından düşünüldüğünde bedenin bir toplumsal mücadele alanı olduğu görülmektedir (Kuruoğlu, 2018: 13). Gerçekte, yaşamın üzerinde olan bu iktidar, 17. yüzyıldan itibaren iki şekilde gelişmiştir; bunlar birbirine karşı bir tezden ziyade bir ara bağlantı grubunun birbirine bağladığı iki gelişim kutbunu oluşturmuştur. Bu kutuplardan birincisi, bir makine gibi incelenen bedeni merkez almış ve bu bedenin terbiyesi, güçlerinin meydana çıkarılması, yeteneklerinin artırılması, ekonomik ve etkili olan denetim sistemleri ile bütünleşmesi vb. bunların tümü disiplinleri şekillendiren iktidar yöntemleri ile sağlanmıştır. (Foucault, 2015: 102). İktidar bedene hâkim olma isteğini ve beden bilinci algısını bedeni kuşatarak elde edebilmiştir. Jimnastik, idman, çıplaklık, kas geliştirme, güzel bedenin yüceltilmesi gibi bedenle ilgili durumlar, çocukların ve askerlerin bedenleri üzerinde yani sağlıklı bedenlerde iktidar tarafından uygulanan inatçı, titiz ve kararlı çalışmalardır (Gültekin Akçay, 2018: 23). İktidar, toplumsal bedenin üretilmesini ve manipüle edilmesini sağlayabilmektedir. Çünkü söylemlerin gücü ve kurumsal-erksel uygulamalar ile bedeni ve cinsiyeti üreteceği yadsınamaz. Cinsellik, sağlık ve hastalığın toplumsal yönü, tıp, eğitim ve hapishane üzerinden çözümlenebilir (Kuruoğlu, 2018: 13). Ayrıca iletişim ve enformasyon teknolojilerindeki gelişim iktidarın gözetleme fırsatını artırmıştır. Hızlıca farklı disiplinler gelişmiş ve aynı zamanda uzun yaşama, doğurganlık, konut, kamu sağlığı ve göç sorunları ortaya çıkmıştır. Yani bedenlerin itaatinin ve nüfusların

denetiminin sağlanması için çok sayıda uygulama ortaya çıkmıştır. Bu da biyopolitikanın üzerinde şekillenen biyoiktidar çağının başlangıcı olmuştur (Koç, 2018: 205). Bu bağlamda Faucault'ya göre iktidarın bedeni denetim altına almak için farklı yöntem ve teknikler kullandığı görülmektedir.

Faucault biyoiktidarı burjuva toplumunun bir buluşu ve aynı zamanda kapitalizmin gelişmesinin de vazgeçilmez bir unsuru olarak görmektedir. Çünkü kapitalizm, bedenin üretim sürecine denetlenmiş olarak iletilmesini ve nüfusun ekonomik olan süreçler için uygun görülmesini gerektirmektedir. Kapitalist üretim biçimine göre bedenin sahip olduğu güçler, emek gücüne dönüştürülmeli ve üretim gücü olarak kullanılmalıdır. Fakat aynı zamanda da bedenin uysal, itaatkar ve sisteme tabi kılınması gerekmektedir. Bundan dolayı biyoiktidar, hegemonya ve tahakküm ilişkisi getiren toplumsal hiyerarşi ve ayrımcılık yaklaşımları hususunda da etkili olmuştur. Fakat bu etkiyi gerçekleştirdiği zaman kullandığı teknik ve yöntemler olumsuz ve kısıtlayıcı değildir ve aynı zamanda bedensel şiddeti de dışlamaktadır (Foucault, 2019: 16-17). Foucault'nun biyoiktidar analizinin gayesi, iktidarın özneler için ve özneler vasıtasıyla nasıl çalıştığının deneysel bir tanımına değil, alternatif olan öznelliklerin olası üretimine yönelmektir. Bu husus, Foucault'nun direniş ve özgürlüğün zorunlu bir şekilde iktidar işleyişinin önşartı olduğu iddiasında nettir: İktidarın işleyişi, başkalarının hareketlerinin üzerindeki bir hareket kipi gibi tanımlandığında, bu eylemler insanların diğerleri tarafından yönetilmesi ile karakterize edildiğinde özgürlük önemli bir unsur olmaktadır. İktidar sadece özgür özneler üzerinde uygulanır. İktidar ilişkisinin merkezinde, onu sürekli kışkırtan istencin itaatsizliği ve özgürlüğün inadı bulunmaktadır. Biyopolitika, bu ışık altında olay olarak veya gerçekte özgürlük olayları dokusu olarak meydana çıkmaktadır. Biyopolitika, biyoiktidarın aksine öncelikle "özgürlüğün inadının" normatif sistemi sekteye uğratması manasında bir olay karakteri taşımaktadır. Biyopolitik olay, mevcut düzenin ve tarihin sürekliliğini engellediği sürece dışarıdan gelmektedir. Fakat bu durumun tam olarak negatif manada bir kopuş değil içeriden doğan bir yenilik olarak da anlaşılması gerekmektedir (Hardt ve Negri, 2011a: 72). Foucault'nun biyopolitika savı özellikle İkinci Dünya Savaşı ve 1960'lı yıllardan sonra önemli bir hâle gelmiştir. Tahakküm ve ekonomik sömürünün politik, dinsel veya toplumsal şekillerine karşı mücadele etmenin yanında yeni çatışma alanı da belirmiştir. Foucault son çalışmalarında "cinselliğin tarihi" bağlamıyla antik benlik

pratiklerini incelemiş ve bu zamandan itibaren biyopolitika kavramı ile ilgili yazılarında artık stratejik bir role sahip olmasa bile insan yaşamını objesi gibi gören yönetimsel teknolojiye karşı direniş biçimleri ile ilgilenmeye devam etmiştir (Lemke, 2017: 73-74). Foucault'nun ölümünden günümüze kadar biyopolitika kavramı hakkındaki görüşleri birçok farklı alanda kullanılmaktadır.

2.1.2. Giorgio Agamben'e Göre Biyopolitika

Giorgio Agamben, dil çalışmalarından metafiziğe, Orta Çağ düşüncesi ve kültüründen modern hukuk sistemlerine kadar geniş yelpazede çalışmalar yapmıştır. Agamben, çok farklı görünüme sahip olan entelektüel alanları birbiriyle kaynaştırmakta ve bu duruma da felsefi olarak yeni bir bakış açısı geliştirmektedir. Agamben, 1995 yılında yaptığı Kutsal İnsan (Homo Sacer) isimli çalışması ile günümüzün önemli düşünürlerinden birisi haline gelmiştir. Agamben'in biyopolitika kavramıyla ilgili yaptığı analizlerinin nihai çıktısını bütün olarak "Kutsal İnsan" dizisi oluşturmaktadır. Agamben'in biyopolitika anlayışı, birçok bakımdan Foucault'yu merkeze alsa bile, son radde de farklı yolları izlemekte ve yeni çizgiler üretmektedir (Özmakas, 2018: 183-184). Agamben, Foucault'nun "biyopolitika modern iktidara özgüdür" fikrine karşı çıkmakta ve biyopolitikanın köklerini daha eskilerde aramaktadır. İlk olarak "hayat" sözcüğünün Eski Yunanlılardaki kökenini incelemek ile işe başlamıştır. Eski Yunanlılarda "hayat" sözcüğü için iki farklı kavram kullanılmaktaydı: zoē ve bios. Bunların birincisi tüm canlı varlıkların müşterek özelliği olan sade yaşama veya canlılık olgusunu ifade etmektedir. İkincisi ise birey veya grubun özelliği olan yaşama şekline işaret etmiştir (Agamben, 2013: 9). İki kavram arasında bulunan farkın ilk dikkat uyandıran özelliği, zoē'nin tekil olmasıdır. Yani "bios" tüm insanların paylaşabileceği ve içerisinde bulunabileceği toplumsal hayat biçimlerinden birisini gösterirken, zoē tekil bir yaşam biçimini işaret etmektedir. Bu açıdan zoē, gerçekte insanın salt biyolojik huylarına indirgenmiş bir yaşamı göstermektedir. Bios da daha geniş olan yaşam imkânları dizisini göstermektedir (Özmakas, 2018: 183).

Agamben, Kutsal İnsan'ın ilk cildinde, egemenlik ile "çıplak hayat" arasında kurucu bir ilişki tesis eden bir dizi kavram geliştirmiştir. Ona göre egemenlik, antik felsefeye kadar uzanmakta ve çıplak hayatı, zoē'yi, nitelikli bir politik yaşamdan, bios'tan ayıran bir "içererek dışlamayla" politiğin alanını kuran ilk edimin sonuçlarından

biridir. Agamben'in buradaki başlıca kaynağı Aristoteles'in Politika'sı olmuştur. Böylece egemenlik, en eski şekli "istisna hali" veya "olağanüstü hal" olan bir "yasaklama"nın yapısını kurmaktadır (Wallenstein, 2019: 17). Agamben, bu manada Aristoteles'in politikanın esasını ortaya çıkardığı "hayat" ve "iyi hayat" kavramları arasındaki zıtlığın tekrardan incelenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Agamben'e göre, politikayı, "hayat"ı "iyi hayat"a dönüştürme gayreti gibi gören kuramsal yaklaşımlar, sürekli indirgenemez bir boşluk içerisindedir. Çünkü "çıplak hayat" baştan beri bir boşluğu içermektedir. "Çıplak hayat"ın kendine özgü olan yeri, politik topolojide aldığı pozisyonun aynı zamanda bir ayrıcalık mevkii olmasından ileri gelmektedir. Bu ayrıcalık, ilk bakışta "dışlanmak"tan doğmuş gibidir; fakat bu çok daha karmaşık bir işlemin devreye sokulmasıyla ortaya çıkan "tuhaf" bir konumdur (Özmakas, 2018: 186). Agamben'e göre (2013: 17) çıplak hayatın siyasallaştırılmasıyla yapılan şey, yaşamakta olan insanın, insanlığına karar vermektir. Bu görevi ifa ederken modernliğin yaptığı iş ise, metafizik geleneğin özcü yapısına sadakatini duyurmaktır. Batı siyasetinin esas ikiliği dost-düşman ikiliğinden ziyade, çıplak hayat-siyasal varoluş, zoē-bios, dışlama-içleme ikilikleridir.

Agamben, egemen olan iktidarın inşasının, biyopolitik bir bedenin üretimi ve böylece hukukun kurumsallaştırılıp "çıplak hayat"ın sergilenmesine sıkı bir şekilde bağlanmasının gerektiğini ileri sürmektedir (Lemke, 2017: 21). Yani iktidar, insani muameleyi kimin hak etmeyeceğini belirleyebilmektedir. Böylelikle, yaşatma ve ölüme terk etme arasında bulunan sınır tekrardan biçimlendirilmiş olmaktadır. Agamben'e göre modern egemenlik sisteminin esasında Schmittçi bir dost-düşman ayrımından ziyade, çıplak ile siyasal hayat ve zoē ile bios arasında olduğu gibi bir dizi çapraşık ikilik bulunmaktadır (Özmakas, 2018: 187). Agamben bu durumda Foucault'nun tezinin düzeltilmesinin veya tamamlanmasının gerektiğini ifade etmektedir. Modern siyaset, zoē'nin polis'e dâhil edilmesi de çıplak hayatın, devlet iktidarının yansıtma ve hesaplamalarının esas öznelerinden birine dönüşmesi de değildir. Agamben için bu durumda önemli olan, bütün istisnaların kurala dönüşmesi sonucunu çıkaran süreç ile birlikte çıplak hayat alanının günden güne siyasal alan ile örtüşmeye başlaması ve dışlama ve içleme, dışarı ve içeri, bios ve zoē ve hak ile olgunun indirgenemez bir belirsizlik mıntıkasına girmesidir. İşte gerçekte tüm bu siyasal mekanizmanın dayandığı gizli temeli oluşturan şey, çıplak hayatı, aynı anda siyasal düzenden dışlayan da siyasal

düzenin içine hapseden de istisna durumudur (Agamben, 2013: 18). Agamben'e göre biyopolitika, iktidarın neyin yaşam niteliğine sahip olup olmadığını saptarken devreye soktuğu araçsallıktır (Baştürk, 2013: 262). Agamben'e göre iktidarın iki yüzünü, politika ve kendilik teknolojilerini birbirinden ayırmak mümkün değildir. Çıplak hayatın politika alanına dâhil edilmesi egemen iktidarın orijinal çekirdeğini meydana getirir, hatta biyopolitik bir beden üretmek, egemen iktidarın ortaya koyduğu ilk etkinliktir (Wallenstein, 2019: 19). Biyopolitikayı yönetimsellik ile ilişkilendiren Foucault'nun aksine, Agamben biyopolitikanın modernitede yer alan manasını iki kavram üzerinden okumaktadır. Bunlar: İstisna ve kamptır. İstisna hali, iktidarın farkları yok edici belirsizlik mıntıkasıdır. İstisnanın esas niteliği, iktidarın hak alanıyla ilgili yeniden şekillendirme kuvvetini yansıtmasıdır. Diğer ifade ile istisna hali, iktidarın halihazırdaki hak ve yetki fonksiyonundaki kısıtlılığın yok edilmesi ve böylece iktidara geniş bir alanın oluşturulması sürecidir. Agamben, istisna halini, bu anlayışı temele alarak, modern iktidarın etki gücü olarak yorumlamaktadır (Baştürk, 2013: 263). İstisna hali aslında, hukuki düzenin dışında da içinde de değildir. İstisna halinin tanımı problemi, tam olarak, iç ve dışın birbirini dışlamadığı, aksine birbirini belirlediği bir eşik veya bir "ne o, ne bu" bölgesiyle ilgilidir (Agamben, 2006: 33). Nitekim Agamben, biyopolitika kavramı ile yaşam üzerinde denetimin sağlandığını vurgulamaktadır.

Agamben, biyopolitika aracılığı ile bireylerin hayatlarının en sade halinin bile kontrol edildiği ve gözetlendiği bir alan olarak "kamp"ı ortaya koymaktadır. Agamben'ci manada kampın temel niteliği, Nazi uygulamalarında olduğu gibi çok özel bir mekân, dönem veya politikayı göstermemesidir. Kamp, modern iktidarın yasası olarak görülmektedir. Çünkü iktidarın istisna halini kurması ve sürdürmesi yaşamın her zaman iktidarca adlandırılması, diğer bir ifade ile nitelendirilmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bireylerin yaşamlarının iktidarın istisna haline bağlı ve tabi kılınması, bütün simgesellikten uzak olan yalın yaşamın tamamen yok edilmesini ve ortaya çıkan yetkisel ve söylemsel boşluğun da iktidar tarafından doldurulmasını beraberinde getirmiştir (Baştürk, 2013: 262). Foucault gibi, Agamben'in de biyopolitika hakkındaki görüşleri farklı alanlarda ve akademik çalışmalarda tartışılmakta ve güncelliğini korumaktadır.

2.1.3. Hardt ve Negri'ye Göre Biyopolitika

Agamben ile Hardt ve Negri'nin yaptığı çalışmalar, şüphesiz Foucault'nun biyopolitika kavramının yeniden formüle edilmesinde çok önemli katkılar sunmuştur. Her birisi kendisine özgü bu kuramlar, sınırlarının saptanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Agamben'e göre varoluş biçiminin biyolojik fonksiyonlara indirgenmesi olan çıplak hayatla politik varoluş arasında olan esas fark, antik dönemden beri Batı politik düşüncesini biçimlendirmektedir. Agamben, egemen iktidarın oluşmasının biyopolitik bir bedenin üretimini ve dolayısıyla hukukun kurumsallaştırılıp "çıplak hayat"ın sergilenmesine sıkı bir şekilde bağlanmasını gerektirdiğini ileri sürmektedir. Hardt ve Negri ise üretimle yeniden üretim, ekonomiyle politika arasında olan sınırların çözülmesi ile karakterini edinen kapitalizmin yeni bir kademesini tanımlamaktadır. Agamben, Foucault'yu modern biyopolitikanın modern öncesi egemen iktidarın sert esasına dayanması gerçeğini ihmal ettiği için eleştirirken, Hardt ve Negri ise, Foucault'nun modern biyopolitikanın, postmodern biyopolitikaya dönüştüğü gerçeğini göremediğini savunmaktadır (Lemke, 2017: 21). Özetle Agemben ve Hardt ve Negri, Foucault'nun biyopolitika kavramının gelişimine katkı sunmalarının yanı sıra bazı noktalarda biyopolitika hakkında Foucault'dan farklı fikirler sunmuşturlar. Bu bağlamda biyopolitika kavramı üzerine kendilerine özgü kuramlar geliştirmişlerdir.

Giorgio Agamben, "Çağdaş Nedir?" isimli makalesinde çağdaşlık kavramını, birisinin kendine bağlı olduğu ve bununla birlikte ona olan mesafesini de koruduğu ve kendi zamanı ile kurduğu tekil bir ilişki olarak tanımlamaktadır. İşte, Hardt ile Negri'nin bu tekil ilişkiyi temel olarak hem betimleyici hem de eleştirel yüklerle dolu olan imparatorluk ve çokluk kavramlarıyla kurduğu söylenebilir. Bu nedenle ikilinin biyopolitika ve biyoiktidar kavramlarıyla birlikte dokudukları ve anlamlandırdıkları imparatorluk, çokluk, ortak ve mutlak demokrasi kavramlarına yakından bakmak gerekmektedir. Hardt ve Negri, "imparatorluk" kavramı ile yeni bir yönetim rejimini işaret etmektedir. Bu rejimin belirleyici birçok özelliği vardır. Fakat en temel özelliği olan, ulus ötesi bir kapsama sahip olması onu kendisinden önce yapılan iktidar analizlerinden ayırmaktadır. Hardt ve Negri, ulus devletin gücünü kaybetmesi ve aynı zamanda küreselleşmenin de etkileri ile egemenlikle ilgili geleneksel eleştiri ve referans çerçevesini bir kenara bırakmak gerektiğini ileri sürmektedir (Özmakas, 2018: 171). Bu

manada Hardt ve Negri'ye göre, en baskıcı uluslar veya devletler bile artık, sadece dışarıya karşı değil kendi sınırlarında dahi en üst ve egemen otoriterler olarak düşünülmemelidir. Fakat ulus-devlet egemenliğinde yaşanan gerileme genellikle egemenliğin gerilemekte olduğu anlamına gelmemektedir (Hardt ve Negri, 2002:18). Aksine egemenlik, dönüşmekte, biçim değiştirmekte ve gücünü kuvvetlendirebileceği yeni uzamlar icat etmektedir. Tüm bu dönüşümler elbette ulus devlet ve buna bağlı olarak devlet mekanizmalarının işlevsizleştiği anlamına gelmez; bundan ziyade bu mekanizmaların çok daha genel bir mantığın boyunduruğu altına girdiğini göstermektedir. Bu durumun en temel sebeplerinden birisi modern egemenlik kavramının gerçek yapısının ortaya çıkmasıdır (Özmakas, 2018: 171). Özetle, Hardt ve Negri yeni bir rejim olarak tanımladığı "imparatorluk" kavramını ulus ötesi olarak görmüştür.

Hardt ve Negri, üç ciltlik çalışmalarında dünyanın yeni halini tasvir ederek, sonra bu durumun nasıl değiştirilmesi gerektiğine yönelik öneriler sunmaktadır. Bu bağlamda en temel kavramlarından ikisi biyopolitika ve biyoiktidardır (Özmakas, 2018: 186). Hardt ve Negri, Foucault'nun aksine bu iki kavramı karşı kutuplar olarak tanımlarken; Foucault iki terimi birbirinin yerine geçecek şekilde kullanmaktadır (Kelly, 2016: 20). Hardt ve Negri'ye göre biyoiktidar, mevcut savaş rejiminin bireyleri ölümle tehdit etmekle kalmayıp aynı zamanda yaşamı da yönettiğini ve toplumu her yönü ile ürettiğini ve yeniden ürettiğini işaret eden bir kavramdır. Biyopolitika ise biyoiktidar kavramının aksine müşterek emek biçimleri aracılığı ile toplumsal ilişkileri ve biçimleri üretmektir (Özmakas, 2018: 186-187). Bu ayrıma "Çokluk"tan sonra "Ortak Zenginlik"te de değinen ikili, bu terminolojik ayrımı daha özlü bir biçimde şöyle ifade etmektedir: "Biyoiktidar, yaşam üzerindeki iktidar, biyopolitika ise direnmek ve alternatif bir öznellik üretimi belirlemek için yaşam gücü"dür (Hardt ve Negri, 2011a: 70). Görüldüğü üzere Hardt ve Negri, yeni bir dünya düzeninin oluşumu için "biyopolitika ve biyoiktidar"ı temel kavramlar olarak görmüştür. Fakat Foucault'nun kavramlar arasındaki ilişki hakkındaki görüşünden farklı olarak bu iki kavramı birbirine karşı kutuplar olarak tanımlamıştır.

Hardt ve Negri'nin biyopolitika kuramındaki biyopolitik üretim ise, radikal demokrasinin ana motoru olarak konumlandırılmıştır. Bu manada biyopolitik üretim, biyoiktidarın panzehri gibi yorumlanabilmektedir (Kaplan, 2021: 192). Hardt ve Negri,

biyopolitik üretimi analiz ederken, Marx'ın düşüncesinin yörüngesini, gençlik hümanizmine kadar geri gitmeden, tersine çevirmiş ve sömürüden yine yabancılaşmaya dönme gereği duymuştur. Çünkü bu düşünürlere göre biyopolitik üretim, yabancılaşmanın özniteliklerini tam olarak ayrı şekillerde göstermektedir. Sözgelimi duygulanımsal ve bilişsel emek açısından sermaye, işçiyi yalnız emeğin ürününden değil, aynı zamanda emek sürecinin kendisinden yabancılaştırmaktadır. Öyle ki işçiler çalışırken sevme, şefkat ve düşünme kapasitelerini hissetmemektedir (Hardt ve Negri, 2011a: 149). Hardt ve Negri, 1970'lerden itibaren ücretli emeği merkeze almayan bu yeni biyopolitik sistem için, ücretsiz, güvencesiz ve esnek çalışmaya dayalı olarak emek (prekarya) gibi farklı emek türlerinin de dâhil edilip yeniden yorumlanması gerektiğini açıklayan bir biyopolitik üretim kavramı geliştirmiştir (Kaplan, 2021: 192). Bu bağlamda Hardt ve Negri'nin Marx'ın düşüncelerinden etkilenerek biyopolitik üretim kavramına yeni bir bakış açısı kazandırdıkları görülmüştür.

Hardt ve Negri'ye göre tarih sadece biyoiktidarın, baskı aracılığıyla üzerinde gerçekliği şekillendirdiği ufuk olarak düşünülmemelidir. Çünkü tarih, biyoiktidara karşı olan biyopolitik karşıtlıklar ve direnişler tarafından belirlenmektedir (Tokatlıoğlu, 2020: 30). Sonuç olarak, Hardt ve Negri'nin biyopolitika kavramının anlam havzasına yaptıkları katkı üç önemli uğrağı içermektedir. Bunlardan ilki, Foucault'nun düşünsel çerçevesinin başta Gilles Deleuze olmak üzere post-yapısalcı düşüncenin önde gelen isimlerinin eleştiri ve katkıları çerçevesinde yeniden yorumlanmasıdır. Bu yorum, bir bakıma Foucault'nun hattını temele alsa da onu çeşitli açılardan geliştirip değiştirmeyi amaçlamaktadır. İkinci uğrak ise İtalyan otonomist geleneğinin kuramsal katkısını ve özellikle maddi olmayan emek kavramını biyopolitik bir kavrayışla birleştirerek marksizmin yeni bir yorumunu yapmaktır. Üçüncü ve belki de en önemli uğrak ise "biyopolitika" kavramını temele alarak düşünen birçok ismin tersine verili durumdan yani imparatorluktan çıkış yolu araması ve böylece biyopolitika kavramını bir direniş ve ortak olanı inşa etmede karşı bir duruş olarak tasarlamasıdır (Özmakas, 2018: 190). Görüldüğü üzere Hardt ve Negri biyopolitika kavramını bu bağlamlar kapsamında analiz etmiş ve kavramın gelişimine katkı sunmuştur.

2.2. BEDEN TERBİYESİ

Beden, toplumun ve onun tarihinin aracıdır. Küçük hareketlerin inşası, herhangi bir anın imajıdır. Beden tek başına var olan bir şey değildir; onu çevresindeki dünyadan koparak incelemek mümkün değildir. Çevresindeki bu diğer şeyler, refleksleri, yapısı, anlamı ve deneyimleridir. O nedenle sadece bedenleri değil, beden dünyalarını da dahil etmek gerekmektedir. Bir beden dünyası ise, tüm deneyimler, alışkanlıklar, pratikler, hareket alanları ve bedenin taşıdığı sunum modelleridir (Kuruoğlu, 2018: 5). Beden, insanın sosyal hayatta insan olarak var oluş mekânı olarak, her zaman düşüncenin, anlamanın ve araştırmanın konusu olagelmiştir. Bu bağlamda, faal benliğin yeri olan beden üzerine yapılan yorumlar insanlığın tarihi kadar eski olabilmektedir. Kutsal metinlerde de beden ile ilgili birçok yorumlar, betimlemeler ve açıklamalar yapılmıştır. Yine beden ile hem Doğulu bilim adamlarının hem de Batılı düşünce ve bilim adamlarının gerek felsefi düzeyde gerek ise ilmi düzeyde olsun ilgilendikleri bilinmektedir. Bu ilgilerin sonucunda bedeni okuma ile ilgili olan; fizyonomi, karakteroloji, filoloji, personoloji, pathognomi, beden sosyolojisi, beden eğitimi vb. alanlar ortaya çıkmıştır (Okumuş, 2009: 2). Biyolojisi, yaratılışı ya da felsefesi bakımından beden, değişik perspektiflerden değerlendirilmektedir. Fakat beden, nihai olarak kimler ile ne zaman-nasıl yaşadığına ve hangi biçimlere girdiğine bağlı olarak karakter edinmektedir (Bingöl, 2017: 88). Görüldüğü gibi beden, insanlığın tarihinden günümüze kadar önemli bir konuma sahip olmuştur. Tıptan sanata, siyasetten iletişime, tarihten felsefeye birçok toplumsal, sosyal ve siyasal bilime konu olmuştur.

Beden terbiyesi ise cismen ve fikren en az yorgunluğa karşılık gelen, insana en çok fayda sağlayan ruhsal ve hareketsel faaliyetlere denir. Beden terbiyesi genel terbiyenin temelini teşkil etmektedir. Çünkü insanın, ruhen ve fikren olduğu kadar bedenen de gelişimine güçlü şekilde yardım etmektedir. İnsan her zaman hareketlerine hâkim olmak için kuvvetli, mukavemetli, sağlıklı ve çevik olmak zorundadır. Onun dışında, insanın bir işi başarması için kendine güvenmesi, itidalle çalışması, cesur ve gözü pek olması da gereklidir ki, bütün bunlar ancak makul bir beden terbiyesiyle elde edilebilmektedir. Beden terbiyesi, jimnastik, oyun ve sporlardan oluşmaktadır (Sırrı, 1932: 143). Hazık'a göre (2007: 230) ise beden terbiyesi vücudun doğal gerekçeleridir.

Vücut bağlı olduğu doğal kanunlar kapsamında hareket etmekte ve bu şekilde organların olgunlaşmasını ve gelişmesini sağlamaktadır.

Baltacıoğlu da beden terbiyesini bedenlik şahsiyetinin teşekkülünden ibaret sayarak, genel beden terbiyesi ve profesyonel beden terbiyesi olmak üzere iki türlü beden terbiyesinin olduğunu söylemektedir. Baltacıoğlu'na göre genel beden terbiyesi herkes için geçerlidir. Fakat profesyonel beden terbiyesi sadece meslek adamları içindir. Yani atlama terbiyesini herkesin atlaması gerekir ama ip üzerinde yürüme işini cambazların öğrenmesi yeterlidir. Her şahsiyet birtakım görevlerden ve fonksiyonlardan ibarettir. Bu vazifeleri yaparak insanın vücudu cemiyetine uyar. İşte beden terbiyesinin temel amacı bu uymadır (Akt. Güven ve Eynur, 2017: 168). Zalcman ise beden terbiyesinin gayesini şöyle tarif etmektedir:

> *"Çocuğun beden, fikir ve ahlâk kuvvetlerini mümareselerle tekemmül ettirmek lâzımdır. Havas ve adalelerin cimnastiği fikir terbiyesinin esasıdır. Ahlâk noktai nazarından ef'alin in'ikâslarını kendi haline bırakmalıdır. Hiç şüphe yok ki çocuklara yürüyüş talimi için kullanılan kuşaklar, ipler, ortası delik dört tekerlekli arabalar gibi sun'i vasıtalar onların vücutlarının tabiî şeklini bozar, bacaklarını çarpıdır. Bu münasebetsiz âdetleri bir tarafa bırakmalı. Çocuk emekleye, emekleye yürümeye başladığı zaman vücudunun arızasız inkişaf bulduğu görülür ve ne vakit ki insanlar bu gayritabiî vasıtalardan vazgeçerek çocuğu kendi kendine harekete alıştırırlarsa o zaman fikir ve ahlâk tabiî bir şekilde inkişaf bulacaktır. Çocuklar kendiliklerinden iyiliğe talip olmayı ve iyilik yapmayı istemesini bilmelidirler. Çocuk iyiliği, fenalıktan menedildiğinden veya iyilik yaparsa mükâfat ve fenalık yaparsa ceza göreceğinden değil, bizzat kendi irade ve ihtiyarile yapmalıdır" (Akt. Sırrı, 1932: 48).*

Sonuç olarak beden terbiyesi sadece fizyolojik bir yapıdan ibaret değildir. Beden terbiyesi, bunun yanı sıra insanın vücudunu akılcı bir şekilde geliştirerek sağlıklı, çevik ve güçlü bir neslin yetişmesinde de önemli bir rol oynamaktadır.

2.3. OSMANLI'DA BEDEN TERBİYESİ, SPOR VE İKTİDAR

Spor ve beden terbiyesinin halk sağlığı politikalarına eklenmesi, 19. yüzyılda Avrupa'da, Victoria İngiltere'si bağlamında meydana gelmiş muazzam bir yenilik olarak görülmektedir. Sağlığın, sadece hastalık ya da zayıflık halinin yokluğu ile tanımlanmaktan, zihnen ve bedenen tam bir "âfiyette olma" durumu ile tanımlanmaya dönüşmesi, beden terbiyesinin halk sağlığı çerçevesinde değer kazanmasını belirleyen esas unsur olmuştur. Bu dönüşüm, geleneksel tıbbın o güne değin geliştirdiği tüm temel yöntemlerin geçerliliklerinin sorgulanmasına ve sağlığın yenilenmesine ilişkin yeni metot ve yöntemlerin geliştirilmesine sebep olmuştur. Bu süreçte rasyonel beden terbiyesinin ve özellikle bazı sporların, hem bireysel hem kolektif (millî) sağlığı ve en hesaplı bir şekilde restore etmeye katkı sağladıkları fark edilince, fiziki egzersizler hemen hemen toplumun tüm kesimleri arasında popülarite kazanmıştır (Akın, 2019: 93-94). Beden terbiyesi ve sporun Osmanlı'daki gelişimi de Batı'daki gelişimine benzer bir şekilde meydana gelmiştir (Yamak Ateş, 2012: 101). Dolayısıyla spor ve beden terbiyesinin bireysel ve kolektif anlamda beden ve sağlık açısından fayda sağlaması, hem Batı'da hem de Osmanlı İmparatorluğu'nda spor ve beden terbiyesinin gelişimini hızlandırmıştır.

Osmanlı son döneminde Batı'nın gerisinde kalmış ve bu durumu düzeltmek adına değişimler yaparak Batılaşma adımları atmıştır. Osmanlı'nın Batılaşma ve modernleşme adımları özellikle Tanzimat'la birlikte gerçekleşmeye başlamıştır. Bu dönemde hukuki, askerî alanlar ve edebiyat, eğitim alanları gibi beden terbiyesi ve spor alanında da Batı'dakine benzer reformlar uygulanmış, modern sporlar ülkeye girmiştir. Daha önceleri güreş, binicilik, atıcılık, cirit ve okçuluk gibi sporlar sarayın ve padişahların da desteğiyle ön plana çıkmıştır (Koçak vd., 2018: 926). 19. yüzyılın ilk yarısında, padişahın yetkilerinin sınırlandığı Sened-i İttifak (1808) ve Osmanlı'nın bütünü ile yabancı olduğu kavramları getiren Tanzimat Fermanı (1839) gibi toplumsal-siyasal belgelerin genel eğilimi yönünde, Osmanlı spor alanında da Batı'dan etkilenmiştir. Osmanlı okullarına militarist Avrupa'dan Jahn-Amoros jimnastikleri ithal edilmiş ve sonraki yıllarda Doğu'nun geleneksel sporlarının yerini takım sporları almıştır. Kendi kendini yönetme alışkanlığı ve geleneği olmayan toplumların sporlarına özgü himayeci-otoriter örgütlenme biçimleri bırakılarak bunun yerine Batı'nın özyönetimci kulüp

modeli benimsenmiştir. Genel olarak, Tanzimat Batıcılığı, Osmanlı'nın geleneksel spor kurumlarını yeni dönemin şartlarına adapte etmek yerine, öncekiyle hiç bağdaşmayan yeni yapıları ortaya çıkarmıştır (Fişek, 1985: 36). Bu bağlamda, Tanzimat'ın Osmanlı'da modern anlamda beden terbiyesi ve sporların başlamasında ve gelişmesinde önemli bir dönüm noktası olduğu görülmektedir.

Ayrıca Osmanlı'nın son döneminde Tanzimat ile beraber ilk beden eğitimi dersleri de 1839 yılında Mekteb-i Sultani'de yani bugünkü ismi ile Galatasaray Lisesi'nde başlamıştır. 1863 yılında ise Mekteb-i Harbiye, Mekteb-i Bahriye, Kuleli İdadisi başta olmak üzere diğer askeri idadilere de gerekli tesis ve aletler yaptırılmak şartıyla jimnastik dersi konulmuştur. 1869 yılında çıkarılan "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi"yle bu uygulama diğer rüştiyeleri de kapsamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak Türkiye'de cimnastik ile ilgili ilk kitap da 1891 yılında Mekteb-i Sultani'nin beden eğitimi öğretmeni olan Faik Üstünidman tarafından "Cimnastik" veya "Riyaziyat-ı Bedenniyye" olarak yayımlanmıştır (Eroğlu, 1987: 69). Yine aynı dönemde İmparatorluğun üyesi olan gayrimüslimler ve yurt dışından gelen ailelerin girişimleri ile futbol, basketbol ve tenis gibi sporlar ile ilgilenilmeye başlanmıştır. 1872 yılında Sultan Abdülaziz döneminde Batılı manada spor faaliyetleri yapmak için deniz kuvvetlerinde görev yapan emekli İngiliz amiral Augustus Charles Hobart-Hampden tarafından "The Imperid Yachting and Boating Club" kurulmuştur. Bu kulüp Osmanlı İmparatorluğu'nda kurulmuş olan ilk spor kulübü olarak kabul edilmektedir (Canşen, 2015: 34). Görüldüğü üzere II. Meşrutiyet'ten önce, Batılı tarzda eğitim yapan kurumlar vasıtasıyla jimnastik ile özdeşleştirilen bir beden eğitimi anlayışı İmparatorluğa girmiş ve bu konu üzerine eserler yazılmaya ve tercüme edilmeye başlanmıştır. Dönemin bazı aydınları ve eğitmenleri Avrupa'da bu alanlardaki gelişmelere atıfla, spor ve beden terbiyesinin sağlıklı bir beden ve dolayısıyla da sağlıklı bir ruh için gerekli olduğunu savunmuşlardır. Bu savunularda beden eğitiminin (jimnastiğin) sağladığı bireysel faydaların yanı sıra kamusal yarar bağlamında da incelendiği görülmüştür. Ayrıca Ahmet Mithat ve Faik Bey gibi bazı yazarlar, bu kamusal yarara dikkat çekerek, vücudunu jimnastik ile güçlendiren, zekâsını arttıran, daha sağlıklı duruma gelen, yiğitlik ve cesaret kazanan bireylerin, devlete karşı olan görevlerini daha iyi bir şekilde yerine getirebileceklerini savunmuşlardır (Yamak Ateş, 2012: 109). Bu doğrultuda

Osmanlı Devleti’nde özellikle jimnastikle eşdeğer olarak görülen beden terbiyesi fikrinin askerî okullar aracılığıyla uygulanmaya başladığı görülmektedir.

1908 yılında II. Meşrutiyet’in ilan edilmesi ve Meclis-i Mebusan’ın açılması ile yurda birtakım özgürlükler de gelmiştir. Bu özgürlüklerin arasında cemiyet kurma serbestisi de yer almıştır. İşte bu hakkın tanınması ile birlikte mevcut kulüpler resmen tescillerini yaptırmış ve bazı yeni kulüpler de kurulmuştur (Atabeyoğlu, 1991: 53). II. Meşrutiyet ilan edilmeden önce her tür toplantı, örgütlenme ve gösteri yasak olduğundan dolayı kulüpleşmek çok zor olmaktaydı. 1903’te bugünkü ismiyle Beşiktaş kulübü kurulmuştu. Bu kulüp, çalışmalarına II. Abdülhamid’in özel ferman çıkartmasıyla devam etmiştir. Beşiktaş kulübünün ardından 1905’te Galatasaray ve 1907’de de Fenerbahçe kulüpleri kurulmuştur (İşler, 2013: 20). II. Meşrutiyet’in ilanı ile gelen özgürlükler ile Fenerbahçe ve Galatasaray gibi kulüpler resmen tescillerini yaptırmışlardır. Ayrıca dernek kurma serbestisinin gelmesi ile Selim Sırrı, ilgili makamlara başvurarak Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti’ni kurmuştur. Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti'nin ilk yönetim kurulu ise şu şekilde belirlenmiştir: Başkan: Ahmet İhsan Bey (Tokgöz), Genel Sekreter: Selim Sırrı Bey (Tarcan), Muhasip: Hasip Bey, Üyeler: Cevat Rüştü ve Asaf Beyler. Selim Sırrı, seçtiği bu yönetim kurulunu İçişleri Bakanlığı'na resmî yazıyla bildirmiştir (Atabeyoğlu, 1991: 53). Görüldüğü üzere II. Meşrutiyet’in getirdiği özgürlükler spor alanına da yansımış ve bu kapsamda birçok spor kulübü kurulmuştur.

1909'da Osmanlı Millî Olimpiyat Komitesi'nin Uluslararası Olimpiyat Komitesi (C.I.O.)’ne başvurusu kabul edilmiş ve Türk sporu ilk kez 28 Mayıs 1909 tarihinde Berlin'de yapılan büyük toplantıda temsil edilmiştir. Bu toplantıya Osmanlı Millî Olimpiyat Cemiyeti'ni temsilen Genel Sekreter Selim Sırrı (Tarcan) katılmıştır. Toplantıda, Osmanlı Millî Olimpiyat Cemiyeti’nin C.I.O. üyeliğine kabulü onaylanmıştır. Selim Sırrı (Tarcan) aynı zamanda Osmanlı Millî Olimpiyat Cemiyeti'nin C.I.O. nezdindeki temsilcisi de olmuştur. Selim Sırrı Bey bu sıralarda İstihkâm Binbaşısı rütbesiyle çeşitli askeri okullar ve birliklerde beden eğitimi öğretmenliği yapmaktaydı. Berlin'deki bu toplantıdan hemen sonra Harbiye Nezareti (Millî Savunma Bakanlığı) tarafından yüksek beden eğitimi ihtisası yapması için İsveç'e gönderilmiştir (Atabeyoğlu, 1991: 55). Selim Sırrı Bey, İsveç'ten döndükten sonra, İsveç usulü jimnastiği tanıtmak için, 1910’da "İsveç Usulü Jimnastik-Terbiye-i Bedeniye" adlı

kitabını çıkarmıştır. Bu kitap, 1847 yılından beri çıkarılmış bu konudaki kitaplardan, içeriği bakımından farklı ve daha gelişmiş bir anlayışla yazılmıştır (Kahraman, 1995: 634). 1916'da ilk defa İdman Bayramı düzenlemiş ve Türk spor tarihine yön vermiş olan Selim Sırrı (Tarcan) öncülüğünde ülkenin doğusunda bulunan aşiret mekteplerinin eğitim programlarına, aşiret mensuplarının çocuklarının vücut sağlıklarına dikkat etmeleri ve vücut sağlıklarını disiplin altına almaları amacı ile "Ayak Talimi" başlığında dersler konulmuştur. Osmanlı'nın çöküşüne yakın bir zamanda ise beden terbiyesiyle ilgili yurtdışından kitaplar getirtilerek Türkçeye çevirtilmiştir. Bu kitapların başlıca konusu jimnastik olmuş ve kitaplarda jimnastik yapmanın sağlıklı bir yaşam için temel prensip olduğu anlatılmıştır (Canşen, 2015: 36). Dolayısıyla Osmanlı'nın son yıllarında beden terbiyesi eğitimi amacıyla yurtdışına gönderilen ilk kişi olan Selim Sırrı (Tarcan) ülkede spor konusunda verdiği eğitimler ve yazdığı yazılar ile Türk sporunun ve spor basınının gelişimine önemli katkılar sunmuştur.

Genel anlamda 19. Yüzyıl dünya tarihi açısından birçok bakımdan bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Özellikle Ulus-devlet modeli bu yüzyılda reel-politik manada taban bulmuş ve birçok uygulamayı ortaya çıkarmıştır. Sürekli savaş ortamı, düzenli orduların kurulmasına meşruluk kazandırmış ve bunun yanı sıra askerliğe özgü değerleri topluma ileterek militer bir toplum kurgusunu hayata geçirmiştir. Bu durum ise takip edilen sistemli politikalar ile başarılı kılınmaya çalışılmıştır. İktidarlar ise, gerekli ideolojik akışın gündelik hayata sirayetini temin etmiş ve "makbul" vatandaşın yetişmesini kendilerine amaç edinmiştir. Bu bağlamda asker-millet kurgusu ilk kez Avrupa'da gözlenmiş ve küresel manada da karşılık bulmuştur. Öyle ki Osmanlı'da da böyle bir düşüncenin gelişimi Batılı örnekleri ile benzerlik göstermiştir (Başkutlu, 2020: 5-6). Özellikle II. Meşrutiyet döneminde beden eğitimi ve askerî talim gibi dersler okul müfredatlarının bir parçası haline gelmiş ve ardından izciliğin bir parçasını oluşturduğu paramiliter gençlik örgütlenmeleri ortaya çıkmıştır. Dönemin koşulları ve yeni rejimin ihtiyaçları, özellikle de 1913 sonrasındaki savaşlara hazırlık ve seferberlik ihtiyacı çerçevesinde biçimlenen, gençlere dönük genel politikalar bağlamında anlam kazanmıştır (Yamak Ateş, 2012: 110). Okullarda ve paramiliter derneklerde gençler için verilen eğitimler ile sağlam vücut ve disipline edilmiş bir bedenin önemi üzerinde durulmuş ve ulusçu düşünceyi merkeze alan politikalar izlenmiştir. Balkan Savaşları'nın bırakmış olduğu izlerin etkisinde Birinci Dünya Savaşı'na giren Osmanlı

yöneticilerinin genel çizgisi askeri değerlerin kutsandığı siyaset anlayışı üzerine kurulmuştu (Başkutlu, 2020: 6). II. Meşrutiyet'i takip eden bu savaş yıllarında beden terbiyesi ve spor tamamen askeri eğitimin çekim alanına girmiştir. Alman ve İtalyan örneklerindeki gibi yoğun ve şiddetli savaşlar döneminde beden terbiyesinin bütün pedagojik içeriği boşaltılmış ve bu boşluk önemli bir ölçüde militarist içerik ile doldurulmuştur (Akın, 2019: 132). Görüldüğü üzere dünyadaki sürekli savaş ortamı diğer ülkeleri etkilediği gibi Osmanlı'yı da etkilemiş ve asker-millet kurgusu Osmanlı'da da benimsenmeye başlamıştır. Bu bağlamda spor ve beden terbiyesi gençleri savaşlara hazırlamada bir aracı olarak kullanılmış ve izlenen politikalarla militer bir toplum yapısı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Beden ve siyasal iktidar ilişkisi pek çok bilim dalında yıllardır araştırılmayı ve incelenmeyi hak eden önemli bir sorunsaldır. Nitekim, başta sosyoloji, siyaset bilimi ve disiplinler arası bir alan olan, iletişim olmak üzere pek çok sosyal bilimler alanında araştırmalara konu olmuştur. Özellikle totaliter hükümetlerin, iktidarlarını devam ettirebilmek için uyguladıkları politikalarda beden önemli bir yer tutmaktadır. İktidar, sistemin devamı için gerekli gördüğü şekilde beden üzerinde çeşitli söylemler üreterek ve bazen yasal, bazen de mahalle baskıları üretme şeklinde çeşitli yaptırımlar uygulamaktadır (Kuruoğlu, 2018: 11). Osmanlı'nın son döneminde yapılan modernleşme pratikleri de Foucault'nun belirttiği iktidar uygulamalarına denk düşmektedir. 19. yüzyıl, Osmanlı Devleti için ekonomik, siyasi ve sosyal zihniyet açısından bir reform çağının başlangıcını oluşturmuştur. Bu yüzyıla kadar Osmanlı düşünce ikliminde ve uygulamasında modern ekonomiye, toplumsal yaşama ait bir ize rastlanmazken, bu dönemden itibaren modern sisteme (biyopolitika) geçiş çabaları yoğunlaşmıştır. Osmanlı seçkinlerinin yeni sistemin ilkelerinin farkına vardığı dönemde, kapitalizm Batı'nın hâkim sistemi haline gelmiş ve devlet bu sistem tarafından kuşatılmıştır. Avrupa'yı tanıma fırsatı bulan düşünür ve devlet adamları sayesinde sistemin ülkede uygulanma fikri ağır basmaya başlamış, bu yeni düşünceler, çeşitli fermanlarla uygulanmaya çalışılmıştır (Gültekin Akçay, 2018: 26-27). Bu durum yoğun biçimde Tanzimat döneminde etkilerini göstermiştir: "Tanzimat dönemi Osmanlı feodalleşmesine son vermemiştir. Onun yönünü ve niteliğini değiştirmiştir (Timur, 2002:146; Gültekin Akçay, 2018: 26-27). Beden terbiyesi ve sporun nüfusa yönelik fonksiyonları nedeniyle biyopolitik çerçevesinde yer alması ilk olarak İttihatçı beden

kültürü politikalarında somutlaşmıştır. Meşrutiyet yıllarını takip eden savaş ve savaşa hazırlık yıllarında, beden terbiyesi ve spor alanının giderek paramiliter renklere bürünmesi, sporun kamu sağlığına ilişkin fonksiyonlarının bu dönemde savaşa hazırlık fonksiyonlarının gerisine düşmesine sebep olmuşsa da, birincisini tamamen ortadan kaldırmış olduğu söylenemez. İttihatçı beden kültürü politikaları değişen oranlarda bu iki fonksiyonun bir kombinasyonudur ve bu iki fonksiyon özellikle savaş öncesi dönemde birbirini destekler bir şekilde yanyana yer almıştır (Akın, 2019: 94-95). Özetle Osmanlı İmparatorluğu'nda spor ve beden terbiyesi imparatorluğun son dönemindeki modernleşme hareketleriyle gelişim göstermiştir. Savaşlara hazırlık için askerleri eğitmek amacıyla kullanılan spor ve beden terbiyesi faaliyetleri nüfusun eğitimi ve sağlığı için bir disiplin yöntemi olarak da kullanılmıştır.

2.4. ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE BEDEN TERBİYESİ, SPOR VE İKTİDAR

29 Ekim1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilan edilmesi, siyasi elitler ve devletin idari yapılanması açısından Osmanlı'nın geçmişiyle yaşanan bir kopuş olarak görülse de geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemleri arasında, özellikle sosyal, kültürel ve iktisadi hayatta güçlü bir sürekliliğin olduğu görülmektedir. Sosyal ve kültürel hayatın bileşeni olan spor ve beden terbiyesi de idealler, fikirler, fiziki altyapı ve fiziki kültür hayatında bulunan temel aktörler kapsamında bu süreklilikten nasibini almıştır. İttihatçıların ve Kemalistlerin beden terbiyesi davasını biçimlendiren temel prensipler birbirleriyle büyük bir oranda benzerlik göstermektedir. Beden ve zihin arasında bulunan uyum ve zıtlık etrafında birleşen felsefi tartışmalardan, öğrencilere yönelik fiziki gelişmeyi önemseyen pedagojik eğilimlere ve yaygın spor çeşitlerinin hangisi olması gerektiğinden, jimnastik sistemlerinin kıyaslanmasına kadar çeşitli tartışmalar ve spor ve beden terbiyesi alanını şekillendirmeye devam etmiştir (Akın, 2019: 55). Türkiye Cumhuriyeti, insan vücudunun akılcı ve bilimsel yöntemler ile şekillendirilmesinde, sağlıklı bir neslin yetiştirilmesinde ve toplumsal estetiğe ve disipline sahip olan çağdaş bir toplumun oluşturulmasında sporun ve beden terbiyesinin etkin bir role sahip olduğunu kavramış ve 1920'li yıllardan itibaren spor için iki önemli hedef belirlemiştir. Bunlar; sporu tüm yurtta yaygın hale getirmek ve spor kategorilerinin çeşitliliğini arttırmak olmuştur. Böylelikle Cumhuriyet dönemi ile beraber ok atıcılığı, avcılık ve

güreş gibi milli bir yapıya sahip olan sporların yanı sıra modern sporlar ile de toplumsal yapı yenileştirilmiş ve spor toplumsal bir olgu olarak ele alınmıştır. Ayrıca uluslararası gelişmeler de takip edilmiş ve ülkede modern anlamda spor bilgisi ve yeni beden eğitimi yöntemleri uygulanmıştır (Sarıkaya, 2008: 114). Fişek ise, genel anlamda Cumhuriyet dönemi spor tarihini dört aşamada ele almıştır. Bunlar:

1. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) dönemi (1922-1936)

2. Türkiye Spor Kurumu (TSK) dönemi (1936-1938)

3. Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü (BTGD) dönemi (1939-1945)

4. Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSGM) dönemi (1946 sonrası) (Fişek, 1985).

Özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun sona ermesi ve yeni Türkiye Cumhuriyeti döneminin başlaması ile birlikte, toplumsal yaşamda artık yeni bir devlet anlayışı olarak ortaya çıkmış, devlet ile birlikte boş zaman ve spor kavramı içerisinde spor yönetimi de belirginleşmeye başlamıştır (Eroğlu, 1987: 72). Bu bağlamda özel kişilerin özel hukuk tüzel kişisi olarak kurdukları ve Cumhuriyet döneminin ilk ulusal spor yönetimi olan TİCİ 1922 yılında yasal oluşumunu tamamlamıştır. 1930 yılında da kendi kendini fesheden bu yapının özelliği, ortak spor işlerinin yönetilip eşgüdümlenmesi yetkilerini üstlenen federatif bir çatı altında, özel kulüplerin kendi kendilerini yönetmeleriydi (Fişek, 1985: 99). TİCİ beden terbiyesi ve spor alanında geçici bir düzenlemeyi hedeflemiş ve İstanbul'da yer alan spor kulüplerinin temsilcilerinden oluşmuştur. Kuruluşun örgütlenmesinde ise İsviçre Spor Federasyonu örnek alınmıştır. 1922 yılında kurulmuş olan TİCİ Kurtuluş Savaşı'nın ardından bütün spor işlerini denetleyen tek yetkili organ haline gelmiştir. Genç Türkiye Cumhuriyeti uluslararası spor müsabakalarına ilk kez bu kuruluşun faaliyette olduğu dönemde (1922-1936) katılmıştır. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti 1924 yılında Paris'te yapılmış olan olimpiyat oyununa ilk kez resmen davet edilmiştir. Yeni devletin temsil edilmesinde ve tanıtılmasında uluslararası spor müsabakalarının önemli bir rolünün olacağı inancı TİCİ'nin saygınlığını da arttırmıştır (Şenol Cantek ve Yarar, 2009: 204). Özellikle TİCİ'nin erken Cumhuriyet döneminde spor işlerini denetleyen kurum haline gelmesi TİCİ'yi spor alanında önemli bir konuma getirmiştir.

Erken Cumhuriyet döneminde spor alanında yapılan ilk gelişmelerden birisi ise 18 Ağustos 1923 tarihinde Beden Eğitimi Yüksek Okulu'nun açılacağının ilan edilmesi

olmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra gerçekleştirilen önemli düzenlemelerden birisi de beden eğitimi ve spor derslerinin üniversitelerin dışında yer alan bütün eğitim ve öğretim kurumlarında zorunlu hale getirilmesi olmuştur. Ayrıca 14 Ağustos 1923'te İcra Vekiller Heyeti programının altıncı maddesinde, beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bir okulun açılması, izcilikle ilgili faaliyetlere önem verileceği ve program ile ilgili esasların uygulamaya konulacağı vurgulanmıştır (Tazegül, 2022: 140). Cumhuriyeti kuran kadrolar, toplumun görünümünü değiştirmek, yenilemek, güçlü, sağlıklı, hareket edebilen, sağlam, gürbüz ve zinde bir toplum oluşturma çabaları çerçevesinde bir dizi kararlar almış ve bu kararları uygulamaya geçirmiştir. Başta okula giden çocuklar olmak üzere toplumun tümünün beden terbiyesi ve eğitiminden faydalanması amaçlanmış ve hatta zorunlu kılınmıştır. Ayrıca gençlerin ve çocukların, daha okul yıllarındayken beden terbiyesi ve eğitimi çerçevesinde oynadıkları oyunlardan başlanarak izcilik, jimnastik ve spor gibi bedensel, fiziki ve kültürel etkinliklere yönelmeleri temel alınmış ve bu kapsamda çeşitli okul programları vasıtasıyla eğitimler verilmiştir (Başboğa, 2018:147). Bu bağlamda özellikle gençlerin beden terbiyesi ve spor konusunun önemsendiği görülmüştür.

Erken Cumhuriyet döneminde, izcilik etkinlikleri beden eğitiminin önemli bir unsuru olarak görülmüş, ön plana çıkarılmış ve kısa bir zamanda izcilik, tüm okullarda zorunlu olmuştur. Bu süreçte Selim Sırrı Tarcan ve Mehmet Sami Karayel, "İstanbul İzciler Birliği'ni" kurmuş ve birliğe çok sayıda oymak bağlanmıştır. Birlik 1926 yılına kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. Maarif Vekilliği, 1926'nın Eylül ayında bir genelgeyle tüm okullarda izci oymaklarının kurulmasını zorunlu yapmış ve bir sonraki yıl Cumhuriyet Bayramı'nda tüm yurttan izciler gelerek bayram törenine katılmıştır. Hükümet 12 Mayıs 1928'de ise "Türkiye'de Gençlik Teşkilatının Türk Vatandaşlarına Hasrı Hakkında Kanunu"nu çıkararark izciliği denetim altına almış ve sistemli bir biçimde yürütmeye başlamıştır (Türkmen, 2018: 49). Ayrıca Cumhuriyet'le birlikte spor, vatandaşlar için 'millî bir vazife' olmuş, kadın ve erkek tüm vatandaşların sporun içerisinde konumlanmış olan farklılıkları da net bir şekilde ortaya konmuştur (Akt. Koçak vd., 2018: 928).

Genel olarak Erken Cumhuriyet döneminde spor ve beden terbiyesipolitikalarının genel gayesi, tüm nüfusun özellikle de çocukların ve gençlerin yoksulluk, kötü beslenme, salgın hastalıklar ve diğer problemler sebebiyle bozulmuş sağlık

durumlarının düzeltilmesi olmuştur. Bu sebepten dolayı spor ve beden terbiyesi Kemalist biyopolitikanın iki önemli bileşeni olmuştur. Ayrıca spor ve beden terbiyesi "yeni adam"ı bireysel anlamda şekillendirmek amacı ile de formüle edilmiştir. Bu gayret erken Cumhuriyet döneminin sürekli askeri teyakkuz atmosferi ve iktisadi kalkınması için son derece uygun olmuştur. Spor ve beden terbiyesi politikaları, bireyi bu bağlamda yetenekler ile donatma hedefini taşımıştır. Bu süreç aynı zamanda itaatkârlığı geliştirecek olan sosyal kontrol ve normalizasyon mekanizmalarını da kapsamıştır. Özellikle Siyasi elitler erken Cumhuriyet rejiminin sağlıklı, becerikli ve uysal Cumhuriyet yurttaşını oluşturma gayesiyle beden spor ve beden terbiyesi alanına doğrudan müdahale etmişler ve bu alanı rejimin temel prensipleri doğrultusunda biçimlendirmeye çalışmışlardır (Akın, 2019: 43-44). Genel olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde olduğu gibi erken Cumhuriyet döneminde de spor ve beden terbiyesi faaliyetleri gençleri savaşa hazırlamak, nüfusun eğitimi ve sağlığı için bir disiplin yöntemi olarak kullanılmıştır.

2.5. OSMANLICA SPOR BASINI VE BEDEN TERBİYESİ

Geçmişten günümüze Türk Spor Basını, spor tarihiyle sıkı bir gelişme göstermiş ve birbirini sürekli etkileyen iki unsur olmuştur (Eroğlu, 1987: 69). İmparatorlukta 19. yüzyıldan itibaren spor haberleri gazetelerde yer bulmaya başlamıştır. Osmanlı'da basın, sporla ilk defa, 14 Mart 1891 yılında Ali Ferruh Bey'in Servet-i Fünûn Dergisi'ne, Paris'ten gönderdiği eskrim ile ilgili yazısı ile tanışmıştır (Atabeyoğlu, 1991: 6). Bu ilk spor yazısının ardından dünyadaki gerçekleştirilen spor faaliyetleri de dönemin basınında yer almaya başlamıştır. Fakat bu dönemde gazete ve dergilerde spor için ayrılan yerler çok kısıtlı ve sporun sadece birkaç dalı ile ilgili olmuştur (Kılıç, 2019: 266). Özellikle İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte yaşanan özgürleşme ortamı, Osmanlı basınında tematikleşmenin önünü açmıştır. Spor faaliyetlerinin toplumsal olarak artması neticesinde spor gelişmeleri ile ilgili haberler artık gazetelerin, mecmuaların köşelerine sığmayacak ölçüde gelişmiş ve olgunlaşmıştır (Alanka vd., 2022: 313). Başlangıçta spor ve beden terbiyesi ile ilgili haberler gazete ve dergilerde çok sınırlı bir şekilde yer almış fakat toplumda belli bir okuyucu kitlesine kavuşunca müstakil yayınlar olarak çıkarılmaya başlanmıştır (Kılıç, 2019: 266). Bu dönemde yayın hayatına başlayan birçok gazete ve dergi, siyasal ve toplumsal yaşamın kamuoyu

ayağını oluşturmuştur. Bu durum spor basını için de geçerli olmuştur (Aydın, 2009: 154). Spordaki hızlanmaya, basın yoluyla hız katan ve hem spora hem de Türk basınına büyük katkılar sağlayan Üsküdarlı Mehmet Burhanettin Bey'in (Burhan Felek) Futbol gazetesi(1910), Selim Sırrı Tarcan'ın Terbiye ve Oyun mecmuası(1911) ve Cem'i Bey'in İdman mecmuası(1913) toplumu spor ve beden terbiyesi ile tanıştırmayı amaçlayan ilk yayınlar olmuştur (Eroğlu, 1987: 71). Osmanlı'nın son döneminden Harf İnkılabı (1 Kasım 1928)'na kadar birçok Osmanlıca spor gazete ve dergisi yayımlanmıştır.

İçerikleri bakımından zengin olan bu spor basını cimnastik ve futbol gibi spor dalları ile ilgili haberler yayımlamalarının yanı sıra sağlık, beden gelişimi, beden terbiyesi ve ahlak bakımından sporun önemini vurgulayan yazılar da yayımlamışlardır (Aydın, 2009: 154). Genel olarak Osmanlıca spor basınının ortak gayesi, memleket gençlerine Batılı sporları tanıtmak, kurallarını öğretmek ve sporun beden sağlığı açısından önemini vurgulayarak, spor ile ilgili kalıplaşmış ön yargıları yıkmak olmuştur. Bu yayınlarda beden faaliyeti, terbiye-i bedeniyye olarak adlandırılarak toplumun modernleşmesinde bir araç olarak görülmüştür. Spor aynı zamanda savaşlara, milli savunmaya hazırlık ve salgın hastalıklara karşı ise bir önlem olarak konumlandırılmıştır. Ayrıca spor süreli yayınlar aracılığıyla dönemin ruhuna uygun bir şekilde, askeri örgütlenmeyi örnek alıp, paramiliter bir yapı sergileyen izcilik (keşşâflık) faaliyeti teşvik edilmiştir (Eroğul, 2012: 155). Osmanlıca spor basını, beden terbiyesi ve sporun gelişmesine büyük katkılar sunmuştur. Çalışmamızın birinci bölümünde bu gazete ve dergiler hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir.

2.6. BEDENE MÜDAHALEDE BİR ARAÇ OLARAK SPOR

Sosyal hayat için önemli bir konuma sahip olan beden, toplum içerisinde sürekli olarak müdahalelerle karşılaşabilmektedir. İşkence, dayak ve terör gibi şiddetin her türlüsü, çeşitli hareket ve davranışların engellenmesi, ilaç, ameliyat gibi her çeşit tıbbi müdahale, spor, açlık grevi vb. emirler ve yasaklar çerçevesinde beden için getirilen uygulamalar gibi bedeni etkileyen durumlar, bedene müdahale çerçevesinde görülmektedir (Okumuş, 2009: 3-4). Spor bir araç olarak, farklı alanlardaki beklentilere cevap verme gücünü sahip olmuş ve tarihin her döneminde bütün toplumlar tarafından değerlendirilmiştir. Erken dönemlerden beri Türk toplum yaşamı da çeşitli amaçlar ile yapılan fiziksel aktiviteler ile zenginleştirilmiştir. Bayramlar, panayırlar, matem

törenleri ve şenliklerde, özellikle güreş, binicilik ve okçuluğun farklı biçimleri uygulanmıştır. Bu bağlamada fiziksel ve ruhsal açıdan askeri taleplere uygun olan, güçlü ve dinamik bir toplum düşüncesi süregelmiştir (Özmaden, 2010: 1441). Devlet, sporun politikası açısından bedene ve sporun yönetimine onu sınırlandırmak amacı ile müdahale etmektedir. Devlet spor ve beden terbiyesi politikaları ile vatandaşının bedenine ve yaşamına doğrudan müdahalede bulunmaktadır. Bu politikalar dönem içerisinde "gençlik meselesi" olarak ele alınmakta ve söyleme aktarılmaktadır (Tokatlıoğlu, 2020: 37). Bu bağlamda geçmişten günümüze kadar çeşitli sebep ve yöntemler ile bedene müdahale edildiği görülmüştür.

Beden, genel olarak spordaki en önemli iktidar nesnesidir. Foucault bedeni modern özneleştirme yöntemlerinin bir alanı olarak kavramsallaştırmaktadır. Foucault'ya göre biyoiktidar kavramı ise, benliğin ve bedenin 'ekonomik' ve 'politik' güçleri üzerine uygulanan yöntem ve tekniklerin analizi ile ilgilidir. Karşılıklı etkileşim içerisinde olmalarına rağmen, bedenin ekonomik ve politik güçleri arasında yer alan gerilim durumu, onların, öznelerin toplumsal inşa sürecine katılmasının etkilerinden kaynaklanmaktadır. Bedeni disiplin altına alan spor da dahil olmak üzere farklı beden ekonomilerinin dayandığı modern teknikler, "güçlere haiz beden" kavramına dayanmaktadır. Bu sebeple spor, bedensel disiplinin sağlandığı ve çeşitli yöntem ve teknikler ile toplumsal bedenin oluşturulduğu alanlardan biri olarak kavranabilmektedir (Yarar, 2014: 302-303). Foucault'nun, iktidarın topluma dönük disipline edici ve verimliliğini artırıcı uygulamaları formüle ettiği biyopolitika kavramı ise, modern devlet ve insan bedeni arasındaki ilişkiyi açıklamakta oldukça dikkate değer bir dil ve anlatım sunmaktadır (Başkutlu, 2020: 6). Foucault bu açıklama ile devletin bedenleri kontrol ettiğini ve bu kontrol ile devlet yönetiminin istediği spor ve beden eğitimi ile güçlü, bilinçli ve itaatkâr bir toplum oluşturmaya çalıştığını belirtmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLICA SPOR BASININININ SÖYLEM ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, önemi, evreni ve örneklemi, yöntemi ayrıntılı olarak açıklanmış ve elde edilen bulgular Michel Foucault, Giorgio Agamben ile Hardt ve Negri'nin çalışmalarını merkeze alarak, biyopolitika kavramı çerçevesinde analiz edilmiştir.

3.1. ÇALIŞMANIN AMACI

Osmanlı toplumu Tanzimat ile birlikte Avrupalı yaşam biçiminden etkilenmeye başlamıştır. Dolayısıyla bu ülkelerde yapılan sporların da farkına varmıştır. Özellikle azınlıkların katkısı ile jimnastik, futbol ve voleybol gibi sporlar, birbirlerine yakın tarihlerde İstanbul ve İzmir hayatında yer almıştır. Osmanlı toplumunun spora karşı ilgi göstermesi o dönemki basının da dikkatini çekmiş ve sporla ilgili haberler yayımlanmaya başlanmıştır. Böylelikle Osmanlı İmparatorluğu, söz konusu spor dallarının yanı sıra Batı dünyasından "spor basını" kavramını da hayatına sokmuş ve art arda birçok gazete ve dergi yayımlanmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada, ilk spor gazetesi olan Futbol Gazetesi'nin yayın hayatına başladığı 11 Ekim 1910 tarihinden 1 Kasım 1928 Harf Devrimi'ne kadar yayımlanmış Osmanlıca spor basını üzerinden, Michel Foucault, Giorgio Agamben ile Hardt ve Negri'nin çalışmaları doğrultusunda, biyopolitika kavramı ekseninde bedenin nasıl inşa edildiğini ortaya çıkarma amaçlanmıştır.

3.2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ VE ÖZGÜN DEĞERİ

Literatür taraması sonucunda biyopolitika ekseninde beden denetimi bağlamında iktidar ve özneye yönelik birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Fakat Osmanlıca spor basını üzerine biyopolitik inceleme yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmektedir. Literatür taraması yapıldığında Osmanlıca spor basını ve biyopolitika alanında yapılan çalışmalar sırasıyla şunlardır:

Eroğlu (1987) "Türk Spor Basını" isimli çalışmasında Osmanlı devletinde ve erken Cumhuriyet döneminde spor basınının ortaya çıkışını ve gelişimini ele almıştır. Ayrıca Spor basınının tarihsel gelişimi, içeriği ve mevcut durumu hakkında detaylı bilgiler sunmuştur. Bunlara ek olarak çalışmasında spor yazarlığı hakkında önemli bilgiler vermiştir.

Eroğul (2010) "Spor Âlemi (1919-1929): Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne Geçiş Döneminde Bir Spor Dergisi" isimli doktora tezi çalışmasında Osmanlının son yılları ile Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında sporun gelişimini belirleyebilmek için Spor Âlemi dergisini incelemiştir. Yazar arşiv taraması sonucu dergiye ulaşmış, tüm sayılarını araştırmıştır. Derginin spor tartışmalarına yönelik tutumları çerçevesinde bilardo, boks ve futbol gibi spor dallarına yaklaşımı irdelenmiştir. Özellikle futbol spor dalının tarihsel gelişimi dergide yayımlanan makaleler ve haberler üzerinden ele alınarak Türk futbol tarihine ışık tutması hedeflenmiştir.

Eroğul (2012) "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e geçişte spor dergiciliği" isimli çalışmasında Osmanlıca spor dergiciliğini inceleyerek, spor süreli yayımlar hakkında tanıtıcı bilgiler sunmuştur. Yazar dergi ve gazetelerin künye bilgilerini vermenin yanında bu spor süreli yayımlarda, sporun beden sağlığına olan etkilerinin ve faydalarının ele alındığını belirtmiştir. Ayrıca spor sürelilerin gençlerde vatan savunmasına hazırlık ve sağlıklı bir bakış açısı geliştirmesi amaçladığı ifade edilmiştir.

Painter (2013) "Regional Biopolitics" (Bölgesel Biyopolitika) isimli çalışmasında biyopolitika ve onunla ilişkili politik teknolojiler hakkında, günümüzdeki nüfus yönetimi uygulamalarını etkileyen çeşitli bölgesel coğrafyalara ilişkin fikirler getirmeyi amaçlamaktadır. Nüfus ve özelliklerinin yönetimi ilgilendiren meseleler olarak öne çıktığı bazı yolları ana hatlarıyla belirttikten sonra, makale daha sonra Michel Foucault'nun biyopolitika açıklamasını ve bunun ulusal nüfus ve ulus-devletlerin oluşumuyla olan ilişkisini kısaca özetlemektedir. Biyopolitika tartışmalarının iyi nedenleri varken ulusal ölçeği vurgulama eğilimindeyseler, biyopolitik uygulamaların tam bir açıklaması aynı zamanda nüfusların ve hükümetin karmaşık mekânsallıklarıyla da ilgilendiği vurgulanmıştır. Nüfus, biyopolitika ve hükümet arasındaki ilişkiye ilişkin

skaler hesabından yararlanan makale, çağdaş Avrupa'da bölgesel biyopolitika olarak adlandırılabilecek şeyin geçici ortaya çıkışını ele alıyor. Birleşik Krallık'taki işgücü becerileri politikasındaki son değişiklikler, tipik bir biyopolitik kaygının (nüfusun beceri düzeyleri) İngiltere'de bölgesel yönetişimin yükselişi ve ardından düşüşüyle nasıl ilişkili olduğunu incelemek için bir vaka çalışması sunmaktadır.

Villadsen ve Wahlberg (2015) "The government of life: Managing populations, health and scarcity" (Yaşamın hükümeti: Nüfus, sağlık ve kıtlığı yönetmek) isimli çalışmasında Yönetimsellik ve biyopolitika kavramlarının Michel Foucault'nun ilk analizlerinde birbiriyle bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Bunlar, 18. yüzyılda nüfusun biyolojik ve ekonomik bilginin bütünleştirilmesinden kaynaklanan bir "doğal-kültürel gerçeklik" olarak nasıl ortaya çıktığını ifade etmiştir. Biyopolitika ve yönetimsellik üzerine sonraki araştırmalar, her biri farklı entelektüel yollara sahip farklı araştırma geleneklerine farklılaşarak kavramları ayırma eğiliminde olmuştur. Yazar, hükümetin çağdaş sorunlarını anlamak için bu kavramsal yenilikleri bir araya getirmeyi önermektedir. Yani yaşayan bir nüfusu yönetmek, kontrol etmek ve optimize etmek olduğunu vurgulamıştır.

Eren (2016) “Biyo Politika ve Toplumsal Bedenin Denetimi: Türkiye’de 2010-2015 Yılları Arasında Beden Politikaları Tartışmaları" isimli yüksek lisans tezinde biyopolitika ve beden denetimi üzerinde durarak 2010-2015 yılları arasındaki beden politikalarını incelemiştir. Yazar, iktidarın bedenleri yöneterek ve kontrol altında tutarak toplumsal bir hiyerarşi içerisinde yönetebilme kolaylığı elde ettiğini vurgulamıştır. Ayrıca iktidar tarafından bedenin cinsiyetlendirilmesini ve normlaştırılmasını bir nüfus kontrol hareketi olarak değerlendirmiş ve beden politikalarının tartışılmasını sağlayarak öznelleşme, iktidar, yönetim, cinsiyet ve cinsellik gibi kavramların biyopolitika ilişkisini açıklamıştır.

Kalinina (2017) “Becoming patriots in Russia: Biopolitics, fashion, and nostalgia” (Rusya'da vatansever olmak: Biyopolitika, moda ve nostalji) isimli çalışmasında biyopolitika, moda, vatanseverlik ve nostalji arasındaki ortak zemini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Foucaultcu biyopolitika kavramından yola çıkarak bir nüfus üzerinde uygulanan bir kontrol aygıtı olarak, kişisel ve kolektif fedakârlığın, geleneksel kadınlık ve erkekliğin, vatanseverliğin temeli haline geldiği Rus ulusunun modern inşası

hakkında bir fikir ileri sürmektedir. Özenle seçilmiş vaka incelemelerinde, devletin, modaya uygun söylemlere çevrilmiş anlatılar üreterek insanların hayatlarını doğrudan ve dolaylı olarak nasıl düzenlediğini göstermiştir. Yazar zamanla belirli cinsiyet normlarının oluşturulmasıyla, kadınların yeni askerler doğuran doğurgan anneler olarak görülürken, erkeklerin ise ulusunun savaşçıları ve savunucuları olarak gösterilebileceği belirtmiştir. İnşa edilen gösteri veya modalarla, erkek ve kız kardeşlerin bir araya gelerek tek vücut oluşturabildiği ifade edilmiştir. Bu modaya uygun anlatılarda, insanların bedenleri iç politikanın bir savaş alanı haline geldiği, sağlıklı iş ve askeri gücü sağlamak için sağlıklı bir ulusun anlatısı vurgulanmaktadır.

Tokatlıoğlu (2020) “biyopolitika kavramı çerçevesinde 1938 beden terbiyesi kanunu” çalışmasında Cumhuriyetin erken dönemlerinde Beden Terbiyesi Kanunu'nu inceleyerek biyopolitika kavramı çerçevesinde bedenin siyasal amaçlar için kullanılmasını ele almıştır. Yazar arşiv belgelerini ve dönemin süreli yayınlarını biyopolitik bir yaklaşımla analiz ederek yorumlamıştır. Çalışma sonucunda süreli yayınların hem devlet hem de sivil toplum kuruluşlarının eğilimlerinin anlaşılmasında etkili olduğu belirlenmiştir.

Alanka vd., (2022) "Osmanlıca Spor Sürelilerinin Tespiti, Arşiv Araştırması ve Dijitalizasyonu" çalışmasında Osmanlıca spor sürelilerinin arşiv taraması sonucu incelemeler yaparak, Osmanlı spor bilincinin Batı’ya göre geri kaldığı, Tanzimat fermanıyla beraber iyileşmelerin yapılmaya çalıştığı ve Batılı devletlerdeki spor faaliyetlerinden haberdar olunmaya başlandığını belirlemiştir. Ayrıca özellikle azınlıkların ilgili olmasıyla beraber Osmanlıda çeşitli branşlarda sportif faaliyetlerin yaygınlaştığı ve halkın ilgi göstermesiyle birlikte spor basını kavramının ortaya çıktığını tespit etmişlerdir. Yazarlar, 1910 ile 1928 tarihleri arasında spor temasıyla birçok süreli yayının faaliyet gösterdiğini ve bu yayınların ahlak, sağlık, beden terbiyesi gibi içerikler taşıdığı belirtilmişlerdir. Bunlara ek olarak bu yayınlarda o dönemin askeri, sosyal ve kültürel yapısı hakkında bilgi sahibi olunabilecek kaynaklar olduğu vurgulanmıştır.

Yapılan bu çalışmalarda genel olarak spor basını, biyopolitika, beden ve bedenin nasıl alımlandığı incelenmiştir. Bu çalışmada ise, biyopolitika ile ilgili daha önce yapılan tez çalışmaları ve makalelerden farklı olarak, dergi ve gazete iletileri çözümlemelerinde toplumsal yapı ve iktidarın insan bedenini ne şekilde denetlediği

dikkate alınarak, biyopolitika kavramı iktidar-denetim ilişkisi bağlamında genel ölçekli bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışma, bu yönüyle alanında yapılan diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Çalışma, gazete ve dergi iletileri üzerinden konuyu daha derinlemesine analiz etmeyi amaçlaması ve uygulayacağı yöntem açısından toplumsal yapı ve iktidarın insan bedenini ne şekilde denetlediğini somut kanıtlarla belgeleme imkânı sağlayacağından dolayı önem kazanmaktadır.

3.3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bedenin Osmanlıca spor basınında nasıl inşa edildiğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, yöntem olarak söylem analizi seçilmiş ve çözümleme bu doğrultuda yapılmıştır. Söylem, sosyo-kültürel bir bağlamda bir sosyal pratik biçimi olarak anlaşılmaktadır. Yani dil kullanıcıları, sosyal grupların, organizasyonların, kurumların ve kültürlerin üyeleri gibi iletişimsel faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Önemli ölçüde, konuşulması uygun olan bir şekilde konuşmaktadırlar. Ayrıca dil, söylem ve iletişim kurallara tabi faaliyetlerdir. Hem katı dilbilgisi kurallarını hem de daha yumuşak, daha tartışılabilir etkileşim ilkelerini içermektedir (Galasiński, 2011: 254). Söylem, sözlü veya yazılı hiçbir metin gerçekliği tarafsız veya nesnel bir şekilde temsil etmez, temsil hiçbir zaman gerçekliğin gerçekten olduğu gibi değildir, aksine her zaman ideolojik varsayımların renkli merceğinden bakar. Bu bağlamda ideolojilerin söylemde nasıl ifade edildiği, gizlendiği ve bununla beraber toplumda yeniden nasıl üretilebileceği, eleştirel haber araştırmaları bakımından öneme sahiptir. Söylem analizi medya metinleri için değil toplumsal yapı için ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla haber söylemleri üretildikleri toplumların sosyal, siyasi, kültürel ve politik etmenlerinden bağımsız olarak düşünülmemelidir (İnal, 1996: 96).

Söylem analizi gündelik hayatta pek çok alan ile ilgili metinler vasıtasıyla verilen her çeşit bilginin bilinçsel süzgeçlerden geçirilerek ve metinlerin dilsel yapılarından da yola çıkılarak tekrar okunup anlamlandırmaların yapılmasına imkân sağlamaktadır. Bu okuma, açıklama, yorumlama ve anlamlandırmaların yapılmasında bunu gerçekleştiren kişinin sosyo-bilişsel hali etkili olmaktadır (Mısırlı ve Erdoğan, 2021: 359). Foucaultcu söylem analizi de, Michel Foucault ve post-yapısalcı yazarların çalışmalarından etkilenmekte ve dilin sosyal ve psikolojik yaşamdaki rolünü araştırmaktadır. Ayrıca söylemin hangi yollara odaklandığına bakarak, öznellik, benlik ve iktidar ilişkilerini,

yani nesneler, özneler ve bu nesne ve öznelerin insanlara ne tür varlık biçimleri sunduğunu kurmaktadır (Kefalopoulou, 2021:201).

3.4. EVREN VE ÖRNEKLEM

Çalışmanın konusu çerçevesinde araştırma evreni Osmanlıca spor basınından oluşmaktadır. 1910-1928 yılları arasında birçok spor gazete ve dergisi yayımlanmıştır. Çalışma evrenini oluşturan ilk spor süreli yayını olan Futbol Gazetesi'nin yayın hayatına başladığı 11 Ekim 1910 tarihinden 1 Kasım 1928 Harf İnkılabı'na kadar yayımlanan spor sürelileri içerisinde araştırmamıza konu olan biyopolitik haberler amaçsal rastgele örneklem ile seçilmiştir. Amaçsal örneklem çalışmaların amacına bağlı olarak bilgi bakımından zengin durumların seçilip derinlemesine araştırılmasına imkân tanımaktadır. Bu açıdan belli kriterleri sağlayan ya da belli özellikler taşıyan veya daha fazla özel araştırma yapılması istenen çalışmalarda bu yöntem tercih edilmektedir. Bu sebeple çalışmada Osmanlıca spor basını içerisinde biyopolitika temalı haberler içerisinden amaçsal rastgele örneklem ile Futbol, Terbiye ve Oyun, İdman, Maç, Türk Genci, Spor Âlemi, Türkiye İzciler Birliği, Türkiye İdman ve ŞaŞaŞa gazete ve dergileri seçilmiştir. Söz konusu gazete ve dergilerin seçilme amacı, inceleme açısından en elverişli yayınlar olmalarıdır. Osmanlı İmparatorluğu ve Erken Cumhuriyet dönemlerinde Osmanlıca olarak yayımlanan spor sürelilere, Hakkı Tarık Us Kütüphanesi ile Milli Kütüphane, Bayazıt Devlet Kütüphanesi, Atatürk Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı Seyfettin Özege Koleksiyonu ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'ndan ulaşılmıştır.

3.5. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışma ilk spor süreli yayını olan Futbol Gazetesi'nin yayın hayatına başladığı 11 Ekim 1910 tarihinden 1 Kasım 1928 Harf İnkılabı'na kadar yayımlanan Osmanlıca spor süreli yayınlar ile sınırlı tutulmuştur.

3.6. BULGULARIN ANALİZİ

Çalışmanın bu kısmında Osmanlıca spor süreli yayınlarda beden denetiminin nasıl temsil edildiğini ortaya koymak, toplumsal yapı ve iktidarın insan bedenini ne şekilde

denetlediğini somut kanıtlarla belgeleme imkânı sağlamak ve biyopolitika kavramı iktidar-denetim ilişkisi bağlamında genel ölçekli bir değerlendirme yapmak amacıyla söylem analizi yöntemi ile elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3.1. "Mekteblerimizde.." Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

مکتبلریمزده . .

بوکون برنقصان نسیانك وادیٔ ادراکه ، موقع تصحیح وتفصیله ، جیقدیغی کورمکله آرتق اوایشیقمز، لیال استقبالیمزك سیسلی ظلمتلردن قورتولهرق عدو سفاهت برمهتاب توازیتله کسب تنور ایدهجکنه هیچ شبهمز قالمدی . .

اوت . . مکتب . . اوراسی بر - مدرسهٔ تحصیل اولمقدن زیاده برمربیهٔ قدسی . . اورادن بویوك ، قهالر ، فداکار وجودلر ، دکرلی دیپلوماتلر، یتشه بیلمك ایچون تربیه ایستهر ، تربیهٔ فکریه ، تربیهٔ بدنیه ایستهر . چونکه تربیهسز کمال اولماز . تربیه اولهرق برشیدرکه پیش اعتلاسنده قباحت جهالت اورتولی قالیر ، چوق کرهلر اونك یوقلغی ، چیلغین نفرت آمیز بروزکاردرکه بیغین ، بیغین شعلهٔ بلندیٔ عرفان اولسه بنه سوندورور . . مهرهٔ شعرادن بری تربیهیه شونظر مستقیم ایله باقار :

اخلاق ایلهدر نظام عالم
اخلاق ایلهدر کمال آدم
اخلاقه نظر ایدلینجه
سمت ادبه کیدلینجه :
عالمده نجه معارف اهل
ترجیح ایدیبور علومه جهل!
تربیهٔ فکریه نهدرجه بویوك ،

معلم محترم سلیم سری بك
Honorable Professeur! Selim Sirri Bey

نهمرتبه صاحب نفوذ ایسه تربیهٔ بدنیهده عین یلتدیلکده مؤثردر ، تهذیب فکرك یوقلغی ، ناصل کالاتی آلتنه کیزلهیورسه تربیهسز وجودکده کالاتی اویله کیزلهتیر، کالاتی یوقسه استحصال سعیی مشکلهشیر . . چونکه مکتب دنیلان ملجاء فکر بشر ، بعضاً اویله آلداتیجی برکسوهٔ نسویته بورونورکه آغوشنه صغینان ، عصمتپناه ، دماغلری زهرلهر ، مرض فکر سفاهتله یتاغه یاتیریر . عادتا کتابهٔ سفاهتك یکانه برخادمهٔ تعلیمی اولور . بونکچون اونك فطرتنده مکنوز اولان

بواستعدادی محوایتمك، بویوزدن کنج عصمتپناه ، دماغلری اوسم معلومندن قورومق، اورای جلوکاه نسویت دکل ، برمخرج قدسیت شکلنه صوقمق لازمدرکه بوتون ادراك بشرك ، براستادشفیق، بوتون کتلهٔ جهالتکده برعدو قاهری اولهبیلسین . . یوقسه اورادن نه بر بویوك قفا ، او ، افق مقدسدن نه برخارقهٔ ذکا ، طلوع ایدهبیلیر. چونکه برمکتب ، مدرسهٔ تحصیل اولهبیلمك ایچون ایلك اول برتربیتکاه نزهت اولملی . .

غریبلیلر ، تجین . . هرزمان لسان ثنا ایله یاد ایدیلیر . اوت . . اونلر ، بوجهتلرك ، یکانه کاشفیدرلر، برطلبهیه اوقومقدن زیاده تربیه درسلری ، تربیهٔ بدنیه اکلنجهلری ، کوستریلرکه اوقومقده ، تحصیلده ، اونلرك رفاقت ذوقا ذوقده قولای برونك آلسین ؛ اوجوجق ایلریده سفاهت ، میقروبلرندن وجودینی قوروییلسین .

مقاله مزه مأیوسیت نعماتی ویرمك ایستدیکمز آکلاشیلمسین . . کورمکله متفاخرزکه بوکون بزده اونقطهٔ مهمی ادراك ایتمش بولنیوروز . مکتبلریمزه تربیهٔ بدنیه معلمی تعیینی . . نه قدر کوزل برتدبیر . . حتی بزده کورولهمش برخارقه . . بزبوجهتی یأس ایلهدکل،

Mekteblerimizde..

Bugün bir noksân-ı nisyânın vâdî-i idrâke, mevki'-i tashîh ve tafsîle, çıkdığını görmekle artık o ışıksız, leyâlî istikbâlimizin sisli zulmetlerden kurtularak adv-ı sefâhat bir mehtâb-ı nevâziyetle kesb-i tenevvür edeceğine hiç şüphemiz kalmadı..

Evet.. Mekteb.. Orası bir medrese-i tahsîl olmakdan ziyâde bir mürebbiye-i kudsî.. Oradan büyük kafalar, fedâkâr vücûdlar, değerli diplomatlar yetişebilmek için terbiye ister, terbiye-i fikriye, terbiye-i bedeniye ister. Çünkü terbiyesiz kemâl olmaz. Terbiye öyle bir şeydir ki pîş-i'tilâsında kabâhat cehâlet örtülü kalır, çok kereler onun

yokluğu, çılgın nefret-âmiz bir rüzgardır ki yığın yığın şu‘le-i bülendî-i irfân olsa yine söndürür.. Mühre-i şu‘arâdan biri terbiyeye şu nazar-ı müstakim ile bakar:

Ahlâk iledir nizâm-ı âlem

Ahlâk iledir kemâl-i âdem

Ahlâka nazar edilmeyice

Semt-i edebe gidilmeyince:

Âlemde nice ma‘ârif ehli

Tercîh ediyor ulûma cehli!

Terbiye-i fikriye ne derece büyük, ne mertebe sâhib-i nüfûz ise terbiye-i bedeniye de aynı bülendîlikde müesserdir, tehzîb-i fikrin yokluğu, nasıl kemâlâtı (okunmuyor) nefrini altına gizliyorsa terbiyesiz vücûdun da kemâlâtı öylece gizletir, kemâlâtı yoksa istihsâl-i sa‘yi müşkilleşir.. Çünkü mekteb denilen melce’-i fikr-i beşer, bazen öyle aldatıcı bir kisve-i nisviyyete bürünür ki aguşuna sığınan ismet-penâh dimağları zehirler, maraz-ı fikr-i sefâhatle yatağa yatırır. Adeta kitâbe-i sefâhatin yegâne bir hâdime-i ta‘lîmi olur. Bununçün onun fıtratında meknûz olan bu isti‘dâdı mahv etmek, bu yüzden genç ismet-penâh dimağları o semm-i ma‘lûmundan korumak, orayı cilvegâh-ı nısviyet değil, bir mahrec-i kudsiyet şekline sokmak lâzımdır ki bütün idrâk-ı beşerin, bir üstâd-ı şefîki, bütün kitle-i cehâletinde bir adüvv-i kâhiri olabilsin.. Yoksa oradan ne bir büyük kafa, o, ufak mukaddesden ne bir hârika-i zekâ tulû‘ edebilir. Çünkü bir mekteb, medrese-i tahsîl olabilmek için ilk evvel bir terbiyetgâh-ı nüzhet olmalı..

Garblılar, niçin.. her zaman lisân-ı senâ ile yâd edilir. Evet.. Onlar, bu cihetlerin, yegâne kâşifidirler, bir talebeye okumakdan ziyâde terbiye dersleri, terbiye-i bedeniye eğlenceleri, gösterirler ki okumakda, tahsilde, onların refâkat-i zevkâ-zevkinde kolay bir renk alsın; o çocuk ileride sefâhat, mikroblarından vücûdunu koruyabilsin.

Makâlemize me’yûsiyet-i ni‘mâtı vermek istediğimiz anlaşımasın.. Görmekle mütefâhiriz ki bugün biz de o nokta-i mühimmi idrâk etmiş bulunuyoruz. Mekteblerimize terbiye-i bedeniye mu‘allimi ta‘yîni.. ne kadar güzel bir tedbir.. Hatta bizde görülmemiş bir harika.. biz bu ciheti ye’s ile değil…

Resim yazısı: Mu‘allim-i muhterem Selim Sırrı Bey

Tablo 3.1.’de görüldüğü üzere Futbol Gazetesi’nin 17 Teşrîn-i sânî 326 (30 Kasım 1910) tarihinde yayımlanan 7. sayısının 1. Sayfasında “Mekteblerimizde..” başlığı altında mekteplerin ve mekteplerde verilen eğitimin öneminden bahseden bir metin yer almıştır.

Metin içinde yer alan *“Orası bir medrese-i tahsîl olmakdan ziyâde bir mürebbiye-i kudsî.. Oradan büyük kafalar, fedâkâr vücûdlar, değerli diplomatlar terbiye ister, terbiye-i fikriye, terbiye-i bedeniye ister. Çünkü terbiyesiz kemâl olmaz. Terbiye öyle bir şeydir ki pîş-i‘tilâsında kabâhat cehâlet örtülü kalır, çok kereler onun yokluğu, çılgın nefret-âmiz bir rüzgardır ki yığın yığın şu‘le-i bülendî-i irfân olsa yine söndürür..”* ifadelerinde beden terbiyesine dikkat çekilmiştir. Öyle ki terbiye olmadan bilgi ve erdemli olmayacağının altı çizilmiştir. Böylece beden sağlığı ile kafa sağlığının paralel olduğu belirtilmiştir. Zira Foucault (2015) da iktidarın gücünü pekiştirmek amacı ile başvurduğu en etkili yöntemlerden birinin, bedenlerin terbiye edilmesi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Foucault, okulları da bedenlerin ehlîleştirildiği mekânlar arasında saymış ve disiplin konusunda, okul veya ordu gibi kurumların toplumların düzeni üzerine düşünceler belirttiğini ifade etmiştir.

Yine metin içinde “*Evet.. Onlar, bu cihetlerin, yegâne kâşifidirler, bir talebeye okumakdan ziyâde terbiye dersleri, terbiye-i bedeniye eğlenceleri gösterirler ki okumakda, tahsîlde onların refâkat-i zevkâ-zevkinde kolay bir renk alsın, o çocuğu ileride sefâhat mikroblarından vücûdunu koruyabilsin.”* sözlerinde de beden terbiyesinin okumaktan üstün olduğuna dikkat çekilmiştir ve küçük yaşlardaki spor faaliyetlerinin çocuğu zevk ve eğlence düşkünlüğünden koruyacağına vurgu yapmıştır. Dolayısıyla sporun küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gerektiğine dikkat edilmiştir. Agamben, siyaset için "gelişen yaşam" paradigmasına geri dönmemiz gerektiğini iddia etmez, ancak siyasetin biyolojik yaşamla ilgili ikircikli ilişkisini kabul

etmemiz gerektiğini iddia eder. Politika, bir topluluğa ait ve haklara sahip insanların gelişen bir yaşamı için çabalamayı amaçlarken, bu siyasetin merkezinde gelişen yaşam değil, biyolojik bir yaşamdır (Snoek ve Fry, 2015: 130). Genel olarak metin içerisindeki ifadelerden de anlaşılacağı üzere iktidar gücünü pekiştirmek için okullar aracılığı ile bedenlerin terbiye edilmesini ve disiplin altına alınmasını teşvik etmiştir. Nitekim Hardt ve Negri biyopolitikayı "zaman boyunca görülen bütün toplumsal ilişkilerin yanında insanların bilincine ve bedenine derinlemesine işleyen bir denetim biçimi" olarak kavrar (Lemke, 2017: 95). Dolayısıyla gazetede yayımlanan bu metin aracılığı ile gençlerin nasıl olması gerektiği belirtilmiş, bedenleri ve davranışları iktidar tarafından şekillendirilerek bedenler üzerinde denetim kurulmak istenmiştir.

Tablo 3.2. “Sıhhî Çocuk Jimnastikleri” Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

صحی چوجوق ژیمناستیکلری

صحی چوجوق ژیمناستیکلری

صحی چوجوق اویونلری کبی بر طاقم حرکات منتظمه‌دن عبارت صحی چوجوق ژیمناستیکلری‌ده و زیرده یونلری اولادینك تربیهٔ بدنیه سینه امت ایدن آنجق بعض قواعد مخصوصیه‌یه رعایت ایتمك شرطیله اوچ یاشندن اعتباراً چوجوقلرینه یك کوزل تطبیق ایده‌بیلیرلر.

یوجوغه باش پارماغکزی طوتدیروب دیکر درت پارماغکزله بیلکلرینی قوردقدن صوکرا یاواش یاواش یوقاری قالدیرمالی. آیاقلری یردن بر قاریش قالقمیه جق اولنجه او وضعیتده توقف ایدوب یه یره اینه‌یرمه‌لی. بو حرکتی هر صباح بر قاچ کره تکرار ایتملی.

Sıhhî çocuk jimnastikleri

Sıhhî çocuk oyunları gibi bir takım harekât-ı münfa‘aleden ibâret sıhhî çocuk jimnastikleri de vardır. Bunları evladının terbiye-i bedeniyesine i‘tinâ eden ebeveyn bazı kavâ‘id-i husûsiyeye ri‘âyet etmek şartıyla üç yaşından i‘tibâren çocuklarına pek güzel tatbîk edebilirler.

Çocuğa başparmağınızı tutdurup diğer dört parmağınızla bileklerini kavradıkdan sonra yavaş yavaş yukarı kaldırmalı, ayakları yerden bir karış kalkınca beş on saniye o vaz‘iyyetde tevakkuf edip yine yere indirmeli. Bu hareketi her sabah birkaç kere tekrâr etmeli.

Tablo 3.2.’de de Terbiye ve Oyun Mecmuası’nın 15 Teşrîn-i evvel 1327 (28 Ekim 1911) tarihinde yayımlanan 6. sayısında “Sıhhî Çocuk Jimnastikleri” başlığı altında jimnastiği özendirici bir metin yer almıştır.

Metinde yer alan “Sıhhî çocuk oyunları gibi bir takım harekât-ı münfa‘aleden ibâret sıhhî çocuk jimnastikleri de vardır. Bunları evladının terbiye-i bedeniyesine i‘tinâ

eden ebeveyn bazı kavâ‘id-i husûsiyeye ri‘âyet etmek şartıyla üç yaşından i‘tibâren çocuklarına pek güzel tatbîk edebilirler.” ifadelerinde spor eğitiminin çocuk yaşta verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Nitekim Foucault’ya göre bedene hâkim olma ve beden bilinci yalnız iktidarın bedeni kuşatması ile sağlanabilmiştir. Bu sebeple jimnastik, kas geliştirme, idmanlar, çıplaklık ve güzel bedenin yüceltilmesi gibi girişimlerde bulunulmuştur. Bunların tümü, çocukların, askerlerin bedenlerinde ve diğer sağlıklı bedenlerin üzerinde iktidarın uyguladığı kararlı ve titiz çalışmaların bir ürünüdür (Bayraktar, 2020: 60). Bu bağlamda genel olarak metinde spora küçük yaşta başlanmalı ve buna hem beden alışmalı hem de zihin mesajı verilmektedir.

Ayrıca Foucault, hem bireylerin (“disipline” göre) ıslahı ve yeniden eğitimi hem de nüfusların yönetimi için toplumsal ve politik bir çerçeve çizmiştir. Onun terimleriyle, resmi olarak onaylanmış gerçek tüm çocuklar için normal ve uygun kabul edilenleri yönetmek ve birleştirmek için rejim tarafından bir araya getirilmiştir (Cohen, 2008: 10). Agamben ve Cavell ise çocukluğun insanlık halinin ebedi bir parçası olduğunu ifade etmiştirler. Bu noktada çok net olmak gerekirse, yeni bir başlangıç olasılığı her zaman var olan bir modalite olarak görülmektedir. Bu sebeple dönüşümün çocukluk düzeyinde gerçekleştiğini söylemek mümkündür (Ramaekers ve Vlieghe, 2014: 295). Dolayısıyla metinde yer alan ifadelerden ve görselden de anlaşılacağı üzere çocukluk döneminin özellikle eğitilebilirliğe, yani gerçek bir disiplin ve denetimin gerçekleşmesine olanak tanıması göz önünde bulundurularak biyopolitik anlamda iktidarın görmek istediği ideal beden mesajı verilmiştir.

Tablo 3.3. "Olmaya Devlet Cihanda Bir Nefes Sıhhat Gibi" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

اولمایه دولت جهانده بر نفس صحت کبی

۱

ممارسهٔ بدنیه یعنی ژیمناستیق ، اسپورلرك نه دیمك اولدیغنی و نه‌لردن ظهور ایتدیکنی حفیظه قدرتم یتدیکی قادار اکلاتمق ایچون فهرست طرزنده ژیمناستیقك فلسفه‌سندن ، تاریخندن، فنونندن و سائر اقسامندن مختصر آ بیان مطالعه ایده‌جکم.

یوندن یوزلرجه عصر اول قدیم چین وهند اقوامی ممارسهٔ بدنیه‌یی ، اسپورلری ، پهلوانلق ، جانبازلق دکل تداوی امراض خصوصنده معالجه‌کی قوللاندقلرینی اوروپا تاریخ و آثار قدیمه‌لرینی عریض وعمیق مطالعه ایلین ذوات کمال حیرتله کورمکدرلر. ممارسهٔ بدنیه‌نك وجود انسانه نافع بردوام مهم اولدیغنی اوروپا قطعه‌سنده برنجی دفعه اولهرق نظر اعتباره آلان ومیلادعیسیدن ۱۳۰۰ سنه اول تسالیا جوارنده طوغمش اولان Asklépios آسقلهپیوس نامنده بر روم اولمشدر. بو اسم مرور زمان ایله یوزیلوب Esculap اسکولاپ اولهرق قالمش و اطبای حاضرمنك پیری اولق اوزره طانمشدر.

آسقلهپیوس نامه اون ایکی یکدن فضله طاشدن معبد خاطر اتنا ایدیلهرك یونانك ایچنده خسته‌لرك امراضی تداوی ایدلکده ایدی. بو طبیب Motus castra sanilaties est « حرکت صحتك قلعه‌سیدر » دیمش ومیلادیدن ۶۳۸ سنه اول ظهور ایدن Solon صولون دخی Asklépios اسقلهپیوسی آنارنده کال فخر ایله اوزون اوزادی یه یادایتمشدر.

میلادیدن ۴۶۰ سنه اول ادراکه داخلده سلوری ناجیه‌سنده دنیایه کلش اولان هیوقراطك خواجه‌سی Hippocraté Hérédikos هره‌دیقوس نام فاضل شهیرك نسو جوهر مثال کلاملرینه تعجب ایله حیران اولمازمی.

Natura sanat morbos; natora majister, médicus minister natura.

« حسن اخلاق صاغلام وجودده »

تداوی ید طبیبده ؟ خزینه صحت بدنده » دیمشدر.

میلادیدن ۴۶۰ سنه اول ظهور ایدن واطبای حاضرمنك پدرتانیسی اولوجه Hippocrate هیوقراط دخی « motus est moralitas حرکت اخلاقدر » دیمشدر، واعلیم بدن حکمه استاد محترم Hérédikos هره‌دقوسدن المش اولدیغی اصوله ایله فنی براساس و قانون وضع ایتمشدرکه بو اساس یونون نامدار

ممثل محترم فائق بك

ایدی . اوعوجه‌مان ومنتظم قاووقلی ، عدالت یولنه قودیان اولان تورکلر ، فعالیت ، حیات تمدنك اك مؤثر براصاقی اولدیغنی بیلوب بودستوری رهبر حرکت اتخاذ ایتدکلرندن دائما هرپرده یوزلری آق اولهرق مظفر اولمشلر ایدی .

اجدادمزك اسپورلری اولقادار شرفلی ایدیکه افراد عثمانی دکل سلاطین عظام ووزرا صنفی بیله بوکا رغبتله جریده، لوبوده، اوق، حربی آتمق، سلاح قوللانمق بیلیرلر . جندیلرله برابر سربستجه تعلیم ایدرلر ایدی .

اجدادمز، آت اورزنده نه‌مهارتله طوردقلرینك، نه مهارتله سلاح قوللانه‌رق نادراً یارمادقلرینك باشلیجه سببی سلاحلرندن اول کندیلرینك برنجی اسپورتمن اولدوقلرینه دلالت ایتمزمی ؟

اوزرلرنده آلتون فاقه آیت جلیلهلر ایشلتمش اولان طریف ، خفیف اکری طبانجلر ، سورانیلر ، صو اچنده بیله آتش آیرجاقلی طبانجهلر ، قره‌بنالر ، خنجرلر اجانب طرفندن التون آغرلغیله آلهرق اوروپا سلاح موزه‌لری تزیین ایدلکده‌در. حتی اومزراق اوزونلغنده اولان کهربار طاقمی یاسمین چبوقلری دخی قارمنی کبی یونلر میانده بولنمقده‌در .

مابعدی وار ژیمناستیق ملی

فائق

Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi

Mümârese-i bedeniye yani jimnastik, sporların ne demek olduğunu ve nerelerden zuhûr etdiğini hakkıyla kudretim yetdiği kadar anlatmak için fihrist tarzında jimnastikin felsefesinden, tarihinden, fünûnundan vesâir aksâmından muhtasaran beyân-ı mütâla'a edeceğim.

Bundan yüzlerce asır evvel kadîm Çin ve Hind akvâmı mümârese-i bedeniyeyi, sporları, pehlivanlık, canbazlık değil tedavi-i emrâz husûsunda mu'âlece gibi kullandıklarını Avrupa tarih ve âsâr-ı nefîselerini arîz ve amîk mütâla'a eyleyen zevât kemâl-i hayretle göreceklerdir. Mümârese-i bedeniyenin vücûd-ı insâna nâfi' bir devâ'-i mühim olduğunu Avrupa kıt'asında birinci defa olarak nazar-ı i'tibâra alan ve milâd-ı İsa'dan 1300 sene evvel Tesalya civârında doğmuş olan Asklepios nâmında bir Rum olmuşdur. Bu isim mürûr-ı zamân ile bozulup Esculap olarak kalmış ve etibba-yı hâzırenin pîri olmak üzre de tanılmışdır.

Asklepios nâmına on iki binden fazla taşdan ma'bedhâneler inşâ edilerek bunların içinde hastaların emrâzı tedavi edilmekde idi. Bu tabîb Motus castra sanilaties est "hareket sıhhatin kal'asıdır" demiş ve

روم و روما اطباسنك خط حركتى اولمشدر .
ميلاددن ٣٨٧ سنه اول ظهور ايدن Flaton افلاطون :

Mins Sana in corpore sano
سالم عقل ساغلام وجوددەدر

Fortitudo mea civium fides حركت. قوت اعتقادمدر ديديكى كبى .

« روح ايله بدن اره سنده كى ارتباط كلى عقلك بدنسز وبدنك عقلسز تعليم اولنه بيلمسنه مساعد دكلدر . » ديمشدر.

ژيمناستيقك ، اسقلابيوس ، هرمديقوس ، هيو - قراط ، افلاطون كبى الك بويوك حكمانك ستايشلرينه مظهرلرى بوقادمسنه مبنيدر . صاحب دعا اولان بوحكيملر همان قواعد اخلاقيه وتربية عقليه يه نقدر اهميت ويرمش ايسه لر قواعد حفظ الصحت بدنيه يه دخى اوقدر اهميت ويرمشلردر . وابتدا حفظ صحتى توصيه ايدەرك انكله ذكاوى ايلرولدقك اعتقاد سوابنده بولنمشلردر .

الحاصل مفخر كائنات (العلم علمان علم الابدان وعلم الاديان) بيورەرق اوقوجه قوم نجيب عرب بو سايەده ويك از زمان ايچنده نەقادار برفعاليت خارق العاده ايله سرعتله ترق ايدوب جهانه نمونهٔ امثال اولمشدر ، شمدى نەحالەدر ؟ بونادىده قوم نجيب عرب ، مدنيتى ايلسده آرەمامشلر ايدى . لاسلرى يدلرى يدوى اولديغى حالده فكرلرى اصلا مدنيتدن ايرلمامش ايدى . زمانه كوره جولدرده بيله اهرامله بورونەرك مدنيتك خادمى ايديلر. تاريخ مدنيت عرب Histoire de la civilisotivn Arab يوكون بوتاريخلر آورو پا كتبخانه لرينك برقسمنى تشكيل ايتمكدەدر . نهايت ١٥٣٣ تاريخندن ١٧٢٧ تاريخ افرنجيسنه قادار Newton Descarte, a Bacon نوتون ، دەقارت ، باقون بو توچ خارقەلك همت فوق العادەلرى سايەسنده عبور لايقندن چيقمش اولان ژيمناستيق طبى ، عهدى يه يكيدن بول آچيلەرق ١٧٢٣

تاريخندن ١٨٣٩ تاريخنه قادار لوندرەده طبيب فولر ، برليده طبيب Basedsw باسەدوو ايله Fuller Vater Iahn پاپا يوهان ، پارسده G. G. Rousseau ژان ژاق روسو ايله طبيب Disset امريقاده مشهور Franklin فرانقلن ، استوقولمده Ling ليغ ، هولاندەده B-erhaove يوڤرهاڤوه ايله دها بر چوق اطبای فاضله وسائرەلك آثار بركزيدەلرى فن ژيمناستيقك اخلاق اوزرينه تأثير كثيرى اولديغى علماً وتجاربى اولەرق Flaton, Aristtote, Galien افلاطون ، ارسطو غالين كبى عيناً اثبات ايتمش اولدقلرندن فن ژيمناستيق اسكى موقعنى بولمق ايچون كوندن كونه بيوك خصوملرله ترقى ايتمكدەدر. قارئين كرامى ازعاج ايتمملك ايچون فهرستى بوراجقدەكەجكم. شوسوزلرم اولادوطنه قارشو يونتولمامش ، ايشلتمەمش برقيمتلى طاشدر ظن ايدرم . هزار فكر ، آدامىلر ، يعنى الناس ايشليانلر هيكل تراشلر اهل قلملر ايشلەسونلردە انلرك سايەسنده بوطاشلرك قيمتى ارتسون .

مادامكه بوقادار احاطەدن بحث اولندى ، براز دە اجدادمزك نەاولدقلرينى ذكر ايليەيم انلرك مباركروحلرى شاد اولسون. عثمانلى ملتى خلقة عسكر ، مرد ، جسور ، تيك ، فعال اولدقلرندن غرب اصولى اوزرەژيمناستيق اجراسنه تنزل ايتمشلردر. غربلرك پاپاولەرق اجرا ايلدكلرى اسپورلرى ، ژيمناستيقلرى ، قرەده كهيلان آتلر اوزرندە ، درياده جكدرمەلر ايچنده اجرا ايتمش ايدىلر . چالمى ، جاقەبى ، زيتى انلرە ترك ايدوب ، انسانه فضيلت حيوانه زيت ياقيشور دەرك فضيلتى كنديلرينه اليقوبشلر ايدى . التون ، كوش ، صرمه اكر طاقرندە ، سلاحلرندە ايبك قيطانلى پالالرى طيان قليچلرى ، اتم شريفلرى يوبونلرندە اصيل ايدى . معناً مادةً ار اوغلو ار اسپورتمن اولدقلرنى سوزلريله ، فعللريله دائما اثبات ايتمشلردر . هرطرفده قهرمان دلاورلر يتشديرلمسنه شهريارلرنى هيچ بروقت تشويقدن كرى قالمازلر

miladdan 638 sene evvel zuhûr eden Solon dahi Asklepios'u âsârında kemâl-i fahr ile uzun uzadıya yâd eylemişdir. Miladdan 460 sene evvel Edirne dâhilinde Silivri nâhiyesinde dünyaya gelmiş olan Hippocrate'ın hâcesi Heredikos nâm fâzıl-ı şehîrin şu cevher-i misâl kelâmlarına ta'accüb ile hayran olunmaz mı.

"Hüsn-i ahlâk sağlam vücûdda, tedavi yed-i tabî'atda, hazîne-i sıhhat bedende" demişdir.

Miladdan 460 sene evvel zuhûr eden ve etibbâ-yı hâzırenin pîr-i sânîsi o koca Hippocrate dahi "hareket ahlâkdır" demişdir, ve ta'lîm-i beden hakkında üstâd-ı muhterem Heredikos'dan almış olduğu usûle öyle fennî bir esâs ve kânûn vaz' etmişdir ki bu esâs bütün nâmdâr Rum ve Romaate basının hatt-ı hareketi olmuştur…

Miladdan 387 sene evvel zuhur eden Flaton Eflatun:

Mis Sana in corporesano

Salim akıl sağlam vücuddadır

Fortitudomeaciviumfides hareket. Kuvvet itikadımdır dediği gibi.

"Ruh ile beden arasındaki irtibat külli aklın bedensiz ve bedenin akılsız talim olunabilmesine müsaid değildir." demişdir.

Jimnastiğin, Asklepios, Herodicus, Hipokrat, Eflatun gibi en büyük hekimanın sitayişlarına mazhariyeti bu faidesine mebnidir. Sahib-i deha olan bu hekimler hemen

kavâid–i ahlâkiye ve terbiye-i akliyeye ne kadar ehemmiyet vermiş iseler kavâid-i hıfz-ı sıhhat–i bedeniyyeye dahi o kadar ehemmiyet vermişlerdir. Ve ibtidâ-i hıfz-ı sıhhatî tavsiye ederek anınla zekâyı ilerletmek itikâd sevabında bulunmuşlardır. El-hasıl mefahir-i kâinat (El Alem-i Uleman-ı Al'elİbdan ve Alem'ül Edebiyan) buyurarak o koca kavm-i necib ar- bu sayede ve pek az zaman içinde ne kadar bir fâaliyet-i harikulade ile süratle terakki edib cihana numune-i emsal olmuştur, şimdi ne haldedir? Bu nâdide kavim-i necib Arab, medeniyeti lebbeste aramamışlar idi. Lebbesleri bedenleri bedevî olduğu halde fikirleri İslâm-ı medeniyetten ayrılmamış idi. Zamana göre çöllerde bile ihramlara bürünerek medeniyetin hadimi idiler. Tarih-i medeniyet-i Arab Histoire de la civilisotivu Arab bu gün bu tarihler Avrupa kütübhanelerinin bir kısmını teşkil etmekdedir. Nihayet 1533 tarihinden 1727 tarih-i efrenciyesine kadar Newton, Descarte, Bacon bu üç harikanın himmet–i fevkaladeleri sayesinde mühr–ü layıkından çıkmış olan jimnastik tabi, sıhhiye yeniden yol açılarak 1723 tarihinden 1839 tarihine kadar Londra'da tabib Fuller, Berlin'de tabib Basedsw ile VaterLahn Baba Yuhan, Paris'de G. G. Rousseau ile tabib Disset Amerika'da meşhur Franklin, İstokolm'de Ling, Hollanda'da Boerhaove ile daha bir çok âtaba-i fâzıla ve sâirenin âsar bir güzideleri fenn-i jimnastiğin ahlâk üzerine te'sir-i kesiri olduğunu ilmen ve ticarî olarak Eflatun, Aristod, Galien gibi aynen isbat etmiş olduklarından fenn-i jimnastik eski mevkini bulmak için günden güne büyük hıtvalarla terakki etmekdedir. Karnin-i kiramı iz'ac etmemek için fihristi buracıkta keseceğim. Şu sözlerim evlad-ı vatana karşı yontulmamış, işlenmemiş birer kıymetli taşdır zannederim. Hazarfenler, endâmiler, yani elmas işleyenler heykel traşlar ehli kalemler işlesinlerde anların sayesinde bu taşların kıymeti artsun. Mâdem ki bu kadar ecanibden bahs olundu, birazda ecdadımızın ne olduklarını zikir eyleyelim de anların mübarek ruhları şâd olsun. Osmanlı milleti halkaten asker, murad, cesur, tetik, fa'âl olduklarından garb usulü üzerine jimnastik icrasına tenezzül etmemişlerdir. Garblıların yaya olarak icra eyledikleri isporları, jimnastikleri, karada kûheylân atlar üzerinde, deryada çektirmeler içinde icra etmiş idilier. Çalımı, çakayı, ziyneti atlara terk idub, insana fazilet hayvana ziynet yakışur diyerek fazileti kendilerine alıkoymuşlar idi. Altun, gümüş, sırma eğer takımlarından, silahlarında ipek kitanlı palaları taban kılıçları, en'am-ı şerifleri boyunlarında asılı idi. Mânen maddeten ar oğlu ar isportmen olduklarını sözleriyle, faaliyetleriyle dâima isbat etmişlerdir. Her tarafda kahraman dilaverler yetişdirilmese

de şehriyarlarını hiçbir vakit teşvikden geri kalmazlar idi. O kocaman ve muntazam kavuklu, adalet yoluna kurban olan Türkler, faaliyet, hayat temedanın en mü'essir bir sâiki olduğunu bilip bu düsturu rehber-i hareket ittihaz ettiklerinden daima her yerde yüzleri ak olarak muzaffer olmuşlar idi.

Ecdadımızın isporları olkadar şerefli idi ki efrâd-ı Osmanî değil selateyn-â'zam–ı vüzera sınıfı bile buna ri'âyetle cirid, labüd, ok, harbi atmağı, silah kulunmağı bilirler. Cündilerle beraber serbestçe talim ederler idi.

Ecdadımız, at üzerinde ne meharetle durduklarının ne meharetle silah kullanarak nadiren yaralandıklarının başlıca sebebi silahlarından evvel kendilerinin birinci isportmen olduklarına delalet etmez mi? Üzerlerinde altun kakma ayet-i celileler işlenmiş olan zarif, hafif eğri taban kılıçlar, suraniler, su içinde bile ateş alır çakmaklı tabancalar, kara binalar, hançerler, cânib tarafından altun ağırlığıyla alınarak Avrupa silah müzeleri tezyin edilmektedir. Hatta o mızrak uzunluğunda olan kehribar takımlı yâsemin çubukları dahi kârgı gibi bunlar meyânında bulunmakdadır.

Resim yazısı: Mu'allim-i muhterem Faik Bey

Tablo 3.3.'te ise İdman Mecmuası'nın 15 Mayıs 1329 (28 Mayıs 1913) tarihinde yayımlanan 1. sayısının 3. 4. ve 5. sayfalarında yer alan bu metinde "Olmaya Devlet Cihanda Bir Nefes Sıhhat Gibi" başlığı kullanılmıştır. Bu başlıkta sağlığın her şeyden önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Böylece sporun önemi ve gereksinimine vurgu yapılmıştır. Metinde kullanılan fotoğraf bunu desteklemektedir. Fotoğrafta güçlü kaslı bir erkeğe yer verilmiştir. Fotoğraf bu yönüyle sağlıklı, güçlü bir bireyi ifade etmektedir. Fotoğrafa bakıldığında kişinin spor yaptığı anlaşılmaktadır. Tüfek gibi ateşli silahlar icat edilmeden önce zamanlarda memleketi düşmandan korumak veya beldeler istila etmek için kudretli, dayanıklı becerikli, gözüpek gençler yetiştirmek zorunluluktu. Okla, mancınıkla, kılıçla, mızrakla harbedildiği için bu silahları iyi kullanmak, hedefe isabet ettirmek uzun müddet idman gerektirmekteydi (Sırrı, 1932: 40). Metin içerisinde yer alan *"1723 tarihinden 1839 tarihine kadar Londra'da tabib Fuller, Berlin'e tabib Basedsw ile VaterLahn Baba ve Vahan, Paris'e G. G. Rousseau ile tabib Disset Amerika'da meşhur Franklin, İstokolm'de Ling, Hollanda'da Boerhaove ile daha bir*

çok âtaba-i fâzılavesâireninâsar bir güzideleri fen-i jimnastiğin ahlak üzerine tesir-ı kesiri olduğunu ilmen ve ticari olarak Eflatun, Aristoteles, Galien gibi aynen isbat etmiş olduklarından fen-i jimnastik eski mevkini bulmak için günden güne büyük hıtvalarla terakki etmektedir." ifadeleri ile çeşitli ülkelerden önemli düşünür ve alanında uzman isimlerin sözleri ile spor ve beden terbiyesinin ahlak üzerine olumlu etkilerinin olduğu üzerinde durularak, sporun ve beden ıslahının önemine vurgu yapılmaktadır.

Nitekim Foucault'nun da ifade ettiği gibi disipline edici tekniklerin amacı terbiye edilmiş bireyin, itaatkâr bedenin üretimidir (Akt. Fırat, 2014:119). Ayrıca Foucault 19. yüzyılın sonundan itibaren ırkçılığı devletin eylemlerinin ussallığı açısından bir rehber olarak görmüş, ırkçılığın biçimini devletin politik araçlarında ve devlet ırkçılığı olarak somut politikalarda yer aldığını iddia etmiştir. Irka ilişkin tarihsel-politik söylem devlete, devletin hukukuna ve aygıtlarına karşı yönelmiş iken ırk söylemi devletin elinde bir silah olarak yerini almıştır. Foucault'ya göre ırkçılık, toplumsal bedenin hiç tamamlanmayan ve herzaman temizlenmesine dair biyopolitik düşünce tarafınca kışkırtılan toplumdaki bölünmenin ifadesidir (Lemke, 2017: 64-65). Agamben'e göre insan yaşayan varlık olarak yaşamı siyasetin kapsamı içerisine girmiş bir hayvan değil, tersine siyasetin doğal bedenine katıldığı vatandaştır (Bayra, 2022: 777). Hardt ve Negri ise sınıfı, sınıf mücadelesi belirlemektedir. Hardt ve Negri insanların kan grubu, saç rengi gibi pek çok sınıfa ayrılabileceğini fakat asıl öneme sahip olan sınıfların kollektif mücadelelerde tanımlanan sınıflar olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan, Hardt ve Negri ırkı ise ekonomik bir sınıf olmasının yanı sıra siyasal bir kavram olarak da görmüştür. Hardt ve Negri'ye göre ırkı deri rengi veya etnik grubu değil siyasal bir şekilde kollektif mücadele belirlemektedir (Hardt ve Negri 2011b: 118). Aralarında farklılıklar bulunsa da yukarıda bahsi geçen bu düşünürlere (Foucault, Agamben, Hardt ve Negri) göre insan yaşamı ve siyaset birbirine eklemlenmiş olgular olarak görülmektedir. Sporun amacı ırkı sağlamlaştırmak olduğundan dolayı her toplum bunu kendine bir vasıta olarak görmüştür. Dolayısıyla gerek metinde gerek fotoğrafta güçlü vücudun özendirildiği görülmektedir.

Tablo 3.4. “Bütün İdmancılara Açık Mektub” Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

بوتون ادمانجیلره آچیق مکتوب

بکلر ، افندیلر:

هپکزبیلیرسیکزکه شوراده جکمزی جفاره ده کی مقصدیمز « افراد ملی وجودجه وفکرجه صاغلام بر حاله کتیرمك ایچون چالیشان غیرتلی ، عزملی گنجلریمزه اُلدن کلدیکی قدر یاردیم ایتمك ویوکسی گنجلری بری برینه طانیتمق صوره تیله بر برلك میدانه کتیرمك در. »

بر مرامی، بر مقصدی قازانمقده معنوی ومادی « برلیکك » وبردیکی چاوقلق وقولایلقی ایضاحه محتاج دکلدر.

شیمدی ، « افراد ملی ، وجودجه وفکرجه صاغلام بر حاله کتیرمك... » سوزندهکی « ملت » کلمسی، شبهه سز برخصوصیتك افاده ایدرکه « ملت عنایه »در وهرملته خصوصیتی داهادیغرویی قاریشیق « رنك ملیت ویرمن ، اُلر برنجی علامت شبهه سز « لسان »در .

انکار ایدهمیزکه بزلرك برچوغمز « بعضاً » ایله برك و ایسته یرك بعضاً ده یلمیه رك ـ « عصبیت ملیه » دهنیلن و ملی ایشلری باشاره مقده اُلر اساسلی بر آلت اولان فضیلتی ، سجیه قازنمق بویوك بر قیدسزلق کوسته ریورز .

داها ایلری کیده جکم ودیه جکم که بزده « عصبیت ملیه » یی اُلر زیاده آیاق آلتنه آلانلر تحصیل وتربیه کورمش، منور ومعلوماتلی طبقه لردن گنجلر ، گنج بکلردر!..

بیلمهم دقت ایتدیکزمی ؟.. کوریورده ، واپور اسکله سنده ، تونلده ، توقاتلیسانده ، واپورده بری برلرینه راست کلن بر چوق گنج ، شیق بکلریز ، صانکه لسانیزده آشنالیق ایچمه یارار همان هیچ بر تعبیر یوقدر کبی فرانسز تقلیدی قبریله دوکونه لرله مطلقا یار ، بون زور ، وبا ، بون سووار ، دیرلر !..

گنجلرده تونلده راست کلسه یکم ایکی گنجدن برینك اوزرینه سالیی صیفارکن ـ قبریه رق دوکونه رك « بون سووار ، مونیك !.. » دیه می دوغروسی ، اولجمك ایچون اوبومون برمقیاس بولونامیه جق درجه ده بویوك صوغوقلقلردن ایدی.

بویله برمناسبتسزلك امیم کاو کور کورینه تقلیده اُوزمندیکمز اوروپالیلردن اصلا صادر اولماز!..

بویولده کی مناسبتسزلکلریز بالکز لسانه منحصر دکلدر! بلکه هرتورلو ابتذالریزه وحرکتلریزه حتی دوشونجه لریزه بیله یاییلمشدر .

مثلا بوکون مملکتمزی ایکه دن ایبلکه حتی بیه جکمز اکمکك اونسه وارنجیه قدر اوروپا متاع ومحصولاتی استیلا ایتدیکندن ویرلی مناعزلك ،

محصولاتزك یوقلقدن ، هجلکندن آچی ، آچی شکایت ایدوب دوریورز !..

بن بوتیجه یی ، بو آچیقلی ، حتی ایکرمنج تیجه یی ـ طن ایده رمکه بك حقلی اولاراق ـ یینه یوقاریده سویله مش اولدیغم ـ فقط بالغه برجهته متوجه بولنان « قیدسزلکه » ودولایسیله « عصبیت ملیه »نك یوقلغه ویریورم .

بروقتلر بوملکت اوروپا یه مسی ، اوروپا متاعی اولمقسزین یاشار ، یاشایه بیلیرمش !...

بوحقیقتدن ، بزمانلر بوملکتنکده ـ ولوکه قلا صایا اولسون ـ ایلرده محتاج اولیه جق ، حتی قاریشی کورمشمیده اوتدن !...

بیلمهم که آغلامغی می لازم ، کولمك می ؟!..

بزه اویاتم فضیلتلرك تامیل دووقوندیغی وسائرمی خلاصه اونلر مفاد هرشیئی اوتوندقدن بالغه اوقوجه شمه صنعته عائد اُلر اوقاق براقرجلق ، برایرجلك بیله محافظه ایدهمه مشز! بوکون حیات یومیه مزك تامینی ایچون بیله اوروپایه قوشدیغمز ، آووچ آچدیغمز کبی ماضیمزی ، دهدهلریمزی و اونلرك بایدقاری شیلری اوکرهمك ایچون ده یینه عین بزه قوشایه مجبور بولونیورز !...

توکلی ، دردت بوجوق بولنارجوبابیله ، بر آووچ پالیقاریدن دایاق یمدك !...

بوکره شهرمز فوتبولجیلری ایله مسابقه یه گیریشه ن ازمیرلی مسافرلرمز

مقصددن، اصل سویله مك ایسته دیکمدن بك زیاده اوزاقلاشدیغم ایچون هپکزك عفویکزی رجا ایدرم . فقط بوقدراوزون سوزلرمزتیجه ویرمه دن کیمسه یه جکم:

خلاصه : بر هر شیئمزی کور کورینه اوروپالی هله فرانسه لی تقلید یوزندن غائب ایتدك . بوکون، پادمسز ، مالسز ، ملیتسز ـ تعبیریی معذور کورك چونکه تام برنده در ـ درم دیرلاق ، جاس جاولاق برحالده اورته ده قالدق ، شاشقین بر طاووق کبی نهایه کیده جکمزدن ، نهایه جعمزدن ناقل برحالده اُستیوب دوریورز .

Bütün İdmancılara Açık Mektub

Beyler, efendiler:

Hepiniz bilirsiniz ki şu risâleceğizi çıkarmadaki maksadımız “efrâd-ı milleti vücudca ve fikirce sağlam bir hale getirmek için çalışan gayretli, azimli gençlerimize elden geldiği kadar yardım etmek ve bu gibi gençleri birbirine tanıtmak sûretiyle bir “birlik” meydana getirmekdir.”

Bir merâmı, bir maksadı kazanmakda ma‘nevî ve maddî “birliğin” verdiği çabukluk ve kolaylık da îzâha muhtâc değildir.

Şimdi, “efrâd-ı milleti, vücudca ve fikirce sağlam bir hale getirmek…” sözündeki “millet” kelimesi şüphesizbir husûsîlik ifâde eder ki o da “millet-i Osmâniye”dir ve her millete husûsiyetini daha doğrusu karışık “regn-i milliyet veren” en birinci alâmet şüphesiz “lisân”dır.

İnkâr edemeyiz ki bizlerin bir çoğumuz – bazen bilerek ve isteyerek bazen de bilmeyerek – “asabiyet-i milliye” denilen ve millî işleri başarmakda en esaslı bir âlet olan fazîlete, seciyyeye karşı büyük bir kayıdsızlık gösteriyoruz.

Daha ileri gideceğim ve diyeceğim ki bizde “asabiyet-i milliye”yi en ziyâde ayak

فقط سزلرکه ـ أی غیرتلی ، حمیتلی ادمانجیلر ـ بوشاشقینلر سوروشسی اولیدیر مایه وبونك ایچون ده ایلك اوکجه دامارلرنده دوتمش قانلرده یکی باشدن بر جولان ویرمهیه چالیلیورسکز . ایشته سزده سویله یورم ، سزده یاواریورمکه اوخیرلی . او افتخارلی مساعیکزده ، یوقاریده یوقلندن یانه یاقیلا شکایت ایتدیکم « عصبیت ملیه » نی اویاندیرمق صورتیله ده مجوهرلی برتاج کیدیریکز !...

بوعمومی شاشقینلقدن ایلك اویانان ، ایلك حرکته کلن سزلرسکز ، یورکلرآجیسی ملی فلاکتلرمزك الك باشلی ، الك أثیرلی دواسی اولان « عصبیت ملیه » فضیلتنی ده افراد ملته آشیلامایه سزلر باشلایسکز !...

ذاتاً « هوررا !.. » نی « باشا !.. » یه دکیشدیرمه کز ، بومهم نقطه نی سزلرکده تقدیر ایتدیککزی کوسترییور . فقط ، کوکلی ایسته یورکه بودکیشیکلرك آردی ، آرامی کلمسین !.. و بوراده ، کنج ألدرك غیرتیله قاپدیمایه باشلایان « عصبیت ملیه » دالغه سی یوتون ملتی بوغسون ، بوغسون ده نتیجه ده یوتون ملت ترتمیز ، پاك و شاد اولاراق ، خلاصه ماضیسنی ، حالی ، استقبالنی بیلیر ، طانیر ، باشلی باشنه برملت حالنده میدانه چیقسین !..

شیمدی سزدن ایلك رجام شودرکه :

تورکجه‌نك ، داها دوغریسی عثمانلیجه‌نك ده کندیسنه مخصوص بر ادمانجی دیلی ، اولسون !... و بویله بر دیلك میدانه کلمسنه همیز ألی برلکیله چالیشالم .

بویله بر دیل میدانه کتیرمکله یالکز ادمانجیلغه دکل ، بلکه اصل آنا دیلیمزده یوبوك برپاردیم ایتمش اولورز . ذاتاً هر صنعت ، هر مسلك اهلی کندی صنعت ، مسلکنه عائد اولان تعبیرلری آزار بولور واورتیه قورسه « لسان » ده کندیلکندن اصلاح ایدیلش وضبط وربط آلتنه آلینمش اولور .

شیمدی مقصدیمزی ایضاح ایدهلم :

بر غزته‌مزك آدی اولان « ادمان » وبو کلمه‌نك سوکنه بر « جی » علاوه‌سیله اساسلی ایکی کلمه بولدق ظن ایدییورز . « ادمان » ی ؛ ژیمناستیق ده داخل اولدیغی حالده بوتون معناسیله انکلیزجه « Sport » سپورت » کلمه‌سی مقابلی « ادمانجی » یی ده (Sportsman) مقابلی اولمق اوزره قبول ایدییورز . بوقبوله اصابت ایدوب ایتمه‌دیکمزی ادمانجیلردن آلاجغمز جوابلرله آکلایه‌جغز .

بویر باشلانغیچ . آرقه‌سی آرتیق جوراب سوکوکی کبی کلمدیر . بوکوندن اعتباراً هر ادمانجی دن ، ادمانجیلغه عائد ، فقط اجنبی اولان تعبیرلدن ممکن اولابیلدیکنك مقابللرینی وتورکجه ده موجود اولدیغی حالده هنوز تقرر ایتمه‌مش بولنان تعبیرلردن ده الامناسبلری هانکیلری ایسه اونلری بر مکتوبله اداره خانه‌مزه بیلدیرمه‌لرینی رجا ایده‌ریز .

بر تعبیرك مقابلی بولورکن کوزه‌دیله‌جك أك مهم مسئله برحرکته ، بروضعیته ویا محله ویاخود آلته ویریله‌جك اسمك ، اوحرکتی ویا وضعیتی ... الخ قولایجه حق خاطرلانه بیله‌جك برخاصه‌نی حائز بولونماسی‌در .

فقط یوقاریده سویله‌دیکمز ایکی صنف تعبیرات مخصوصه خارجنده برطاقم عمومی تعبیرلر واردرکه آرتیق بونلردن اجتناب ایدنلری بو آندن اعتباراً کیمسنی تمامیله قوغمق ، کیمسنی ده دکیشدیرمك صورتیله لازم ، لازم دکل عادتا فرضدر .

مثلا ، براویونده وظیفه‌سی شایان تقدیر صورتده ایفا ایدن برهمشهریمزی بروطنداشمزی تقدیر ایدر وآلقیشلارکن ندن اوکوزه‌لیم طرابلس غربیزی فاتحیجه‌سنه قایان وبوسوك فلاکتلرمزده یول آچمش اولان قوپو بردشنمزك دیلیله « براوو !.. » دیه‌لم؟!.

آرتیق مقصد تمامیله آکلاشیلدی صانیرم . بوندن اوتهسی سزلرك غیرتکزی ، همتکزی بکله‌یور !.... تعبیر تورکیسیله « آلقیشکزی اوپیور !... »

[...]

altına alanlar tahsîl ve terbîye görmüş, münevver ve ma‘lûmâtlı tanınan gençler, genç beylerdir!..

Bilmem dikkat etdiniz mi?.. Köprüde, vapur iskelesinde, tünelde, Tokatlıyan’da, vapurda birbirlerine rast gelen bir çok genç, şık beylerimiz, sanki lisânımızda âşinâlık etmeye yarar hemen hiçbir ta‘bîr yokmuş gibi Fransız taklîdi kırılma dökülmelerle mutlaka ya bir “bonjur” veya “bonsuvar” derler!..

Geçenlerde tünelde rast geldiğim iki gençden birinin öbürüne – elini sıkarken – kırılarak dökülerek “bonsuvar, monbey!..” demesi doğrusu, ölçmek için uygun bir mikyâs bulunamayacak derecede büyük soğukluklardan idi.

Böyle bir münâsebetsizlik emînim ki o körükörüne taklîde özendiğimiz Avrupalılardan asla sâdır olmaz!..

Bu yoldaki münâsebetsizliklerimiz yalnız lisâna münhasır değildir, belki her türlü işlerimize ve hareketlerimize hatta düşüncelerimize bile yapılmışdır.

Mesela bugün memleketimizi iğneden ipliğine hatta yiyeceğimiz ekmeğin ununa varıncaya kadar Avrupa metâ‘ ve mahsûlâtı istîlâ etdiğinden ve yerli metâ‘ımızın, mahsûlâtımızın yokluğundan, hiçliğinden acı acı şikâyet edip duruyoruz!..

Ben bu netîceyi, bu acıklı, hatta iğrenç neticeyi – zann ederim ki pek haklı olarak – yine yukarıda söylemiş olduğum – fakat başka bir cihete müteveccih bulunan “kayıdsızlığa”

ve dolayısıyla “asabiyet-i milliye”nin yokluğuna veriyorum.

Bir vakitler bu memleket Avrupa parası, Avrupa metâ‘ı olmaksızın yaşar, yaşayabilirmiş!...

Bu hakîkatden, bir zamânlar bu memleketin de – velev ki kaba saba olsun – ellere muhtâc olmayacak, hatta karnını doyurmak için avucunu açmayacak kadar ötesi berisi, her şeyi varmış!.. Netice-i mantıkiyyesi çıkar.

Ne kadar garîbdir ki bu varlığı bizden başka herkes biliyor.

Meselâ, bir vakitler bizim de gayet güzel, dayanıklı kadifelerimiz, çuhalarımız varmış!... Acaba içimizden kaçımız bu hakîkate vâkıfız?!...

Hatta şu acıları ortaya dökmeye, yaralarımızı deşmeye çabalayan ben bile bu vukûfı bir tesâdüfe borçlu bulunuyorum. O da İngiltere’de müzeleri gezerken görmüşdüm de ondan!...

Bilmem ki ağlamak mı lazım, gülmek mi?!..

Biz, o canım kadifelerin nasıl dokunduğunu vesâireyi hülâsa onlara aid her şeyi unutdukdan başka o koca şu‘be-i san‘ata aid en ufak bir esercik, bir izcik bile muhâfaza edememişiz! Bugün hayat yevmiyemizin te’mîn için bile Avrupa’ya koşduğumuz, avuç açdığımız gibi mâzîmizi, dedelerimizi ve onların yapdıkları şeyleri öğrenmek için de yine aynı yere koşmaya mecbûr bulunuyoruz!...

Tevekkeli, dört buçuk Bulgar çobanıyla, bir avuç palikaryadan dayak yemedik!...

Maksaddan, asıl söylemek istediğimden pek ziyâde uzaklaşdığım için hepinizin afvınızı ricâ ederim. Fakat bu kadar uzun sözlere bir netîce vermeden geçemeyeceğim:

Hülâsa: Biz her şeyimizi körükörüne Avrupa’yı hele Fransa’yı taklîd yüzünden gâib etdik. Bugün, parasız, mâlsız, milliyetsiz – ta‘bîrimi ma‘zûr görün çünkü tam yerindedir – dımdızlak, cascavlak bir hâlde ortada kaldık, şaşkın bir tavuk gibi ne yana gideceğimizden, ne yapacağımızdan gâfil bir hâlde esneyip duruyoruz.

Fakat sizler ki – ey gayretli, hamiyyetli idmancılar – bu şaşkınlar sürüsünü uyandırmaya ve bunun için de ilk önce damarlarında donmuş kalmış olan kanlara yeni başdan bir cüvelân vermeye çabalıyorsunuz. İşte size söylüyorum, size yalvarıyorum ki o

hayırlı, o iftihârlı mesâ‘înize, yukarıda yokluğundan yana yakıla şikâyet etdiğim “asabiyet-i milliye”yi uyandırmak sûretiyle de mücevherli bir tac giydiriniz!...

Bu umûmî şaşkınlıkdan ilk uyanan, ilk harekete gelen sizlersiniz, yürekler acısı millî felâketlerimizin en yaşlı, en te’sîrli devâsı olan “asabiyet-i milliye” fazîletini de efrâd-ı millete aşılamaya sizler başlayın!...

Zâten, “Hurra!”yı “Yaşa!..”ya değişdirmeniz, bu mühim noktayı sizlerin de takdîr etdiğinizi gösteriyor. Fakat gönül istiyor ki bu değişişlerin ardı, arası gelmesin!.. Ve burada, genç ellerin gayretiyle kabarmaya başlayan “asabiyet-i milliye” dalgası bütün milleti boğsun, boğsun da neticede bütünmillet tertemiz, pâk ve şâd olarak, hülâsa mâzîsini, hâlini, istikbâlini bilir, tanır başlı başına bir millet hâlinde meydana çıksın!..

Şimdi sizden ilk ricâm şudur ki:

Türkçenin, daha doğrusu Osmanlıcanın da kendisine mahsûs bir idmancı dili olsun!... ve böyle bir dilin meydana gelmesine hepimiz el birliğiyle çalışalım.

Böyle bir dil meydana getirmekle yalnız idmancılığa değil, belki asıl anadilimize de büyük bir yardım etmiş oluruz. Zâten her san‘at, her meslek ehli kendi san‘atına, mesleğine âid olan ta‘bîrleri arar bulur ve ortaya korsa “lisân” da kendiliğinden ıslâh edilmiş ve zabt u rabt altına alınmış olur.

Şimdi maksadımızı îzâh edelim:

Biz gazetemizin adı olan “İdman” ve bu kelimenin sonuna bir “cı” ilâvesiyle esâslı iki kelime bulduk zann ediyoruz. “İdman”ı, jimnastik de dâhil olduğu hâlde bütün ma‘nâsıyla İngilizce “sport” kelimesi mukâbili “idmancı”yı da (sportsman) mukâbili olmak üzre kabûl ediyoruz. Bu kabûlde isâbet edip etmediğimizi idmancılardan alacağımız cevâblarla anlayacağız.

Bu bir başlangıç. Arkası artık çorab söküğü gibi gelmelidir. Bugünden i‘tibâren her idmancıdan, idmancılığa aid, fakat ecnebî olan ta‘bîrâtdan mümkün olabilenlerinin mukâbillerini ve Türkçede mevcûd olduğu hâlde henüz takarrur etmemiş bulunan ta‘bîrlerden de en münâsibleri hangileri ise onları bir mektûbla idârehânemize bildirmelerini ricâ ederiz.

Bir ta‘bîrin mukâbilini bulurken gözedilecek en mühim mesele bir harekete, bir

vaz‘iyyete veya mahalle veyahud âlete verilecek ismin, o hareketi veya vaz‘iyyeti… ilh kolaycacık hatırlanabilecek bir hâssayı hâiz bulunmasıdır.

Fakat yukarıda söylediğimiz iki sınıf ta‘bîrât-ı mahsûsa hâricinde bir takım umûmî ta‘bîrler vardır ki artık bunlardan îcâb edenleri bu ândan i‘tibâren kimisini tamamıyla koğmak, kimisini de değişdirmek sûretiyle lâzım, lâzım değil âdetâ farzdır.

Meselâ, bir oyunda vazîfesini şâyân-ı takdîr sûretde îfâ eden bir hemşehrimizi bir vatandaşımızı takdîr eder ve alkışlarken neden o güzelim Trablusgarbımızı kancıkçasına kapan ve bu son felâketlerimize de yol açmış olan koyu bir düşmanımızın diliyle “Bravo!..” diyelim?!.

Artık maksad tamâmıyla anlaşıldı sanırım. Bundan ötesi sizlerin gayretinizi, himmetinizi bekliyor!... ta‘bîr-i Türkîsiyle “ellerinizi öpüyor!...”

[. . .]

Tablo 3.4.’te de İdman Mecmuası’nın 15 Haziran 1329 (28 Haziran 1913) tarihinde yayımlanan 3. sayısının 37. 38. ve 39. sayfalarında “Bütün İdmancılara Açık Mektub” başlığı altında bu metine yer verilmiştir. Metnin giriş kısmında yer alan; *“Hepiniz bilirsiniz ki şu risâleceğizi çıkarmadaki maksadımız efrâd-ı milleti vücudca ve fikirce sağlam bir hale getirmek için çalışan gayretli, azimli gençlerimize elden geldiği kadar yardım etmek ve bu gibi gençleri birbirine tanıtmak sûretiyle bir “birlik” meydana getirmekdir.”* ifadeleri ile mecmuanın çıkarılma amacı dile getirilmiştir. Bu ifadelere göre, amacın milletin fertlerini hem bedeni hem de fikri yönden geliştirmek olduğu ve bu amaç için de gençlerin destekleneceği ve çalışan, gayretli ve azimli gençleri biraraya getirerek birliğin sağlanacağı vurgulanmıştır. Ayrıca metnin ilerleyen kısmında “efrâd-ı millet”ten kastın “Millet-i Osmaniye” olduğu belirtilmiştir.

Yine metin içinde yer alan, *“...Fakat sizler ki – ey gayretli, hamiyyetli idmancılar – bu şaşkınlar sürüsünü uyandırmaya ve bunun için de ilk önce damarlarında donmuş kalmış olan kanlara yeni başdan bir cüvelân vermeye çabalıyorsunuz. İşte size söylüyorum, size yalvarıyorum ki o hayırlı, o iftihârlı mesâ‘înize, yukarıda yokluğundan yana yakıla şikâyet etdiğim “asabiyet-i milliye”yi uyandırmak sûretiyle de mücevherli bir tac giydiriniz!... Bu umûmî şaşkınlıkdan ilk uyanan, ilk harekete gelen sizlersiniz,*

yürekler acısı millî felâketlerimizin en yaşlı, en te'sîrli devâsı olan "asabiyet-i milliye" fazîletini de efrâd-ı millete aşılamaya sizler başlayın!..." ifadeleri ile ülkenin içinde bulunduğu durumdan dert yakınılarak, bu durumun ancak gayretli, güçlü ve çalışkan olan idmancılar tarafından düzeltilebileceği vurgulanmıştır. Bu bağlamda Osmanlı İmparatorluğu'nda spor ve beden terbiyesi ile uğraşan gençlerin bireysel anlamda bedenlerinin güçlendirilmesi ve sağlıklı olmalarına olumlu anlamda etki etmesinin yanı sıra devlet içinde katkı sunacağı belirtilmiştir. Foucault (2015) da spor ve beden terbiyesini iktidarın gücünü pekiştirmek ve devamlılığını sağlamak amacıyla başvurduğu en etkili yöntemlerden görmüştür.

Sağlığın, sadece hastalık ya da zayıflık halinin yokluğu ile tanımlanmaktan, bedenen ve zihnen tam bir "âfiyette olma" durumu ile tanımlanmaya dönüşmesi, beden terbiyesinin halk sağlığı perspektifi açısından önem kazanmasını sağlayan temel bir etken olmuştur. Bu dönüşüm geleneksel tıbbın o zamana kadar geliştirdiği tüm temel yöntemlerin geçerliliklerinin sorgulanmasına ve sağlığın yenilenmesine ilişkin yeni metotların geliştirilmesine sebep olmuştur. Bu süreçte rasyonel beden terbiyesinin ve özellikle bazı sporların, hem bireysel hem kotektif (milli) sağlığı ve en hesaplı bir şekilde restore etmeye katkı sağladıkları fark edilince, fiziki egzersizler hemen hemen toplumun tüm kesimleri arasında popülarite kazanmıştır (Akın, 2019: 93-94). Bu kavrayışlar, modern sporu çıplak hayatın 'politikleştirilmesinde' (kontrol etme, etkileme, uyum sağlama) bir araç olarak yeniden tanımlamakta ve halk sağlığını korumaktan, siyasi alanda yaşayan tüm organları kontrol etmeye kadar biyopolitikanın ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Agamben bu süreci, günümüzün sekülerleşmiş toplumumuzda kutsal olmayan alanların feda edilmesi olarak tanımlamaktadır. Yalnızca siyaset değil, aynı zamanda bilim, eğitim ve insan hakları gibi diğer toplumsal alanlar ve modern spor tipik olarak kutsal alanlardır (Meeuwsen, 2022: 329). Bu bağlamda aslında bedene yönelen tüm müdahaleler, devletin sürekliliğini korumayı amaçlamaktadır. Yukarıdaki metinde de gençlere yazılan mektupta spor teşvik edilmektedir. Ayrıca metinde milletin geleceğini korumak için savaşacak gençlerin atik, çevik, sporcu gençlerden oluşacağı vurgulanmıştır.

Tablo 3.5. "Cezmi Ziya Bey Çulluk Avında" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

جزمی ضیا بك

جولاق آوندہ

جزمی ضیا بك هنوز اون یاشندہ اولوب رسومانده دیون عمومیه مفتشی ومافری کوی ادمان قلوبی رئیسی بدری ضیا بکك مخدومیدر .

الده کورلن توفك بك مامولیدر . مامولك اوجدن اون بش سانتیم . یکری سانتیم . قونداغدن دخی اون سانتیم کسیلمك صورتیله توفك . جزمی ضیا بکك طاشیه بیله بیلمکی . وادارہ ایدهجکی بر طقله تنزیل ایدلمشدر . توفکده استعمال ایلهدیکی باروت عثمانلی دومانسز باروتیدر .

بو سنه بیلدیرجین آوی موسمنده برای صید وشکار اقامت ایلهدیکی انبارلی قریه سنده کی آوجیلرك قسم اعظمی کنه یسنی طانیرلر .

رسمده کورلدیکی وجهله صاغ طرفنده طوران « دوست » صولنده طوران « آق » اسمنده کی « بوآتر » جنسی کوپکلرینه اثنای صید وشکارده کی قوماندایی بیلدیرجین ویا سائر برآو اوزرینه طوغرانده یکی توفکی تلاشسز استعمالی . اثنای انداختده کوپکلرینه قوشی اولان صیاتی بالخاصه جالب دقتدر .

شو کوچوك یاشنده کی آوجیلقدن ماعدا کورمك چکمك . قوطره . یلکنلی صندال قوللانخنده مهارتی واردر .

یاریکی عثمانلی اردوسنی تشکیل ایدهجك اولان بوکونکی کنج یاورولرینه ادمانجیلقده . تربیهٔ بدنیه خصوصنده نمونهٔ امتثال اولهجق اولان کوچوك جزمی بکی قارشمزده عدیم ایلرز .

١٦٢

Cezmi Ziya Bey

Çulluk Avında

Cezmi Ziya Bey, henüz on yaşında olub Rosmota'da Duyun-u Umûmiye Müfettişi ve Makri Köy İdman Kulübü Reisi Bedri Ziya Bey'in mahdumlarıdır.

Elinde görülen tüfenk tek nâmluludur. Nâmlunun ucundan on beş, yirmi santim, kundağından dahi on santim kesilmek suretiyle tüfenk, Cezmi Ziya Bey'in taşıyabileceği ve idare edeceği bir siklete tenzîl edilmiştir. Tüfenkde isti'mâl eylediği barut Osmanlı dumansız barutudur.

Bu sene bıldırcın avı mevsiminde bir ay sayd ve şikâr ikâmet eylediği Anbarlı karyesindeki avcıların kısm-ı âzami kendisini tanırlar.

Resimde görüldüğü vecihle sağ tarafında duran "Dost", solunda duran "Ak" ismindeki "Boater" cinsi köpeklerine esna-i sayd ve şikârdaki kumandası bıldırcın veya sâir bir av üzerine doğrultduğu tüfengi telaşsız isti'mâli, esna-i and-ı ahitde köpeklerine karşı olan siyâneti bilhassa câlib-i dikkatdir.

Şu küçük yaşındaki avcılığından ma'da kürek çekmek, kotra, yelkenli sandal kullanmakda da mahâreti vardır.

Yarınki Osmanlı ordusunu teşkil edecek olan bugünün genç yavrularına idmancılıkda, terbiye-i bedeniyye hususunda numûne-i imtisal olacak olan küçük Cezmi Bey'i kârilerimize takdim eyleriz.

Tablo 3.5.'te İdman Mecmuası'nın 21 Teşrinisani 1329 (4 Aralık 1913) tarihinde yayımlanan 11. sayısının 162. sayfasında "Cezmi Ziya Bey Çulluk Avında" başlığı altında bu metine yer verilmiştir. Metinde yer alan *"Elinde görülen tüfenk tek nâmluludur. Nâmlunun ucundan on beş, yirmi santim, kundağından dahi on santim kesilmek suretiyle tüfenk, Cezmi Ziya Bey'in taşıyabileceği ve idare edeceği bir siklete tenzîl edilmiştir. Tüfenkde isti'mâl eylediği barut Osmanlı dumansız barutudur."* ifadelerinde tüfeğin çocuğun kullanabileceği biçimde tasarlanarak, küçük yaşta tüfek kullanma becerisinin geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Bu bağlamda Agamben tarafından insanlığın eskicileri olarak tanımlanan çocuklar, siyasî iktidarın dönüştürme isteğinde olduğu hedef kitleyi oluşturmaktadır. Agamben'e göre; *"Eski olan her şey kutsal kökeninden bağımsız olarak oyuncak haline gelmeye uygundur. Dahası var: Hala kullanılmakta olan nesneler söz konusu olduğunda da bunların dönüştürülüp -örneğin, küçültmeleriyle- oyuna dâhil edilmeleri mümkündür: Bir otomobil, bir tabanca, elektrikli bir ocak küçültülerek birdenbire oyuncağa dönüşür."* Agamben'in bu ifadelerine ek olarak, savaş da yeterince küçültülüp, bir çocuğun oyuncağı durumuna getirilebildiğinde bir oyuncak biçimini alabilir. Olası bir savaşa hazır durumda olabilmek için, barış zamanında eğitilmesi gerekli olan genç birey, bunu "oyun" sayesinde alabilir. Buradaki oyundan kasıt beden terbiyesidir (Agamben, 2010a: 81; Tokatlıoğlu, 2020: 14). Yine metin içerisinde yer alan *"Yarınki Osmanlı ordusunu teşkil edecek olan bugünün genç yavrularına idmancılıkda, terbiye-i bedeniyye hususunda numûne-i imtisal olacak olan küçük Cezmi Bey'i kâr'ilerimize takdim eyleriz."* ifadesinde, çocuğun geleceğin askeri olacağına vurgu yapılmış ve ülkedeki diğer çocuklara ve gençlere örnek olarak gösterilmiştir. Bu amaçla diğer bireyler de spor ve beden terbiyesine özendirilmiştir.

Beden terbiyesi ve sporların özellikle savaşçıların eğitiminde kullanılması, eski Türk devletlerinde olduğu gibi Osmanlı'nın da başvurduğu bir yöntem olmuştur. Yaşam koşulları ve savaşların gerektirdiği şekilde kuvvetli, atik ve çevik olma mesuliyeti Türkleri, çocuklarını küçük yaşlardan itibaren bu doğrultuda eğitmeye sevk etmiştir. Bu kapsamda avcılık, güreş, okçuluk, binicilik, koşu, cirit ve ağırlık kaldırma gibi idmanlar ve sporlar bu eğitimin önemli bir parçaları olmuşturlar. 15-16 yaşına gelenler programlı bir idman hareketleriyle silahını kullanma, savaş tekniği ve yakından mücadeleyi gerektiren her çeşit hareketi yapabilme yeteneklerini geliştirirlerdi (Yamak Ateş, 2012:

100). Hardt ve Negri de savaşın evrenselleşmesinden bahsederek savaş hakkında şu ifadeleri dile getirmiştir:

> *"Savaş, siyasetin son çare olarak kullanılan bir aracı olmaktan çıkıp siyasetin temeli, disiplin ve kontrolün temeli haline geldi" diyorlar. Burada, genişletilmiş olağanüstü hal durumunda, kapitalizm ve egemenlik, İmparatorluğun yeniden doğuşunda mükemmel bir şekilde çakışıyor. Okullaşmayla ilgili olarak, İmparatorluğun, okulu bir disiplin mekanizmasından çok bir olağanüstü hal olarak yeniden yapılandıran sıfır tolerans önlemleri yoluyla şehir içi gençliğe karşı bir 'haklı savaş' olarak geri döndüğünü öne sürdüm. Dolayısıyla, biyoiktidarın yaşamın korunması ile sembolik veya fiziksel yıkımı arasındaki diyalektiği artan bir düzeyde hissedilimektedir" (Lewis, 2007: 689).*

Ayrıca metinde çocuklara spor, beden terbiyesi ve tüfek kullanma gibi eğitimlerin verilmesinin önemi vurgulanmıştır. Dolayısıyla spor ve beden terbiyesinin küçük yaşlardan başlatılarak devletin devamlılığının sağlanması amaçlanmıştır.

Tablo 3.6. "Sabri Mahir Bey" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

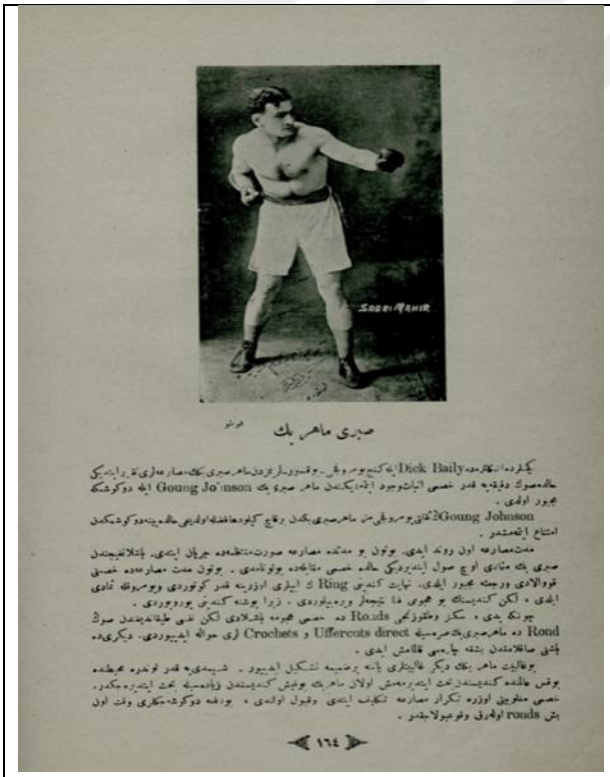

Sabri Mahir Bey

Geçenlerde İngiltere'de Dick Baily ile genç yumrukçu – boksör – lerimizden Mahir Sabri Bey'in müsâra'aları takarrur etdiği halde son dakikaya kadar hasmı isbât-ı vücûd etmediğinden Mahir Sabri Bey Goung Johnson ile döğüşmeye mecbûr oldu.

Goung Johnson'un sıkleti yumrukçumuz Mahir Sabri Bey'den birkaç kilo daha fazla olduğu halde yine döğüşmekden imtinâ' etmemişdir.

Müddet-i müsâra'a on raund idi. Bütün bu müddetde müsâra'a sûret-i muntazamada cereyân etdi. Başlangıcından Sabri Bey mütemâdî üç sol indirdiği halde hasmı mukâbelede bulunamadı. Bütün müddet-i müsâra'ada hasmını kovaladı ve ric'ate mecbûr eyledi. Nihâyet kendini Ring'in ipleri üzerine kadar götürdü ve yumrukla temâdî eyledi, lakin kendisinin bu hücûmu fenâ

neticeler verebilirdi. Zîrâ boşuna kendini yoruyordu.

Çünkü yedi, sekiz ve dokuzuncu ronds'da hasmı hücûma başladı lakin nefesi tıkandığından son rond'da Mahir Sabri Bey sırasıyla uffercuts direct ve crochets'leri havâle ediyordu. Diğeri de başını saklamakdan başka çaresi kalmamış idi.

Bu gâlibiyet Mahir Bey'in diğer gâlibiyetleri yanına bir zamîme teşkîl ediyor. Şimdiye kadar Londra muhîtinde boks âleminde kendisinden bahs etdirmemiş olan Mahir Bey bu kış kendisinden ziyâdesiyle bahs etdirecekdir. Hasmı mağlûbiyeti üzere tekrâr müsâra'a teklîf etdi ve kabûl olundu. Bu defa döğüşecekleri vakit on beş ronds olarak vukû' bulacakdır.

Tablo 3.6.'da İdman Mecmuası'nın 21 Teşrinisani 1329 (4 Aralık 1913) tarihinde yayımlanan 11. sayısının 164. sayfasında "Sabri Mahir Bey" başlığı altında bu metine yer verilmiştir. Metinde bir boksörün yabancı rakibi ile mücadelesi anlatılmaktadır.

Agamben'in bio-iktidarın en öncelikli hedefi olarak gördüğü, insanın bedeninde yaşayan ve konuşan zoé ve bios, Agamben'e göre, insan ve insan olmayan arasındaki mutlak ayrımı yani hayatta kalışı üretmektir (Agamben, 2010b: 156). Hayatta kalışın üretilmesi ise, öznelliğin yitimi ve kimliksizleştirme ile gerçekleşmektedir. Amaçlanan bireyi dönüştürmek ve değiştirmek, Foucault'nun bahsettiği disipline edici yöntem ve teknikler aracılığı ile uygulanan bir çeşit normalleştirmenin ötesinde, bireyin öznelliğinin bütün içeriğinden temizlendirilmesi ve böylece insanın çıplak bir insana indirgenmesidir (Fırat ve Topaloğlu, 2012: 13-14). Nitekim Tablo 3.6.'da verilen metinde bir boksörün milletini temsil eden ve güçlü olan karşısındaki rakipleri yenen biri görülmektedir. Güçlü, kaslı ve rakibini yenen bir kişi olarak aktarılmaktadır. Zira Sırrı'nın da belirttiği gibi çelimsiz, zayıf, tembel, beceriksiz ve aciz olanların kusurlarından tüm millet zarar görür. Dolayısıyla hasta olan bir vücudun zihni de hastadır (1932:2). Biyopolitika bir makine gibi görülen bedenin tersine, yaşamın mekaniğiyle karma olan ve biyolojik süreçleri merkeze alarak çalışan bedene üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra hastalık ve sağlık çerçevesinde biyopolitikada da; doğum, yayılma, ölüm, yaşam beklentisi, sağlık düzeyi, uzun ömür ve yaşam refahı üzerine odaklanılmıştır. Foucault "beden" ve "zihin"i insan öznelliğini biçimlendiren iki kavram olarak görmektedir. Bu durumda insan öznelliği yönünde sağlık farklı

manalarda tartışılmıştır. Sağlık, hastalık ve beden belli sosyal konumlarla beraber biçimlenmeye başlamıştır. Foucault hastalık ve sağlığın biyopolitikası konusunda bir rejimden söz etmektedir. Foucault rejimi, insanın varlığını devam ettirme şeklini belirlemekte ve davranış için kurallar bütünü sağlamaktadır. Bu, davranış şeklinin korunması gerektiği ve buna uymanın doğru olacağı bir doğaya göre meydana gelen sorunsallaştırma şeklidir. Rejim tamamen bir yaşam sanatı olarak görülmektedir. Rejim cinsel yaşamı, beslenmeyi, uyku düzenini ve ölçülmesi gerekli olan her şeyi belirten bir yaşam tarzı geliştirilmesini desteklemektedir. "İyi bir sağlık ve doğru bir ruh" ise ölçüyü ifade etmektedir. Bu bağlamda beden denetiminin yanı sıra psikolojik denetim de mevzubahistir. Dolayısıyla çok yönlü denetim "sağlam kafa ya da ruh, sağlam vücutta bulunur" sözü ile benzerlik göstermektedir (Erdem, Ata ve İzgüden, 2022: 388). Bu bağlamda beden ve akıl sağlığına atfedilen önemden ötürü gazete ve dergilerde spor yapan bedenler görünürlük kazanmaktadır. Metinde yer alan ifadelerde ve görselde de bedenlerin sağlığını artıracak aktivitelerin teşvik edildiği görülmektedir. Aynı zamanda sağlıklı beden görseli iktidarın istediği ideal beden tipini göstererk diğer insanlara da bu anlamda klavuzluk etmektedir.

Tablo 3.7. "Sağlam Vücudlar Müşehharı " Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

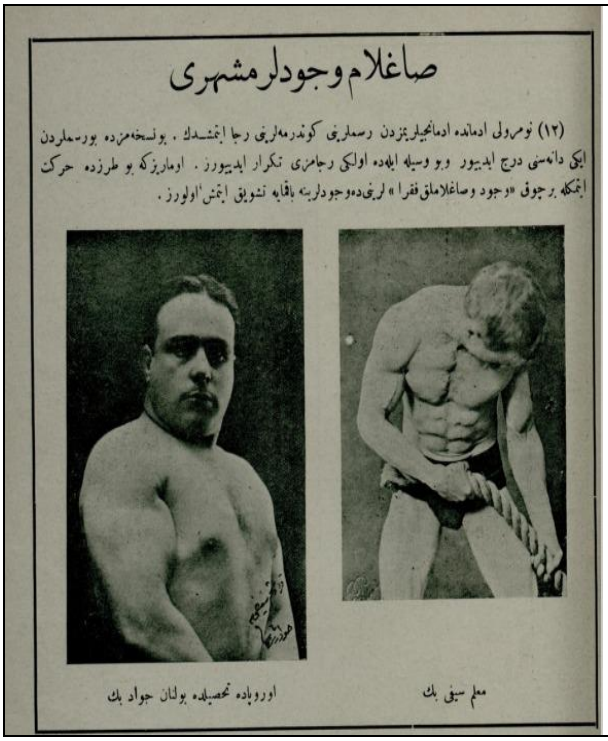	**Sağlam Vücudlar Müşehharı** (12) numaralı İdman'da idmancılarımızdan resimlerini göndermelerini rica etmişdik. Bu nüshamızda bu resimlerden iki danesini derc ediyor ve bu vesile ile de evvelki ricamızı tekrar ediyoruz. Umarız ki bu tarzda hareket etmekle bir çok "Vücud ve sağlamlık fukara"larını da vücudlarına bakmaya teşvik etmiş oluruz.

Tablo 3.7.'de İdman Mecmuası'nın 12 Kanunievvel 1329 (25 Aralık 1913) tarihinde yayımlanan 14. sayısının 219. sayfasında "Sağlam Vücudlar Müşehharı" başlığı altında bu metine yer verilmiştir. Metinde yer alan *"Umarız ki bu tarzda hareket etmekle birçok "Vücud ve sağlamlık fukara"larını da vücudlarına bakmaya teşvik etmiş oluruz."* ifadesi ile sağlam vücutlu kişileri örnek göstererek, fiziki olarak zayıf olan kişilerin de kendilerini güçlendirmeleri teşvik edilmiştir.

İktidar, siyasal bir alan olarak toplumun tamamında bedenleri içine almaktadır. Söylemi güç belirlemekte ve güç de iktidarın elinde bulunmaktadır. Böylelikle beden, iktidar ilişkilerinin çemberi altındadır. Kuşatma, ceza terbiye etme, eğitme, kıyafet belirleme, damgalama, medyatik araçlar vasıtasıyla etki altına alma ve yargılama gibi bedenlere doğrudan müdahale etme araçları, iktidarların sürekliliğini ve karmaşıklığını gözler önüne sermektedir. Foucault, iktidarın her yerde olduğunu ve iktidardan hiçbir şekilde kaçınılamayacağını söylemekle ilişkilerin karmaşıklığını ve toplumun bu ilişkilerin devamlılığından kaçamayacağını anlatmaya çalışmıştır (Akgündüz, 2013: 12). Agamben'e göre ise bedenlerin ve insanların egemenlik paradigması içinde sorunsallaştırılmasında tarihsel bir kırılma bulunmamaktadır; aksine modern biyosiyasetin esasında yer alan bir unsur olarak egemenliğin biyopolitikaya yerleşmesi antikiteden itibaren Batı siyasal paradigmasına mündemiçtir. Agamben bu total egemenlik kalıbının, oluşmaya başladığı zamandan beri biyopolitik bir beden kurulumunun üzerinden siyasal paradigmayı kurduğunu belirtmiştir (Baştürk, 2017: 13). Hardt ve Negri'ye göre de iktidar tamamen biyopolitik hale geldiğinde, tüm toplumsal yapı iktidar makinesi tarafından oluşturulur ve sanallığı içinde gelişir. Toplumsal yapının gelişme süreçlerine kadar uzanan bir gücün içinde yer alan toplum, tek bir vücut gibi tepki verir. Böylece iktidar, nüfusun bilinç ve bedenlerinin derinliklerine ve aynı zamanda toplumsal ilişkilerin bütününe yayılan bir kontrol olarak ifade edilir (Laraway, 2011: 578). Yukarıda görüldüğü üzere bu düşünürler, biyopolitika ve onun iktidar tarafından uygulanması sonucu bireysel bedenler arasındaki bağlantıları ortaya çıkarmamıza yardım etmektedir. Metinde yer alan ifadelerden de anlaşılacağı üzere ideal beden, normal, güzel, arzu edilen, kaslı, sağlıklı ve güçlü olandır. Daha önce de belirttiğimiz gibi bedenin böyle olması milletin geleceğini koruyan savaşacak gençlerin atik, çevik, sporcu gençler oluşması fikrini de destekler.

Tablo 3.8. “Keşşâflık ” Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

كشافلق

برنجی درسدن مابعد

جان قورتارمق — كشافلرك باشليجه وظيفه لرندن بری ده جان قورتارمق در . ذاتاً بو ، همجنسه ، غيری يه پاردم وظيفه سنه داخلدر . كيم اولورسه اولسون حياتی تهلكه ده بولنان برانسانی قورتارمق قدر وجدانی وطاتلی بروظيفه يوقدر . مثلا دكرده بوغولمقده اولان برشخصی قورتارمق ايچون كندينی تهلكه يه آتان بر آدمك ، بر كشافك ياديغی ايش ، محاربه نك اك قيزغين دو سنده وورولمش اولان بر رفيقی قوشوب قورتاران برعسكرك ياديغی ايشه همان همان بردر .

بويله بر وقعه قارشيسنده نه ياپمق لازمكه جكی تمامیله كتابلردن اوكرهنيلهمن . مطلقا ، كتابلرك تعريف ايتديكی شيلری بالفعل ياپمق ، تطبيق ايتمك لازمكلير . مثلا اورته ليغی قاپلامش اولان كثيف وبوغوجی بردومان ايچندن چكمك ايچون ايصلاق بر منديل ايله آغزك وبورنك نه صورتله قاپاتيلاجغنی ، آتشدن قاچمق ايچون برچارشاق يرتاراق ناصيل بر ايپ بايلايه جكنی ، بايلمش اولان بر شخصی نه وجهله طاشيمق لازمكه جكنی وبوغولمقده اولان بر شخصك نه وجهله يقالانه راق قورتاريلاجغنی و ... الخ بالفعل تطبيقات ياپمق سايه سنده اوكرهنمك ايجاب ايدر .

ايشته بوتون بو كبی شيلری اوكرندكدن صوكره درك انسانه بر امنيت كلير وبرقضا وقوعنده هر كسك

كچن پازار كونی مافری كوپی ادمان قلوبی چاپيرنده : غلطه سرايه ميلون قلوب آراسنده اجرا ايديلان مسابقه رسملرندن

بركون اولورکه مطلقا بر قضا ، بر مهم وقعه ايله قارشی يه كليرسكز . ايشته اصل معرفت ، اصل ايش ، بويله بر زمانده اصلا شاشيرمقسزين لازمكلن تدابيری اجرا ايديورمك در .

نه ياپمق لازمكلديكنی بيلمه مك يوزندن شاشيرديغی ، بيهوده يره اونه يه به ری يه قوشوشديغی بر صره ده او ، كمال متانته ايله ريلر واوقضانك ايجابانه كوره لازمكلن ياردملری ايفا ايده رك وظيفهٔ انسانيه سنی كورمش اولور .

Keşşâflık

…Kezalik, çok tütün içmek de böyledir. Hakiki keşşâflar, asla tütün içmezler, çünkü tütünün dumanı gözlere za‘iflik verir ve bazen de insanı sinirli ve ta‘bîr-i mahsûsuyla “sarsık” yapar. Koklama kuvvetini azaltır – ki bunun ale’l-husûs gece vakti büyük bir ehemmiyeti vardır – pipoların veya sigaraların ateşi, hatta üstde taşınılan tütünün kokusu – bilhassa geceleyin – insanı müteyakkız ve dikkatli bir düşmanın çarçabuk eline düşürür. Hiçbir çocuk sigara içmeye, tütünü sevdiği için başlamamışdır, ancak sigara içmekle büyümüş adamlar sırasına geçerim fikriyle bu zehire alışmışdır.

Vatanperestlik (vatancılık) – efendiler!..

Bilirsiniz ki siz, ulu bir nesle, cihangir bir hükümete mensûbsunuz!..

Neslin ululuğuna, böyle bir ilm, fenn, zenginlik, hırs, çalışma, didişme, boğuşma devrinde bile dünyanın en zengin ve en latîf parçalarına el-ân mâlik bulunmaklığımız ve hükümetin cihangirliğine ise, müzelerde, kütübhânelerde mevcûd olan eski haritalar, eski haritaların hudûdları, ve başdan aşağıya kadar bütün milletlerin tarihleri şâhiddir.

Fakat bugün, evet bugün o “ulu” nesil sönmeye yüz tutmuş, yüz tutmuş değil adeta

mahkûm bulunuyor. O koca cihangirliğin hale-i haşmeti çeleng-i muzafferiyeti yerine yazık ki bugün doksan dokuz halkalı bir esâret çenberiyle çevrilmek sıkışdırılmak üzre bulunuyoruz!...

Efendiler, ey o ulu neslin hayırlı oğulları, torunları!.. Çalışın ve çalışalım. Çalışalım da o mukaddes nesli söndürmeyelim!... Yine çalışalım da boynumuza geçirilmek üzre tepemizin üstünde durmakda olan o korkunç esâret çenberini kırıp parça parça edelim ve âmillerinin meş'ûm, menhûs suratlarına doğru fırlatıp atalım!..

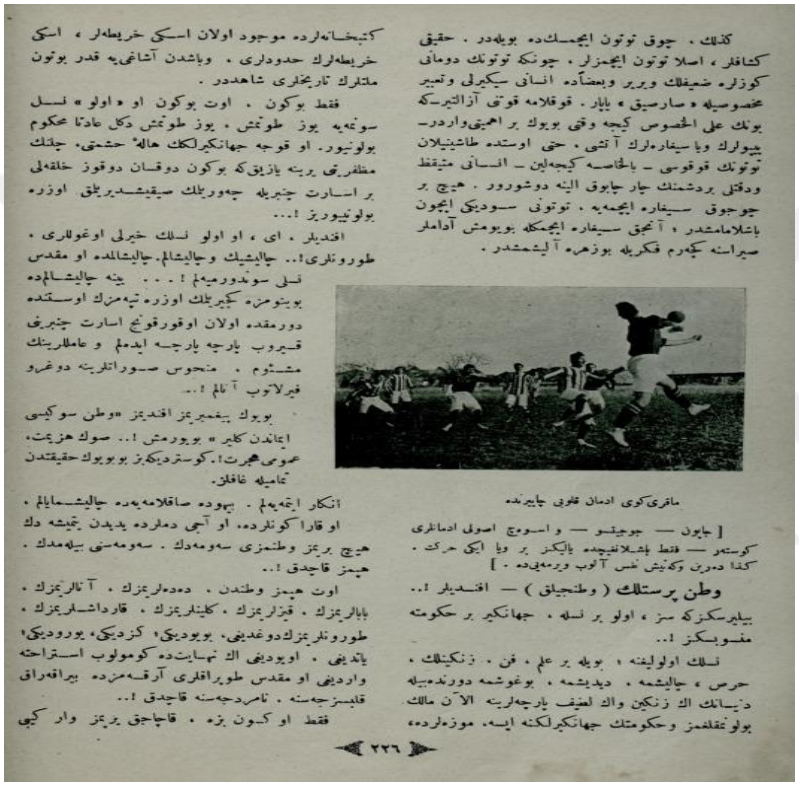

کذلك . جوق توتون ایچمسك‌ده بویله‌در . حقیق کشافلر ، اصلا توتون ایچمزلر . چونکه توتونك دوماغی کوزلره ضعیفلك ویرر وبعضاً‌ده انسانی سیکیرتی وتعییر مخصوصیله « صارصیق » یاپار . قوقلامه قوتی آزالتیرکه بونك علی الخصوص کیجه وقتی بویوك بر اهمیتی‌واردر- پیولرك ویا سیغارەلرك آتشی . حتی اوستده طاشینیلان توتونك قوقوسی - بالخاصه کیجه‌لین - انسانی متیقظ ودقتلی بردشمنك چار چابوق الینه دوشورور . هیچ بر جوجوق سیغاره ایچمه‌یه . توتونی سودیکی ایچون باشلامامشدر ، آنجق سیغاره ایچمکله بویومش آدملر صیراسنه کچه‌رم فکریله بوزهرمه آلیشمشدر .

ماقری‌کوی ادمان قلوی چاپیرنده

[چابون — جوجینو — واسوچ اصولی ادماغری کوستهر — فقط باشلانغیچده پالکز بر ویا ایکی حرك . کذا دهرن وکهنیش نفس آلوب ویرمه‌یه‌ده .]

وطن پرستلك (وطنجیلق) — افندیلر !.. بیلیرسکزکه سز ، اولو بر نسله ، جهانکیر بر حکومته مفسوبسکز !..

نسلك اولولیغنه ، بویله بر علم ، فن ، زنکینلك ، حرص ، جالیشمه ، دیدیشمه ، بوغوشمه دورندەبیله دنیانك الك زنکین والك لطیف یارچه‌لرینه الآن مالك بولونمقلغمز وحکومتك جهانکیرلکنه ایمه، موزه‌لرده، کتیخانه‌لرده موجود اولان اسکی خریطه‌لر ، اسکی خریطه‌لرك حدودلری . وباشدن آشاغیه قدر بوتون ملتلرك تاریخلری شاهددر .

فقط بوکون . اوت بوکون او « اولو » نسل سوئدیه یوز طوتمش . یوز طوتمش دکل عادتا محکوم بولونیور . او قوجه جهانکیرلکك هالهٔ حشمتی، جلتك مظفریتی رینه یازیق‌که بوکون دوقسان دوقوز خلقه‌لی بر اسارت چنبریله چه‌وریلك سیقیشدیریلق اوزره بولونیورز !...

افندیلر . ای ، او اولو نسلك خیرلی اوغوللری . طورونلری!.. جالیشیك وجالیشالم. جالیشالمده او مقدس قلی سوندورمیه‌لم ! . . . ینه جالیشالمده یوبنومزه کچیرتلك اوزره تیه‌مزك اوستده دورمقده اولان اوقورقونج اسارت چنبریق قیروب پارچه پارچه ایدەلم و عاملرینك مشئوم ، منحوس صوراتلرینه دوغرو فیرلاتوب آتالم !..

یوبوك پیغمبریمز افندیمز «وطن سوکیسی ایماندن کلیر » یورمش !.. صوك هزیمت، عمومی هجرت!. کوسترديکی‌ز بو بویوك حقیقتدن تماميله غافلز.

انکار ایتمه‌یه‌لم . بیهوده صاقلامه‌یه‌ده جالیشمایالم . او قارا کونلرده، او آجی دمارده یدیدن یتمیشه دك هیچ بریمز وطنمزی سه‌ومه‌دك . سه‌ومه‌سنی بیلەمدك . هیمز قاچدق !..

اوت هیمز وطندن . ده‌ه‌لریمزك . آنالریمزك . بابالریمزك . قیزلریمزك . کلینلریمزك . قارداشلریمزك . طورونلریمزك دوغدیغی، بویودیکی، کزدیکی، یورودیکی، یاتدیغی . اویودیغی الك نهایت‌ده کومولوب استراحت واردیغی او مقدس طوپراقلری آرقه‌مزده بیراقه‌راق قابمسزجه‌سنه . نامردجه‌سنه قاچدق !..

فقط او کون بزه ، قاچاجق بریمز وار کبی

[یاپتیغی کندینه مالك اولمایان بر شخصك نه وجهله قادیریلوب طاشیناجغی کتافله اوکرمت . کندك بوله بر آدی دومان، غاز وسائره ایچندن نه وجهله سوروکلهیوب جیقارمق ایجاب ایدیکی وآخرایله بورونك بر ایصلاق مندیل ایله تاصیل قاپیلاجغی ده اوکرمت واولتری جیفت جیفت آیراراق سره سیله بری بیلدش فرضیه اوبرلرینه طاشیت .)

تحمل — بر کتافه عائد بوتون وظائفی ایفا ایده بیلمك ایچون انسان کوچلی وقوتلی ، صاغلام وچالیشقان اولمالیدر . اکر کندینه برآز دقت ایده جك اولورسه درحال بواوصافی قازانابیلیر. فقط بوده ، اوبون اوبنامق قوشمق ، یورومك ، بیسیقلغه بتمك کبی ... بر خیلی ادمانه محتاجدر .

مافری کوی ادمان قاوی مؤسس ورئیسی بدری ضیا بك

بر کتساف بك چوق آچیقده یاتمق مجبوریتنده در . بخره لر قاپالی اولدیغی حالده اوبومایه آلیشیق اولان بر چوجق اکر — مجبوریت ساقه سیله — ولو برکره جك اولسون آچیقده یاتمق ضرورتنه دوشدیغی، مطلقا یاصوتوق آلیر ، ویاخود رومانیزمه اولور . اکر یاز وقیش هر وقت بخره کر آچیق اولاراق اوبومایه آلیشاجق اولورسه کز ، امین اولیکزکه هیچ بر وقت صوتوق آلماز وروماتیزمه اولمازسیکز .

بك یومشاق بر یاتاق وبرچوق قاتیلا وبورغانلر بر جوچنك قفا وقورقونج رؤیالر کورمه سنه سبب اولورکه بووجهله اونی ضعیفته دوچار ایدر .

هرصباح وآقشام برآز اسوموج ویاخود زایون اصولی ادمان یاتمق آلیشکنی محتده و هر ایشه الویرشلی بر حالده طوتمق ایچون بك ایی برشیدر .

تمکنسه هرکون بیقاتمق ، اولادینی تقدیرده بر قاچ حاولولایله وجودی یوقاردن آشاغی اوغرق ، هر بر حقیر کتافك باشلیجه وظیفه سی در .

کتافلر ، دائما بورونلریله نفس آیرلر وبو سایه ده چار چاپوق صوصامازلر . نفسلری ده کیلمه ز وهواده بولونان خسته لیق میقروبلرینی ده یوتمازلر . عینی زمانده بولوندقلری موقعی دوشمنه بیلدیرمه جك قدر تهلکه لی اولان — خورلامق — خوینی قازاتمازلر .

« دمرین وکنیش نفس آلمه » ادمانی ، چکرلری کلیشدیرمك وقانه مولد الحوصله ویرمك خصوصنده بویوك بر قیمتی حائزدر . فقط بونده الك بویوك شرط ، بو ادمانی آچیق بر برده و قاپی اچیلمه مه سی ایچون ده اعتدال اوزره یاپمقدر .

« دمرین وکنیش نفس آلمق » ایچون صولونی، آغیر آغیر دمرین صورتنده بورومدن آلمه لی — تاکه ، قابورغه کیکلری صوك حدینه قدر آچیلسین — صوکرا ، یه آغیر آغیر ومنادی صورتنده دیشاری یه ویرمه لیدر .

« کنیش نفس آلمه » ادمانك الك ایسی ، بر خیلی مدت قوشدقدن صوکره کندی کندینه کلن نفس آلمه درکه بز بوکا « صولومه » دیرز .

بالطبع بویوك بر حکمته مبنی اولارق درمنزجه منع ایدیلش اولان « اسپرتو » قوللانمق مسئله سی ، بوکون مسلمان وخرستیان الك خادق دوقتورلر طرفندن ده — صرف اساسات فنیه یه استناداً — منع ایدیلمکده در. کتاف یولداشلغك موجدی اولان محترم جنرال « بادن پاول » هر نه نام ایله اولورسه اولسون « اسپرتو قوللانان بویوکا آیلشان بر آدم هیچ بر ایشه یارامادینی کبی کتافلیغه ده اصلا یارامز . » دیه کسوب آتیور .

کلیوردی !.. فقط بوکون یارین — الله کوسترمه سین — قاچق لازم کلیرسه نره یه قاچاجغز ؟..

هرطرف صاریلی !.. دشمنلریمز مخوف ومفترس آغزلرینی آچمشلر . بزی یوتمایه ، واو ملعون ، جلیك دیشلریله پارچالامایه حاضر برحالده بکلیورلر .

ای عثمان اوغلاری !.. اکر قورتولمق ، راحت ایچمك ، ناموسله ، حیثیتله ، ارکك کبی یاشامق ایسته — یورسه ق ، مطلقا او قاپانه سی آغزلری — حتی ایچاب ایدرسه یوسروقلریزله — طپقه مالی یز ، او بیرتحی دیشلری بهمه حال تمیرمالی یز .

بوده نه ایله اولور بیلیرمیسیکز ؟.. آنجاق وآنجاق چالیشمق ، کیجه یی ، کوندوزه قاتمرق چالیشمقله . فقط

غلطه سرای سلطانیسی « تانیس » طاقی

یالکز نفسمزه، اوزومزه دکل !.. بلکه یوزده دوقسان دوقوز وطنه، شو قارا طالعلی آنه مزه! چالیشمقله!...

بوقوجه ایمپراطورلق الته کندی کندینه حاصل اولمادی ، یویومه دی .

یونی میدانه کتیرمك، بویوتمك ایچون ، اجدادیمز، دمه لریمز ، اوغراشدیلر ، چالیشدیلر ، یوغوشدیلر، قانلره یوغولدیلر ، جانلرینی فدا ایتدیلر — خلاصه بویوك وقلبندن دوغمه بر وطن پرستلك ایله بو قوجه ایمپراطورلغی قوردیلر ، بویوتدیلر .

فقط، یزده یووطن عشقی، عشق دکل دویغوسیله اولادینی ایچوندرکه او قوجه ایمپراطورلغك اك کوزل پارچه لرینی برر برر همده کوز ایله قاش آراسنده غائب ایتمك !..

تفکر اولونورکه سوك فلاکتلر برآز کوزومزی آچار کبی اولدی ؛ وعینی زمانده قلبمزك کوشه سنده یوچاغنده قالش اولان « وطن عشقی قیرینتیلرینی » بر آرمیه طوپلایه راق یاقایه ، آلوالدیرمه یه وسیله اولدی.

شیمدن صوکره هر نه دوشونورسه کز ، هر نه یاپارسه کز مطلقا اولامیه ده وطنکزی دوشونمه لیسیکز.

وفکرکزی ، پاره کزی صرف کندیکز، کندی اکلنجه کز ایچون صرف ایمه ییکز. اولا وطنیکی ، وطنکه نه وجهله بریاردیمك دوقونابیله جکنی دوشونوك ! آنجق بوندن صوکره درکه بویوك بر حضور قلب ایله کندی ایشکه ، کندی کیفکه باقه بیلیرسیك .فقط احتمالکه سن ، برکوچوك چوجقك بوقوجه ایمپراطورلغه نه کبی بر فائده سی ، یاردیمی دوقونا جغنی بیلمزسك !.. فقط بر کتساف اولق وکتساف قانونه رعایت ایتمك شرطیله هر چوجق بو وطنه خدمت ایده بیلیر .

« اولا وطن، صوکره نفس » دستوری، دوشونجه لریکك وایشلریکك فاتحه سی، باشلانغیجی اولمالیدر. اکر شوآنده کندی کندیکه بویوله بر سؤال صورا جق اولورسه ك وجدانکك ویره جکی جواب، احتمالکه یوقاریکی دستورك تمامیله عکسی یعنی — اولا نفس ، صوکرا وطن — اولاجقدر.

صاقین بعض قلبسزلرك ، دویغوسزلرك اوتمه دنبری دیلرینه دولامش اولدقلری ملعون برجمله یه، براقادمه یه قولاق آصمایکز. او افاده که: « اولاجان، صوکرا جانان — در.

Büyük Peygamberimiz Efendimiz “vatan sevgisi imandan gelir” buyurmuş!.. Son hezimet, umûmî hicret!. Gösterdi ki biz bu büyük hakîkatden tamamıyla gâfiliz.

İnkâr etmeyelim. Beyhude saklamaya da çalışmayalım.

O kara günlerde, o acı demlerde yediden yetmişe dek hiçbirimiz vatanımızı sevmedik. Sevmesini bilemedik, hepimiz kaçdık!..

Evet hepimiz vatandan, dedelerimizin, analarımızın, babalarımızın, kızlarımızın, gelinlerimizin, kardaşlarımızın, torunlarımızın doğduğu, büyüdüğü, gezdiği, yürüdüğü, yatdığı, uyuduğu en nihayet de gömülüp istirahate vardığı o mukaddes toprakları arkamızda bırakarak kalpsizcesine, namerdcesine kaçdık!..

Fakat o gün bize, kaçacak yerimiz var gibi geliyordu!.. Fakat bugün yarın – Allah göstermesin – kaçmak

lazım gelirse nereye kaçacağız?..

Her taraf sarılı!.. Düşmanlarımız mahûf ve müfteris ağızlarını açmışlar, bizi yutmaya, ve o mel‘ûn, çelik dişleriyle parçalamaya hâzır bir halde bekliyorlar.

Ey Osmanoğulları!.. Eğer kurtulmak, rahat etmek, namusla, haysiyetle, erkek gibi yaşamak istiyorsak, mutlaka o kapanası ağızları – hatta îcâb ederse yumruklarımızla – tıkamalıyız, o yırtıcı dişleri behemehâl kırmalıyız.

Bu da ne ile olur bilir misiniz?.. Ancak ve ancak çalışmak, geceyi gündüze katarak çalışmakla fakat yalnız nefesimize, özümüze değil!.. Belki yüzde doksan dokuz vatana, şu kara tâli‘li annemize! Çalışmakla!...

Bu koca imparatorluk elbette kendi kendine hâsıl olmadı, büyümedi.

Bunu meydana getirmek, büyütmek için, ecdâdımız, dedelerimiz, uğraşdılar, çalışdılar, boğuşdular, kanlara boğuldular, canlarını fedâ etdiler – hülâsa büyük ve kalbden doğma bir vatanperestlik ile bu koca imparatorluğu kurdular, büyütdüler.

Fakat bizde bu vatan aşkı, aşkı değil duygusu bile olmadığı içindir ki o koca imparatorluğun en güzel parçalarını birer birer hem de göz ile kaş arasında gâib etdik!..

Teşekkür olunur ki son felaketler biraz gözümüzü açar gibi oldu, ve aynı zamanda kalbimizin köşesinde bucağında kalmış olan “vatan aşkı kırıntılarını” bir araya toplayarak yakmaya, alevlendirmeye vesîle oldu.

Şimden sonra her ne düşünürseniz, her ne yaparsanız mutlaka evvel emirde vatanınızı düşünmelisiniz.

Vaktinizi, paranızı sırf kendiniz, kendi eğlenceniz için sarf etmeyiniz. Evvela vatanını, vatan ki ne vechile bir yardımın dokunabileceğini düşünün! Ancak bundan sonradır ki büyük bir huzûr-ı kalb ile kendi işine, kendi keyfine bakabilirsin. Fakat ihtimâl ki sen, bir küçük çocuğun bu koca imparatorluğa ne gibi bir fâidesi, yardımı dokunacağını bilmezsin!.. Fakat bir keşşâf olmak ve keşşâf kânûnuna ri‘âyet etmek şartıyla her çocuk bu vatana hıdmet edebilir.

“Evvela vatan, sonra nefs” düstûru, düşüncelerinin ve işlerinin fâtihası, başlangıcı olmalıdır. Eğer şu anda kendi kendine bu yolda bir suâl soracak olursan vicdânının vereceği cevâb, ihtimâl ki yukarıki düstûrun tamâmıyla aksi yani – evvela nefs, sonra

vatan – olacakdır.

Sakın bazı kalbsizlerin, duygusuzların öteden beri dillerine dolamış oldukları mel‘ûn bir cümleye, bir ifâdeye kulak asmayınız. O ifâde ki: “Evvela can, sonra canan”dır.

Tablo 3.8.’de İdman Mecmuası’nın 19 Kanun-i Evvel 1329 (1 Ocak 1914) tarihinde yayımlanan 15. sayısının 224.-227. sayfalarında “Keşşâflık” başlığı altında bu metine yer verilmiştir.

Spor insan vücudunun gelişmesine hizmet eden önemli bir araçtır. Sporun birinci hedefi sıhhat ve uzun ömürdür. Güç ve kuvvet sadece sıhhat yardımıyla kazanılır. Uzuvlarımızın hayati kudretini yükselten makul bir beden terbiyesidir. Vücut için zararlı olan fikir ya da beden faaliyetlerinin bir önemi yoktur. Savaşı kazanmak için kuvvetli olmak son derece elzemdir (Sırrı, 1932:2). Yukarıda 3.8.’de yer alan metinde Hz. Muhammed (S.A.V.)’in vatan sevgisi imandan gelir sözüne yer vererek güçlü, atik olup ülke için savaşmayı peygamber sözü ile desteklemiştir. Böylece kullandığı söylemle okuru spor yapma, güçlü olma, vatanı savunma konusunda teşvik etmektedir.

Yine metinde vatan sevgisi ve vatanı her türlü tehlikelere karşı korumanın önemi şu şekilde dile getirilmiştir:

> *“Ey Osmanoğulları!.. Eğer kurtulmak, rahat etmek, namusla, haysiyetle, erkek gibi yaşamak istiyorsak, mutlaka o kapanası ağızları – hatta îcâb ederse yumruklarımızla – tıkamalıyız, o yırtıcı dişleri behemehâl kırmalıyız. Bu da ne ile olur bilir misiniz?.. Ancak ve ancak çalışmak, geceyi gündüze katarak çalışmakla fakat yalnız nefesimize, özümüze değil!.. Belki yüzde doksan dokuz vatana, şu kara tâli‘li annemize! Çalışmakla!... Bu koca imparatorluk elbette kendi kendine hâsıl olmadı, büyümedi. Bunu meydana getirmek, büyütmek için, ecdâdımız, dedelerimiz, uğraşdılar, çalışdılar, boğuşdular, kanlara boğuldular, canlarını fedâ etdiler – hülâsa büyük ve kalbden doğma bir vatanperestlik ile bu koca imparatorluğu kurdular, büyütdüler. Fakat bizde bu vatan aşkı, aşkı değil duygusu bile olmadığı içindir ki o koca imparatorluğun en güzel parçalarını birer birer hem de göz ile kaş arasında gâib etdik!..”*

Bu ifadelerle Osmanlı’nın eski gücünün sarsılmaya başlandığını ve hatta önemli toprakların birer birer kaybedilmeye başlandığı dile getirilmiştir. Ayrıca ecdadın bu İmparatorluğun büyüyüp gelişmesinde ne fedakârlıklar yaptıkları belirtilmiş ve dönemin

ruhuna uygun bir şekilde, askeri örgütlenmeyi örnek alıp, paramiliter bir yapı sergileyen izcilik (keşşâflık) faaliyeti tavsiye ve teşvik edilmiştir.

Özellikle Balkan Savaşları'ndaki askerî yenilgilerin sonucunda toplumda bu yenilgilerin muhasebesi yapılmaya başlanmış ve bu özeleştiriler çoğunlukla Sosyal Darwinist bir açıdan yapılarak yenilgilerin sebebi olarak Osmanlı erkeğinin bedenen zayıf düşmesi, kazananların ise kuvvetli olması olarak görülmüştür. Böylelikle savaş için herzaman hazır olan bir nesil oluşturmada beden terbiyesine militarist vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda beden terbiyesi, Osmanlı eğitim sistemi ve sivil yaşam için önemli bir duruma getirilmeye çalışılmıştır (Beşikçi, 2010). Yine bu dönemde beden eğitimine; Foucault'nun beden üzerinde, bedene odaklanan, bedeni bireysel bir biçimde inceleyen anotomo-politika ve anotomo-politiği dışlamayan, ondan faydalanan ve toplum için önemli oranda onun yardımıyla nüfuz eden biyopolitika rolü yüklenmiştir (Akın, 2004; Özçakır ve Yıldıran, 2016: 18). Foucault'nun daha önceki çalışmalarında, insan vücudunu hedef alan anatomik-politik iktidara odaklanmıştı. Bu iktidar biçimi, bireysel bedenleri sürekli olarak zaman, mekân ve hareketin kesin organizasyonu aracılığıyla yöneten disipliner teknikler aracılığıyla işler. Bu incelikli, görünüşte zararsız düzenlemeler, Foucault'nun uysal bedenler olarak adlandırdığı itaatkâr ve yararlı bedenler üretmek için tasarlanmıştır. Ayrıca uysal bedenleri sorgusuz sualsiz, uyumlu ve kolayca öğretilebilir olarak tanımlamıştır (Clark ve Markula, 2017: 438). Genel olarak bedenlerin disiplini ve nüfus düzenlemesi iktidarın insan bedeni ve yaşamı üzerinde bulunan iki esas örgütlenmesidir. Foucault, anatomik ve biyolojik anlamda beden performanslarına yönelik ve yaşamın süreçlerine odaklanan iktidarın yüzyıllar içerisinde değişim geçirdiğini belirtmiş ve iktidarın işlevinin öldürmekten, yaşamı tamamen kuşatıp denetime almaya dönüştüğünü ileri sürmüştür (Ergeç, 2015: 185). Bu bağlamda, spor ve beden terbiyesi vücudun verimli hale getirilmesinde etkilidir. Spor bedeni, dikkatinin dağılmasına veya kendi hareketini başlatmasına fırsat vermeden sürekli olarak öngörülen görevinde tutmaktadır. Ayrıca bedeni eğitilmiş, yönetilebilir ve verimli hale getirmektedir. Genel anlamda metinde de ülkenin kurtuluşunun atik, çevik, kudretli gençlerin eliyle olacağına vurgu yapılmıştır.

Tablo 3.9. "Küçük Faik Bey" "Said Bey" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

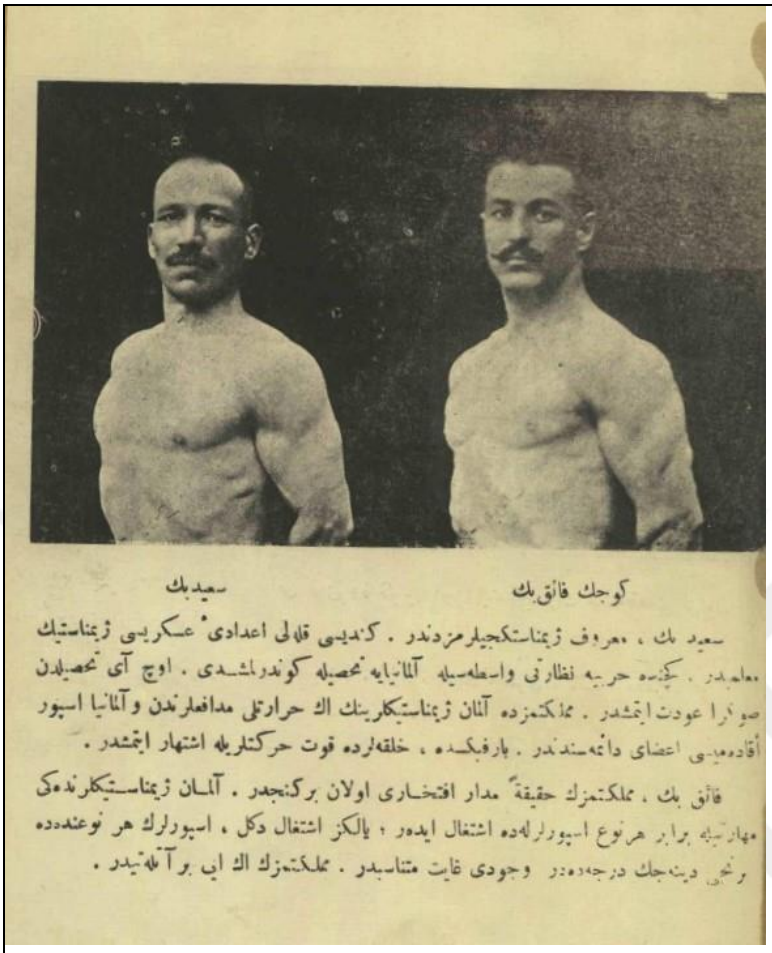

Küçük Faik Bey

Said Bey

Said Bey ma'rûf jimnastikçilerimizdendir. Kendisi Kuleli i'dâdî-i askerîsi jimnastik mu'allimidir. Geçende harbiye nezâreti vâsıtasıyla Almanya'ya tahsîle gönderilmişdi. Üç ay tahsîlden sonra avdet etmişdir. Memleketimizde Alman jimnastiklerinin en harâretli müdâfi'lerinden ve Almanya spor akademisi a'zâ-yı dâimesindendir. Barfiksde, halkalarda kuvvet hareketleriyle iştihâr etmişdir.

Faik Bey, memleketimizin hakîkaten medâr-ı iftihârı olan bir gençdir. Alman jimnastiklerindeki mahâretiyle berâber her nev'i sporlarla da iştigâl eder, yalnız iştigâl değil, sporların her nev'inde de birinci denecek derecededir vücûdu gayet mütenâsibdir. Memleketimizin en iyi bir atletidir.

Tablo 3.9.'da Türk Genci Gazetesi'nin 15 Eylül 1334 (15 Eylül 1918) tarihinde yayımlanan 1. sayısının 17. sayfasında "Küçük Faik Bey" "Said Bey" başlığı altında bu metine yer verilmiştir.

Metinde yer alan *"Faik Bey, memleketimizin hakîkaten medâr-ı iftihârı olan bir gençdir. Alman jimnastiklerindeki mahâretiyle berâber her nev' sporlarla da iştigâl eder, yalnız iştigâl değil, sporların her nev'inde de birinci denecek derecededir vücûdu gayet mütenâsibdir. Memleketimizin en iyi bir atletidir."* sözleriyle Faik Bey'in vücudu

övülmüş, vücudunun uygun ve olumlu olduğunun altı çizilmiştir. Bu yönleriyle de ülkenin onur duyulan, övülen kişilerden biri olduğuna dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla aslında kaslı, kuvvetli kişilerin gurur duyulan kişiler olacağı genç erkeklerin bilinçaltına işlenmektedir. Eğer siz de bu şekilde olursanız siz de gurur dıuyulan kimseler olursunuz büyük bir gururla öne sürmektedir. Ayrıca yine bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere sporcu bir gencin bedeni üzerinden gurur duyulmuştur. Cimnastikteki başarısının yanı sıra vücudunun dirayetli oluşuna da dikkat çekilmiştir. Zira Foucault, böyle bir bakış açısının bedene hâkim olmayı amaçladığını ifade etmektedir. Ona göre iktidarın bedene hâkim olma ve beden bilinci algısı ancak bedeni kuşatması ile ulaşılabilmiştir. Jimnastik, kas geliştirme, idmanlar ve çıplaklık vb. iktidarın sağlıklı bedenler üzerinde uyguladığı kararlı ve inatçı çalışmalardır (Kurt, 2016: 1316). Agamben'e göre ise politik hayat, egemen güce tabi bir hayat olduğundan, çıplak hayat, politik düzen ile hiçbir ilişkisi olmayan ve egemen iktidar tarafından yönetilmeyen bir hayat olarak anlaşılmalıdır. Ne var ki, egemen güce boyun eğme yaşama dayatılan bir şey olduğu ölçüde, siyasal yaşam fikri zorunlu olarak siyasal boyun eğmeden önce gelen bir yaşam fikrini önceden varsayar. Çıplak hayat, siyasal alanın dışında ve egemen iktidardan bağımsız bir yaşam olmak yerine, boyun eğdirilmesi gereken bir yaşam olarak siyasal düzene dâhil olur (Erlenbusch, 2013: 47). Çıplaklık, tıpkı nuda vita (çıplak yaşam)'nın biyopolitik bedeni üretmesi gibi, şanlı bedeni üreterek bu açıklamayı etkiler. Agamben'e göre, şanlı bir beden, hareketleri dans eden bir dansçınınki gibidir. Hareketleri "ne amaç ne de gereklilik" olan, ancak "yalnızca düzen içinde gerçekleşen" bir dansçının görkemli bedeni gibidir (Robert, 2013: 122). Agamben, çıplak hayatı hem siyasi düzenden dışlamış hem de bu düzene dâhil etmiştir.

Negri'ye göre Agamben'in düşüncesinin tehlikesi, Aristotelesçi katılığında veya biçimsel zarafetinde değil, modern egemenlik düzenine ve onu destekleyen aşkın iktidar idealine karşı çıkabilecek bir devrimci mücadele panoraması açamamasında yatmaktadır. Kurucu iktidar egemenlik paradoksuna yakalandığı ve kurulu düzen bir istisnanın sınır koşulu olarak çıplak yaşamı ürettiği sürece kural olarak, egemen gücün aşkınlığını sorgulamak ya da modern devletin dayatmalarından bağımsız kalan bir siyasi davranış biçimi tasavvur etmek mümkün değildir. Dolayısıyla, Negri'nin Agamben'in egemenlik anlayışına yönelik eleştirisinin birincil nesnesi haline gelen çıplak yaşam kavramıdır. Negri'ye göre çıplak yaşam kavramı, var olma potansiyelini reddeder.

Boyun eğdirilmiş ve karşı konulamaz bir yaşam görüşünü destekleyen Hobbes'un Leviathan'ı gibi, çıplak yaşam teorisi de kapitalist devlet için bir tür temel miti temsil eder (Neilson, 2004: 66-68). Ayrıca üst çıplak fotoğraflarına yer verilen görselde göğsünü öne doğru çıkarması güçlü, kuvvetli ve dolayısıyla özgüvenli olduğunu göstermektedir. Yazı fotoğraf ile desteklenerek gençlere böyle olmalısınız mesajı verilmektedir.

Tablo 3.10. "Tıbbiyeli Baki Bey" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

طبیه‌لی باقی بك

باقی بك

Tıbbiyeli Baki Bey

Memleketimizde yüzücülüğe ne kadar az ehemmiyet verildiğini geçenki çıkardığımız bahrî nüshamızda bir çok güzîde muharrirlerimizin makâlelerini okuyarak herkes takdîr etmişdir. İşte hiçbir tarafdan teşvîk görmeden birkaç arkadaşlarının arasındaki yapdıkları husûsî yarışlarda bile mühim simalar yetişmiş ve memleketimiz için iftihar edilecek birer uzv olmuşdur. İşte bunlardan birisi de Baki Bey'dir.

Baki Bey Rusyalı olup şimdi tıbbiyenin son sınıfında bulunuyor vücudunun teşekkülâtı iyi ve mukâvimdir sonbaharda yapdığı müsâbakalarından bazılarını Vakit Gazetesi'nde neşr etmişdir.

Kendisini Heybeliada'da büyük yarışda kazanmasıyla muvaffakiyeti yükseldi ve bundan sonra Boğaziçi Kandilli mıntıkasındaki İtalyan zâbıtası kumandanının hakemliği ile müte'addid yarışlar yapdığı gibi hepsinde de bu ecnebî arkadaşları yanında mahcûb olmadı.

Teşebbüs etdiği yüzmelerde kazandığı rekorlar:

Yeniköy'den Kanlıca'ya sâkin havada 33,5 dakikada

Yeniköy burnundan Vaniköyü'ne 80 dakikada

Kandilli'den Üsküdar'a 66 dakikada Vaniköyü'nden Bebek'e 56 dakikada akıntıya karşı azîmet ve avdet. İşte görülüyor ki yazdığımız şu cedvel her halde biraz güç elde edilen muvaffakiyetdir. İnşaallâh hükümetimiz bu sene birçok umûmî deniz yarışları yapar da gizlenmiş birçok mühim gençlerimizi teşvîk ile berâber tanıtdırmaya da biz sevk etmiş olur.

Tablo 3.10.'da Spor Âlemi Mecmuası'nın 29 Kanun-i Sani 1336 (29 Ocak 1920) tarihinde yayımlanan 7. sayısının 92. sayfasında "Tıbbiyeli Baki Bey" başlığı altında bu metine yer verilmiştir.

Metinde yer alan *"....İşte hiçbir taraftan teşvik görmeden birkaç arkadaşlarının arasındaki yaptıkları hususi yarışlarda böyle mühim simalar yetişmiş ve memleketimiz için iftihar edilecek birer .... olmuşlardır."* ifadeleriyle metinde sözü edilen gencin kendi imkanlarıyla sporcu olduğuna dikkat çekilmiş ve ülkenin spor yapan kişilerle gurur duyulacağının altı çizilmiştir. Böylece hem sporcu olması hem de kendi imkanlarıyla spor yapması önemsenmiştir. Aslında burada asıl vurgulanan ülke için sporcu, güçlü bir kişinin yetişmesidir. Nitekim Güneş'in (2015) de ifade ettiği gibi odaklanılan konu beden değil her zaman iktidar ve iktidar ilişkileridir. Burada da daha önce de aktarıldığı gibi sporcu olan gençlerin ülkenin savaş halinde savaşta güç göstergesi olmalarıdır.

Yine metinde yer alan "*Vücudunun teşkilatı? iyi ve mukavemedir? Sonbaharda yaptığı müsabakalardan bazılarını vakit gazetesinde neşr etmiştik. Kendisini Heybeli Adada büyük yarışda kazanmasıyla muvaffakiyeti yükseldi ve bundan sonra Boğaziçi kandili mıntıkasindaki İtalya radababadası? Kumandanının hakimligi ile mütaaddid yarışlar yaptığı gibi hepsinde de .... arkadaşları yanında mahcup olmadı*." ifadeleriyle fotoğrafta yer alan kişinin sporlarda başarılı olduğu yarışlar kazandığı aktarılmıştır. Ayrıca yine metinde "*Teşebbüs ettiği yüzmelerde kazandığı İnşallah hükümetimiz bu sene birçok umumi deniz yarışları yapar da gizlenmiş birçok mühim gençlerimizi teşvik ile beraber tanıddırmaya da bizi sevk etmiş olur*" ifadeleriyle diğer gençlere de gönderme yapılmıştır. Devletin bu gençleri ortaya çıkarması gerektiği ifade edilirken aynı zamanda o gençlere de siz de böyle olun diye seslenmektedir. Zira Foucault'ya göre bedenin denetimi, kas geliştirme, jimnastik, askeri talimler gibi etkinliklerle,

çıplaklık, güzel ve güçlü bedenlere övgüler yapılması gibi yollar ve bedenin iktidarca ele geçirilmesi ile mümkün duruma gelmiştir (Dağlar, 2019: 19). Agamben de biyopolitik bir bedenin üretiminin, egemen gücün orijinal etkinliği olduğunu ileri sürmüştür (Gratton, 2006: 452). Hardt ve Negri'ye göre ise iktidar tüm nüfusun yaşamı üzerinde etkili olabilecek bir yöntemi ancak bireylerin kendisine göre benimseyip yeniden canlandırdığı bütünsel, hayati bir işleve geldiğinde başarabilir (Lemke, 2017: 97). Dolayısıyla metinde sporda başarılar kazanmış birisi örnek gösterilerek, gençlere de öğüt verilmiş ve spor aracılığı ile iktidar tarafından bedenler denetim altında tutulmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.11. "Sıhhî Tatbîkî Jimnastik" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

Sıhhî tatbîkî jimnastik

Atlet: Şevki

Bedenin sıhhati, te'sîrât-ı hâriciyeye karşı gösterebileceği mukâvemetle ölçülür. Te'sîrât-ı hâriciye deyince akla: "tebeddülât-ı hevâiyye, mücâdele ilh" gibi şeyler gelir. Acaba soğuğun, sıcağın şiddetine mukâvemet ve cidâl-i hayatda te'mîn-i muvaffakiyet için ne gibi harekât yapmak, nasıl echize ile çalışmak lâzımdır?!.

Garbda İsveçli "Ling"in, Fransız "Ebert"in usûlleri Filip Tisye'nin, Jorj Demeni'nin, Emil Andre'nin eserleri herkesce anlaşıldıkdan, okundukdan, tatbîk edilerek istifâdesi tahakkuk etdirildikden sonra artık "yan" ta'bîr-i aharla "Alman usûlü jimnastik" metrûk kaldı. Bugün barfiksde pelanişlerin, tam mihverlerin, parendelerin, trapez ve velande pek ince ve tehlikeli harekâtın başın fevkine kaldırılacak ağır halterler için sarf olunacak cehd-i azlînin, baryarillide kip ve vertikallerin hayatda hiçbir menfa'at te'mîn etmediği ve hatta menfî neticeler yani zararlar tevlîd etdiği fizyoloji âlimleri ve terbiye-i bedeniye mütehassısları

tarafından bir çok delâil-i fenniye ile isbât edilmiş bulunuyor. Zorlu işlerin ciğerleri, kalbi, a‘sâbı yıprandığı bugün tahakkuk etmiş bir keyfiyetdir. Artık kuvvetdeki şiddetden ziyâde devâmlı bir mukâvemet cây-ı kabûl oluyor. Vâkı‘â “Ebert” de usûlünde haltere yer vermişdir. Fakat vasat sıklet olduğu ve pek az yapdırdığı için o kadar zengin harekât içinde mufassal bir yemek arasında alınan yarım bardak şarab te’sirini gösterir.

Zorlu harekât ile mütemâdiyen dimağa celb edilen kan merâkiz-i asabiyeyi boğuyor ve sür‘at-i intikâl, çeviklik gibi havâss-ı tedrîcî bir inhitâta mahkûm kılınmış oluyor. Bu hakîkat-i fenniyeyi ben kendi nefsimde gördüm ve tecrübe etdim. “321” senesinden “330”a kadar barfiks, barparalel, halka, trapez, duble trapez, ağır halter ve daha sâir echize ile çalışdım. Vâkı‘â bir el ile 58 kilo araşe ve 65 kilo devise etmek dolayısıyla, cüssem i‘tibâriyle gayeye vâsıl oldum diye biraz fahr ve gurûr hissini tatmîn etmek istememişsem de a‘sâbımın sür‘at-i intikâlden adelâtımın çeviklikden mahrûmiyeti acı bir hakîkat olarak karşıma dikildi. Bugün “boks”u bilir ve oynarım ve 42 santimlik kolumla havâle edeceğim yumruk muhakkak ki te’sîrsiz kalmayacakdır. Fakat o havale edilen yumruk karşımdakinin çevikliği dolayısıyla boşa gitdi mi kendimi toparlayıncaya kadar dayağı yiyeceğim âşikâr. Boksu öğretdiğim bir arkadaşımdan egzersiz yaparken yediğim dayak yumruğun geldiğini gördüğüm halde müdâfa‘asını yapmak için a‘sâbımın adelâtıma vakt ü zamânıyla emr vermemesi yüzündendir. Kezâ, geçenlerde eski heves dolayısıyla fudbol oynuyordum. Bir aralık kaleci durdum. Çekilen her şut eğer bana çarparsa geri dönüyordu. Yani başımdan geçecek topa elimi uzatdığım zaman o bir saniye evvel kaleye girmiş bulunuyordu.

Bu hâlât acaba yalnız nefesimde mi yoksa benim gibi çalışmış rüfekâda da mı var mı? diye düşündüm ve o rüfekâyı tecrübe etdim. Onda sekizi benim gibi çıkdı.

Bu tecrübelerden sonra tezâhür eden hakîkat-i fenniyeye göz yumarak, terbiye-i bedeniye mütehassıslarının ilmi, fennî sözlerine kulak tıkayarak yine “sıhhî tatbîkî jimnastik” diye barfikse, barparalele sarılırsak pek sade-dillik ve vukûfsuzluk olur. Hatta terakkiyât-ı zamâneyi tedkîk ve tetebbu‘ adem-i ihtiyâcıyla eski görgü ve ma‘lûmât üzerinde ısrâr edilirse, o yola sevk edilecek gençler için bir cinâyet işlenmiş olunacağı fikrindeyim.

25 Temmuz 36

Tablo 3.11.'de Spor Âlemi Mecmuası'nın 25 Temmuz 1336 (25 Temmuz 1920) tarihinde yayımlanan 22. sayısının 92. sayfasında "Sıhhî Tatbîkî Jimnastik" başlığı altında bu metine yer verilmiştir.

Metin içinde "Bedenin sıhhati, te'sîrât-ı hâriciyeye karşı gösterebileceği mukâvemetle ölçülür. Te'sîrât-ı hâriciye deyince akla: "tebeddülât-ı hevâiyye, mücâdele ilh" gibi şeyler gelir." ifadeleriyle sağlıklı bir bedenin dış tesirlere karşı koruduğunun altı çizilmiş ve sağlıklı bir vücuda sahip olmanın dışarıdan gelecek her türlü faktöre karşı olduğuna dikkat çekilmiştir. Böylece spor yapmak ve sporun her türlü dalıyla uğraşmak sağlıkla bütünleştirilmiştir.

Yine metinde yer alan **"***Zorlu harekât ile mütemâdiyen dimağa celb edilen kan merâkiz-i asabiyeyi boğuyor ve sür'at-i intikâl, çeviklik gibi havâss-ı tedrîcî bir inhitâta mahkûm kılınmış oluyor. Bu hakîkat-i fenniyeyi ben kendi nefsimde gördüm ve tecrübe etdim. "321" senesinden "330"a kadar barfiks, barparalel, halka, trapez, duble trapez, ağır halter ve daha sâir echize ile çalışdım. Vâkı'â bir el ile 58 kilo araşe ve 65 kilo devise etmek dolayısıyla, cüssem i'tibâriyle gayeye vâsıl oldum diye biraz fahr ve gurûr hissini tatmîn etmek istememişsem de a'sâbımın sür'at-i intikâlden adelâtımın çeviklikden mahrûmiyeti acı bir hakîkat olarak karşıma dikildi. Bugün "boks"u bilir ve oynarım ve 42 santimlik kolumla havâle edeceğim yumruk muhakkak ki te'sîrsiz kalmayacakdır. Fakat o havale edilen yumruk karşımdakinin çevikliği dolayısıyla boşa gitdi mi kendimi toparlayıncaya kadar dayağı yiyeceğim âşikâr..*" ifadelerinde sürekli zorlu hareket yapmanın sinir merkezini hızlandırdığına dikkat çekerek kendisinin o vücuda ulaştığı ile gurur duyduğunun altını çizmiştir. Dolayısıyla aslında iktidarın istediği vücuda ulaşmıştır. İktidar sağlıklı bir vücudun bu standartlara uygun olacağını öylesine aşılamıştır ki, kişi bu haliyle gururlanmaktadır. Zira Foucault'ya göre bedenin denetimi, iktidar tarafından sağlıklı bedenlerle ilişkili, yürüttüğü sürekli ve titiz bir çalışma sonucunda bireysel bedenin istenir şekilde olmasını hedefleyen bir yapı üzerine inşa edilir (Foucault, 1994: 24-25). Hardt ve Negri ise sosyal ve kültürel sermaye üretiminin biyopolitik üretim olduğunda ısrar etmektedir. Özünde, biyopolitika basitçe hayatın kendisinin yönetilmesidir. O halde biyoiktidar, yaşam biçimlerinin denetimi ve düzenlenmesidir. Biyopolitika hayatı yönettiği için, biyopolitik kontrol öznelliklerin üretimini amaçlar (Rose ve Spencer, 2016: 813). Biyopolitikanın temel çıkarı özneyi mümkün olabildiği kadar hayatta tutmak ve bedeninden mümkün olabildiğince

faydalanmaktır. Bu bağlamda metinde de sağlıklı ve güçlü bedene vurgu yapıldığı görülmekte ve bu durumun da biyopolitikanın bu temel çıkarı ile örtüştüğü görülmektedir.

Tablo 3.12. "Gençler ve Binicilik" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

كنجلر وبينجيلك

بنغيلك

سبورلرك ، بدنك تشكلنه وسجيه‌سنك تكملنه نه قدر بوكلك بر تأثير اجرا ايتديكي سويلك بزه دوشمز : بو ، يونون متفكر ملتلرك

ماهر بر فادين بينجمز

بينجيلك وآت سراق آناطوليده اولديغي كي پورادده قادينلرمز آزمسنده تعمم ايدمكدر . رسممز بوكا برمثال اولابيلير .

ملتك قدرت و قابليتي بوكلتمك ايچون سبورلره اهميت ويرملي . فقط ، مدافعة مليه‌نك مليه‌نك‌ده برعنصري‌در . عمدتاري آزالان آثارمزي چوغالتمق ويوزولان لسانرمزي هيچ اولماز ايسه اسكي سالارينه جيقارمق ايچون يارمي آثارينه تودع ايدمجكمز كنجلر بوكوندن برآز فداكارلق يابابلير . بو فداكارلق ايسه مزهج دكل ، بك لطيفدر . مشهور بر آلمان فيلسوفي ، « آت بم دردمي اوقدر آكلايوركه ، بدن بم سؤالارمه جواب ويرمديكنه حيرت ايديبورم » ديردي . قرون وسطاده بوموضوع بيلهان اعتبار بك حيرت بخش ايدي . كايكاري آلتوندن ، اورتوزي اك اعلا قاشلردن يابيلوردي . زمان يكسي ، شمدي آلتون كيك يابيلمايور ايسه‌ده ، اك شاهانه بر حيات آثاره بنه تأمين ايدبليور . سوك آي طرفنده آسمرتا پارچه « گيدن « پابيوس » پارچي آتنه تراسي آتنلاتيكده خصوصي بر قاره يابيلمش ايچمجكي بيلرده آسمرقابه كوتورولمش‌در . فقط آت هرحالده بو قدر اهتمام مقابل كفران نعمت ايتمبور . حياتي صاحبنه ٢٥٠٠٠٠ آلتون ويريبور ، وهمنه قزانديغي پارچلرده بنه بوقدر برثروت تأمين ايليبور . بينجيلكك بالكز آماتور قسمي بوقدر ، پروفيسونل قسمي‌ده واردركه ، بوده حياتي قزانغي ايستهين كنجلر ايچون بك مساعد بر زمين‌در .

بعلر وزراعت مكتبلري معلملرندن

احسان عاصمي

Gençler ve Binicilik

Binicilik

Sporların bünyenin teşekkülüne ve seciyyenin tekemmülüne ne kadar yüksek bir te'sîr icrâ etdiğini söylemek bize düşmez: Bu, bütün mütefekkir milletlerin desâtir-i hayatiyesine hâkim olmuş bir terbiye-i âmelîdir. Son senelerde Türk gençliğinin terbiye-i bedeniyeye, sporlara verdiği ehemmiyet son derece şâyân-ı şükrân olmakla beraber sporun yalnız bir kısmıyla uğraşmaları câlib-i nazar-ı dikkatdir. Bir çok esbâb sâikiyle olacak ki yalnız bazı kısımlara, futbola, sür'at koşularına, muhtelif atlamalara fazla ehemmiyet veriliyor. Halbuki bunların başında hem şahsa hem de millet-i vârideye pek müfîd olan at biniciliği vardır. Ve bu da en asîl ve necîb bir spordur.

Binicilik Türkiye'de eskiden beri rağbet bulmuşdur. Daha son senelere kadar İstanbul'da bile, hemen herkes at sahibi idi. Bitmez tükenmez seferberlikler, uzun sürekli harbler, fecî'i bir sûretde değişen ictimâ'î şartlar Türk seciyyesine tarz-ı ma'îşetine uyan bu zevki harâb etdi. Gençlerimizin de rağbetine mazhar olamamasından şimdi artık metrûk ve mensî bir hâlde bulunuyor. Her memleketin yarış mahallerinde

duraklarında pek samîmî bir mevcûdiyet gösteren gençlik son senelerde değil, eski zamanda bile nazarlarımızı tezyîn ve teheyyüc ediyordu. Halbuki Avrupa yarışlarında olduğu gibi bizde de yapılmak istenilen centilmen koşularında, zâbitlerimizden mâ‘adâ, hemen hiç genç süvarilerimize asil binicilerimize tesâdüf edilmiyor. 1924'de iştirâk edilecek olimpiyad müsâbakalarına yine hiçbir binici göndermeyeceğiz. Türkiye ise bütün cihanda güzel atlarıyla mâhir ve kibâr binicileriyle kadîm bir şöhrete mâlikdir. Garbda Amerika'da otomobillerin, bisikletlerin, hatta tayyarelerin çoğalması binicilik zevkine hiçbir halel getiremedi. Nasıl oluyor da akınlara mâlik olan bir memleketin tarihine yeni zaferler yazacak gençliğimiz, bu sahada gayr-ı müfîd bir vaz‘iyyetde kalıyor.

Gerçi, binicilik diğer sporlar kadar sehîl ve masrafsız bir şey değildir. İyi binicilerin mutlaka "hevt ekol" umûmî ta‘bîriyle cihanda ma‘lûm olan müessesât-ı husûsiyede yetişmiş olması lâzımdır. Bunun için kâbiliyet ve servet iki emsâl-i muvaffakiyetdir. Kâbiliyetli ve mest gençlerimiz olduğu kadar belki zenginlerimiz yokdur. Fakat hiç olmazsa pek mahdûd mikdârda at meraklılarımız olmalı idi. Atıcılık Türkiye'de hem yalnız bir spor değildir, müdâfa‘a-i milliyenin de bir unsurudur. Adedleri azalan atlarımızı çoğaltmak ve bozulan nesillerini hiç olmaz ise eski hallerine çıkartmak için yarını ellerine tevdî‘i edeceğimiz gençler bugün de biraz fedâkârlık yapmalıdır. Bu fedakarlık ise müz‘ic değil, pek lutfîdir. Meşhûr bir Alman filosofu "at benim derdimi o kadar anlıyor ki, neden benim suâllerime cevâb vermediğine hayret ediyorum" derdi. Kurun-ı vustâda bu mûnis hayvana yapılan i‘tinâlar pek hayret-bahş idi. Kimlikleri altından örtüleri en a‘lâ kumaşlardan yapılırdı. Zaman geçdi. Şimdi altın kimlik yapılmıyor ise de en şahâne bir hayat atlara yine te'mîn ediliyor. Son ay zarfında Amerika yarışa giden "Papirus" yarış atına Transatlantik'de husûsî bir kamara yapılmış içeceği bira da Amerika'ya götürülmüşdür. Fakat at herhalde bu kadar ihtimâma mukâbil küfrân-ı ni‘met etmiyor. Hayatı sâhibine 250,000 altın veriyor. Ve her sene kazandığı yarışlarda yine bu kadar bir servet te'mîn eyliyor. Biniciliğin yalnız amatör kısmı yokdur. Profesyonel kısmı da vardır ki bu da hayatını kazanmak isteyen gençler için pek müsâ‘id bir zemîndir

Milletin kudret ve kâbiliyetini yükseltmek için sporlara ehemmiyet verelim. Fakat, müdâfa‘a-i milliyede, asâlet-i ruhiyede büyük bir âmil olan ve Türk milletinin pek kadîm ve samîmî zevki olan biniciliği unutmayalım.

Baytar ve zirâ‘at mektebleri mu‘allimlerinden

İhsan Abidin

Sağdaki resim: Mâhir bir kadın binicimiz.

Soldaki resim: Binicilik ve at merakı Anadolu’da olduğu gibi burada da kadınlarımız arasında te‘ammüm edecekdir. Resmimiz buna bir misâl olabilir.

Tablo 3.12.’de Türkiye İdman Mecmuası’nın 30 Teşrinievvel 1339 (30 Ekim 1923) tarihinde yayımlanan 30. sayısının 740. sayfasında “Gençler ve Binicilik” başlığı altında bu metine yer verilmiştir.

Metin içinde yer alan “ *Son senelerde Türk gençliğinin terbiye-i bedeniyeye, sporlara verdiği ehemmiyet son derece şâyân-ı şükrân olmakla beraber sporun yalnız bir kısmıyla uğraşmaları câlib-i nazar-ı dikkatdir. Bir çok esbâb sâikiyle olacak ki yalnız bazı kısımlara, futbola, sür‘at koşularına, muhtelif atlamalara fazla ehemmiyet veriliyor. Halbuki bunların başında hem şahsa hem de millet-i vârideye pek müfîd olan at biniciliği vardır. Ve bu da en asîl ve necîb bir spordu*r” ifadeleriyle ile ise Türk gençliğinin sporla uğraşması takdire şayan olduğuna ancak futbol gibi sporlarla ilgilenmelerine başka sporları göz ardı ettiğine dikkat çekilmiştir. At biniciliği gibi sporlarla da uğraşmaları tavsiye edilmiştir. Çünkü ata binmek savaşlarda önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla bu durum özendirilmeye çalışılmaktadır. Foucault, biyoiktidar terimini, devletin sınırlarıyla kısıtlamamaktadır. Aksine Foucault, biyoiktidar kavramını sınıf, cinsiyet, etnisite ve diğer türden iktidar farklılıklarıyla günlük beden pratiklerine nüfuz eden gücün çok biçimli doğasını ifade etmek için kullanmıştır (Besnier vd., 2018: 6). Agamben’e göre ise iktidar, her şeyden önce, yaşamın bir niteliği biçiminde yaşam üzerine bir karardır, onun değeri ve dolayısıyla değersizliği üzerine bir karardır. Yirminci yüzyılın biyopolitikasını karakterize eden şey budur. Yirminci yüzyıl biyopolitiğinin en belirgin özelliğini tanımlayan bir formül: artık ne öldürmek ne de öldürmek değil. Yaşamak, ama yaşatmak için yaşamaktır. Biyoiktidarın belirleyici faaliyeti, yaşam ya da ölümün üretilmesinden değil, değişken ve neredeyse sonsuz bir hayatta kalmanın üretilmesinden ibarettir (Genel, 2006: 56). Bu bağlamda spor olgusu, devletin biopolitik iktidarının çok boyutlu doğasını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.13. “İzcilik Hâtıraları” Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

ایزجیلك خاطره‌لری :

ایدن ایزجیلرك

استانبولده ایکن بزده برقماعت واردی . فقیر آنادولوده نه کوزه‌لك اولابیلیر؟ دوشونجه‌سیله بزی زیارتمز آرزو ایدرلردی . بو آرزونك ایفاسی ایچون بر فرصت بکلیوردق . نهایت بر کون بزه بر ذات کلدی . بو ذات بزه دیدی که : « یارین سزی بر یره کوتورمك ایستیورم . حاضر اولونز » دیدی . بز ده حاضر اولدق . ذات بزی بر اوتومبیله بندیکی یره کوتوردی . بو یر بر مکتب ایدی . بو مکتبك معلمی بزی کوردیکنه چوق سوندی . بزه چوق ایلتفات کوسترمکه باشلادی . بزده بو ایلتفاتدن استفاده ایدرك معلمدن بعض شیلر صوردق . معلم بزه جوابلر ویردی . بو جوابلرده بزه چوق فائده‌لی شیلر واردی . بو فائده‌لی شیلری دفترلرمزه یازدق . بو دفترلرمزی بوکون کوزدن کچیردیکمز زمان بزه چوق فائده‌لی اولدیغنی کوردك . بو دفترلرمزی بوکون کوزدن کچیردیکمز زمان بزه چوق فائده‌لی اولدیغنی کوردك . بو دفترلرمزی بوکون کوزدن کچیردیکمز زمان بزه چوق فائده‌لی اولدیغنی کوردك .

قسطمونی ارکك معلم مکتبی ایزجیلری

فوت بول طاقمی : معلم واوراق بکری عبدالدین بك رفاقتده

ایله بربرلرینی کوزل استانبول هیجانندن سنه‌لرجه آیرمامق ..

فقط بزم قناعتمزی داهی اندیشه‌لرمزی بوزاز لمطلقده‌کی ایزجی سیاحتلرمز بوسیتون دکیشدردی . امتحانلری متعاقب ازمیره برندقیق سیاحتی ایدیدك . تمامیله داغیل وکویلو اولان چوچوقلرمزه ازمیرده‌کی برچوق فنی وعلمی مؤسسه‌لری کوسترمك . ازمیرده خلق فرقه‌سی اعانه‌سنی . یدیه ایلتزی تأمین ایتدی . منتظم برپروغرام داخلنده یدیرز اوصان قلوبنك قیمتلی رئیس واعضالرینك دلالت ورفاقتیله قدیمه قلعه‌سی کبی تاریخی برلری تدقیق ایتدك . زراعت وصنعتلر مکتبی ایله بحریه طیاره قرارکاهی . دمیر . ایپلك . قاش فابریقه‌سی فابریقه‌لری کبی فنی مؤسسه‌لرده ، دارالمعلمین ، ملکتبخانه ، دارالایتام وسیحیه‌خانه عمومیه‌یه‌کمك حسن قبول کوردك . طلبه‌مزك اعظمی استفاده‌لری تأمین ایتدی . ارطغرل

آلتنه ایزجیلری : کویلولرله برابر

جمهوریتك بزه بخش ایتدیکی نادیده هدیه‌لر کبی محفوظدر .

چام اورمانلری آواسنده ساعتلرجه یورودك . کوزل وطنك تمیز هواسنی دوبا دوبا تنفس ایتدك . بز یورلرده ؛ هیچ بروطنده امثاله تصادف ایدیله‌بن طبیعتك دالاردن . جیچکلردن اوردیکی طاقلرك آلتندن کچدك . اونك سرین وکولکه‌لی کوزلکلرینی اکال ایچون اوچوشان کله‌بکلریله اویناندق . اونلردن موزه‌مز ایچون قوللکسیونلر وجوده کتیردك . قاراچه صوده رسامك آنجق فوق‌العاده براثر تابلوسنه تثبیت ایده‌بیله‌جکی ضروبی وآلیشن طلوعی سیر ایتدك

آنادولوده‌کی خرابه‌لرك عظمتندن ، تدقیق ایتدیکمز داهاپرچوق برلردن بحث ایتمیه‌جکم . یالکز شونی سویله‌مك ایسته‌رم که « آنادولی فقیر ، چیلاق وزواللیدر . » دیین وارسه او آنادولو بیلمیور . آنادولوده هرشی واردر . ثروت بول کوزلك هیچ بروطنده بولنمه‌یه‌جق درجده‌ده بوکسکدر . فقط آنادولنك هربرینی آیری آیری مطالعه ایتمك لازمدر .. اوزمان هر ایزجی ایچون قیمتلی بر علم مجموعه‌سی وجوده کلمش اولور !..

آیدین : یکی بازار باشی مکتبی معلملرندن

اویتاق بکی صاتپ

İzcilik hâtıraları:

Aydın İzcileri:

İstanbul’da iken bizde bir kanâ‘at vardı. Fakîr Anadolu’da ne güzellik olabilir? Bu endişe ile biz pek güzel İstanbul muhîtinden senelerce ayrılamadık..

Fakat bizim kanâ‘atlerimizi vâhî endişelerimizi bu yaz ta‘tîlindeki izci seyahatlerimiz büsbütün değişdirdi. İmtihanları müte‘âkib İzmir’e bir tedkîk seyahati yapdık. Tamamıyla dağlı ve köylü olan çocuklarımıza İzmir’deki bir çok fennî ve ilmî müesseseleri gösterdik. İzmir’de halk fırkası i‘âşemizi, belediye ibâtımızı te’mîn etdi. Muntazam bir program dâhilinde Yıldız idman klubünün kıymetli reis ve a‘zâlarının delâlet ve refâkatiyle Kadife Kal‘ası gibi tarihî yerleri tedkîk etdik. Zirâ‘at ve san‘atlar mektebi ile bahriye tayyâre karargâhı, demir, iplik, kumaş fabrikası fabrikaları gibi fennî müesseselerde, dâru’l-mu‘allimîn, millî kütübhane, dâru’l-eytâm ve hapishâne-i

umûmîde yüksek hüsn-i kabûl gördük. Talebemizin a‘zamî istifâdeleri te’mîn edildi. Ertuğrul yatını ziyâretimiz esnasındaki istifâdemiz bizim için pek kıymetli idi. Telsiz telgraf muhâberâtını izci talebe bizzat dinlediler. Vekîl İhsan Beyefendi tarafından gösterilen hüsn-i kabûl ile söyledikleri kıymetli sözler bizim hâtıra defterimizde cumhûriyetin bize bahş etdiği nâdîde hediyeler gibi mahfûzdur.

Yıldız klubü idman sahasında 16 Haziran yaşadığımız samîmî geceyi bilmem izcilik hayatında bir daha yaşamak nasîb olacak mı?.. Yine İzmir eşrâf ve ekâbir-i ricâli ile vekîli ve meb‘ûsların huzûrunda geçirdiğimiz 18 Haziran gecesi hayatımızda ender tesâdüf edeceğimiz yüksek ve heyecanlı bir gece olmuşdur. Ve gece Meb‘ûs Necati ve Haydar Rüşdü Vekîl İhsan Beyefendilerin gençlere karşı hitâbelerini, Vali İhsan Paşa’nın kıymetdâr cümlelerini ta‘kîb ta‘lîm ve terbiye yolları arasında bir düstûr olarak kabûl etsek yeri vardır.

İzmir’den avdetden sonra Bozdoğan etrafında Yaygın Yaylası tarîkiyle Karacasu’da bir tedkîk seyahati yapdık. Seyahat zamânında tesâdüf etdiklerimizi yazmak için bir mecmû‘a vücûda getirmek lâzımdır. Biz köylerde Türk köylüsünün en yüksek meziyyetlerini bizzat gördük. Yollarda, tabi‘atin Türk vatanını süsleyen en yüksek ve güzel kelimesiyle tavsîfi noksân kalacak derecede güzelliklerini seyr etdik.

Karıncalı Dağları’na tırmanan yollardaki çam ormanları arasında saatlerce yürüdük. Güzel vatanın temiz havasını doya doya teneffüs etdik. Biz yollarda, hiçbir vatanda emsâline tesâdüf edilmeyen tabi‘atin dallardan, çiçeklerden ördüğü takların altından geçdik. Onun serin ve gölgeli güzelliklerini ikmâl için uçuşan kelebekleriyle oynadık. Onlardan müzemiz için kolleksiyonlar vücûda getirdik.

Karacasu’da ressâmın ancak fevka’l-âde bir eser-i tablosuna tesbît edebileceği gurûbu ve en şen tulû‘ı seyr etdik.

Anadolu’daki harâbelerin azametinden, tedkîk etdiğimiz daha bir çok yerlerden bahs etmeyeceğim. Yalnız şunu söylemek isterim ki “Anadolu fakîr, çıplak ve zavallıdır.” diyen varsa o Anadolu bilmiyor. Anadolu’da her şey vardır. Servet bol güzellik hiçbir vatanda bulunmayacak derecede yüksekdir. Fakat Anadolu’nun her yerini ayrı ayrı mütala‘a etmek lâzımdır.. O zaman her izci için kıymetli bir ilm mecmû‘ası vücûda gelmiş olur!..

Aydın: Yenipazar yatı mektebi mu‘allimlerinden Oymakbeyi Saib

Tablo 3.13.’de Türkiye İzciler Birliği Gazetesi’nin 15 Teşrinisani 1925 tarihinde yayımlanan 2. sayısının 24. ve 25. sayfalarında “İzcilik Hâtıraları” başlığı altında bu metine yer verilmiştir.

Metinde yer alan *“İzmir’de halk fırkası i‘âşemizi, belediye ibâtımızı te’mîn etdi. Muntazam bir program dâhilinde Yıldız idman klubünün kıymetli reis ve a‘zâlarının delâlet ve refâkatiyle Kadife Kal‘ası gibi tarihî yerleri tedkîk etdik. Zirâ‘at ve san‘atlar mektebi ile bahriye tayyâre karargâhı, demir, iplik, kumaş fabrikası fabrikaları gibi fennî müesseselerde, dâru’l-mu‘allimîn, millî kütübhane, dâru’l-eytâm ve hapishâne-i umûmîde yüksek hüsn-i kabûl gördük. Talebemizin a‘zamî istifâdeleri te’mîn edildi. Ertuğrul yatını ziyâretimiz esnasındaki istifâdemiz bizim için pek kıymetli idi. Telsiz telgraf muhâberâtını izci talebe bizzat dinlediler. Vekîl İhsan Beyefendi tarafından gösterilen hüsn-i kabûl ile söyledikleri kıymetli sözler bizim hâtıra defterimizde cumhûriyetin bize bahş etdiği nâdîde hediyeler gibi mahfûzdur.”* ifadelerde izcilerin düzenlediği gezide devlet yetkililerinin izcilere destek verdiği görülmektedir. Bu bağlamda idmancılık ve izcilik gibi sporlara devletin destek sunacağı ima edilerek gençler sporlara teşvik edilmiştir.

Nitekim Tokatlıoğlu’nun (2020) da ifade ettiği gibi birey, bedenine iyi bakması gerektiğini bir tercihe bağlı olarak değil de bir sorumluluğa teslim etmesi gerektiğini yeğlemektedir. Erken cumhuriyet döneminde beden politikalarının esas amacı da, bir vergi mükellefi gibi, vatandaşlarını bedenlerinden sorumlu duruma getirebilmektir. Bu sorumluluğu yerine getirecek fizikî şartları oluşturmak ise devletin kendi sorumluluk alanıdır. Özetle, devlet akılsallığı, vatandaşlarından bedenlerine iyi bakmaları amacıyla spor ve antrenman yapmalarını istediği için antrenmanı yapacak saha ve eğitmen ihtiyacını karşılamak ile mükelleftir. Zira Foucault'nun bedene odaklanması, spor ile devlet arasındaki ilişkiyi anlamak için yeni bir yol açmıştır. Modern ulus-devletlerin ve ulusal devlet okul sistemlerinin yükselişiyle birlikte beden eğitimi disiplininin gelişmesi tesadüf değildir. Sporda, Foucault'nun “iktidarın mikrofiziği”nin iş başında olduğu çoğu kez açıkça görülebilmektedir. Spor bedenleri disipline eder, düşünceleri şekillendirir ve bu sürecin ürününü bir izleyici kitlesine örnek olarak sergiler (Besnier vd., 2018: 202).

Dolayısıyla metinde yer alan ifadelerde devlet yöneticilerinin spor yapan gençleri desteklediği ve onların yanında yer aldığı görülmektedir. Aslında asıl ima edilen şey gençlerin bu şekilde bir bedene sahip olması gerektiği böylece ülke ve yöneticiler tarafından destek göreceği ön plana çıkarılmıştır. Bu bağlamda devlet destekli spor sistemindeki sporcuların yaşamları, Foucault'nun teorisini örneklemektedir.

Tablo 3.14. "Mekteblerde Terbiye-i Bedeniye İmtihânı" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

مكتبلرده تربيهٔ بدنيه امتحانى

Düşünceler:

Mekteblerde terbiye-i bedeniye imtihânı

Başımızın üstünde genişleyen laciverd kubbenin altındaki hâdisâtda ne yeni bir şey vardır, ne de mutlak.. Gözümüzün gördüğü, aklımızın bulduğu şu'ûnda tam bir istikrâr

aramak beyhûde külfete katlanmakdır. Hiçbir fi‘il, hiçbir şe’t, hiçbir hareket yokdur ki mutlak ve müstakarr bir sûretde müfîd veya muzırr, iyi veya kötü sıfatlarını taşıyabilir olsun!..

Hadd-i zatında ne iyi vardır, ne fenâ.. Ne müfîd vardır, ne de muzırr.. Belki her şey iyi ve her şey fenâdır. Fâide ve zarar, hayır ve şerr herhangi bir şeyin vücûdundan ziyâde tatbîkâtî şeklinden, amelî sahadaki evsâfından doğan nesebî ve i‘tibârî kıymetlerdir.

Nâ-ehiller eline veya imkânsız muhîtlere düşen bir (en iyi) kolayca (en fenâ) olabileceği gibi, erbâbını bulan (en muzırr) da (iyi)ye inkılâba isti‘dâd kazanır.

İmtihân denilen şey de böyledir. Şekline göre iyi, fenâ.. Ma‘nâlı, ma‘nâsız olur. Bugün mevzû‘-ı bahs etmek istediğimiz, mekteblerdeki (terbiye-i bedeniye)ye tarz-ı tatbîki, işte bu i‘tibârla çok şâyân-ı dikkat bulunmakdadır.

* * *

İmtihân nedir? Evvel emirde bunu arayalım:

İmtihân, bir ihtiyâca tekâbül eden melekât veya kâbiliyâtın, ma‘lûmâtın iktisâb edilen derecesini mîzâna çekmek, ölçmekdir. Bununla talebenin veya herhangi bir kimsenin kâbiliyet-i dimâğiyesi, isti‘dâdları, rûhî temâyülleri, bilgileri, hülâsa evsâf-ı umûmiye ve husûsiyesi az çok noksan ve fazla ile – tartılabilir. Bu tartı neticesinin sıhhate karîb olabilmesi imtihân usûlünün şekline tâbi‘dir. Aynı şekil her şeye, maddî ve ma‘nevî bütün melekât ve evsâfa aynı sûretle tatbîk edilemez. Edildiği takdîrde elde edilecek hâsılâtın müsbet olabilmesi büyük bir meşkûkiyete düşer.

* * *

Öyle ise (terbiye-i bedeniye) imtihânı ne demekdir?.. Bizim anladığımıza göre (terbiye-i bedeniye) yapılan sa‘y-i adelî melekât-ı adeliyenin de fa‘âl olmasını îcâb etdiriyorsa yorgunluk daha fazla olur. Yorulmuş bir adelenin taklis-i kudreti tenâkıs eder, daha az iş husûle getirir.

Lif-i adelînin yorgunluğu her birisi kâbiliyet-i tenbîhiyyesinin za‘afına tekâbül etmek üzre üç safha-i fizlojiye irâe eder: Birinci safha müvellid-i kuvvâ müddeharâtda tenâkısıyla ikinci safha adelâtda tard ve def‘ edemediği tabi‘ati semdâr-ı hâsılâtın terâkümüyle, üçüncü safha ise hücrenin nizâm ve tertîbinin bozulmasıyla muttasıfdır.

Ve'l-hâsıl mübâdelât-ı gıdâiyye sarf edilen kudret ile mütenâsib değil ve hâsılât-ı istihlâkiye adele tarafından tard ve def‘ edilemiyorsa yorgunluk husûle gelmiş demekdir. Sa‘y-i adelî esnâsında husûle gelen teneffüsün tezâyüdü ifrâğa ve ıtrâhı lâzım olan mevâddın güçlükle olması ve hâmız-ı karbonun terâkümü neticesidir.

Mâba‘dı var.

Üstteki resim: Ankara muhâbirimiz Şinasi Özdemir Bey

Alttaki resim: Nezih ve Öztürk gençliğini hayat ve hareket dünyasına erişdirecek olan yarının zinde ve neşeli, azimli ve ümîdli mürebbî nâmzedlerinden bir grup: Geçen sene muntazam ve câzib bir mesâ‘î ile çalışan Ankara mu‘allim mektebi talebesi

Tablo 3.14.'te Maç Mecmuası'nın Mart 1926 tarihinde yayımlanan 3. sayısının 9. sayfasında "Mekteblerde Terbiye-i Bedeniye İmtihânı" başlığı altında bu metine yer verilmiştir.

Metin içinde yer alan "*Lif-i adelînin yorgunluğu her birisi kâbiliyet-i tenbîhiyyesinin za‘afına tekâbül etmek üzre üç safha-i fizlojiye irâe eder: Birinci safha müvellid-i kuvvâ müddeharâtda tenâkısıyla ikinci safha adelâtda tard ve def‘ edemediği tabi‘ati semdâr-ı hâsılâtın terâkümüyle, üçüncü safha ise hücrenin nizâm ve tertîbinin bozulmasıyla muttasıfdır. Ve'l-hâsıl mübâdelât-ı gıdâiyye sarf edilen kudret ile mütenâsib değil ve hâsılât-ı istihlâkiye adele tarafından tard ve def‘ edilemiyorsa yorgunluk husûle gelmiş demekdir. Sa‘y-i adelî esnâsında husûle gelen teneffüsün tezâyüdü ifrâğa ve ıtrâhı lâzım olan mevâddın güçlükle olması ve hâmız-ı karbonun terâkümü neticesidir.*" sözlerinde bedenin gelişmesi gerektiği aksi halde bedenin işlevlerini yeteri kadar sağlayamayacağına dikkat çekilmiştir. Bunun için de eğitimin şart olduğuna vurgu yapılmıştır. Aslında temel kaygı beden gelişmediği zaman savaşlarda silah aracı olamaz. Dolayısıyla onlara göre asıl işlevini yerine getiremez. Bu nedenle beden sürekli eğitilmeli ve olası bir savaşa hazır olmalıdır. İnsan türünün temel biyolojik özelliklerinin siyasi bir stratejinin nesnesi haline geldiği mekanizmalar dizisini incelemek için Foucault, biyopolitika analizini kullanmıştır (Mayes, 2016: 4). Zira biyopolitikanın amacı, altındaki güçleri güçlendirmek, kontrol etmek, izlemek ve organize etmektir. Bu bağlamda metinde yer alan ifadelerde, spor ve beden terbiyesinin öneminine vurgu yapılarak gençlerin bedenlerini uygun bir biçimde geliştirmelerinin ve

büyümelerinin düzenli olarak spor yapmakla ve idman talimleriyle mümkün olabileceğini ve aynı zamanda bedenin terbiye edilmesinin, hastalıklara karşı da koruyucu olacağı vurgulanmıştır.

Tablo 3.15. "Küçük Faik Bey" "Said Bey" Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

مصاحبه

سپورده شخصیت بدنیه

هیچ شبهه ایدیلهمز که سپور حرکاتنك وجوددهحصوله کتیردیکی فوائدك «بوتهپلاستیك» دنیلن بر شکلده تجلیسنده اك بویوك روللی شخصیت بدنیه اویناریعنی سپوردك هرهنگی هرشخصی اوزرنده عین نتیجهیی ویرمز. سپوردن بکلنیلن غایه معلومدرکه وجوده لازم اولان کوزللکی وصحتی بخش ایدهبیلمکدر. هرسپوردك هرکس ایچون لازم اولان کوزللکی وصحتی بخش ایدهمهمیسی اساسی قبول ایدیلنجه سپورده شخصیت بدنیهنك اهمیتی پرقات دها آکلاشیلیر. مثلا بدنی تشکلات اعتبارایله وجودینك آشاغی قسملری نسبةً بویوك یاردیلن کیمسهلرك متادیاً فوتبول اویناممهسی ومنوسیده ینمهسی کی وجودك سفلی اقسامنی غالهدیرن حرکاتك چوق یاپلماسی استلزام ایدن سپورلرله اشتغال ایتمهسی نتیجهده بدنك آشاغی قسملرینك زومندن فضله بویومهسی نتیجه ایدهجك کبی عکسی حالده بدنك اوست قسملری ایچون واردردر. کورولیورکه عادتا «هرفردك هرشخصك برسپوری واردر» حالبوکه بزم تمکنده بلا مبالغه سویله یهبیلرزکه هرکسك محمولك برسپوری واردر: فوتبول ...

جواد رشدی بك افندی

بوسوزلرمزله فوتبول عایهداری برسپورجی اولدیغمز آکلاشیلمسین. بالعکس فوتبولك دیکر سپورلره نظراً دها زیاده کنجلك اوزرنده سپور حیاتنك تمیه ـ نه مستمدوهر کسجه فوائدی موجب، شایان قبول «تهقیق» بر سپور اولدیغی بزده قبول ایدهرز. آنجق هرهانکی برسپور اولورسه اولسون اوسپورهباشلامادن اول بدنی شخصیتك نظر دقته آلنمسی لازم کلهجکی بیانایدیر. حالبوکه بزده بویله اولمایور، برقلوبه قید ایدیلن کنج برسپورجی کندیسنه اك زیاده هانکی سپور لازمدر؟ شخصیت بدنیهسی اك زیادههانکی سپوری استلزام ایدر؟ وجودینه مطلوب اولان کوزللکی اك زیاده هانکی سپور بخش ایدهبیلر؟ کندیسی ایچون اك صحی سپور هانکیسیدر؟ عنیف حرکاتدن وجودینك فضلهتأثر اولدیغی عضولر وارمیدر؟ یوقیدر؟ یوکسی دوشونجهلرله حرکت ایتمز، کایتی کوزل بر جریانه تابع اولور، یعنی فرانسزلرك «آمپیریك» دیدکاری اصولسز بر سپورك زیونی اولوب کیدر. بالطبع نتیجه یارلاق اولماز. حتی وقتیله اك بویوك سپور زمامدارلرمزك بیله اصولسز سپور نتیجهسنده یاصیرتنده فضله (یارفیتس) حرکاتیله (دهوییا ـ سیون ـ انحناء)، یاخود فضله کوللهقالدیرمقله قلبنده عارضهلرپیدا اولدیغی کورولمشدر. اسم تصریحه لزوم کورمیورم، چوق سپورجیلرمز معلوم بیله قالمشدر.

تحصیل مقصدیله فرانسهیه کیتدیکم زمان «مون پله» ده «موسیو ثمستو» نامنده بر پروفسورك ادارهسنده بولنان بر تربیهبدنیه صالونه دوام ایدردم، ایلك قید اولدیغم کون پروفسور مقیاسات بدنیهیی آلدقدن صوکره

Musâhabe

Spor'da şahsiyet-i bedeniye

Hiç şüphe edilemez ki spor harekâtının vücûdda husûle getirdiği fevâidin "boteplastik" denilen bir şekilde tecellîsinde en büyük rolü şahsiyet-i bedeniye oynar, yani sporun her nev'i her şahıs üzerinde aynı neticeyi vermez. Spordan beklenilen gaye ma'lûmdur ki vücûda lâzım olan güzelliği ve sıhhati bahş edebilmekdir. Her sporun herkes için lazım olan güzelliği ve sıhhati bahş edememesi esâsı kabûl edilince sporda şahsiyet-i bedeniyenin ehemmiyeti bir kat daha anlaşılır. Meselâ bedenî teşekkülât i'tibâriyle vücûdunun aşağı kısımları nisbeten büyük yaradılan kimselerin mütemâdiyen fudbol oynaması velospide binmesi gibi vücûdun saklı aksâmını nemâlandıran harekâtın çok yapılmasını istilzâm eden sporlarla iştigâl etmesi neticede bedenin aşağı kısımlarının lüzûmundan fazla büyümesini intâc edeceği gibi aksi halde bedenin üst kısımları için vâriddir. Görülüyor ki adeta "her ferdin her şahsın bir sporu vardır" halbuki bizim memleketde bilâ mübâlağa söyleyebiliriz ki herkesin umûmun bir sporu vardır: Fudbol…

Bu sözlerimizle fudbol aleyhdârı bir sporcu

olduğumuz anlaşılmasın. Bilakis fudbolun diğer sporlara nazaran daha ziyâde gençlik üzerinde spor hissiyâtının tenmiyesine müste'id ve herkesce fevâidi mûceb, şâyân-ı kabûl "teknik" bir spor olduğunu biz de kabûl ederiz. Ancak herhangi bir spor olursa olsun o spora başlamadan evvel bedenî şahsiyetin nazar-ı dikkate alınması lazım geleceği bilinmelidir. Halbuki bizde böyle olmuyor, bir klube kayd edilen genç bir sporcu kendisine en ziyâde hangi spor lâzımdır? Şahsiyet-i bedeniyesi en ziyâde hangi sporu istilzâm eder? Vücûduna matlub olan güzelliği en ziyâde hangi spor bahş edebilir? Kendisi için en sıhhî spor hangisidir? Anîf harekâtdan vücûdunun fazla müteessir olduğu uzuvlar var mıdır? Yok mudur? Bu gibi düşüncelerle hareket etmez, gelişi güzel bir cereyâna tabi' olur, yani Fransızların "ampirik" dedikleri usûlsüz bir sporun zebûnu olup gider. Bi't-tab' netice parlak olmaz. Hatta vaktiyle en büyük spor zimemdârlarımızın bile usûlsüz spor neticesinde ya sırtında fazla (barfiks) harekâtıyla (deviyasyon – inhina) yahud fazla gülle kaldırmakla kalbinde arızalar peydâ olduğu görülmüşdür, isim tasrîhe lüzûm görmüyorum, çok sporcularımız ma'lûl bile kalmışdır.

Tahsîl maksadıyla Fransa'ya gitdiğim zaman "Mon Pelye"de "Mösyö Estev" nâmında bir profesörün idâresinde bulunan bir terbiye-i bedeniye salonuna devâm ederdim, ilk kayd olunduğum gün profesör mikyâsât-ı bedeniyemi aldıkdan sonra

Resim yazısı: Cevad Rüşdü Beyefendi

Tablo 3.15.'de Şa Şa Şa Gazetesi'nin 8 Temmuz 1926 tarihinde yayımlanan 11. sayısının 2. sayfasında "Musâhabe" başlığı altında bu metine yer verilmiştir.

Metinde geçen *"Spordan beklenilen gaye ma'lûmdur ki vücûda lâzım olan güzelliği ve sıhhati bahş edebilmekdir. Her sporun herkes için lazım olan güzelliği ve sıhhati bahş edememesi esâsı kabûl edilince sporda şahsiyet-i bedeniyenin ehemmiyeti bir kat daha anlaşılır."* sözleri ile spordan beklenilenin vücuda güzellik ve sağlık vermesi olduğu ve her sporun güzellik ve sağlık bahşedemeyeceğine dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla aslında yapılacak olan sporun bireyi güçlendirmesi, disipline etmesi ve savaşa hazırlaması gerektiği vurgulanmıştır. Zira Foucault'ya göre disiplin, eğitim, danışmanlık, hükümet prosedürlerinin kodlanması, gözetim ve periyodik raporlamayı içeren teknikler yoluyla bireyleri sapkın öğelerini normalleştirme bakış açısıyla değiştirmek için adımlar atmayı içermektedir. Foucault ayrıca, disiplinerliğin, düzensiz

olarak algılanan öğelerin ıslah edilmesi adına belirli bir tahayyül oluşturduğunu öne sürmüştür. Disiplin yöntemleri, başta ordu olmak üzere kurumlarda insan vücudunun yararlılığını artırma stratejileri olarak ortaya çıkmış ve daha sonra modern gücün daha genelleştirilmiş bir tekniği haline gelmiştir. Disiplin, mekân, zaman ve hareketin bölünmesi ve kontrolü yoluyla uygulanan sonuçlardan ziyade süreçlerin ve zorlamanın bir karışımını kullanır. Yani düzelticidir (Zanotti vd., 2015: 194). Dolayısıyla Foucault'nun görüşüne göre, disiplin sadece baskıcı değil, aynı zamanda üretkendir. Bu bağlamada metinde geçen ifadeler de Foucault'nun bu görüşünü desteklemektedir.

Tablo 3.16. “Erkek Mu‘allim Mektebi Kampını Ziyâret” Başlıklı Metin ve Transkripsiyonu

ارکك معلم مكتبی قامپینی زیارت

غرب خبرلری

آمریقالی بر قادین

مائنی یکدی

سوزان لانقلهن

بشکطاش ـ بکمقوز

Erkek mu‘allim mektebi kampını ziyâret

Geçen hafta bir gün köprüde saat tam on ikiye beş var. Şirket-i hayriyenin 60 numerolu vapuru Boğaziçi yolcularıyla dolu, ilk hareket düdüğünü ötdürüyor. Geç kalan yolcular acele ediyorlar. Gişeden yetişemeyeceğim zannıyla öyle acele bilet almışım ki biletçi arkamdan bağırıyor:

- Efendi, paranın gerisini al.

Geriye döndüm. Paraları avuçluyarak cebime yerleşdirdim. Kendimi vapura atdım. Havadar bir yer arıyordum. Biraz dolaşdıkdan sonra sığınacak bir köşe buldum ve yerleşdim. Vapur son düdüğünü ötdürdü. Halatlar alındı. Hareket etdi.

Cebimden kırmızı kaplı ta‘rifeyi çıkardım. Muvâsalat zamânına bakdım. 13,45’de demek ki bir saat kırk beş dakikalık yolculuğum vardı. Bu zamanı geçirmek için bir arkadaş, bir gazete, bir kitâb arıyorum. Etrafıma bir göz geçirdim. Karşımda daha şimdiden uykuya teşne gözlerini muttasıl oğuşduran ihtiyâr bir Ermeni, yanında her halde karısı olacak yine ihtiyarca bir dudu. Yanımda galiba benim gibi vapura geç

kalmış kesik kesik nefes alan ve terini silmekle meşgûl ihtiyârca bir zat.

Şimdi artık yolculuğun sonuna yaklaşıyorduk.

Vapur vereceği yükü vermiş. Artık Kavak yolcuları kalmışdı.

İskele cihetine geçdim Yenimahalle'den evvela Anadolu Kavağı'na uğramak üzre ilerler iken kampın müteferrik çadırları, ön tarafda bayrak direğinden biri kırmızı biri beyaz bayraklar gözükdü. Son iskeleden ayrıldıkdan sonra! Boğaz'ın bu kesdirmesi bana öyle uzun geldi ki bir yukarı bir aşağı düşmeye başladım nihayet artık iskeleye yanaşmışdık. Daha iskele verilmeden kendimi mu'allim arkadaşlarına arasına atdım, beni bilhassa istikbâle gelen arkadaşların ellerini sıkarken samîmî bir yere geldiğimden daha o dakikada emin oldum.

Kampa giden yoldan yürüyoruz. Yolda sessizlik meşhûd. Sebebin sordum. Arkadaşların hafta gezintilerinden olan bu günü geçirmek için Kasapçayırı'na gitdiklerini söylediler. Kampa muvâsalat etdik. Kapudan girer girmez münferid çadırlar şimdi gözümde toplandı. Ma'amâfîh mükemmel bir kolordu gibi yer almışlar. Karşıda görene bir karargâh hissi tevlîd ediyor.

Çadırların en büyüğüne girdik. Burada hilâl-i ahmerin ma'lûm İngiliz çadırları görünüyor. Derdleşmek için konuşmaya başladık.

Talebelerin gelmekde olduğunu haber verdiler. Biraz sonra şarkı söyleye söyleye hepsi gelmişlerdi. Gezintilerini anlata anlata bitiremiyorlar. Birkaçı anlatırken ağzını bile şapırdatıyor. Anlaşılıyor ki orada tatlı şeyler yemişler ve tatlı tatlı konuşmuşlar..

Yemek borusu çaldı. Yemeklerimizi yedik. Biraz sonra Şaşa nâmına İbrahim Alaaddin Beyefendi'nin karşısına çıkmışdım.

Bizi tenvîr etmesini ricâ etdiğimde bize aşağıdaki malûmâtı lütf buyurdular:

- Kampdan maksadımız, şehrin gürültülü muhitinden de uzaklaşıp burada sporun inkişâfı ve bu yolda spora olan ihtiyâcın tatmîni bu sûretle bekâr talebeye sıhhat, çalagi i'tibâriyle bir fazlalık vermekdir.

Geçen sene 10 Ağustos'dan 6 Eylül'e kadar ki bir aylık kısa bir zamanda doktorumuzun mu'âyene neticesi sâbit olan %80 kadar farkı nazar-ı i'tibâra alarak bu sene bir Temmuz'da gelüp Ağustos sonuna kadar kalacağız. Tabi'i bu müddet zarfındaki

istifâdemiz geçen senekinden çok fazla olacakdır.

Sporlardan bilhassa yüzme, kürek çekme, voleybol, fudbol, atlamalar, yürüyüşlere fazla ehemmiyet verilmekdedir.

Haftada olan gezintilerden 23 Temmuz Salı Fener'in üstünde Çırpına suyuna, 20 Temmuz Salı Bendler'e, 27 Temmuz Polonezköyü'ne, 3 Ağustos Salı Kasapçayırı'na gidildi.

Bilhassa bunlardan Polonezköyü'ne olan yürüyüş en büyüğü olup Paşabahçesi'ne kadar vapurla gidilip oradan 16 kilometrelik yol 3 saatde kat' edilmişdir. Avdet aynı tarîkle olmuşdur.

Gelecek gezinti programında Kilyos, Yuşa, Karakulak ve daha civâr yerler vardır.

Silah ta'lîmlerine ehemmiyet verilmekdedir. Burada topçu kumandanlarından Mülâzım-ı evvel Necabeddin ve Şevket Beyler ta'lîmlere nezâret etmekdedir. Endaht, tüfenk aksâmı hakkında ma'lûmât verilmişdir. Askerî ta'lîmleri şimdiden öğrenmişlerdir.

Fudbol müsâbakalarından birincisini büyük muvaffakiyetle neticelendiren takım ikinci oyununu da sıfıra karşı iki golle Beykoz çayırında muvaffakiyetle neticelendirmişse de takımın kesikliği daha fazla sayı yapmasına mâni' olmuşdur.

Voleybola bilhassa pek fazla ehemmiyet verilmekde ve yapılabilecek müsâbakalarda muhakkak muvaffakiyet ihtimâli görünmekdedir.

Bütün bu sporlara genç mu'allim Recai Bey'in pek fazla himmeti görünmekdedir.

İşte spor fa'âliyetimizin belli başlı noktaları, diğer teferru'âtı siz yazabilirsiniz.

Bir de ilmî bahislerden hayvanat laboratuvar şu'besi yapılmakdadır. 100 cildden müteşekkil kütübhaneden talebe istediği kitâbı mütâla'a edip i'âde eder.

Bu kıymetli ma'lûmâtı edindikden sonra büyük teşekkürle ayrıldım. Ve kâni' olduk ki erkek mu'allim mektebi kamp hayatını spor ve tetebbu'âtına hasr etmiş.

Misâfirliğim esnâsında arkadaşlardan gördüğüm muhabbet ve misâfirperverliği kalemim ifâde etmekden pek uzak olduğu için bu husûsda hiçbir şey yazmayacağım yalnız şu kadarını kayd edeyim ki Şaşa nâmına ne kadar mütehassıs olsam azdır.

Ayrıldığım gün harbiye mektebinin – galiba aynı kasıdla olacak – Tellitabya'da kamp

kurduklarını haber verdiler.

M. S

Resim yazısı: İstanbul erkek mu‘allim mektebi birinci fudbol takımı.

Tablo 3.16.’da Şa Şa Şa Gazetesi’nin 19 Ağustos 1926 tarihinde yayımlanan 16. sayısının 3. sayfasında “Erkek Mu‘allim Mektebi Kampını Ziyâret” başlığı altında bu metine yer verilmiştir.

Metinde geçen “Sporlardan bilhassa yüzme, kürek çekme, voleybol, fudbol, atlamalar, yürüyüşlere fazla ehemmiyet verilmekdedir.” ifadelerinde kas geliştirici sporlara önem verildiği anlaşılmaktadır. Çünkü ordunun güçlü ve hünerli olabilmesi için gençlerin bu tür sporları yapması gerekmektedir ve onların bu tür sporlara teşvik edildiği görülmektedir. Dolayısıyla Foucault'cu çerçevede bakıldığı zaman beden, toplumsal bir mücadele alanıdır (Kuruoğlu, 2018: 13). Bedenler faydalı kılınmaya çalışılmakta ve buna bağlı olarak denetlenip sınırlanılmaktadır. Bu durumda iktidar, insanları kendisine itaat ettirmek amacıyla bedenleri nesneleştirme yolunu ilke edinmiştir. Yöntem ve teknikler açısından değişim yaşansa da iktidar her zaman kendisine yeni bir ortam oluşturarak varlığının sürekliliğini korumaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Siyasal iktidarlar, ideolojiler ve inançlar genel olarak istenilen insan tipini oluşturmak amacı ile bedenleri disipline etme, sınırlama ya da güçlendirme gibi yöntemlerle beden üzerinde güç kurma isteğinde bulunmuşlardır. Siyasal iktidarların bedenler üzerinde baskı kurma çabaları yalnızca günümüze ait bir mesele değildir. Yüzyıllar önce iktidarlar güçlü olduklarını kendilerine itaat etmeyen bedenlere uyguladıkları baskılar ve şiddetler ile gösterirlerdi. Bugün ise, ülkelerin yönetim şekline göre bedenlere yaklaşım şekilleri farklılık göstermektedir. Bu bakımdan bedenlere bir başka beden veya güç tarafından hükmedilme isteği bedenle mücadeleyi de beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla toplumsal hayat açısından önemli bir yeri olan beden, işkenceden sağlığa, savaştan spora kadar birçok yöntem ve teknik vasıtasıyla sürekli olarak müdahalelerle karşılaşmıştır.

Spor, bir vasıta olarak toplumların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir konuma sahip olmuş ve tüm toplumlar sporla içli dışlı olmuşlardır. Dolayısıyla Türk toplumu da kendi ihtiyaçlarına binaen spordan faydalanmıştır. Türk toplumu güreş, cirit ve okçuluk gibi sporsal faaliyetleri yaparak hem fiziki hem de askeri anlamda güçlü bir toplum yapısı oluştura gelmiştir. Bu bağlamda iktidarlar da spor ve beden terbiyesi vasıtasıyla bedenlere onu sınırlandırmak, disipline etmek veya güçlendirmek amacıyla müdahale etmektedir. Zira Foucault da, disiplin yöntemlerinin, insan bedeninin kurumlarda, özellikle orduda faydalılığını artırmanın yolları olarak ortaya çıktığını ve daha sonra toplumları yönetmek için daha genelleştirilmiş bir yönteme döndüğünü savunmuştur. Dolayısıyla bir araç olarak spor, uysal veya iktidarın istediği kuralları benimseyebilen ve üretken, yani olumlu katkılar sağlayabilen özneler oluşturmaya çalışmıştır.

Nitekim Gültekin Akçay'ın da (2018) belirttiği gibi Osmanlı'nın son döneminde yapılan modernleşme pratikleri de Foucault'nun belirttiği iktidar uygulamalarına denk düşmektedir. 19. yüzyıl, Osmanlı Devleti için ekonomik, siyasi ve sosyal zihniyet açısından bir reform çağının başlangıcını oluşturmuştur. Bu yüzyıla kadar Osmanlı düşünce ikliminde ve uygulamasında modern ekonomiye, toplumsal yaşama ait bir ize rastlanmazken, bu dönemden itibaren modern sisteme (biyopolitika) geçiş çabaları yoğunlaşmıştır. Osmanlı seçkinlerinin yeni sistemin ilkelerinin farkına vardığı

dönemde, kapitalizm Batı'nın hakim sistemi haline gelmiş ve devlet bu sistem tarafından kuşatılmıştır. Avrupa'yı tanıma fırsatı bulan düşünür ve devlet adamları sayesinde sistemin ülkede uygulanma fikri ağır basmaya başlamış, bu yeni düşünceler, çeşitli fermanlarla uygulanmaya çalışılmıştır. Bu durum özellikle Tazminat döneminde etkisini göstermiştir.

Bu çalışmada geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemi spor sürelilerindeki biyopolitik temalı metinler incelendiğinde bedenin savaş için hazırlandığı yani savaşçı bedenin kurgulandığı tespit edilmiştir. Analiz edilen haberlerde çoğunlukla kaslı, kuvvetli çıplak erkek fotoğraflarının kullanıldığı görülmüş ve metinlerde de sağlıklı bir vücudunun ancak o şekilde olabileceğine vurgu yapılmıştır. Ülkenin gurur duyduğu ve o kişilerle övüldüğünün sık sık altı çizilmiştir. Ayrıca sağlıklı bir bedenin dış tesirlere karşı koruduğunun altı çizilmiş ve sağlıklı bir vücuda sahip olmanın dışarıdan gelecek her türlü faktöre karşı olduğuna dikkat çekilmiştir. Böylece spor yapmak ve sporun her türlü dalıyla uğraşmak sağlıkla bütünleştirilmiştir. Spordan beklenilenin vücuda güzellik ve sağlık vermesi olduğu ve her sporun güzellik ve sağlık bahşedemeyeceğine dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla aslında yapılacak olan sporun bireyi güçlendirmesi ve savaşa hazırlaması gerektiği vurgulanmıştır.

Tüm bu haber ve görsellerde genç erkeklerin bilinçaltına işlendiği dolayısıyla toplumda gurur duyulan, sevilen, övünülen, sağlıklı erkek olmak istiyorsanız siz de böyle olmalısınız mesajı verilmiştir. Bununla birlikte çocukluktan itibaren spor eğitimi verilmesi ile ilgili metinlerin olduğu görülmüştür. Aslında bireyin çocukluktan itibaren sporla uğraşması, gençliğinde kaslı bir vücudunun olması gerektiğinin altı çizilmiştir. Çünkü o dönemlerde insan vücudu önemli bir savaş aracıydı ve güçlü, kuvvetli kişilerin yetişmesi önem taşımaktaydı. Vücudu geliştirmeyen veya zararı dokunabileceği düşünülen her şeyden uzak durulması öğütlenmiştir. Dolayısıyla basına da bu durumun yansıdığı görülmüş ve basın kullandığı söylemlerle okuru spor yapma, güçlü olma ve vatanı savunma konusunda teşvik etmiştir. Bu bağlamda spor olgusu, devletin biopolitik iktidarının çok boyutlu doğasını ortaya koymaktadır.

Yine bu haber ve görsellerde gençler için verilen spor ve beden terbiyesi eğitimleri ile sağlam ve disipline edilmiş bedenlerin üzerinde durulduğu görülmüştür. Özellikle Balkan Savaşları gibi yenilgiyle sonuçlanan savaşların bırakmış olduğu etkiler

ile vatanseverlik duygularının ve askeri değerlerin kutsandığı görülmüştür. Bu bağlamda her gencin bedenen güçlü olup ve olası savaşlara karşı herdaim hazır olması gerektiği vurgulanmıştır.

Biyopolitikanın temel çıkarı özneyi mümkün olabildiği kadar hayatta tutmak ve bedeninden mümkün olabildiğince faydalanmaktır. Bu bağlamda haber ve görsellerde de sağlıklı ve güçlü bedene vurgu yapıldığı gözlemlenmiş ve bu durumun da biyopolitikanın bu temel çıkarı ile örtüştüğü görülmüştür.

Spor ve beden terbiyesi vücudun verimli hale getirilmesinde etkilidir. Spor bedeni, dikkatinin dağılmasına veya kendi hareketini başlatmasına fırsat vermeden sürekli olarak öngörülen görevinde tutmaktadır. Ayrıca bedeni eğitilmiş, yönetilebilir ve verimli hale getirmektedir. Genel anlamda haber ve görsellerde ülkenin kurtuluşunun atik, çevik, kudretli gençlerin eliyle olacağına vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda beden ve akıl sağlığına atfedilen önemden ötürü gazete ve dergilerde spor yapan bedenler görünürlük kazanmaktadır.

Çalışmada geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemlerinde askeri, hukuki alanlar ve eğitim, edebiyat alanları gibi spor ve beden terbiyesi alanında da yapılan düzenlemeler ile milli bilince sahip nesiller yetiştirmeyi amaçlamıştır. Sadece siyasi açıdan değil ruhen ve bedenen de “ideal vatandaş”ın yetiştirilmek istendiği görülmüştür. Bu doğrultuda iktidarın, modern devlet siyaseti açısından önemli gördüğü disiplin altına alınmış bir bedenle, tüm gençleri uysal ve itaat eden bir siyasi özneye dönüştürmeyi hedeflediği görülmüştür.

Ayrıca erken Cumhuriyet yönetimi, modernleşme hareketleri kapsamında askerî alanlar ve spor ve beden terbiyesi alanında merkeziyetçi ve devletçi bir yapı oluşturmaya çalışırken bireylerin hayatını denetim altına almıştır. Bu durumun da bir biyoiktidar süreci olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada, Osmanlıca spor basını üzerinden, Michel Foucault, Giorgio Agamben ile Hardt ve Negri’nin çalışmaları doğrultusunda, biyopolitika kavramı ekseninde insan bedeni ve iktidarın insan bedenini nasıl denetim altına aldığı söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bu incelemede elde edilen sonuçlar bağlamında şu öneriler verilebilir:

- Bu çalışma Osmanlıca spor basını ve biyopolitika alanına bir katkı olarak değerlendirilebilir.

- Osmanlıca spor gazete ve mecmualarının transkript edilmesi sonraki çalışmalar için kolaylık sağlayacaktır.

- Çalışmada, Osmanlıca spor basını üzerinden biyopolitik bir yaklaşımla inceleme yapılmıştır. Diğer süreli yayınlar üzerinden de biyopolitik bir inceleme yapılması alana katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Agamben, G. (2006). *İstisna Hali.* (Çev.: Kemal Atakay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Agamben, G. (2010). *Çocukluk ve Tarih.* (Çev.: Betül Parlak). İstanbul: Kanat Kitap.

Agamben, G. (2013). *Kutsal İnsan: Egemen İktidar ve Çıplak Hayat.* (Çev.: İsmail Türkmen). 2. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Agamben, Giorgio (2010). *Tanık ve Arşiv: Auschwitz'den Artakalanlar.* (Çev.: Ali İhsan Başgül). Ankara: Dipnot Yayınları.

Akar, B. (2019). *Tıbbi Biyoteknolojik Ürünler Kapsamında Türkiye'de Biyopolitika ve Vatandaşlık Uygulamaları.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Biyoteknoloji Enstitüsü.

Akbulut, U. (2013). "Osmanlı Basın Tarihine Bir Katkı: Gazetelerin Yayınlanma Amaçları Üzerine (1831-1876)". *Electronic Turkish Studies*, 8 (5). 31-57.

Akcan, E. (2017). "İşgal İstanbul'unda İzcilik Teşkilatı." *Uluslararası Osmanlı İstanbulu Sempozyumu V*, 19-21 Mayıs 2017, İstanbul.

Akçay, Z. G. (2018). "Matruşka Bedenler ve Köylülük: Köy Romanlarında Beden-İktidar İlişkisi", *Medya ve Beden* (Editörler Huriye Kuruoğlu ve Kadriye Töre Özsel), Ankara: Detay Yayıncılık.

Akgündüz, G. Ö. (2013). "Foucault'da İktidar ve Beden İlişkisi". *Akademik Bakış Dergisi,* 38, 1-16.

Akın, Y. (2019). *Gürbüz ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Alan, S. (2019). "Tanzimat Dönemi 1831-1876 Osmanlı Basını ve Vakayii Mısriyye". *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (3), 46-56.

Alanka, Ö., Çimen, Ü., Değirmenci, F. ve Ata, A. (2022). "Osmanlıca Spor Sürelilerinin Tespiti, Arşiv Araştırması ve Dijitalizasyonu". *Kesit Akademi Dergisi*, 8 (32), 311-327.

Altın, H. (2016). "Harputlu Selim Sırrı ve Onun Yayınladığı Terbiye ve Oyun Mecmuası". *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 97-116.

Altuğ, K. (2018). "Michel Foucault'nun "Biyopolitika" Kavramının Teorik Çerçevesi". *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 193-218.

Arpacı, M. (2016). "Foucault, Biyopolitika ve Biyotarih: Tarihsel Çalışma Alanları Olarak Tıp, Beden ve Nüfus". *ViraVerita E-Dergi*, (3), 80-97.

Atabay, M. (2015). *Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Paradigma Akademi.

Atabeyoğlu, C. (1991). *1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*. İstanbul: AN Grafik Basın Sanayi.

Atabeyoğlu, C. (1991). *Türkiye'de Spor Yazarlığı'nın 100. Yılı: 1891-1991*. İstanbul: Türkiye Spor Yazarları Derneği Yayını.

Atalı, L. (2018). "Bir Dönemin Spor Yayını" "Beden Terbiyesi ve Spor Dergisi". *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 91-98.

Aydın, H. (2009). "İdman (1913-1914): İlk Kapsamlı Spor Dergisi Üzerine Bir İnceleme". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (27), 153-170.

Başboğa, S. (2018). *Erken Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinde Bedeni Ahlaki ve Terbiyevi Özellikleriyle İnşa Edilen Çocuk.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Başkutlu, S. (2020). "İttihat Terakki Cemiyeti'nin Genç Nesil Algısı ve Yönetimi". *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi,* 4 (4), 4-21.

Baştürk, E. (2013). "Bir kavram iki düşünce: Foucault'dan Agamben'e Biyopolitikanın Dönüşümü". *Alternatif Politika,* 5 (3), 242-265.

Baştürk, E. (2017). "Biyopolitika ve Savaşım: Foucault ve Agamben Arasındaki Ayrımın Kavramsal İçeriği". *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi,* 5 (2), 1-23.

Bayra, E. (2022). "Covid-19 Pandemisini Biyopolitika Üzerinden Okumak: Çıplak Hayatın Fukoyen Bağlamıyla Devlet Düzenine Yeniden Dahli". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,* 28 (2), 774-805.

Bayraktar, Ö. (2020). "Foucault Biyopolitiğinde Özne ve İktidar İlişkileri: Devletin Ötesinde Bir Stratejik Oyun". *Kesit Akademi Dergisi*, 6 (25): 57-69.

Besnier, N., Brownell, S., & Carter, T. F. (2018). *The Anthropology of Sport: Bodies, Borders, Biopolitics*. Univ of California Press.

Beşikçi M. (2010). "Son Dönem Osmanlı Harp Tarihi ve "Topyekün Savaş" Kavramı". *Toplumsal Tarih,* 26 (198), 62-69.

Bingöl, O. (2017). "Bedenin Sosyolojisi: Nasıl? Niçin?". *Mavi Atlas*, 5 (1), 86-96.

Budak, A. (2012). "Fransız Devrimi'nin Osmanlı'ya Armağanı: Gazete Türk Basınının Doğuşu". *Electronic Turkish Studies*, 7 (3).

Canşen, E. (2015). "Türkiye Cumhuriyetinin Spor Politikaları". *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *17* (1), 33-48.

Cantek, F. ve Yarar, B. (2009). "Erken Cumhuriyet Dönemi Dergi ve Gazetelerinde Spor ve Kadın (1928-1960)". *İletişim Kuram ve Araştırma, Güz (29),* 201-218.

Cengiz, E. (2018). "Distopik Devletin Biyopolitikası". *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7* (1), 13-31.

Civelek, M. ve Türkay, O. (2020). "Göstergebilimin Kuramsal Açıdan İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma". *Alanya Akademik Bakış,* 4 (3), 771-787.

Clark, M. I. and Markula, P. (2017). "Foucault at the barre and other surprises: a case study of discipline and docility in the ballet studio". *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health,* 9 (4), 435-452.

Cohen, L. E. (2008). Foucault and the Early Childhood Classroom. *Educatıonal Studıes*, 44 (1), 7-21.

Çakır, H. (2008). "Türk Basınında İlk Spor Gazetesi 'Futbol'". *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,* 26, 169-196.

Çakır, H. (2011). *Tercümân-ı Ahvâl. T.D.V. İslâm Ansiklopedisi. C. 40.* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.

Çıngır, Ö. F. ve Erdağ, R. (2017). "Türkiye'de Biyopolitika ve Göç: Iraklı Mülteciler Örneği". *Ege Akademik Bakış,*17 (4), 517-525.

Dağlar, S. (2019). *Biyoiktidar Konteksinde Güzellik Endüstrisinin Sosyolojik Değerlendirilmesi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, K. (2014). "Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (5), 57-88.

Demir, K. (2016). "Osmanlı'da Dergiciliğin Doğuşu ve Gelişimi 1849-1923". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (9), 71-112.

Duman, H. (2000). *Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu 1828-1928, C.I-II.* Ankara: Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı.

Erdem, R., Ata, A. N. ve İzgüden, D. (2022). "Biyo-Politika Kavramının Sağlık ve Hastalık Üzerindeki Yansımaları". *Sağlık Akademisi Kastamonu,* 7 (2), 383-395.

Eren, E. (2016). *Biyo Politika ve Toplumsal Bedenin Denetimi: Türkiye'de 2010-2015 Yılları Arasında Beden Politikaları Tartışmaları.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ergeç, N. E. (2015). "Kürtaj Haberleri Söyleminde Şiddetin İktidarı". *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi, 2* (2), 179-201.

Erlenbusch, V. (2013). "The Place of Sovereignty". *Critical Horizons,* 14 (1), 44-69.

Eroğlu, S. (1987). *Türk Spor Basını. A.Ü. Basın Yayın Yüksekokulu Yıllığı. Sayı: IX.* Ankara: A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Basın Yayın Yüksekokulu.

Eroğul, A. (2012). "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e Geçişte Spor Dergiciliği". *Din ve Hayat Dergisi,* 17, 154-157.

Eroğul, A., (2010). *Spor Alemi (1919-1929): Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne Geçiş Döneminde Bir Spor Dergisi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fırat, D. (2014). "Kapatılma Mekânlarına Bakmanın Kavramsal Araçları:"Total Kurum","Disipliner Kurum" ve "Kamp". *Teorik Bakış, 4,* 11-25.

Fırat, D. ve Topaloğlu, H. (2012). "Total Kurum, Disipliner Cezaevi, Kamp: Goffman, Foucault ve Agamben'in Kavramlarıyla Diyarbakır Askeri Cezaevi (1980–84)". *Toplum ve Bilim,* 123, 76-92.

Fişek, K. (1985). *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi.* İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Foucault, M. (1994). *Dostluğa Dair.* (Çev.; Cemal Ener). İstanbul: Hil Yayınları.

Foucault, M. (2015). *Cinselliğin Tarihi.* (Çev.: H. Uğur Tanrıöver). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2019). *Özne ve iktidar*. (Çev.: Ergüden, I., ve Akınhay, O.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Galasiński, D. (2011). "The Patient's World: Discourse Analysis and Ethnography". *Critical Discourse Studies,* 8 (4), 253-265.

Gallo, S. (2017) "The Care of the Self and Biopolitics: Resistance and Practices of Freedom". *Educational Philosophy and Theory,* 49 (7), 691-701.

Genel, K. (2006). "The Question of Biopower: Foucault and Agamben". *Rethinking Marxism,* 18 (1), 43-62.

Girgin, A. (2009). *Türkiye'de Yerel Basın*. İstanbul: Der Yayınları.

Gratton, P. (2006). "A 'Retro-version' of Power: Agamben via Foucault on Sovereignty". *Critical Review of International Social and Political Philosophy,* 9 (3), 445-459.

Groc, G. (1985). *"Türkiye"de Fransızca Basın", Türkiye"de Yabancı Dilde Basın.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Güneş, C. D. (2015). "Ruh Bedenin Hapishanesidir: Michel Foucault". *EKEV Akademi Dergisi*, 19 (64), 59-72.

Güven, Ö. ve Eynur, B. R. (2017)."İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Beden Eğitimi ve Spor İle İlgili Görüşleri". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 33, 161-177.

Hardt, M. ve Negri, A. (2002). *İmparatorluk.* (Çev.: Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Hardt, M. ve Negri, A. (2011). *Çoklu.* (Çev.: Barış Yıldırım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Hardt, M. ve Negri, A. (2011). *Ortak Zenginlik.* (Çev.: Efla Barış Yıldırım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Haytaoğlu, E. (2010). *Denizli Basın Tarihi (1909-2009).* Denizli: Pamukkale Üniversitesi Yayınları.

Hazık, Z. M. (2007). "Zeynizade Mehmet Hazık Efendi'nin "Terbiye (Terbiye-i Bedeniye, Terbiye-i Fikriye, Terbiye-i Ahlakiye)"Adlı Eserinin Birinci Bölümü". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (6) , 227-232.

İbar, G. (2017). *Şa Şa Şa'dan Çapkın Kıza: Müstesna Yayınlar*. İstanbul: Doğan Kitap.

İnal, A. (1996). *Haberi Okumak.* İstanbul: Temuçin Yayınları.

İnuğur, M. N. (1993). *Basın ve Yayın Tarihi.* İstanbul: Der Yayınları.

İşler, H. (2013). *Türk Spor Tarihi.* İstanbul: Turna Yayınları.

Kabacalı, A. (2000). *Başlangıcından Günümüz Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın*, İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Kahraman, A. (1995). *Osmanlı Devleti'nde Spor.* Ankara: TC. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kalan, Ö. (2014). "Foucault'un Biyopolitika Kavramı Bağlamında Moda Ve Beden: Vouge Dergisi Üzerinden Bir Söylem Analizi". *Selçuk İletişim*, 8 (3), 140-162.

Kalinina, E. (2017). "Becoming Patriots in Russia: Biopolitics, Fashion, and Nostalgia". *Nationalities Papers,* 45 (1), 8-24.

Kaplan, A. (2021). "Biyoiktidarin Panzehri Olarak Biyopolitika". *DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi,* 8 (2), 172-205.

Kaya A. Y. (2002) "Dünya'da ve Türkiye'de Basının Gelişimi ile Türk Basınında Sporun Haber Öğeleri Açısından İncelenmesi". *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* 2 (3), 161-167.

Kefalopoulou, M. (2021). "Foucauldian discourse analysis (FDA) and the person-centered approach (PCA): a discourse, with a special focus on the gender paradigm". *Person-Centered & Experiential Psychotherapies*, 20 (3), 199-213.

Kelly, M. G. (2016). *Uluslararası Biyopolitika: Foucault, Küreselleşme ve Emperyaliz.* (Çev.: Utku Özmakas), Ankara: Pelin Ofset.

Kılıç, N. (2019). "Spor Basınının Tarihsel Gelişiminde Önemli Bir Dergi: Terbiye ve Oyun". *TRT Akademi*, 4 (8), 264-284.

Koçak, N., Turan, E. B., & Şahan, H. (2018). "Erken Cumhuriyet Dönemi Beden Terbiyesi, Spor ve Militarizm". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 925*-931.

Koloğlu, O. (2013). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayıncılık.

Koloğlu, Orhan (2010). *Osmanlı Dönemi Basınının İçeriği.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

Koloğlu, Orhan (2014). *İlk Gazete İlk Polemik.* İstanbul: Kaynak Yayınları.

Koloş, U. (2016). *Foucault, İktidar ve Hukuk.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Koyuncu, E. (2018). "Foucault'nun Siyaset Felsefesinde Biyopolitikanın Doğuşu". Onur Kartal (Ed.), *Foucault'dan Günümüze Biyopolitikanın İzdüşümleri* (ss. 21-60) içinde. Ankara: NotaBene Yayınları.

Kurt, A. (2016). "Tüketim Toplumunda Kusursuzlaş(tır)ma Ayinlerinin Kurbanı Olarak Beden". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 20 (4) , 1301-1319.

Kuruoğlu, H. (2018). "Dünden Bugüne Beden Algı ve Politikaları", Medya ve Beden (Editörler Huriye Kuruoğlu ve Kadriye Töre Özsel), Ankara: Detay Yayıncılık.

Laraway, D. (2011). "Borges and Company: The Corporate Body in 'La lotería en Babilonia'". *Bulletin of Spanish Studies,* 88 (4), 563-585.

Lemke, T. (2017). *Biyopolitika,* (Çev.: Utku Özmakas), İstanbul: İletişim Yayınları.

Lewis, T. (2007). "Biopolitical Utopianism in Educational Theory". *Educational Philosophy and Theory,* 39 (7), 683-702.

Mayes, C. (2015). *The biopolitics of lifestyle: Foucault, Ethics and Healthy Choices*. Routledge.

Means, A. J. (2022). "Foucault, Biopolitics, and the Critique of State Reason". *Educational Philosophy and Theory,* 54 (12), 1968-1969.

Meeuwsen, S. (2022). "Ungrounding Homo Ludens: on Agamben and Modern Sports, Sport". *Ethics and Philosophy,* 16 (3), 318-332.

Mısırlı, G. ve Erdoğan, M. (2021). "Ayasofya İle İlgili Haberlerin Medya ve İdeoloji Bağlamında Çözümlenmesi: Türk Yazılı Basını Örneği". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi,* 9 (1), 351-372.

Mutlu, M. (2021). "Spor Âlemi Dergisinin Kısa Ömürlü Bir Kardeş Yayını: Keşşaf". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 26, 533-554.

Mutlu, M.(2019). *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Spor ve Eğitimde Öncü Bir İsim: Selim Sırrı Tarcan*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü.

Neilson, B. (2004). "Potenza Nuda? Sovereignty, Biopolitics, Capitalism". *Contretemps,* 5, 63-78.

Odabaş, S. (2019). "Aile Ev Dergisi ve Biyopolitika (1947-1952)". *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (13), 403-422.

Okumuş, E. (2009). "Bedene Müdahelenin Sosyolojisi". *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, (2), 1-15.

Özakın, D. (2017). "Estetik Bedenden Tüketici Bedene: Tarih Boyunca Beden Kavramına Bakış". Hakan Yalap (Ed.). *I. Uluslararası İpekyolu Akademik Çalışmalar Sempozyumu 21-23 Eylül 2017,* (ss. 134-143), Nevşehir.

Özçakır, S. ve Yıldıran, İ. (2016). "II. Meşrutiyet Dönemi Beden Eğitiminde Çağdaş Dönüşümler (1908-1918)". *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,* 14 (1), 15-29.

Özgül, M. (2015). "İstanbul'un Spor Periyodikleri", İBB Kültür A.Ş. ve İSAM (Eds.), *Antik Çağdan XXI Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi* Cilt 4 (ss.527-533) içinde. İstanbul: İBB Kültür A.Ş. ve İSAM.

Özmaden, M. (2010). "Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı (TİCİ) Dönemi Milli Ruh ve Milli Temsil, Siyasi ve Milli Propaganda ile Ülkeyi Tanıma-Tanıtma Çabaları". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, *7* (1), 1439-1457.

Özmakas, U. (2018). "Hardt ve Negri: Biyopolitikanın Kurucu Uğrağı". Onur Kartal (Ed.), *Foucault'dan Günümüze Biyopolitikanın İzdüşümleri* (ss. 167-192) içinde. Ankara: NotaBene Yayınları.

Özmakas, U. (2018). *Biyopolitika: İktidar ve Direniş.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Özsoy, S. (2011). "Spor Basınının Tarihi ve Türkiye'de 1950'den Günümüze Yaşanan Değişim". *Marmara İletişim Dergisi*, (18), 208-223.

Painter, j. (2013). "Regional Biopolitics". *Regional Studies,* 47 (8), 1235-1248.

Ramaekers, S. & Vlieghe, J. (2014). "Infants, Childhood and Language in Agamben and Cavell: Education as Transformation". *Ethics and Education,* 9 (3), 292-304.

Robert, W. (2013). "Nude, Glorious, Living". *Political Theology,* 14 (1), 115-130.

Rose, J. & Spencer, C. (2016). "Immaterial Labour in Spaces of Leisure: Producing Biopolitical Subjectivities Through Facebook". *Leisure Studies,* 35 (6), 809-826.

Sarıkaya, M. (2008). "Selim Sırrı Tarcan ve Gürbüz Türk Çocuğu". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* 24(70), 113-126.

Sırrı, S. (1932). *Beden Terbiyesi. Oyun-Cimnastik-Spor.* İstanbul: Devlet Matbaası.

Snoek, A. and Fry, C. L. (2015). "Lessons in Biopolitics and Agency: Agamben on Addiction". *The New Bioethics,* 21 (2), 128-141.

Sönmez, S. (1999). "Eski Harfli Türkçe Spor Dergileri". *Tombak Dergisi.* 65-71.

Şapolyo, E. B. (1971). *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü İle Basın*. Ankara: Güven Matbaası.

Tazegül, Ü. (2022). "Cumhuriyetin İlk Yılları Çağdaş Beden Eğitimi ve Öğretimi". *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi,* 10 (31), 138-154.

Timur, T. (2002). *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik,* Ankara: İmge Kitabevi.

Tokatlıoğlu, A. E. (2020). *Biyopolitika Kavramı Çerçevesinde 1938 Beden Terbiyesi Kanunu.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tokmakçıoğlu, E. (2011). *Türk Basın Tarihi*. Ankara: İsim Yayınları.

Topuz, H. (2014). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Bası Tarihi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Türkmen, M. (2018). *Beden Terbiyesi Erken Dönem Türk Spor Politikalarının Sosyo Politik Temelleri,* Ankara: Spor Yayınevi ve Kitapevi.

Ünal, T. (2020). *İdman Mecmuasının Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Villadsen, K. and Wahlberg, A. (2015). "The Government of Life: Managing Populations, Health and Scarcity". *Economy and Society,* 44 (1), 1-17.

Wallenstein, S. O. (2019). *Biyopolitika ve Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı*, (Çev.: Baran Bilir). İstanbul: Sena Ofset.

Yamak Ateş, S. (2012). *Asker Evlatlar Yetiştirmek: II. Meşrutiyet Dönemi'nde Beden Terbiyesi, Askerî Talim ve Paramiliter Gençlik Örgütleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yarar, B. (2014). "Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçiş Süreci ve Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiyesi'nde Modern Sporun Kuruluşu". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* 11 (21), 301-317.

Yazıcı, Nesimi (1991). "Vakayi-i Mısriye Üzerine Birkaç Söz", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi,* (2), 267-278

Yıldız, O. (2021). "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Spor Dergileri", Alpaslan Demir, Tuba Tombuloğlu ve Sezai Balcı (Eds.), *Kitaplar İle Geçen Bir Ömür Mustafa Vedat Sönmez'e Armağan Kitap ve Kütüphane* (ss. 398-415) içinde. İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

Zanotti, L., Jr, M. S. & Schnitzer, M. (2015). "Biopolitical and Disciplinary Peacebuilding: Sport, Reforming Bodies and Rebuilding Societies". *International Peacekeeping,* 22 (2), 186-201.

SPOR SÜRELİ YAYINLARI

İdman, 15 Mayıs 1329 (28 Mayıs 1913).

Yarın Spor, 1922.

Keşşâf, 1923.

Türk İzciler Birliği, 1925.

Gol Spor Mecmuası, 8 Haziran 1341 (8 Haziran 1925).

Maç, 15 İkincikanun 1926.

Şampiyon, 1927.

Necm-i Âtî, 1 Kanunusani 1928.

İzci Gazetesi-Journal des Edaireurs, 5 Mart 1339 (1923).

Futbol, 28 Eylül 1326 (11 Ekim 1910).

Terbiye ve Oyun, 1 Ağustos 1327 (14 Ağustos 1911).

Sipahi, 15 Ağustos 1333 (15 Ağustos 1917).

Türk Genci, 15 Eylül 1334 (15 Eylül 1918).

Spor Âlemi, 6 Teşrinisani 1919 (6 Kasım 1919).

Türkiye İdman Mecmuası, 1 Teşrinisani 1338 (1 Kasım 1922).

Şa Şa Şa, 22 Nisan 1926.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0b/Necm-i_Ati_dergisi.jpg, Erişim Tarihi: 08. 01. 2023

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Metin KARABURUN
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	**MAKALELER** Karaburun, M. & Mısırlı, G. (2021). Covid- 19 Küresel Salgın Sürecinde Yerel Gazetelerin Durumu: Muş Yerel Basını Örneği . Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 9 (4) , 983-994 . DOI: 10.18506/anemon.819278 Karaburun, M. ve Gülsün, M. (2022). İrlanda Ulusal Bağımsızlık Savaşı: Bloody Sunday ve Hunger Filmlerinin İncelemesi. The Journal of International Scientific Researches, 7(1), 75-82. **KİTAP BÖLÜMLERİ** Mısırlı, G. ve Karaburun M. (2021). "Sınıf Teorisi Bağlamında Türk Televizyon Dizilerinin Vazgeçilmez Klişesi Sınıf Atlama Ve Düşündürdükleri", Geleneksel Yayıncılıktan Dijital Yayıncılığa "Televizyon Mecrası" içinde, Hakan Yüksel (ed.) İstanbul: Kriter Yayınevi. Karaburun M. (2021). "Türkiye'de Veri Gazeteciliği İle İlgili Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi", A'dan Z'ye Yeni Medya Çalışmaları içinde, Hakan Yüksel (ed.) İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	